ANUL XI.-SERIA II-a.-No. 609

7 LEI EXEMPLARUL IN ŢARĂ
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINĂTATE

Duminică 7 August 1932

Adevĕrul Literar şi Artistic

FONDATORI: { AL. V. BELDIMAN 1888 – 1897
CONST. MILLE 1897 – 1920

FONDAT IN 1893

Walter Scott

Se împlinesc o sută de ani dela moartea lui Walter Scott. Va fi un centenar care va face să curgă mult mai puţină cerneală decât centenarul lui Goethe, cu al cărui prilej, acum trei luni, lumea literară de pe întreg pământul a zbârnâit de retrospectivă şi pioasă admiraţie.

Nu ştim ce va fi fost sincer în această admiraţie şi în această tămâiere unanimă, după cum nu ştim cu preciziune care a fost partea snobismului şi a făţărniciei. Bănuim, însă, că această parte n'a fost mică. In orice caz putem afirma oricând că marele Goethe astăzi, deşi cunoscut de toţi, mai este cetit de foarte puţini şi nu mai este gustat aproape de nimeni.

Faţă de tovarăşul lui de centenar, romancierul scoţian are altă situaţie. Walter Scott este astăzi uitat. Tot aşa de puţin cetit ca şi Goethe, el este ignorat de foarte multă lume.

Totuşi, acum o sută de ani, Walter Scott rivaliza în glorie cu Goethe. Faima lui cutreera Europa, de la un capăt la altul, din fundul Rusiei până în cenaclurile literare ale Parisului. Il citeau cu patimă oameni din toate clasele sociale, de toate categoriile, culţi sau semi-culţi, burghezi sau artişti, fete romantice pieptănate cu tâmple şi zulufi, boemi libertini din cartierul latin, portari din mahalale pariziene şi gravi magistraţi provinciali.

Credem chiar că pe vremea aceia Walter Scott era cu mult mai cetit şi mai gustat decât Goethe. Aşa cum astăzi (şi fără a face comparaţia decât numai în ce priveşte popularitatea) Edgar Wallace este mult mai cetit şi mai gustat decât Marcel Proust sau Thomas Mann.

Şi mai mult decât atât! Walter Scott n'a fost numai romancierul popular, capabil la un moment dat să provoace entusiasmul şi plăcerea a sute de mii de cetitori şi ale cărui cărţi să aibă cel mai mare tiraj. Walter Scott în istoria literaturii universale ocupă un loc mult mai ilustru şi mult mai vrednic de invidie. Romancierul scoţian, a cărui glorie este azi aproape uitată, a fost pe vremea lui un mare precursor, un îndrumător, un creator de şcoală literară, iniţiatorul unui gen, un mare model, un isvor de reţete şi de procedee literare — a fost părintele romanului istoric şi chiar unul din creatorii romanului modern.

Este greu de închipuit astăzi cât de covârşitoare, cât de unanimă şi de totală a fost influenţa lui Walter Scott asupra literaturii din vremea lui.

Cei mai iluştri scriitori ai romantismului francez au trecut pe la şcoala lui Walter Scott, l-au imitat, i-au întrebuinţat procedeele, au scris în maniera lui, şi şi-au desvoltat talentul sub influenţa lui.

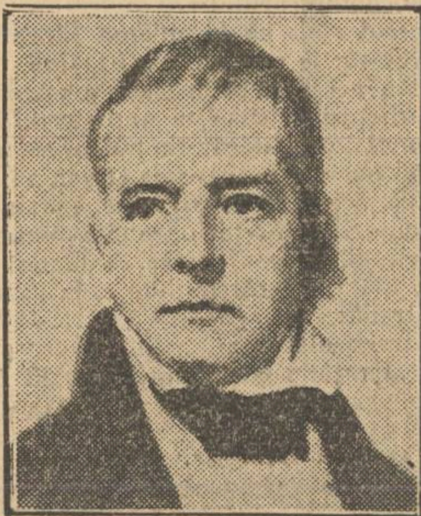
Influenţa lui Walter Scott apare evidentă în primele romane ale lui Victor Hugo, de la „Han d'Islande" până la „Notre-Dame-de-Paris" şi chiar în „Quatre-vingt-treize" şi în „L'homme qui rit". Romanele din tinereţe ale lui Balzac, pe vremea când acesta iscălea cu pseudonimul Horace de Saint-Aubain, opere de un romantism macabru şi medieval, sunt pline de reminiscenţe din Walter Scott. Urmele romancierului scoţian se văd în George Sand, în Théophile Gautier, în operele de tinereţe, publicate postum, ale lui Flaubert. De Alexandre Dumas-père nici nu mai vorbim: rudenia lui cu Scott este directă şi mereu evidentă. In Germania, celebrul roman istoric „Lichtenstein" al lui Wilhelm Hauff are aparenţa unui pastiş după Walter Scott. Această influenţă se vede până şi în unele povestiri ale lui Villiers de l'Isle-Adam, contemporan cu primii simbolişti, cu înfăţişare de decadent şi în fond romantic întârziat.

Aproape niciunul din scriitorii primei jumătăţi a secolului trecut n'a scăpat de această influenţă. Au fost puţini aceia care să evite obsesia lui Walter Scott şi printre aceştia a fost în primul rând Edgar Poe, al cărui romantism e situat pe alt plan şi al cărui suflet călătoreşte pe alte tărâmuri, în căutare de domenii necercetate, asemeni eroului său ciudat şi aventuros, Arthur Gordon Pym.

Această influenţă şi această faimă a lui Walter Scott se explică prin faptul că romanele lui au satisfăcut în cea mai largă măsură două nevoi spirituale care au covârşit toată lumea cultă din preajma anului 1830 şi care determină însăş esenţa romantismului: nevoia apropierii de natură şi dragostea de pitoresc, în special de pitorescul medieval.

Ciudată şi interesantă apare astăzi dragostea aceasta de evul mediu! Ea se încadrează, de altfel, în pasiunea pentru trecut, pe care o aflăm în toate timpurile şi în toate locurile. Totuş astăzi pasiunea aceasta pare să fie mai puţin vie decât oricând. In orice caz, chiar când există, dragostea de trecut nu-şi mai fixează o epocă prea îndepărtată. Dovada e revenirea la modă a atmosferei 1900, pe care a lansat-o anul trecut Paul Morand. Oricum, însă, niciunui poet astăzi nu i-ar mai trece prin gând să suspine nostalgic după veacul al doisprezecelea, ca romanticii germani de la 1800 sau după anul o mie patru sute ca Eminescu.

Walter Scott a fost cel dintâi care în literatură a mânuit materialul istoric cu grija culoarei locale şi cu o documentare mai serioasă. Romanele istorice ale şcoalei romantice germane erau simple idealizări ale trecutului, fără niciun respect pentru epoca istorică, pline de elucubraţiile sentimentale ale autorului, lipsite de pitoresc şi de culoare. Inainte de Flaubert, Walter Scott a aplicat în evocarea trecutului o metodă mai realistă.

Walter Scott

Fără îndoială că e încă departe de erudiţia migăloasă din „Salambô". Epoca cruciadelor aşa cum apare în „Ivanhoe", de exemplu, este idealizată, văzută romantic şi poetizată. Totuş detaliile pitoreşti şi realiste abundă. Locurile, arhitectura, costumele, obiceiurile sunt zugrăvite în amănunt, în culori vii, cu o putere de evocare câteodată extraordinară. Astăzi, poate, după un secol de romane istorice şi drame romantice, romanele lui Walter Scott ne apar demodate, pline de un pitoresc uzat şi melodramatic, ca un bric-à-brac de rechizite teatrale învechite. Peste tot numai cavaleri în zale, castelane cu pălării ţuguiate şi rochii cu trenă pe care le duc paji îmbrăcaţi pestriţ, bufoni cu tichii cu zurgălăi, vrăjitori, trădători tenebroşi, trubaduri melancolici, situaţii neprevăzute şi coincidenţe neverosimile, — însfârşit toată sforăria pe care romancierii de aventuri istorice au exploatat-o mereu, începând cu Dumas şi sfârşind cu Michel Zévaco şi Paul Féval.

Să nu ne grăbim, însă, să comparăm pe Walter Scott cu imitatorii lui de duzină dintre care fac parte cei doi pomeniţi în urmă. Inainte de toate romancierul scoţian a fost un mare poet şi un maestru evocator al priveliştilor din ţara lui, plină de munţi bătrâni şi stâncoşi, de păduri şi cascade, de peşteri în care pătrund cântând valurile mării, ţara vechilor barzi cu harpe de piatră, Scoţia lui Fingal şi a lui Ossian, a legendelor su silfi şi demoni, cu vrăjitoare, spriduşi şi gnomi.

Este atât de proaspătă această poezie, atât de pătrunzător tonul acestor romane-poeme, atât de viu şi simplu farmecul, lor, încât, odată citite, rămân pe totdeauna în suflet, ca un sunet de bucium auzit, cândva, într'un amurg de vară al adolescenţei, pe marginea unui pârâu, în munţi...

Un scriitor care chiamă astfel de imagini merită să trăiască — cel puţin atâta timp cât copilăria se va încânta cu basme, adolescenţa cu visuri şi închipuirea omenească se va înşela conştient cu mirajul trecutului netrăit, neverosimil, miraculos şi întotdeauna presupus mai frumos decât prezentul...

Aceasta, în ciuda tuturor datelor pozitive ale ştiinţei şi în ciuda oricărui materialism.

AL. A. PH.

Spleen

— după Charles Baudelaire —

Sunt ca un prinţ pe-o ţară de negură stăpân,
Bogat, dar trândav, tânăr şi totuşi prea bătrân,
Care de scârba curţii slugarnice şi vane
Stă plictisit cu cânii sau alte lighioane.
Nimic nu-l face vesel, nici jocuri, nici vânat,
Nici plebea care moare în curte la palat.
Bufonul, plin de snoave şi tare 'n zeflemele,
Nu poate pe-acest bolnav pervers să-l mai înşele;
Luxosu-i pat în rece mormânt e prefăcut,
Şi doamnele de-onoare, care-l găsesc plăcut,
Nu ştiu ce desfrânate găteli să mai scornească,
Să-l facă pe-acest tânăr schelet ca să zâmbească.
Savantul care-i bate monezi n'a izbutit
Din trupu-i să stârpească tot ce e pervertit,
Şi'n băile de sânge, la Roma renumite,
N'a mai putut să 'nvie, cu leacuri tăinuite,
Cadavru-acesta 'n care drept sânge dorm pe veci
Băltoacele Uitării cu ape verzi şi reci.

AL. A. PHILIPPIDE

Fântâna cu chipuri

de N. DAVIDESCU

Pan Ioniţă Drăcea, eşind, îşi întâlni prietenul, care tocmai sosea, pe scară.

— Ce-i cu tine, Titule?

— Bine, veneam să te văd.

— Eşim împreună. Tocmai trebue să-mi caut casă şi vom căuta amândoi.

— Te muţi?

— Proprietarul meu e silit de nişte afaceri să plece peste câteva zile şi, fireşte, trebue să fac şi eu la fel. Intâmplarea îmi cade de minune. Simţeam mare nevoe să schimb locuinţa. Am în minte un roman care nu se împacă de fel cu aceea de până acum.

Titus Bogdan răspunse cu o întrebare, în priviri, nedumerită. Entusiasmul prietenului său îi făcea plăcere. Era surprins însă că nu-i spusese încă nimic despre proectul lui. Pan Ioniţă Drăcea ghici tâlcul privirii lui Bogdan şi, trecându-şi braţul pe sub al prietenului său, pentru a coborî scara, în stradă, adăogă:

— Ei bine, da! Proprietarul pleacă de Sf. Gheorghe, iar până atunci mai sunt doar câteva zile.

— Nu e vorba de asta, ci de roman. Nu mi-ai spus nimic despre el.

— Adevărul este că nici eu nu ştiu mai mult. Am văzut ieri, în treacăt, o femee. Trecea, destul de încet, într'o maşină. Avea părul roşu ca lemnul lustruit de acaju şi faţa pală ca ceara în fagure. Nu-mi dau bine seama dacă era slabă sau dacă era grasă, dacă era înaltă sau nu. Mi se pare însă că ar putea să capete, ca un lichid preţios, forma vasului în a cărui fantezie de linii ar urma să se risipească. Cineva din spatele meu, adresându-se tovarăşului lui, spuse: „Asta e Una Laris!" E tot ce ştiu despre ea. Vreau să-i scriu însă povestea.

— Am auzit şi eu despre numele ei!

— Ssst! răspunse Pan Ioniţă Drăcea cu degetul pe buze. Nu-mi spune încă nimic. S'ar putea să-mi turburi vraja numelui ei cu cine ştie ce amănunt sortit să rupă euritmia desfăşurării ei în mintea mea şi atunci s'a dus romanul pe copcă.

— Apoi nici eu nu ştiu mai mult decât că are o culoare foarte ciudată de păr şi că o chiamă cum o chiamă. E văduva foarte bogată a unui fost armator din Constanţa.

— Nu vrei să taci odată? se răsti prieteneşte Drăcea.

— Am tăcut! răspunse cu zâmbet de sceptică ironie Titus Bogdan. Cum o să scrii însă romanul unei femei despre care nu ştii nimic?

— Aci, răspunse Drăcea, arătându-şi fruntea, este clopotul scufundat al adevăratei ei vieţi. Numele îmi deşteaptă, mai mult până la covârşire decât îmi trebue, imagini, idei şi simţăminte. O Atlantidă surprinzătoare şi fecundă se ridică întunecat, dar cu toată viaţa ei trecută, din adâncul de apă imaterială a voinţei mele. Povestea oraşului Is. Marinarii bretoni zăresc şi astăzi, în fundul Oceanului, când e limpede, fantoma străbunului lor oraş îngropat sub valuri şi, în lumina credinţei lor, cupolele caselor capătă, sub apă, străluciri de sidef; palatul bătrânului rege Gradlon se luminează noaptea, ca şi pe vremuri, muzica orgiilor de odinioară se ridică până deasupra, iar pe ţărmuri, undeva, printre stânci, trece, pieptănându-şi părul de aur şi astăzi, înebunită şi înebunitoare, principesa Dahut. Memoria în unele împrejurări găseşte nebănuite şi de nepriceput corespondenţe de viaţă latentă cu un trecut sau, ştiu eu sau nu ştiu, poate, un prezent sau un viitor fecundat odată cu însuşi începutul întregii vieţi. Să nu o clatini însă prea mult atunci din încercările ei obscure şi tentaculare de contact cu un sine însuşi întregitor, în neînţelesul lui aparent, căci strici totul.

— E foarte frumos ceiace spui. Să vedem însă dacă nu e prea hazardat pentru a putea duce la ceva temeinic.

— Cu neputinţă altfel! Nu vezi? Şi schiţă cu mâna un gest avântat, de discobol, în sus.

— Ce să văd?

— Steaua Una Laris îmi luceşte deasupra nevăzută şi tutelară. O port poate pe frunte.

— Ba pe dracu! Acum chiar eşti nebun! răspunse râzând Titus Bogdan.

Pan Ioniţă Drăcea râse şi el. Tăcu însă numaidecât şi rămase gânditor. Era oare într'adevăr atât de ciudat simţământul lui? Gândurile i se risipiră dintr'odată, ca nişte funigei, toamna, în furtună. Se oprea la întâmplare cu privirile asupra firmelor de pe la prăvălii, asupra stâlpilor de telegraf, asupra trecătorilor, asupra femeilor, fără să-şi dea seama de mişcarea care i se desfăşura sub ochi. Totul se perinda pe dinaintea privirilor lui, ca în haosul primordial, nişte existenţe latente şi imateriale îşi căutau, după norme imperceptibile, copacul în care să ajungă fruct, pământul din care să se ridice plantă, forma din care să se deştepte frumuseţă, linişţea prin care să se filtreze gând. Bogdan începu să şuere uşor o melodie. Era ca un fel de pian monoton şi tărăgănat, care trecu prin urechile lui Drăcea ca un curent polarizator. Firele gândurilor lui se strânseră dintr'o dată, se răsuciră parecă într'o frânghie la capătul căreia, albă şi cu părul de acaju roşu, mergea, târându-l după ea, Una Laris. Fu surprins de acest salt în sine însuşi şi spuse repede:

— Ai bună memorie, dragă.

Titus nu răspunse decât cu o privire de întrebare.

— Şueratul trebue să fi fost chemarea originară a vieţii. Atomii se incorporau la trecerea lui, se adunau şi înfăptuiau, în forme ritmice şi conştiente, isbânda individualităţilor asupra materiei. Iţi închipui tu şueratul acela fără început şi fără sfârşit cu care Dumnezeu va fi scos lumea din haos şi clipa din timp? Melodia ta mi-a adunat dintr'o dată gândurile şi mi-a întruchipat, la capătul lor, icoana risipită până atunci a Unei Laris. Aveam impresia că o pierdusem din vedere şi gândurile mele o căutau cu nelinişte inconştientă pe unde puteau. Eu însumi contenisem parecă de a mai exista. Şi deodată a venit de undeva o chemare. A fost şueratul tău. Una Laris a trecut pe dinaintea mea şi eu, ca să o pot întâmpina, m'am regăsit dintr'odată întreg.

— Atunci n'am să mai fluer! răspunse moţocănos Bogdan.

— Ai dreptate! Nu te voiu mai necăji cu a mea Una Laris. Imi dau seama că am abuzat. Gândeşte-te însă ca, poate, eu însumi nu fac decât să-mi pun mintea şi sufletul, fără vrerea mea, la presiunea unei senzaţii de care am nevoe; există, de sigur, undeva, în mine, această senzaţie şi o caut şi eu cum pot. E un fel de gamă sufletească pe care o fac pe pianul sensibilităţii mele, înainte de a începe cântecul.

Titus băgă atunci de seamă că se depărtaseră prea mult de centrul oraşului şi că înfăţişarea împrejurimilor tindea spre peisagiu agrest. Mahalaua apărea, astfel, odihnitoare, din mijlocul curţilor mari, se materializa în casele mici şi albe, sau albea în praful uliţelor strâmbe şi doar pe jumătate pavate. Nu spuse însă nimic şi aşteptă să vadă dacă şi prietenul său băga de seamă unde se afla. Drăcea însă, părea că se complace în această privelişte sau că, cel puţin, nu o vede. Mergea la voia întâmplării. Din când în când cotea fără rost, sau arunca o privire nedesluşită asupra uneia sau alteia din casele pe lângă care treceau, dintre grădinile pe care le întâlneau. Eleganţa lor îngrijită contrasta totuşi cu îmbrăcămintea trecătorilor. Câte o fată întorcea, din poartă sau dela fereastră, capul cercetător după ei. Incepea să însereze şi soarele, încă slab, de Aprilie, se încolăcea într'un ghem de raze roşii şi subţiri, ca un balaur în solzii lui de sidef roşii, pentru a scăpăta. Câteva fâşii albastre de nouri, în spre apus, dădeau cerului o înfăţişare de feerie şi svârleau, peste uliţă, dungi jucăuşe de lumină albăstrie, roză şi violetă. Copacii căpătau înfăţişări de poveste şi umbrele lor umpleau grădinile cu răcoare, cu foşnet şi cu taină.

— Nu cred nici că ai de gând să te muţi prin locurile acestea şi nici că ţii să umbli toată noaptea după o casă, la ora aceasta, cam greu de găsit.

— La drept vorbind nu m'am gândit de fel să mă mut pe aici. De altfel nici nu prea ştiu bine pe unde mă aflu. Nu e mai puţin adevărat însă că nu mi-ar displace locul. Ar fi ceva nou, pentru mine şi, poate, odihnitor.

— S'ar putea întâmpla însă, răspunse Bogdan pe ton de glumă, ca Una Laris să nu vrea să locuiască la mahala. Pare a fi fost deprinsă cu un alt soiu de confort. Ce te faci atunci?

— Amanta nu e de fel obligată să-şi urmeze amantul. De altfel ea nici nu-şi schimbă cu asta domiciliul. Eu am întâlnit-o, la drept vorbind, la mine în creer şi tot acolo o şi las. Singur eu mă mut. Cel mult s'ar putea, până la urmă, să o constrâng să coboare pe hârtie şi asta, fiind însuşi rostul existenţei ei, i se poate întâmpla oriunde.

Trecuseră un maidan larg, plin de praf, care ţinea loc de piaţă şi se trezira în faţa unei uriaşe grădini cu pomi. Drăcea se opri surprins.

Avu impresia că niciodată nu întâlnise atâta confort şi, în acelaş timp, o mai odihnitoare senzaţie de părăsire. Casa, în mijlocul grădinii cât o moşie, scundă, vastă, de jur împrejur cu un ceardac oltenesc, deschidea ferestre zăbrelite şi întunecate în afară, ca nişte priviri nedumerite şi pline de taină. Viţe sălbatece înverzeau dealungul gardului; verdele lor ascuţit, în înserare, contrasta, fantastic cu albul şi cu rozul florilor de liliac. Bălăriile păreau, apoi, pretutindeni, nişte fân-

(Continuare în pag. II-a)

tâni arteziene ale verdeţii topită în înserare. Undeva, departe, susura cristalin, apa unei cişmele numai pe jumătate închisă.

— Aci mă mut!

— Eşti nebun?

— De loc! să intrăm.

— Nu vezi că nu e nici un bilet de închiriat.

— Aici nu pot sta decât doi bătrâni singuri. E prea multă linişte şi prea multă părăsire pentru alt soiu de locatari. Or, casa e mult prea încăpătoare pentru ei. Să intrăm.

Şi apăsă mâna pe clanţa dela poartă. Poarta însă rezistă. Văzu o sonerie şi trase de ea. Adăogă apoi:

— E totuşi o casă gospodărită. Clopoţelul dela poartă e un început de dovadă.

— Omule, hai să plecăm! O să creadă că suntem sau nebuni, sau pungaşi. Nu vezi că nu vine nimeni?

Drăcea însă, fără să răspundă, rămase, în aşteptare, locului. O lumină, în sfârşit, se aprinse în dosul unei ferestre, sgomot de uşi închise şi deschise străbătu până la poartă şi o fată veni întru întâmpinare şi descue.

— Cine locueşte aici, fetică? întrebă Bogdan.

Fata se uită chiorîş.

— Păi Dumneavoastră nu ştiţi?

— Nu, răspunse cu nelinişte Drăcea.

— Ce căutaţi atunci la casă necunoscută? întrebă fata, oprindu-se locului.

— Tocmai ca să aflăm cine stă aici am venit, spuse, curios să vadă sfârşitul acestei întâmplări, Bogdan.

— Aţi fi dela poliţie? întrebă mai asigurată parecă, dar şi mai curagioasă, fata.

— Dela percepţie, spuse Drăcea râzând.

— Păi cucoana a plătit.

— Foarte bine. Şi cine e cucoana ta?

— Cucoana e cucoana, cine vrei să fie?

Răspunsul acesta îi înveseli. Râseră amândoi cu poftă. Fata, la început, îi privi nedumerită. Se gândi însă că, dacă râd ei cu atâta poftă, nu pot să fie oameni răi şi râse şi ea. Imbrăcămintea lor apoi o asigură pe deplin. Erau foarte departe de ceiace îşi putea închipui ea că e un om rău. In dreptul intrării principale se opriră toţi trei. Drăcea scoase o carte de vizită şi o întinse fetii. Bogdan la fel.

— Dă-le stăpânei tale şi spune-i că avem să-i vorbim ceva.

Fata le luă şi intră în casă. Un foşnet grăbit de ferestre care se închid, de lucruri în grabă aşezate, precedă luminarea casei pe dinăuntru. Bogdan aştepta cu curiozitate şi cu înfrigurare Drăcea. Inţelegea acum greutatea situaţiei, dar era cu atât mai hotărît să o înfrângă, cu cât o găsea mai greu de răsbit. Se încăpăţânase apoi să vadă, de câteva clipe, în această casă, drumul cel mai sigur pentru înfăptuirea gândurilor lui. Uşa se deschise din nou şi, în ea, apăru aceiaşi fată de adineauri. In spatele ei, la câţiva paşi, o altă femee aştepta, enigmatică şi familiară. Drăcea avu o scurtă bătae de inimă. Bogdan intră cercetător. Interiorul casei avea ceva patriarhal în el şi primitor. O sală lungă, la mijloc, şi largă, despărţea două mari şi comode apartamente aşezate astfel faţă în faţă. Preşuri curate pe jos şi mobile vechi, grele, de gust. Părea întru totul unul din acele conacuri boereşti, de ţară, cu gutui în dulapuri, cu mere pe poliţe şi cu mixandre în ferestre. Nu avea însă nici mere pe poliţe, nici gutui în dulapuri şi nici mixandre în ferestre .Fata, văzând tăcerea lungă a tuturor, se întoarse spre stăpână-sa şi spuse:

— Dumnealor sunt, cuconiţă.

Stăpâna casei atunci, a cărei frumuseţă tânără strălucea metalic aproape, în liniştea mişcărilor ei prelungi, şerpuitoare şi calde, se desfăcu parecă, din perete şi din umbră, fluidă şi înaintă spre ei.

— Mă rog, cine e domnul Titus Bogdan? întrebă ea cu ochii spre Drăcea.

— Eu! răspunse Bogdan.

— Directorul Băncii Casa Oraşului? adăogă ea, cetind cartea de vizită.

— Da!

— Atunci Dumneavoastră sunteţi domnul Pan Ioniţă Drăcea?

— Da!

— Literat? murmură ea cu o uşoară părere, parecă, de rău,

Arătă apoi cu mâna drumul spre un salon alăturat, în care îşi urmă musafirii.

Bogdan nu scăpă din vedere frumuseţea magnetică a gazdei şi nici tâlcul întrebărilor ei. Simţise că ar fi voit, pare, ca el să fi fost literat şi Drăcea director de bancă şi era curios să afle pricina acestei preocupări a ei.

— Imi daţi voe, domnilor, să vă întreb de împrejurarea căreia datorez plăcerea de a vă cunoaşte?

— E oarecum dificil... începu Bogdan.

— Ei, Doamne, răspunse gazda cu evasivă teamă.

Drăcea simţi gestul ei de încrezătoare surpriză şi, ţinând să prevină prin sinceritate, orice fel de neîncredere, răspunse repede:

— Dificultatea, doamnă, e numai formală. A trebuit să mă mut de unde am stat până acum şi caut o casă. Imi trebuesc doar două camere şi, cum, după înfăţişare, casa nu mi s'a părut îndeajuns de locuită faţă cu mărimea ei, mi-am spus că, poate, nu strică să încerc o învoială.

Gazda făcu un gest obscur de neîncredere şi avu, parecă, aerul că se afundă în semiobscuritatea odăii. Răspunsul ei nu veni decât câteva clipe mai târziu.

— Eu, domnilor, sunt singură, sunt văduvă şi nu simt nevoia de a închiria, din locuinţa mea, nimic.

— Toate motivele domniei voastre sunt deplin îndreptăţite şi nu pot decât să mă plec lor, răspunse pe un ton desamăgit, Drăcea.

Bogdan îl privi cu oarecare ironică învinuire. Drăcea se simţi ca ars şi hotărî să reia vorba.

— Fireşte, doamnă, că prima mea îndatorire este de a respecta liniştea şi demnitatea casei. Asupra acestui lucru nu încape nici o clipă de şovăire. Eu am însă ceva literar de lucrat şi mi s'a părut că nicăeri nu m'aş simţi, pentru aceasta, mai bine decât aici. Liniştea casei, singurătatea grădinii ei minunate, totul şi toate par a fi fost făcute pentru lucru intelectual.

Cuvintele lui Drăcea aţâţară curiozitatea gazdei şi măguliră amorul ei propriu.

— Adevărat?

— Fireşte, răspunse Drăcea care începea să creadă că o înţelegere ar fi cu putinţă, din curiozitatea partenerei sale.

— Eu nu am cunoscut nici odată un scriitor. Sunt interesanţi?

— Banali, doamnă! Mai banali, poate, în viaţă şi mai acomodanţi decât toţi ceilalţi oameni.

— Dumnealui e un scriitor foarte cunoscut, interveni Bogdan.

— Se poate, dar eu nu cetesc decât puţin şi mai puţin încă în româneşte.

Bogdan era intrigat de femeea aceasta. Părea, în ea, ceva fosforescent, dar surd, ca un felinar în piaţă. Părea că înaintează cu greutate, cu anevoinţă, cu un fel de ciudată prudenţă şi că, înainte de a face un pas, sau de a spune o vorbă, pipăe meticulos terenul şi îşi măsoară cu precizie partenerul. Avea, astfel, câteodată, aerul că vine din fundul veacurilor, ca o ispită primordială, dar iremisibilă. Pauza lăsată de răspunsul ei dat ca o cădere de plumb topit, începea să apese asupra tuturor. Drăcea hotărî să o rupă şi spuse întâmplător:

— Mi-ar place, totuş, mult să pot sta aici şi să lucrez.

— Ştiu! răspunse cu concentrare gazda. Ai spus adineauri lucrul acesta.

— Scorpia dracului! se gândi Bogdan.

— Domnia voastră, însă, răspunse Drăcea, îmboldit de acest răspuns şi hotărît să ajungă la o înţelegere, nu mi-aţi spus nici că primiţi, nici că nu primiţi.

— Crezi? întrebă cu linişte aparentă gazda.

Şi nu mai adăogă nimic. Era intrigată de aceşti doi vizitatori şi îi privea cu oarecare scrutare. Infăţişarea lor îi inspira însă deplină încredere. Drăcea era un tânăr înalt, elastic, elegant, exuberant ca o proecţie luminoasă, în afară. Fruntea lui largă şi gura cărnoasă, îi lumina figura cu nimbul unui cald optimism senzual şi al unei ţâşnitoare plenitudini de sănătate. In privirile lui albastre, deopotrivă, strălucea viaţa, izbucnea entusiasm şi căuta sinceritate.

Bogdan, dimpotrivă, era gros, puternic ca un bolovan, socotit în fiece mişcare şi precis ca un fenomen natural, fără vioiciune, fără grabă, fără surprize, dar şi fără întârziere sau greş.

Impresia lăsată de el displăcu gazdei care, simţindu-i privirile insistent scrutătoare, se întoarse spre Drăcea, cu gândul parcă, de a umili pe Bogdan, sau pedepsi şi cu un salt neaşteptat de reptilă în vârful cozii, spuse:

— Şi dacă, de pildă, aş primi, ce s'ar întâmpla?

Nici unul din cei doi prieteni nu se aştepta la răspunsul acesta şi schimbară o clipă priviri întrebătoare. Gazda avu un nou gând de reculegere şi adăogă repede:

— Asta nu înseamnă însă că şi primesc.

Drăcea însă, neputând să reziste acestui repede miraj, se ridică în picioare şi spuse:

— Nu văd de ce ar trebui să respingeţi o rugăminte care, de fapt, nu are ciudat în ea decât împrejurările în care s'a produs.

Bogdan privea cu oarecare nedumerire prieteneşte înciudată această schimbare repede în dispoziţia gazdei.

— Nu e nevoe să mi se dovedească nimic. Sunt îndeajuns de stăpână pe mine şi pe faptele mele pentru a face ce vreau. De explicaţii te scutesc. Mă bate gândul că nu eşti prea inspirat în astă seară şi ca să-ţi uşurez sarcina grea de a pleda restul cauzei, primesc. Fac, la urma urmei, loc unei curiozităţi. Ţi-am mai spus că nu am cunoscut încă nici un fel de artist, până azi. Când ai de gând să te muţi?

— Şi mâine, dacă se poate!

— Prietenul meu e grăbit, adăogă Bogdan pe un ton de glumă. Are în minte o dragoste nouă şi de care ţine să se vindece cât mai curând.

— Ah! şi se mută aici ca la un sanatoriu.

— Adică, doamnă, am în mine un subiect de roman, pe care ţin să-l sfârşesc cât mai curând.

— La urma urmei eu nu am nici un rost să mă amestec în preocupările Dv. personale. Vă rog să mă scuzaţi.

Se ridică apoi şi sună. Numaidecât aproape se ivi şi fata care deschisese.

— Ţi-am făcut şi ţie pe plac. Mâine se mută, în camera asta din faţă şi în acea de alături, domnul. Se întoarse apoi spre Drăcea, care îşi muşca, înciudat de cuvintele gazdei, buzele şi întrebă:

— Dar, nădăjduesc, domnule, că nu ai bagaj prea mult. Asupra preţului, cum eu nu închiriez din vreo nevoie, ne vom înţelege foarte uşor.

— Bagaj, doamnă, în afară de cărţi şi de lucruri de garderobă, nu am de loc.

Fata, dupăce tăcu cercetătoare, cât dură convorbirea, exclamă:

— Vai, cuconiţă, ce bine îmi pare.

— Şi de ce, fetică? întrebă Bogdan.

— Aşa, iată. Imi era urît numai cu cuconiţa, singure, în cogeamite casă.

— Taci din gură! răspunse gazda. Eşti o fricoasă.

Fata lăsă ochii în jos şi se roşi. Drăcea, simţind că în hotărîrea de mai acum a gazdei intrase hotărîtor şi ceva din insistenţele de până atunci ale acestei fete, o întrebă cum o chiamă.

— Floarea, domnişorule!

— Ţi-am mai spus că te chiamă Flora. Imi place mai mult aşa. Să nu te mai aud cu Floarea.

Prin mintea lui Drăcea fulgeră o apropiere aurie între grădina din jurul casei şi numele de Flora. Dispăru însă în mai puţin decât timpul necesar fixării ei şi făcu loc unei bucurii pe care ar fi voit să o şi alerge şi să o şi strige, copilăreşte, prin iarbă, sau pe stradă. Gazda se ridicase însă în picioare şi aştepta, astfel, ca o sugestie, dreaptă, de concediere. Amândoi se îndreptară spre uşe, luându-şi rămas bun dela gazdă. La eşire, Drăcea întrebă:

— Dar adresa aici?

— Strada „Fântâna cu chipuri" No. 13, la doamna Lyda Şarpe.

N. DAVIDESCU

NOTA. — Fragment de roman.

Caleidoscop intelectual

Două centenare

In luna Iunie, ocultismul a serbat două centenare: al Rusului *Aksakow* şi al chimistului şi fizicianului *Crookes*, născuţi în 1832. In monumentala sa operă ilustrată, „Animism şi Spiritism", apărută în 1872, Aksakow a rezumat toată literatura ocultistă şi spiritistă de până atunci şi a descris experienţele făcute de el însuşi ani de zile.

„Când ocultismul va fi recunoscut de ştiinţă, zice Aksakow, vom avea 5 faze: prima va stabili existenţa fenomenelor oculte; a doua existenţa unei forţe necunoscute; a treia va stabili existenţa unei forţe necunoscute, *inteligente;* a patra va stabili sursa acestei forţe (subiectivă sau obiectivă ?). Dacă se va stabili că forţa aceea există în afara omului, se va intra în faza a cincea, care va răsturna radical concepţiile religioase şi ştiinţifice".

Aksakow a întemeiat în Germania revista *„Studii psihice"*, care apare şi azi — în al 59-lea an de viaţă — sub titlul *„Zeitschrift fuer Parapsychologie"*.

Crookes a publicat lucrări însemnate de chimie şi fizică (de ex. Spectrul solar şi pământesc), a inventat radiometrul şi aşa zisele tuburi Crookes, care au dus la descoperirea razelor Roentgen. Importanţa lui în ştiinţă se oglindeşte în maxima: *„Ubi Crookes, ibi lux"*.

Pornit să demaşte ocultismul, Crookes a recunoscut autenticitatea fenomenelor oculte, publicându-şi în lucrarea *„Spiritualismul şi Ştiinţa"* observaţiunile făcute 4 ani dearândul cu o fată care-i servea de mediu. Materializările le fotografia cu 5 aparate deodată, dovedind că nu e nevoe de întuneric, căci chiar la lumina soarelui apare pe placă întreaga făptură a spectrului materializat.

Crookes a mai reuşit să fixeze pe aceiaşi placă mediul şi fantoma materializată, ridicând astfel spiritismul la rangul de ştiinţă recunoscută.

Marcel Prévost despre femeia franceză de azi

Spicuim dintr'un interview acordat de academicianul Marcel Prévost unui ziarist vienez:

„Astăzi, femeia franceză nu mai e păzită cu străşnicie de harem. Fetele se plimbă fără guvernante. Totuşi n'am ajuns la libertatea complectă. Femeia şi-a impus ea însăşi stavile, pentru că vedea că-şi arde aripile la flacăra libertăţii. Atitudinea băeţească implică primejdii: micşorează puterea de atracţie a femeii în ochii bărbatului.

In vremurile grele de azi, femeia nu vrea să rămână singură în faţa vieţii. Ea îşi câştigă existenţa, este materialiceşte independentă, în acelaşi timp poartă însă şi răspunderea faptelor ei. Odată cu conştiinţa personalităţii şi drepturilor ei, a devenit mai prudentă, mai morală în sensul înalt al cuvântului. Prin moralitate nu înţeleg pudoarea falsă, exagerată.

E bine ca femeia să muncească şi să-şi scoată patrimoniul de sub jugul bărbatului. Dar să n'o înşelăm, să n'o minţim, spunându-i că libertatea e identică cu amorul liber. Societatea nu s'a raliat încă la deviza lui Margueritte: *„Ton corps est à toi"*. Instituţia căsătoriei este de mii de ani temelia societăţii, şi va mai trece multă vreme până să se modifice mentalitatea oamenilor în sensul lui Margueritte.

Noi Francezii cinstim familia şi cerem curăţenie desăvârşită în viaţa casnică. Suntem de părerea lui Rabelais: „Bărbaţii încornoraţi sunt foarte simpatici şi atrăgători, dar nu vrem cu nici un preţ să ne numărăm printre ei".

Hamlet... bolşevizat

Sovietele au făcut şi din Shakespeare un instrument de propagandă. La Moscova se reprezintă o prelucrare *sui generis* a lui Hamlet.

După bolşevici, toţi regii, curtenii şi ofiţerii sunt nişte infami pe care scena trebue să-i înfăţişeze ca atare. Credincioasă acestui principiu călăuzitor, piesa a fost intitulată: „Camarila demascată". Hamlet nu-i nebun; simulează numai nebunia, ca să se răzbune contra regelui — un intrigant desgustător — care nu e tatăl lui vitreg, ci tatăl său adevărat.

Celebrul dialog „A fi sau a nu fi" a fost suprimat; în schimb, Polonius se dă peste cap pentru ca fiică-sa, Ofelia, să intre, prin căsătorie, în familia regală. Ofelia e o femee luxoasă, cochetă şi... beţivă. Işi găseşte moartea în valuri, pentru că e... beată.

Totul e alcătuit aşa încât să compromită în ochii poporului ideia regalităţii. Programul teatrului arată că „după ce generaţii nenumărate l-au înecat pe Hamlet în patosul lor neshakespearian, abea acum tânăra cultură sovietică i-a dat adevăratul înţeles, înfăţişându-l în sensul vederilor lui Shakespeare!"

Moravuri africane

Exploratoarea berlineză *Charlotta Weidler* îşi rezumă într'un ziar german impresiile dintr'o călătorie în Algeria şi Sahara. Intre altele spune:

„Ştiam că Algerul nu mai are înfăţişarea exotică, cu palmieri şi curmali, cu Arabi şi haremuri ca în 1001 de nopţi. Am rămas totuşi uluită la vederea sgârie-norilor, magazinelor uriaşe, palatelor, băncilor şi mai ales a circulaţiei fantastice de pe străzi. Am pornit cu automobilul spre munţii *M'Zab*, spre oaza *Chardaia*, apoi spre oaza *Metlili* din *Chaambas*. Aci am tocmit două cămile şi doi indigeni, şi mi-am continuat drumul. Nimerisem în post, aşa că noaptea călătoream şi ziua dormeam, căci după prescripţiile lor religioase, *Mzabiţii* mănâncă numai la 5 după masă şi la 2 noaptea. Din oraşul lor sfânt — Beni Skan — am fost izgonită, pentru că m'au surprins mâncând o portocală pe stradă. Vânzarea tutunului, oţetului, cafelei şi altor articole de consum e strict interzisă.

Interesantă e viaţa în casele de toleranţă: ora de închidere e 9 seara, iar alcoolul e strict oprit. Dansatoarele se îmbracă atât de decent, încât regisorul german venit să filmeze a renunţat şi s'a întors la Berlin să monteze scenele respective cu fete germane.

In Sahara, prostituţia nu e o meserie ruşinoasă. Fetele nu fac impresia unor desfrânate, ci sunt foarte timide. După ce au strâns bani, se întorc acasă, îşi cumpără casă şi bărbat şi domnesc ca stăpâne absolute. In Chaamba însă — regiunea agricolă a Saharei — bărbatul ţine câte 4 neveste, care fac toată munca câmpului, pe când el trândăveşte.

Libertatea sexuală este nelimitată. Nimic nu-i interzice femeii, chiar când e lângă bărbatul ei, să facă dragoste cu alt bărbat. Inainte de măritiş, femeia face ce vrea, — un drept de care uzează în măsură largă. Sclavul, căci pe acolo mai există sclavia, n'are dreptul să-şi respingă stăpâna care-l doreşte. Deasemenea, nici femeia nu poate refuza un bărbat liber.

Icoana ta

după Al. Samain

Icoana ta e ca o carte minunată,
Pe care o citeşti şi n'o'nchizi niciodată,
O carte ce-ţi vrăjeşte clipele dearândul
Şi'n care-un vis nostalgic îţi îmbată gândul

Aşi vrea, dorindu-mi lumea făpturilor fantomă,
Ca într'un vers să-ţi strâng a părului aromă;
Să cizelez o frază cu armonii domoale,
Care să înfrăţească conturul gurii tale;
Să 'nlănţuesc simţirea astfel ca vorba-ţi dragă
Ca şi o undă 'n mine s'o simt cum se propagă;
Să spun ce mare 'ngână un cântec pe derost,
La sânul tău la care îmi caut adăpost;
Să cânt, o! mai cu seamă, ochii tăi calzi şi dragi
Ca toamna însorită 'n pădurile de fagi;
Să'ncheg în orice clipă relicva depărtării,
Iar la pian în calda melancolie-a sării,
Să reînviu în sfinte ecouri vii şi tari
O lungă sărutare pe ochii tăi cei mari.

C. M.

Idei trăite: Richard Schaukal

O mârşăvie nu constă în aceia că o săvârşeşti, ci în faptul că eşti în stare s'o săvârşeşti după împrejurări.

* * *

Există ceva mai impresionant decât o pasăre care nu poate sbura ? Da: un copil singur care plânge.

* * *

Bunătatea este o necesitate.

* * *

Nu pot pricepe ceiace mă plictiseşte. Sunt alţii pe care-i plictiseşte ceiace nu pot pricepe.

* * *

Cânele latră când îl aţâţă ceva. Omul vorbeşte necontenit.

* * *

De ce se'ntreabă oamenii între ei: „Ce mai faci ?" Cânii stabilesc prin miros cine eşti. Restul îi interesează tot atât de puţin ca şi pe noi. Dar noi suntem „cu judecată".

* * *

Mai desgustătoare decât o babă sulemenită, e cordialitatea afectată.

* * *

Răbdarea e un exerciţiu, trebue învăţată; indulgenţa e o favoare, ca un ochi albastru, frumos şi limpede, sau o mână delicată.

* * *

Mulţi nu se cred mojici pentrucă îşi închipuesc că trebue să existe alţii mult mai mojici decât ei.

* * *

Un om întreg: chestiunea e din ce se compune

* * *

Principii are tot omul, acolo unde e el stăpân.

* * *

Mulţi povestesc ce ar fi trebuit să facă, şi sunt satisfăcuţi.

* * *

Dacă nu te enervezi de prostia altora, ci zâmbeşti, îţi spun că eşti lipsit de inimă.

* * *

A fi diplomat înseamnă a nu lăsa să devie conştienţi cei pe care i-ai înşelat.

* * *

Cine poate să se mişte, nu e obligat să contrazică părerile altora

* * *

Sunt oameni care se scuză mereu că sunt pe lume. Şi într'adevăr, e de neiertat.

* * *

M'ai înţeles ? — întreabă aceia care n'au nimic de spus.

* * *

„După părerea mea": deviza celor care n'au nici una.

* * *

Nu totdeauna sunt înţelepţii acei care vor să priceapă toate.

* * *

Dacă cineva îmi spune: — „Nu găseşti şi d-ta?" — îl las să caute singur.

* * *

Cuceritorul are totdeauna dreptate

* * *

Geniul nu este niciodată expresia timpului său; acestea sunt talentele.

* * *

Trebue să fi mai puternic decât dorinţa.

In rom. de AD. B.

Biblioteca Dimineaţa

Literatură — ştiinţă — artă

Cea mai răspândită bibliotecă de popularizare

Iată lista ultimelor numere apărute :

138. — INCERCARI DE PRECIZIE LITERARĂ de Paul Zarifopol . . . 8.—
139. — SOCIETATE VESELĂ de Schalom Alechem . 8.—
140. — CE-AM VĂZUT IN OLANDA de Eduard S. Konya 6.—
141. — SCENE NOCTURNE de Nicolae Nicandrov . . 5.—
142. — NUVELE de Em. Gârleanu . . . 7.—
143. — ATITUDINI CRITICE de Ion Sân-Giorgiu . . 7.—
144. — D-ŞOARA BOURRAT de Claude Anet . . 5.—
145. — PAVILIONUL No. 6 de A. Cehov . . . 7.—
146. — OMUL FARĂ DE NOROC de Eug. Boureanul . 8.—
147. — FARĂ COPIL de I. Herrmann . . . 6.—
148. — SYNNÖVE SOLBAKKEN de Björnstjerne Björnson . . . 8.—
149. — AMINTIRILE UNUI STUDENT SARAC de Jules Vallès . . .
150. — APOLLONIUS DIN TYANE de Adrian Verea .

Fiecare volum cuprinde 70—300 pagini.

Panteleimon Romanov

Inimă de femee

O catastrofă neprevăzută îi zăpăcise pe toţi studenţii din cămin. Se sinucisese colegul lor Nicolae Malacov. Fusese găsit în salonul căminului, cu tâmpla străpunsă de un glonte.

Au venit magistraţii pentru anchetă, au cercetat locul unde s'a petrecut sinuciderea, au examinat poziţia în care s'a găsit cadavrul şi au vrut să afle cine l-a văzut cel dintâi.

Intrebaţi despre caracterul sinucisului, toţi studenţii, ca într'un glas, declarară că era un băiat foarte dezagreabil, mai ales când se certa, şi că părea cam dezechilibrat. Avea o ţinută neglijentă, bea mult, venea târziu la cămin şi se purta urît cu colegii. Uneori îl apuca accesul de lucru, nu pleca nicăeri, rămânea de dimineaţă până seara cufundat între cărţi sau se plimba ceasuri întregi de-a lungul coridorului pustiu. Atunci avea o atitudine blândă, dar părea că se fereşte de tovărăşia colegilor.

Când i-au întrebat magistraţii despre legăturile lui cu femeile, studenţii părură cam strâmtoraţi, pentrucă nici de data asta nu puteau spune lucruri frumoase. Pentru el, femeile — colegele ca şi oricare altele — nu erau decât instrumente de plăcere fizică. A avut el multe „prietene", dar relaţiile cu ele ţineau atât de puţin, erau atât de trecătoare, încât nici nu merită numele de prietenie. Câteodată, şi fără nici o noimă, manifesta un cinism provocător.

Toţi studenţii ştiau că o iubeşte pe Sonia Golubiev, o colegă de facultate, dar, probabil din mândrie, nu i-a spus-o niciodată şi se purta cu ea tot atât de grosolan ca şi cu ceilalţi. Dar toţi, până şi Sonia, îi cunoşteau adevăratele sentimente.

Sonia păstra faţă de el o indiferenţă absolută şi nici nu-l iubea, din cauza obrăzniciei lui. Şi când ascunzându-şi slăbiciunea, Malacov lua un aer degajat şi-i dădea o întâlnire, ea se prefăcea că acceptă, pentru ca apoi, însoţită de doi-trei băieţi, să treacă pe lângă locul fixat, unde o aştepta Malacov, şi să-l întrebe surprinsă de ce a înţepenit locului.

Fata, de-o fire vioaie, era cam uşuratecă, poate chiar nemiloasă. Nu era capabilă de o prietenie strânsă, de o dragoste puternică. Mai cu seamă acest din urmă sentiment n'avea nici un preţ pentru dânsa; îi părea demodat.

Nu aflase încă nimic despre cele întâmplate. Cei care au fost de faţă n'or să uite niciodată clipa în care, cu un pieptănaş în părul tuns la modă, cu buclele lungi peste urechi, cu mânile în buzunarele vestei tricotate, Sonia a intrat în salonul căminului, unde zăcea cadavrul.

Cu ochii speriaţi ea se uita la magistratul care o aştepta, la poliţişti, la colegii care o priveau fără să rostească o vorbă.

Deodată, ea tresări. Privirea îi căzu pe podea, acolo unde zăcea trupul lui Malacov cu tâmpla străpunsă.

Sonia scoase un strigăt, se dete îndărăt, îşi duse mâna la gură, îşi cuprinse apoi obrajii între mâni şi, pe neaşteptate, se prăbuşi în genunchi lângă cadavru. Cu dinţii înfipţi într'un deget, a rămas încremenită, uitându-se la faţa mortului şi fixând gaura din tâmplă.

Când a început să fie interogată, Sonia nu a înţeles ce rost au toate întrebările. Buza de jos îi tremura, şi nu putea s'o stăpânească; o apăsa cu mâna, dar de prisos.

In acelaşi timp, îşi rotea ochii la cei din jurul ei, nişte ochi atât de jalnici, atât de speriaţi, încât îi impresionase pe toţi. Fiecare din cei la care se oprea privirea îşi întorcea ochii, aşa cum îi întorci când te priveşte un condamnat la moarte, în faţa gropii ce i s'a pregătit, şi nu mai poţi face nimic pentru el.

După aceea, şi-a mai revenit şi a spus că se consideră vinovată de moartea colegului ei, pentrucă, din uşurinţă, ea îl tratase cu prea multă răceală, ba chiar cu răutate.

* * *

După moartea lui Nicolae Malacov, s'a petrecut în caracterul şi în firea Soniei o mare schimbare. A devenit tăcută şi tristă, şi-şi petrecea tot timpul plimbându-se singură de-a lungul culoarului. Când se apropia cineva de ea şi-i adresa un cuvânt Sonia îşi ridica încet ochii şi privea câtăva vreme fără să răspundă, ca şi cum ar fi trebuit să facă o mare sforţare ca să se smulgă din laţul gândurilor.

Adunase tot ce a rămas de pe urma lui Malacov: caiete de cursuri, biletele pe care i le scrisese el. Şi le păstra cu pietate. Cu cât trecea vremea, cu atât se cufunda mai adânc în cercul strâmt al amintirilor mortului. Trăia cu totul retrasă de viaţa comună. Parcă îi plăcea să se chinue gândindu-se la răspunderea pe care o avea în moartea aceluia ce se ucisese pentru ea. Gândul că păcătuise şi conştiinţa că-i vinovată îi umplea toată existenţa.

La început toţi erau porniţi împotriva ei, pentru că avea o vină; dar acum, dimpotrivă, le era milă de ea şi-i purtau de grijă.

De multe ori, Sonia se ducea la cimitir şi stătea mult printre mestecenii înmuguriţi şi printre fluturii care sburau de-asupra mormintelor. Trecătorii se opreau şi se uitau îndelung la fata a cărei siluetă se desena ghemuită de-asupra mormântului proaspăt. Şi fiecare ducea cu el imaginea pură şi impresionantă a întrupării amorului pe care nici mormântul nu-l poate nimici.

Iată o dragoste cu adevărat dezinteresată. Ce putea fi mai dezinteresat decât dragostea pentru un mort?

— De ce a avut moartea lui Malacov un efect atât de puternic asupra ta? — a întrebat-o pe Sonia o prietenă la care altădată ţinea foarte mult.

— Nici eu nu-mi dau seama, — i-a răspuns Sonia, scoţându-şi batista şi fixându-şi ochii storşi de lacrimi pe peretele din faţa ei.

— Ştii prea bine că era un băiat rău, antipatic, obraznic. Nici tu nu-l puteai suferi.

— Poate. Dar abia acum, după ce a murit, simt pentru el, în toată puterea cuvântului, ceiace n'am simţit cât a trăit. Şi faptul că era un om rău nu înseamnă nimic, când îţi dai seama că... O, de-ar trăi acum!...

Dispoziţia sufletească a Soniei începuse să devină primejdioasă pentru echilibrul ei moral. Era vădit că, ştiindu-se vinovată, îşi prăpădea sănătatea.

Dar o lună după moartea lui Nicolae Malacov s'a petrecut un fapt la care nu se aştepta nimeni, şi Sonia mai puţin decât oricine.

* * *

Un student a primit o scrisoare din partea unui prieten intim al celui mort şi la această scrisoare era ataşată scrisoarea pe care Nicolae Malacov o scrisese înainte de a muri şi în care anunţa hotărîrea irevocabilă de a se sinucide.

Scria acolo că nu ştie ce are, că nu mai vede nici un rost în existenţa lui şi că nu mai ştie la ce să-şi folosească energia.

Vorbea apoi despre slăbiciunile lui, despre excesele lui, despre neputinţa de a lupta împotriva vieţii ispititoare a capitalei, care-l ameţise şi-i turburase mintea, după ce trăise o viaţă mizerabilă la ţară. Nu putea găsi nici un mijloc de a se stăpâni şi de a se ocroti împotriva tentaţiunii.

Intr'un acces de desnădejde şi de necaz, a început să bea fără măsură şi să-şi cheltuiască forţele în desfrâu.

La urmă scria că a luat hotărîrea să pună capăt acestei comedii. Constatarea că mai are destulă putere şi voinţă ca s'o facă îi procură oarecare satisfacţie.

Cuprinsul acestei scrisori a fost o surpriză pentru toţi.

— Va-să-zică Sonia n'are nici o vină. Despre ea nu spune nici un cuvânt, — izbucni unul dintre studenţi.

Intr'adevăr, Sonia nu era pomenită nici măcar o dată. Era evident că n'avusese nici cea mai mică influenţă asupra hotărîrii colegului ei.

— Căutaţi-o!

Când apăru Sonia pe sală, toţi se repeziră cu strigătele.

— Vino, vino repede! Păcatele îţi sunt iertate. Am citit scrisoarea pe care a scris-o Malacov înainte de-a muri.

Sonia făcu ochii mari; obrajii palizi i se îmbujorară.

— Unde... unde? ce?...

Mâinile îi tremurau, ochii căutau scrisoarea cu o expresie dureroasă.

— Iat-o... De altfel, scrie numai prostii, dar nu asta-i esenţialul. Esenţialul e că nu s'a omorît din pricina ta, ci din alte motive.

Obrajii roşi ai fetei deveniră deodată de o paloare oribilă.

— Cum, nu... din cauza mea?...

— Negreşit. Nici un moment nu-i vorba de tine aici.

Sonia luă scrisoarea, şi-o puse pe genunchi şi, cu o putere de concentrare aproape maladivă, începu nu să citească, ci să caute ceva... printre rânduri.

Apoi, îndoi scrisoarea, o dădu îndărăt şi, fără să rostească o vorbă, ieşi din cameră.

— Ce-o fi cu ea? — se întrebară toţi, privind-o miraţi.

Nimeni nu putu să dea vre-un răspuns. Sonia se duse în dormitorul fetelor şi scoase ceva de subt salteaua patului ei. Era pachetul de hârtii rămase de pe urma lui Malacov. Dar în acea clipă, intră în dormitor o prietenă, îngrijorată de purtarea ei ciudată. Sonia ascunse pachetul subt bluză.

— Imi pare atât de bine pentru tine, — zise ea, prefăcându-se că nu observă trăsăturile crispate ale Soniei şi silindu-se să-i abată gândurile care continuau să se 'ndrepte către cel mort, — îmi pare atât de bine că s'a dovedit nevinovăţia ta!

Sonia o asculta cu privirea încremenită, cu gândul dus.

Prietena i-a mai vorbit câtăva vreme şi a plecat pentru a o lăsa să se liniştească în singurătate.

Sonia scoase hârtiile, încet-încet, cu o sbârcitură de durere în colţul buzelor, le rupse şi le aruncă pe fereastră, aşa cum arunci ceva de care nu mai vrei să-ţi aduci aminte. După aceia, se prăbuşi cu faţa în aşternut şi începu să plângă cu sughiţuri, desnădăjduită, scuturându-se toată, nenorocită.

Refugiul

Nu-l mai întâlnisem de mult pe prietenul meu Adrian. Tânăr şi bogat, el îşi trăia viaţa fără griji, în plină libertate, ca o căprioară pe care vânătorul n'a speriat-o încă.

Ca orice om însă avea şi el o groază: însurătoarea. Când îi vorbeai de nevastă, de gospodărie, de cămin, se scutura din tot trupul ca şi cum l-ar fi cutremurat frigurile.

— Insurătoarea — zicea el, — e cea mai teribilă închisoare, la care te condamni singur. Muncă silnică pe viaţă, nu altceva! Auzi, domnule! Din bun zdravăn să-ţi pui capul sub jug, să te bagi la stăpân. Să nu mai ai voia de a eşi când vrei în oraş, nici aceia de a te reîntoarce la orice oră acasă. Să fii mereu cu frica în sân că ai întârziat, să ai totdeauna gata în gând minciuna salvatoare.

Intr'adevăr între felul lui de a înţelege viaţa şi însurătoare, se săpase o adevărată prăpastie. Văzându-l pe stradă, chiar fără să-l cunoşti, ghiceai din gesturile lui că te afli în faţa unui abil şi foarte primejdios vânător de femei frumoase; cu atât mai periculos, cu cât avea la îndemână, între altele, şi arma cea mai perfecţionată de cucerire, aceia care nu dă greş niciodată: îndrăsneala.

Incolo, băiat admirabil, plin de afecţie şi de atenţii cu prietenii la care ţinea. Şi la mine ţinea cu adevărată dragoste de frate.

Mă duceam din când în când la el. Prieten vechiu, mă lua cu sila din oraş la el la masă şi eu mergeam bucuros gândindu-mă că am să-l mai aud povestindu-mi vre-o nouă aventură, dintre acelea pe care şi le croia singur cu temperamentul lui plin de neastâmpăr. Bine înţeles, aventurile acestea — prin oricâte sacrificii sau primejdii l-ar fi făcut să treacă — se încheiau totdeauna cu o notă veselă, care, desprinsă din darul lui de a povesti, mă făcea să plec de la el bine dispus ca după o comedie reuşită.

L. Leoneanu

Nu-l mai văzusem de mult, când, într'un amurg de vară, la o cotitură, claxonul unui automobil mă ţintui pentru câteva secunde locului. Imi aruncai ochii spre maşina care se oprise în faţa mea şi mă sileam să disting figura omului dinăuntru, care îmi făcea semne să mă apropii.

Am recunoscut cu mare greutate pe prietenul meu Adrian.

Era schimbat, palid, cu faţa obosită ca după o muncă grea. M-am uitat câteva clipe în ochii lui trişti şi l-am întrebat dacă nu cumva a fost bolnav.

El avu un moment de ezitare, apoi îmi răspunse: „Vino mâine seară la mine. Iţi voi spune ce mi s'a întâmplat".

A doua zi m'am dus. La masă n'a mâncat aproape de loc. Ciugulea doar de ici, de colo, numai ca să mă îndemne pe mine. Era întâia masă tristă pe care o luam la acest prieten atât de vesel odinioară.

La cafea a început să-mi povestească:

— Astăvară — mi se pare la sfârşitul lui Mai — o afacere de familie m'a făcut să iau drumul spre Banat.

Mă instalasem de cu vreme în vagon-restaurant ca să mi se pară mai scurt timpul până la ora mesei. Gândul că mai am încă mult până la Timişoara mă obosea grozav, iar peisajul monoton de afară, adăoga la oboseala mea şi o mare doză de plictiseală.

In gară la Piteşti călători noui. Vagonul restaurant se umplu deodată de lume. La un moment dat, o tânără pereche se opri în dreptul mesei mele. Nu apucase încă să-mi ceară permisiunea de a se instala la masa mea, când eu, ridicând capul, recunoscui în tânărul pasager pe un vechiu prieten:

— Anatol, tu erai? Ce surpriză! Te-ai însurat şi eu nu ştiam nimic! Doamna e, probabil, soţia ta.

— Nu, îmi răspunse el, e domnişoara Irina, prietena mea din copilărie. Am întâlnit-o în gară şi acuma o însoţesc până la Craiova.

I-am invitat să stea cu mine. A urmat o masă dintre cele mai vesele, cu amintiri de demult, cu glume nesfârşite, în care timp am putut contempla şi studia frumuseţea Irinei, una din acele frumuseţi care te cucereşte nu prin armonia formelor sau regularitatea trăsăturilor, ci prin acel farmec feminin turburător spre care te simţi atras fără voe.

Intimitatea se stabili repede, iar pe la sfârşitul mesei, în faţa a trei păhărele de *cointreau*, ochii neastâmpăraţi ai Irinei deveniseră de o elocvenţă rară.

Mă gândeam cum aş putea să profit de un moment prielnic ca să rămân singur cu ea. Şi prilejul nu întârzie. In gară la Slatina, Anatol cobori din tren, având de vorbit pe peron cu un prieten, care îl aştepta acolo.

Fără nici o greutate, inima mea şi a Irinei se înţeleseră repede. Ea consimţi să ne întâlnim într'una din zilele săptămânii următoare, — când amândoi aveam să fim în Bucureşti.

Mărturisesc că după felul cum mi-a vorbit, am avut chiar din prima clipă îndoială dacă va veni.

Intre Piteşti şi Slatina, Anatol îmi spuse că Irina era studentă, că face parte dintr'o bună familie din Piteşti şi că printre colegele ei din anul al treilea dela Facultatea de Litere se bucură de o admirabilă reputaţie.

Şederea la Timişoara mi s'a părut un veac. M-am întors — după două zile — în Bucureşti.

La locul de întâlnire m-am dus cu inima plină de toate îndoelile. Când am găsit-o acolo, aşteptându-mă, am avut o decepţie. Aşadar e dintre cele care primesc să vină şi vin la întâlnire, — mi-am zis eu. O studentă care primeşte cu atâta înlesnire să stea între patru ochi cu un om pe care l-a cunoscut într'o călătorie, să dejuneze cu el, şi fără îndoială, să-i stea la dispoziţie cu uşurinţa pe care numai anumite femei o au, ce fel de studentă poate fi?

Cu toate acestea privirile acestei fete, trecând brusc dela senin la întunecare, dela veselie la tristeţă, m-au scos din obiceiurile mele şi m-au făcut să le studiez mai atent decât — în alte împrejurări — la alţii.

La masă a fost tot aşa cum o cunoscusem în tren: veselă, comunicativă, prietenoasă.

Nu ştiu ce demon mă îndemna să încerc a afla cât mai multe amănunte din viaţa ei intimă şi să desleg enigma care începuse să încolţească în mintea mea.

M'am izbit însă de o rezistenţă neaşteptată. La toate indiscreţiile mele răspundea aproape constant: „Eşti prea curios! Vrei să ştii prea multe".

Am putut totuşi afla că are două surori mai mari şi un frate mai mic, că între ea şi familie există dela un timp o răceală. Aceasta mi-a întărit însă şi mai mult bănuiala că mă găsesc în faţa unui caz de şiretenie la care începeam să-l fac complice, în gândul meu, şi pe amicul Anatol.

După masă i-am propus să ne retragem undeva şi m-am gândit la hotelul meu obişnuit.

Tu ştii că la mine acasă n'am adus niciodată o femee străină. Şi niciodată — oricare ar fi fost legăturile intime pe care le-aş fi avut cu o femee — ea n'ar fi putut să afle adresa mea adevărată. Am căsuţa mea poştală unde mi se scrie şi răspund. O ciudăţenie, dacă vrei, dar aşa sunt eu şi n'am avut niciodată de pe urma acestui lucru vre-o neplăcere.

I-am propus prin urmare, o cameră de hotel şi m-a refuzat. M-a refuzat probabil ca apoi să cedeze, dar nu ştiu, de ce în momentul când am auzit din gura ei cuvântul „nu merg" am simţit o uşurare laşă şi n-am mai insistat.

— Atunci, pe altă dată, — am zis eu:

Şi am văzut că privirile ei se întunecă din nou. Mi-a luat mâna şi mi-a ţinut-o câteva clipe în mâna ei.

— N-ai să te superi, dacă o se te rog ceva?

— Ce?

— Să-mi împrumuţi trei mii de lei. Am mare nevoe. Ţi-i voi înapoia.

Deşi cererea venise pe neaşteptate şi impunea pe loc o hotărîre, raţionamentul scurt ce-mi făcui în clipa aceia, mă conduse la un refuz categoric. Sub pretext că n'am la mine în momentul acela decât foarte puţini bani, care-mi trebuiau, i-am promis că-i voiu da a doua zi, când urma să ne vedem în acelaş loc la dejun.

Dar a doua zi nu m-am dus.

In sufletul meu se întărea din ce în ce convingerea că Anatol îmi jucase o farsă şi că în loc de o studentă din Piteşti, de bună familie, mă pusese în faţa uneia din femeile pe cari le întâlnim la fiecare pas pe trotuarele Capitalei.

Totuşi o curiozitate firească m-a făcut să caut în căsuţa poştală. Am găsit acolo o scrisoare dela Irina, care-mi reproşa, cu delicateţă, că nu m-am ţinut de cuvânt. Şi-mi fixa o altă zi, adăogând: „Vino fără teamă, nu-ţi voiu mai cere bani, ţin să vii, mai cu seamă ca să te scot din ideia rea ce ţi-ai făcut despre mine".

Am primit însă această scrisoare după ce trecuse termenul de întâlnire.

Sunt de atunci mai bine de patru luni. Am plecat la ţară. Pe la sfârşitul lui Septembrie m-am dus să cercetez căsuţa poştală şi am găsit dela ea o nouă scrisoare, cea din urmă.

Imi cerea iarăşi o întâlnire, indicându-mi locul. De rândul acesta eram în termen. Puteam să mă duc. Dar tot nu m-am dus.

Adrian se opri din povestire, trase un fum de ţigară, asvârli câteva rotogoale în aer, se uită apoi când în tavan, când la scrumul care se lungise ca o căciulă ciobănească în vârful ţigării, îl dete jos în ceaşca de cafea golită, atingându-l cu degetul cel mare, apoi urmă:

— Acum o săptămână mi se adusese de dimineaţă jurnalele pe care de obicei îmi place să le citesc stând în pat. Un titlu îmi atrase atenţia în mod deosebit.

Se anunţa fără prea multe amănunte o sinucidere la Piteşti. Am citit cu groază numele Irinei. Ba încă ce e mai teribil, toată drama s'a desfăşurat în casă la Anatol. El primise, nu se ştie din ce motive, s'o găzduiască şi ea a luat, chiar în noaptea aceia, o puternică doză de veronal care a adormit-o pentru totdeauna.

O nelinişte mă cuprinse brusc. Am descuiat sertarul biuroului, am scos pacheţelul cu scrisorile ei şi le-am recitit cu atenţie. Atunci am văzut pentru întâia oară în ele ceva reţinut, un fel de jenă, de sfială, pe care eu le luasem drept vicleşug pornit dintr'un fond de depravare.

O adevărată agitaţie mă cuprinsese.

Mi-am închipuit că e o impresie de moment, că cel dintâi contact cu strada îmi va risipi turburarea produsă de citirea acestui fapt divers petrecut cu o femee pe care o văzusem numai de două ori în viaţă şi atunci atât de puţin. Dar privirile ei, trecerea lor dela senin la întunecare din ziua când am stat cu ea la masă şi atenţia cu care mi-a cercetat întreaga fiinţă în clipa când mi-a cerut bani, începură să mă prigonească.

Prietenii pe care îi întâlneam se uitau la mine par'că intrigaţi fiindcă le răspundeam distrat, cu gândul aiurea.

Imi pusesem în gând să plec la Piteşti, să văd pe Anatol şi să-l întreb cum ajunsese lucrurile până acolo.

Dar Anatol mi-o luă înainte. Veni el la mine.

Nu mă înşelase nici el, nici Irina. Fusese o adevărată tregedie de familie, din acelea care durează puţin şi se termină zguduitor.

Tatăl Irinei n'a vrut să-i ierte greşeala de a fi căzut în braţele ademenitoare ale unui seducător, deşi de fapt familia era de vină, ţinând uşile prea larg deschise tuturor, dând prea des serate, în vederea măritişului fetei celei mai mari.

Un advocat din localitate devenise obişnuitul casei. Fiu al unui samsar îmbogăţit din Piteşti izbutise în câţiva ani să-şi înmulţească numărul clienţilor şi să câştige. Printr'o socoteală sumară, atât tatăl cât şi mama Irinei îi măsurară în gând averea şi-l găsiră potrivit pentru fata lor cea mare. Seratele se inteţiră. Milculescu — căci aşa se numea el — era răsfăţatul tuturor.

Irina n'avea voie să apară decât rare ori.

Lipsa ei indispunea mult pe Milculescu care între-

(Continuare în pag. IV-a)

ba stăruitor unde e. Deobicei, în serile de petrecere, părinţii o trimiteau la o mătuşă. Când văzură însă că tactica lor dă rezultate nemulţumitoare, hotărîră să interneze pe Irina într'un pension. Dar tocmai acest procedeu eroic încăpăţână şi mai mult pe tânărul advocat.

Pentru a adormi orice bănuială el urmă să vină ca şi mai inainte în casa părinţilor Irinei. In acelaşi timp însă începu o corespondenţă stăruitoare cu Irina, care îi răspundea cu un avânt din ce în ce mai mare. La urmă fugiră amândoi în Bucureşti.

Când tatăl Irinei află ruşinea, dete fuga acasă la tatăl lui Milculescu şi-l lua de piept cu o furie nestăpânită.

— Dacă în trei zile nu-i scoţi din vizuina în care i-ai pitit şi nu mi-i aduci aci pe amândoi, să facă repede nunta, să spălaţi cum veţi şti mai bine umilinţa şi ruşinea la care ne-aţi expus să ştii că te împuşc.

Dar nimeni nu sosi nici după trei zile, nici după trei săptămâni. In acest timp furia bătrânului şi a întregei familii se întoarse în contra Irinei care cu uşurinţa ei îi făcuse de râs pe toţi.

După două luni, Milculescu isprăvi paralele. Ieşi din cuibul în care se ascunsese, se duse la un unchi cu trecere politică şi izbuti să fie numit în magistratură, departe, într'un sat ardelean din apropierea Sighetului.

Intr'o noapte el nu mai veni acasă. Şi nici în ziua următoare nu dete nici un semn de viaţă. Abia după trei zile Irina îşi dete seama de dezastru şi izbucni într'un plâns nervos. Apoi se îmbrăcă şi eşi în oraş după ajutor. Atunci norocul făcu să-l întâlnească pe Anatol, care îi povesti întreaga furtună de acasă.

Tot dela el află localitatea unde Milculescu era numit judecător. O sfătui să se ducă după el şi să-l ameninţe că îl reclamă.

Ea îl ascultă şi luă calea lungă a Sighetului. Cu multă greutate descoperi satul.

Când Milculescu o văzu că intră în biroul lui, se ridică roşu de mânie şi strigă:

— Ce cauţi aici? Pleacă imediat, fără întârziere.

Ea începu să plângă.

El chemă uşierul, îi dete câteva ordine scurte şi trecu în altă cameră. Irina fu condusă afară şi sfătuită cu multe ameninţări să dispară îndată din sat.

Plecă la Sighet. Ceru audienţă Preşedintelui de Tribunal. Acesta o ascultă cu bunăvoinţă şi îi dete ordin lui Milculescu să vie îndată. Acesta se înfăţişă cu un aer teatral de indignare, declară că n'o cunoaşte şi lăsă — cu meşteşugul lui de specialist — să se creadă că e în faţa unui caz de nebunie.

Irina fu expediată şi însoţită de un agent de poliţie, la părinţii ei, la Piteşti.

Găsi întreaga familie solidarizată împotriva ei. Fu silită să plece la Bucureşti. Cu ajutorul unei rude căpăta o slujbă la o societate petroliferă. Se înscrise la Universitate, unde urmă conştiincios cursurile, trecu examenele cu succes şi nădăjduia să-şi înăbuşe într'o carieră deziluziile, uitând nenorocirea care o lovise.

Dar criza financiară din ţară atinse şi societatea unde funcţiona. Locul ei începea să se clatine. Ea luă trenul şi alergă la unchiul ei din Craiova. Atunci a întâlnit din nou pe Anatol şi am văzut-o şi eu pentru întâia oară.

Când a acceptat întâlnirea ce-i propusesem a făcut-o din desnădejde, gândindu-se ca la o salvare pentru momentele grele, iar în ziua când a venit şi a stat la masă cu mine fusese concediată din serviciu. Imprumutul de trei mii de lei era chiria şi o taxă pentru examen pe care trebuia s'o plătească îndată. Altfel risca să-şi piardă rândul. Nesiguranţa pe care o citeam în ochii ei şi care-mi deştepta bănueli, era lupta pe care o da cu ea însăşi ca să pară cât mai puţin stângace în cererea ei de împrumut.

A urmat apoi stăruinţe disperate pe lângă familie ca să fie ertată. Inutil! Tatăl, un cămătar cunoscut al oraşului, absorbit prea mult în riscurile lui băneşti, vedea în toată această afacere o povară supărătoare care îi lua din timp. In câteva rânduri a bruscat-o fără milă. In răstimp mi-a trimis scrisorile pe cari le-am luat din căsuţa poştală. Anatol a fost singurul la care a găsit puţin sprijin. Dar şi el era angajat într'o logodnă. In ziua când a venit la el şi i-a acordat găzduire pentru o noapte — „pentru o singură noapte" — (căci aşa îl implorase) el a rugat-o stăruitor să plece cât mai de dimineaţă pentruca logodnica lui să nu afle. Intâmplarea i-a stricat şi lui logodna şi l-a îndepărtat de o nouă căsătorie pentru multă vreme. N'avusese pentru ea decât numai un sentiment curat de prietenie pe care o plătea acum cam scump.

Adrian tăcu iarăşi. Se ridică dela locul lui, deschise uşa de la balcon. Răcoarea unei nopţi de toamnă întârziată ne făcu să respirăm adânc, pe amândoi, aproape în acelaş timp.

Povestea lui apăsase greu pe sufletele noastre.

— Vino de vezi — mă chemă el, — ce lună plină, admirabilă!

Intr'adevăr o pulbere aurie se presara peste luminile şi acoperişurile îndepărtate ca într'un decor de teatru. Prietenul meu locuia la un etaj foarte sus.

Simţeam că el întârzie cu impresiile din urmă şi nu-l lăsai. Impinsei uşa binişor. Zgomotele automobilelor se înăbuşiră. Il luai de braţ şi-l aşezai pe o canapea lângă mine. Avea mâinile reci ca un bolnav.

— Urmează te rog. M-ai făcut curios, — îi zisei eu.

— Am remuşcări cumplite, — îmi răspunse. E aproape o lună de atunci şi eu nu pot să închid ochii, sau să mă mai întâlnesc cu vre-o femee aşa cum îmi ştiai tu obiceiul. Când mă gândesc că era nevinovată, când simt cum îmi săgetează gândul ochii aceia vioi şi frumoşi pe care n'am fost în stare să-i înţeleg, mă sbat în ghiarele celei mai grozave remuşcări.

O meschină sumă de trei mii de lei, pentruca să salvez o viaţă inocentă, ar fi fost la mine mai puţin decât o picătură într'un ocean.

— Ei bine, dar nici tu n'ai fost vinovat, atunci când te-ai înşelat, bănuind-o.

— Şi cu toate acestea mă simt din ce în ce mai slab, mai incapabil să lupt cu mine însumi, — răspunse el cu desnădejde.

. . . .

Am căutat să-l văd mai des, să-l depărtez cât mai mult de gândul care-l schimbase atâta.

După câtva timp am fost silit să plec la Paris pentru două luni.

La reîntoarcere cercetându-mi corespondenţa am găsit pe masă un anunţ de căsătorie.

Adrian îşi călca principiile unei vieţi întregi: se însura... ca să uite.

L. LEONEANU

KARL ETTLINGER

Apărarea lui Mefisto

(O pledoarie)

Domnilor juraţi! Domnul procuror, într'o cuvântare desăvârşită ca formă, a avut bunătatea a vă provoca să daţi un răspuns afirmativ la întrebarea despre complicitatea la crimă a d-lui Mefistofeles. Fără măcar să clipească din ochi, clientul meu — ca să fiu scurt — a ascultat şi el această ofertă inexplicabilă. Pentru ce? Pentrucă e nevinovat; atât de nevinovat încât abea mai era nevoe să iau cuvântul pentru a-l apăra. Ascultaţi, vă rog, domnilor juraţi, cum voiu spăla pe clientul meu, cu buretele elocvenţei, de noroiul motivelor de suspiciune pe care d. procuror le-a împroşcat cu furtunul.

„Faţa e oglinda sufletului" — a spus odată un mare jurist. Şi a avut dreptate. Priviţi, vă rog, pe domnul Mefistofeles! Aşa arăta un criminal? Nu, de o mie de ori nu! Priviţi ţăcălia delicată, ţinuta simpatică, puţin încovoiată, cu umerii aduşi înainte, zâmbetul blând în jurul buzelor sale atrăgătoare şi fine; veştmântul roş — roşul e culoarea iubirii, domnii mei! — sabia graţioasă, încântătoarea pană de cocoş — priviţi toate astea, şi-mi veţi da dreptate când spun: *acest om e prototipul bravului şi simpaticului tată de familie!* — Domnul preşedinte îmi atrage atenţia că d-l Mefisto e încă burlac. Cu atât mai vârtos trebue să vă spun: redaţi familiei pe acest om nevinovat, redaţi-l logodnicei sale care-l aşteaptă plângând!

Zadarnic mă întreb cum a putut fi bănuit d-l Mefisto de fapte atât de grave! Un om care frecventează crecurile cele mai înalte ale societăţii — îl numesc numai pe d-l profesor dr. Heinrich Faust — un om care vorbeşte cu atâta consideraţie despre biserică! Şi nu e oare d-l Mefistofeles acela care a spus: „biserica are un stomac bun?" — Ei, atunci...

Domnule procuror, ar trebui să te închini în faţa credinţei plină de pietate copilărească a d-lui Mefisto!

Acuzatul şchioapătă! Bine! Dar aleargă ca eroul dela Maraton faţă de dovada şchioapă a d-lui procuror! Să nu-ţi sângereze inima când un om cinstit ca d-l Mefistofeles, care suferă din pricina acestei infirmităţi, îl mai vezi pus sub inculpare, fără să aibă vre-o vină? Ştii ce înseamnă, d-le procuror, să mergi şchiopătând prin viaţă? — Şi totuşi, cu toată infirmitatea trupească, d-l Mefistofeles a reuşit să aprindă în inima unei femei flacăra iubirii: vreau să spun, inima prea stimatei văduve d-na Martha Schwerdtlein! Această femeie admirabilă, deşi făcuse în prima ei căsnicie experienţe destul de triste, era gata, numai după cinci minute, să întindă mâna lui Mefistofeles în semn de iubire eternă. Domnilor juraţi, o inimă nobilă de femeie vede mai bine, mai profund decât ochelarii aburiţi de prejudecăţi ai d-lui procuror. (Sala oftează).

Domnul procuror a spus: acuzatul să-şi descalţe gheata şi se va vedea că are un picior de cal.

Domnii mei, unde am ajunge dacă fiecare din noi am începe să ne scoatem ghetele? Şi în afară de asta: ce să demonstreze un picior de cal? Oare calul nu-i un animal *nobil?* — Dar nu vreau să mai insist asupra acestui punct. De altfel, voiu lăsa şi picioarele d-lui procuror în pace. (D-l preşedinte roagă să nu se mai facă personalităţi).

Ei bine, să trecem, aşa dar, dela picioare din nou la inimă! Fac acest lucru cu deosebită plăcere; căci rar am putut privi adâncul unei inimi aşa de minunate ca aceia a d-lui Mefisto. Câtă trăinicie! Câtă realitate în vederile sale comerciale: „un om care speculează — a spus d-sa — e ca un animal pe o pajişte uscată"! Vă rog, cercetaţi dosarul! — Şi câtă modestie reese din cuvintele sale: „Atotştiutor nu sunt, dar ştiu multe". Luaţi exemplu, d-le procuror! (Râsete. Preşedintele ameninţă cu evacuarea).

Domnilor juraţi, nici dv. nu sunteţi atotştiutori! Ţineţi minte acest lucru când veţi avea de hotărît, şi nu condamnaţi fără dovezi hotărîtoare, numai pe temeiul unor presupuneri, un om fără pic de vinovăţie!

Şi acum să trecem la stabilirea faptelor, într'atât întrucât s'ar putea vorbi în cazul de faţă de vre-o *„stabilire de fapte"*. Căci acolo unde nu-s fapte, n'ai ce stabili. — E stabilit că d-l Mefistofeles şi d-l profesor Faust se aflau în noaptea de 7 spre 8 April în faţa casei d-rei Margareta şi că d-l acuzat, fiind bine dispus, a cântat acolo un cântec nevinovat. (Mefisto zâmbeşte la cuvântul „nevinovat"). Domnilor juraţi: oamenii răi n'au cântece! La ora douăsprezece noaptea, cu atât mai puţin.

Dacă d-l procuror ar vorbi despre „turburarea liniştei în timpul nopţii" — perfect! Admit ca clientul meu să fie pedepsit cu amenda de una sută lei — dacă există oameni chiar atât de antimuzicali! Dar cum poţi vorbi de „crimă"? — Crimă!! O nimica toată!!

Poate să vă cânte ceva clientul meu? (Curtea renunţă).

Ce s'a'ntâmplat deci în acea noapte în timp ce clientul meu cânta? Un nătărău, bătăuş, anume Valentin, care poate purta ură muzicii de când fusese la militărie, veni pe furiş şi adresându-i cuvintele ofensătoare şi vulgare de „coţcar afurisit" îi crăpă d-lui Mefisto bunătate de instrument în două. Domnule procuror: asta e purtare? Pune-te odată în situaţia instrumentului! — Domnul acuzat şi prietenul său s'au apărat şi l-au omorît pe obraznicul Valentin.

Domnii mei, dacă există cumva un exemplu tipic pentru cazul de legitimă apărare, atunci îl aveţi aci. Acuzatul se gândise pur şi simplu la paragraful 53 din codul penal şi a parat un atac nelegal. Şi regretabil în toată această chestiune e numai faptul că părinţii paşnici pot fi atacaţi noaptea, în felul ăsta, de bătăuşi! Unde se afla în noaptea aceia poliţia?

Domnilor juraţi: ce fel de poliţie avem în acest oraş? (Aprobări în public). Pentru asta plătim dări, ca... (Aprobări sgomotoase, pe care preşedintele le interzice cu energie. Apărătorul e rugat să rămâe la chestiune).

Bine! Să lăsăm poliţia de-oparte şi să vorbim de lucruri mai vesele! D-l procuror, pentrucă toate merg laolaltă, l-a acuzat pe d-l Mefistofeles şi de codoşlâc. Chestiunea asta n'are ce căuta în faţa Curţii cu Juri, dar vreau totuşi să spăl şi de această pată, chipul clar ca oglinda al d-lui acuzat.

Unde-s martorii d-voastră, domnule procuror? — D-l profesor Faust a şters-o între timp — la „măiculiţe". Domnişoara Margareta a fost decapitată şi de aceia, pentru o bucată de vreme, pusă în incapacitate de a fi audiată. Iar studenţii din pivniţa lui Auerbach, chemaţi ca martori, să jure că acuzatul vrăjeşte, n'au venit, pentrucă — ei, pentrucă sunt toţi vrăjiţi de băutură. Nici unul nu-i treaz! (Un jurat, cârciumar, începe să se intereseze de caz). Ce favorabil a depus în schimb *elevul*, acest băiat admirabil şi nobil, căruia îi străluceşte inteligenţa în ochi. Cu câtă grijă i-a lămurit d. Mefisto valoarea fiecărei ramuri ştiinţifice, iar la sfârşit, în loc să-i ceară onorar, i-a mai dăruit el un autograf scris chiar de mâna lui. Şi cum era de aşteptat din partea evlaviei clientului meu, desigur că a scris un citat din Biblie: *eritis sicut Deus, scientes bonum et malum.* — Aşa procedează un criminal?

Domnii mei, lăsaţi-mă să sfârşesc: edificiul acuzării e în aşa chip împovărat de hipotecile contra-dovezilor, încât s'a ales praful de el. Domnul Mefisto stă înaintea domniilor voastre înconjurat de nimbul nevinovăţiei cucernice, curat de orice bănuială. Se spune despre el că ar fi spiritul care neagă totdeauna, — ei bine, domnii mei juraţi, atunci negaţi şi dv.! Negaţi întrebările de vinovăţie, pronunţaţi verdictul de achitare al acuzatului, daţi sprijinul vostru pentru isbândirea adevărului şi dreptăţii! De oameni ca Mefisto are nevoe ţara!

(Aprobări în public, pe care preşedintele le reprimă repetat. Procurorul, ruşinat, renunţă la replică. Juraţii, după o scurtă deliberare, răspund negativ la toate întrebările de vinovăţie şi Mefisto se hotărăşte să se facă avocat).

Trad. de AD. BYCK

ANECDOTE

Talleyrand, bolnav pe moarte, primi vizita lui Louis Philippe, care îl întrebă cum se simte.

— Ah, Sire, — răspunse celebrul diplomat — sufăr ca un condamnat.

— De pe acum?, — răspunse regele zâmbind cu răutate.

* * *

Lady Carteret, soţia lordului locotenent de Irlanda, zise într'o zi doctorului Swift:

— Aerul ţării d-tale e foarte bun.

Swift căzu atunci în genunchi implorând-o:

— Pentru numele lui Dumnezeu!, nu cumva să spui şi altora lucrul ăsta, căci dacă ajunge la urechile guvernului ne pune impozit şi pe el.

* * *

Judecătorul Jeffries, de sinistră memorie, arăta într'o zi cu bastonul pe un individ cu privirea cruntă, care se afla pe banca acuzaţilor.

— La extremitatea bastonului meu se află o canalie, zise el.

Acuzatul îl întrebă fără să clipească:

— La care extremitate, d-le judecător?...

* * *

Când Montesquieu rupse legăturile de prietenie cu Tournemine, se grăbi să declare cunoscuţilor:

— De azi înainte să nu mai luaţi în seamă nici ce spune Tournemine despre mine, nici ce spun eu despre el; căci am încetat de a mai fi prieteni.

* * *

Principele d'Orange plecând într'o expediţie secretă, fusese rugat de către un ofiţer să-i încredinţeze şi lui proectul.

— Eşti în stare să păstrezi secretul meu?, — îl întrebă principele.

— Da, domnule general.

— Ei bine!, şi eu la fel.

* * *

Cineva fusese întrebat ce plăcere simte când ascultă o femeie frumoasă care vorbeşte necontenit, dar care n'are nici urmă de spirit.

— Conversaţia ei îmi place infinit de mult, — răspunse acela; îmi place *s'o văd* vorbind.

* * *

Jean-Bart, fiind trimis la Versailles de către cavalerul de Forbin, trăgea din pipă rezemat de pervazul unei ferestre deschise. Ludovic XIV, trimise după el şi-i zise:

— Jean-Bart, te-am numit şef de escadră.

— Bine aţi făcut, Sire, răspunse marinarul.

Acest răspuns provocă un hohot de râs printre curtisani, care îl socotiră tot pe atât de absurd pe cât de brutal.

— Vă înşelaţi, domnilor, — le zise grav Ludovic XIV, — acest răspuns este al unui om care simte cât preţueşte şi care promite să-mi dea în curând noui dovezi.

* * *

Thales, unul dintre cei şapte înţelepţi ai Greciei, întrebat ce a văzut mai extraordinar în viaţă, a răspuns:

— Un tiran bătrân!

* * *

Un beţiv se deşteptă la miezul nopţii la picioarele columnei Vendôme. Intinse mâna şi pipăi grilajul.

— Uite o vergea de fer, — zise el.

Pipăi mai departe.

— Incă o vergea!

Pipăind, făcu ocolul grilajului şi se opri într'un hohot de plâns...

— Ah! canaliile, iar m'au închis.

* * *

Doi fermieri vorbeau despre perspectivele bune ale sezonului. Unul dintre ei zise:

— Dacă ploile astea calde continuă, ies toate din pământ.

— Ah, ce tot flecăreşti acolo! — strigă celălalt, — şi eu care am două neveste la cimitir!

Leonid Saianschi

Un oraş nou

Mătuşa Tania, din Odesa, a scris că e bolnavă. Familia Kovrighini a hotărît să plece la Odesa, să-şi îngrijească mătuşa bolnavă. Din drum ei au trimis mai multe scrisori în ordinea următoare:

Scrisoarea din 6 August trimisă din staţia Briansk, suna asfel:

„Scumpi părinţi. Călătorim foarte bine. Eri am sosit aici. Trenul a întârziat numai o jumătate de ceas. Vagonul este aproape gol. Ne-am grăbit în zadar la plecare. Petia a mâncat şi acum doarme. Vă sărută, Katia".

„P. S. Aveţi grijă de căţeluş".

„P. P. S. Cumpăraţi zahăr pe carnetele noastre".

„P. P. P. S. Telegrafiaţi mătuşii că suntem pe drum".

Scrisoarea doua era datată 9 August, venea din Nejina şi avea următorul cuprins:

„Mergem de minune. Nu s'a întâmplat încă nici o ciocnire. Pe drum culegem flori sau ne scăldăm. Locomotiva s'a stricat. Până o vor repara, vom rămâne la Nijina. Am pus astăzi castraveţi la murat. Ii vom duce mătuşei Tania. Cumpăraţi crupe. Vă sărută. Katia".

După o săptămână a venit o nouă scrisoare din staţia Konotopa.

„Iertaţi-ne că nu v'am scris de mult. Suntem foarte ocupaţi. Locomotiva şi-a pierdut coşul. Am fost nevoiţi să-l căutăm multă vreme. Pe urmă a căzut o roată dela vagonul de dormit. Cu mare greutate am găsit-o. Trenul a sărit o singură dată de pe şine. Faptul l-am observat un ceas după aceia. Acum, totul e reparat. Mergem bine. Petia a mâncat şi doarme. Vă sărutăm".

20 August:

„Ura! Am trecut prin Kiev. Niprul e minunat. Oraşul deasemenea. In trei zile l-am vizitat în întregime. Acum mergem mai departe. Trenul aleargă foarte repede. Nici cânii nu-l pot ajunge".

1 Septembrie. Nu se ştie de unde e trimisă scrisoarea:

„Dragă tatae şi mamae. La Imerinca am dat de o mare nevoie. Cineva s'a certat cu altcineva şi totul s'a spart în capul călătorilor. Trenul s'a oprit şi nu putem să-l urnim mai departe. In faţă, de o parte şi de alta, îndărăt, numai trenuri. Am aici mulţi cunoscuţi. Ne-am dus în sat după mâncare. Petia s'a culcat. Doarme pe podea, fiindcă banca s'a stricat".

20 Octombire:

„Dragii mei. Totul s'a terminat cu bine. Eri am sărbătorit inaugurarea unui nou oraş, care a crescut pe locul unde linia a fost barată de trenuri. Intâi am fost un sat. Apoi însă, am luat o desvoltare aşa de mare, încât căile ferate ne-au înaintat la rangul de oraş. La noi străzile sunt făcute din vagoane. Locuim în vagoane de dormit, de persoane, de marfă. La sfârşitul străzii noastre se află fosta locomotivă a trenului nostru. Apă caldă pentru ceai avem întotdeauna. Suntem cam 20.000 de suflete, fără conducători, care fac acum oficiul de portari. Ni se instalează apă şi avem promisiunea fermă că la sfârşitul perioadei de 5 ani vom avea şi electricitate. Deocamdată luminăm cum şi cu ce putem. De jur împrejur viaţa e foarte animată. Pe strada Accelerată s'a deschis o cooperativă, iar pe str. Maxim Gorki o casă de economii şi o poştă. In vagoanele de marfă s'au deschis diferite întreprinderi în care lucrează foştii pasageri. Petia e ajustoarea contabilului dela biroul pentru săparea de fântâni, iar eu sunt funcţionară la biroul de obiecte uitate.

„Ieri a fost o zi închinată sădirii de pomi roditori. La fiecare încrucişare de trenuri s'a sădit câte un tei mare, iar împrejurul vagoanelor, copaci de liliac. Pe acoperişele vagoanelor vom cultiva flori şi varză. Se spune că foarte curând va veni la noi opera. Deaceia nu ne mai întoarcem la Moscova. Dealtfel nici n'avem cum.

„Păcat că mătuşa a murit. De ce a fost atât de nerăbdătoare? Putea să mai aştepte puţin. Cred că ne veţi vizita de Crăciun. Luaţi trenul până la Zmeunca şi deacolo veniţi pe jos până la noi. Petia s'a întors de la serviciu, a mâncat, doarme şi vă sărută. Copiii voştri iubitori, Katerina şi Petru.

„P. S. Adresa noastră este: Noul oraş Incurcătura-pe-linia-ferată. Strada Accelerată, vagonul No. 7. Kovrighin".

In româneşte de MAUR SĂVENEANU

Pentru comemorarea marelui scriitor Julès Vallés
„Biblioteca DIMINEAŢA"
publică în No. 149
AMINTIRILE unui STUDENT SĂRAC
Preţul 6 Lei

PENTRU CINE ARE NEVOE DE CURA DE KARLSBAD
„Indicaţiile şi contra indicaţiile Curei de Karlsbad"
de Doctorul GR. GRAUR
medic balnear de Karlsbad
Un volum de 72 de pagini 40 lei

PENTRU BORŞ ŞI BAE
FLOARE DE TĂRĂŢE HERDAN

Tablete

Generații

Generațiile, socotite grupate, suferă de maladii asemănătoare. Cele bătrâne bolesc de autoritate și tinerele de infatuare; acelaș morbus. Bătrânii se iubesc pentru că au durat și tinerii se adoră pentru că au început. Bătrân și tânăr, noțiune mai mult de individ decât colectivă, sunt însă la fel din punctul evitat la toate vârstele, al simplei valori, cei dintâi încărcați de mândria cheliei și ceilalți de orgoliul capilar.

Dar și chelia și culoarea pigmentului sunt înșelătoare. Tinerețea se arată cu precocitatea craniului nud, bătrânețea la netimp. O splendidă capelină îmbracă un creer nul, artificializat prost și din cânepa jerpelită a unei căpățâni cocoșate, licărește bătaia în apă a unei inteligențe primejdioase. Generațiile gradează în minus și plus. Ce-i tinerețea și ce-s bătrînețile?

Pe vremea lecturilor intense, precedente erei sportive, numărul bătrânilor era mai mare. Era bătrân numaidecât cărturarul primelor romane citite și al celor dintîi suspine versificate. Răul de literatură se complica destul de des cu viciu: singurătatea lectorului era trădătoare și îmbâcsirea cărților da o atmosferă candidatului la geniul clinic. La 17 ani, aveam de-a face cu d. De Je Sais Tout în toate formele, enciclopedist enervant.

Bunicul ne vorbea de niște tineri ai fostelor generații, care ignorau în noaptea nunții chiar figura gimnastică elementară, citându-ne cazul culcărilor de-a curmezișul. Asemenea generații n'a produs socialismul cerebralizant, de-acum 35 de ani, care a dat cel mai însătat tineret de mari cititori până la anemie. Le-a produs însă sportul, în Germania, în Anglia, în țările Scandinave. Nimic mai fraged ca o fată de 45 de ani, la Londra. Candoarea privirii, acurateța toaletei, discreția delicateței atestă o educație de rachetă, de minge și de baie rece. Precocitățile sexuale, care dau naștere tipului bătrânicios și savant din pruncie, sunt suferința de fatalitate a unui tineret răscopt și fezandat.

Boxul, savata, înotul, fuga pe cal, pe mașini sau pe jos, comportă severități virginale, incompatibile cu noaptea și cu adormirea subt masă pe ciorapii unei dansatoare bete. Și dela atleți acest atletism se difuzează în lumea din ce în ce mai vastă a publicului sportiv, cu etica lui. Un luptător nu-i normal mai puțin deștept decât un cărturar și mai puțin vioi. Cugetarea lui e mai plină, mintea e mai massivă: saltimbanc rămâne intelectualul livresc. Bășica de săpun cerebral a celui din urmă se rezolvă în scuipat mic și în găinaț de sticlete.

Cea mai onestă și mai puțin înfumurată intelectualitate, curată și limpede, feciorelnică, o dă studiul matematicilor, lipsit de coincidențe sensuale, și al fizico-chimiei. E familia învățaților simpli. Cifra și atomul reduc pasiunea și înfrigurările animale, complicate cu prurit cerebral, la concepții de cristale sau la reacțiunile precise ale acidului sulfuric, părintele științei totale.

Bătrânețea vecină cu scheletul nu are cuvânt să fie mai valoroasă decât tinerețea și nici tinerețea nu-și poate trage calități din spermatozoidul, cu care se limitează. Problema de luat în considerare vine dela substanță și nu dela întârzierea sau sosirea ei instantanee, în stația de ramificare.

Sticle goale cumpărăm...

Subt fereastră, o femeie lucrează și cântă de patru ore întregi. Ea spală sticle goale, care au slujit și vor mai sluji o dată. Câte una, sticlele trec dintr'o movilă în stiva opusă.

Cumplita meserie ar fi trebuit să o dispere. Am așteptat fără succes momentul nou și variat când femeea, descurajată de viață și răscolită de monotonia unei munci de Sisif, va pune mâna pe două pietroaie și le va arunca, pe unul în grămada de sticle murdare și pe celălalt în vraful corect de sticle spălate. Dar ochiul ei de gâscă, întors câteodată fără motiv în sus, nu presintă niciun accent și nicio turburare. Nasul miroase metodic interiorul sticlei, mânile spală și clătesc.

Dar muncitoarea cântă. Sunt cântece adecuate pe meserie, ca orarul Chaix cu circulația pe căile ferate, singura lectură cu putință între două mari capitale. Pe un ritm de molitvă, femeea cântă acatistul grațiilor unei fete din sat, văzută literar de inspirația unui poet căprar, care amestecă limbajul natal cu expresiile popularizate de romanțele cinematografelor sonore, traduse și cântate pe placă. O serie de cântăreți înfiorători și autori, care într'un regim Carol al IX-lea ar trebui împușcați la plimbare, cu carabina, pe fereastră, au parvenit să influențeze creerul și simțirea spălătoresei de sticle.

Parcă nu s'ar mai fi întâmplat nimic și ar fi obligatoriu.

Sticlele însă nu se vor sfârși niciodată. După fiecce mie spălată sosește o mie puturoasă. Industria noului proprietar este pe toată viața și orice nădejde de a da timpurile înapoi e inutilă. Toate sticlele goale din orașul nostru vor trece de aci nainte prin mânile dizeuzei de subt fereastră, cu două pauze pe zi, la mâncare, tot între sticle și cântecul va fi învățat de toată lumea. Am început să-l cânt și eu. Vine singur, evocat de un sunet de furculiță. E ca o răzbunare a idiotului care l-a scris și l-a cântat întâi. Sunt în luptă cu el: autorul s'a instalat în sufletul meu și se duce adânc.

Oamenii cu simțul legalității și-au strâns mijloacele represive la propriul lor individ și multe sinucideri aparent inexplicabile se datoresc spălatului de sticle goale și cântecului, care te obsedează și pe care o forță mai tare decât controlul, ți l-a insinuat în personalitatea iresponsabilă și vulgar ipnotizată.

Morbii și otrăvurile se transpun în sensații și sentimente și când un nebun îți afirmă la ospiciu, că a mâncat carne de mort și că s'a îmbolnăvit, trebuie să-l crezi, stările vieții fiind simbolice și abstracte.

T. ARGHEZI.

CITIȚI AZI:
LECTURA No. 391
FLOAREA LITERATURILOR STRĂINE
JACK LONDON
LI-WAN CEA FRUMOASĂ
Lei 5, Scrierea completă la chioșcari și librari.

PRIMII PAȘI

Intr'o seară de toamnă

Am părăsit cazarma, eu și cu un camarad, pe la șapte seara. Ne plouase toată ziua. Era un întunerec din cela mocnit de toamnă, venit de timpuriu, egrasios și pătrunzător. Eram nebărbieriți și nici prea curat îmbrăcați.

De ce nu ne-am vorbit nimic? Eram doară singuri în toată strada și foarte buni prieteni! Terminasem tot ce-aveam de spus, sau nu am avut nici odată nimic de spus?

Nu mâncasem. Ne-am oprit la un restaurant din drumul nostru, într'un colț apropiat. Patronul, neamț de origină, ne-a primit prietenos și foarte curtenitor. Atât era vesel: el. Localul și el trist, lăsa o perspectivă de camere goale înșiruite una după alta, ca niște compartimente de tren, nelocuite.

Intr'un compartiment din acestea, ne-am oprit și noi. Ne-am așezat la o masă, într'un colț, în fața unui vas cu flori uscate.

După prima pereche de mititei, am aflat că patronul e un mare vânător. E drept, nu observasem că și cămăruța noastră avea pe pereți tablouri vânătorești. Ne-a vorbit de vulpi, urși, porci mistreți, aducându-ne spre convingere o serie de dinți uriași de porc mistreț, precum și o pereche de focși irlandeji — excelentă rasă pentru vânătoarea de vulpi — spunea el.

Terminasem ultima ciorchină de strugure și încă povestea lui cu minunății de vânătoare nu se terminase; așa de grozavi îi erau câinii, așa de bune îi erau armele și el un așa de desăvârșit vânător.

După al doilea pahar de vin, atmosfera se mai înveseli, dar m'au plictisit grozav uruiturile și zbârnâiturile unui radio refractar liniștei.

Eu, cu camaradul meu, tot nu schimbasem nici o vorbă. Ba mint; mi-a cerut un chibrit — sau mi-a întins numai mâna și eu i-am înțeles gândul? Poate că, cei ce se văd prea mult se'nțeleg din gând. Așa trebue să fie din moment ce patronul care pe mine nu mă văzuse niciodată, iar pe camaradul meu numai odată, ne împărtășea atât de multe. El nu ne cunoștea — nu aveam cum să ne înțelegem din gând.

Jovial, ne-a făcut părtașul mulțumirii lui casnice, Am aflat că are nevastă și o fată, gospodine lucru mare și lucrătoare fără seamăn. Am fost convinși cu o serie de lucruri brodate și o duzină de goblinuri.

— La asta doi ani a lucrat. La asta cinci. Mii de jurubițe de mătase. Treizeci de mii de lei costă — spunea el. — Dar iată-le că vin, au fost la cinematograf.

In adevăr, de-alungul cămăruței, o femeie ce-și purta sănătos cei patruzeci de ani, voinică ca ori și ce săsoaică de prin partea locului, trecu cu un aer de matroană romană. In urma ei, o fetișcană, să fi tot avut cincisprezece ani, se desmierda cu eroul „Foxi", bunul vânător.

M'am uitat lung. N'am înțeles prea mare lucru. Patronul nostru era mulțumit. Se citea pe fața lui. Dar de ce? Că ne avea pe noi tăcuți mușterii? Numai pe noi doi? Nu putea decât să-l întristeze. Mesele goale, nu-i asta curat faliment? Poate că era mulțumit de tot și toate. Totul? Ce era, „totul" pentru roșcovanul aproape chel? Desigur, nevasta lui dolofană (bucătăreasă iscusită), fata cu trusoul complet, ideia că mâine pleacă la vânătoare. Ce om fericit!

Indrăsnesc să vorbesc, dar nu camaradului, ci patronului.

— După cum văd puțini muștirii.

— Puțini ce-i dreptul. E sărăcie mare. Să vă mai dau o litră?

Cum noi nu am răspuns, el dădu fuga, și'n timp ce ne-am aprins țigările a și sosit cu vinul.

— Nu prea merg treburile, reluă el, dar au să meargă.

Noi, nu l-am întrerupt, nici cu aprobare, nici cu dezaprobare; nici nu i-am cerut vre-o lămurire, dar ne-a dat-o el.

— Am să aduc dela Viena niște chelnărițe frumoase, tinere, cum numai Viena are. Colo, am făcut un separé, cu intrare ascunsă prin străduța din dos. Să vedeți ce de lume are să vină. Casa asta e bună de așa ceva. Are un trecut glorios.

Terminasem de băut un pahar de vin și mă uitam în fundul lui, așa ca să fac ceva. Gândeam: mâine va ploua tot așa de urîcios și posomorît ca astăzi? Pe coclaurile acelea noroioase ale „Cibinului", aceleași înșiruiri de trupe, aceleași mitraliere și aceleași mutre voiu întâlni? Dela București nici o veste; ba mai mult, au trecut șase zile așteptând... Casa asta are un trecut glorios... Un trecut glorios!

Gândul mi se opri aici: casa asta are un trecut glorios. Aruncai privirile în tavan. Niște bolți bizantine, cu aspecte gigantice, sprijineau colivia de cămăruță. La geamuri, zidurile groase, trădau o construcție puternică și veche.

— Să vă mai dau o cafeluță? întrebă patronul vrând să-mi ridice din față o farfurie. Il apucai de mână.

— Trecut glorios spuseși?

— Da. Ce nu știți? Păi casa asta, a fost pe vremuri, castelul de vânătoare al bogătașului ungur „Bruckenthal".

Numele nu-mi era străin. Muzeul cel mare din oraș poartă acelaș nume; numele unui mare magnat ungur, mort de multă vreme, care a donat toate bogățiile și tablourile, orașului. E drept, mai mult nu știam.

— Da, da — continuă cu interes patronul — pe atunci, acum aproape două sute de ani, Sibiul nostru era micuț, ne ridicat pe colina aceasta. Din strada — Cisnădiei de azi, nu erau decât câteva case — și acelea în partea pieței cele mari, la turnul cu ceas. Cazarma cea mare a lui 90 Infanterie, era pe atunci răsleață, departe de oraș. Aici, pe locurile astea, era pădure, care unită cu pădurea „Dumbrava" — ducea până în inima munților, iar casa asta, era conacul de vânătoare al lui Bruckenthal, un mare magnat ungur. Aici venea împărăteasa Maria Tereza de se întâinea cu magnatul. Erau în foarte bune legături. Așa se spune. Eu, nu știu.

Camaradul meu se ridicase și era deja îmbrăcat. Am înțeles că trebue să plecăm.

Am ieșit în stradă. Beznă. Ploua par'că mai mărunt și mai des. Lumina din geamuri, svârlea fâșii sfioase în strada umedă. Vântul ud, scutura castanii de fructele coapte ce cădeau droaie pe trotuar în zgomot discret, ca niște bătăi repetate într'o ușă ferecată.

Am trecut peste drum. M'am uitat atent la casa aceasta, plin de curiozitate. Trecusem de atâtea ori pe lângă ea. O știam pătrată, cu acoperiș mare țuguiat de țiglă înverzită de mușchi mărunt. O vechitură, care nu-mi spunea nimic mai mult decât majoritatea caselor din orașul vechi.

Acum, în noapte, se deslușea estompată și'nfășurată par'că într'o tăcere de păcat. Imi părea, că-și are fața și trupul ascuns în întunerec, rușinată că i-am aflat secretul. Deslușeam, cei doi stâlpi rotunzi de zid ce susțin un balcon lucrat în țesături dibace și fine de fier, șirul de geamuri adormite dela etaj, zidurile mari ce mărginesc clădirea, și toate amănuntele deslușite în noapte îmi părură mistice și frumoase.

Rămăsesem așa, într'o contemplare curioasă, când țigara aprinsă, aruncată de camaradul meu, descriind o traiectorie roșie, căzu lângă mine stingându-se. Mă aștepta. M'am apropiat de el. Ședea sub strașină.

— Ai auzit, Domnule?, îi zic eu. — Maria Tereza petrecea aici, acum o sută șaptezeci de ani cu magnatul ei. Vezi? de aceia magnații au ajutat-o contra Prusienilor strigând: „Mourons pour notre roi, Marie-Thérèse".

Mi-a întins mâna. Trebuia să ne despărțim. Drumurile noastre spre casă, erau cu totul opuse.

— Noapte bună.

Ne-am încovoiat spinările, ne-am ridicat gulerele și plecați înainte cu mânile în buzunare, ne-am avântat fiecare în întunerecul din fața lui.

Mă oprii. Auzii chemări. Nu se deslușeau bine. Erau ale camaradului meu. M'am înapoiat. Mă aștepta. Vorbi în fine:

— Náe, tu ai primit vre-o veste dela Silvia?

— Da, îi răspund, dar acum șase zile.

— Eu n'am primit nimic. Nu știu ce o fi. Mi-e dor de fetiță. Noapte bună.

M'am uitat lung după el. Se topi repede în întunerec.

Văzusem eu bine? Pe obrazul camaradului meu era un strop de ploaie aruncat — sau o lacrimă omenească?

OPRESCU NAE

Sibiu, 10 Octombrie 1930.

Despre Britania

Cu 35.000 lei puteți face o excursie în Britania.

Turismul Român

Recordurile stabilite ni le
transmite Liverpool-ul aerian:
„Sir Brighton Levy mc. Allan, scoțian
n'a respirat douăzeci și opt de zile,

O flotă fu păstrată de ocean
apoi svârlită cu un pumn de bile
la unsprezece leghe de Antile
pe niște ciocuri dure de mărgean".

Iar lorzii de hermină și peruci
un sfert legendă restul eunuci
discută schisma dintre „Wighs" și „Torry"

Cu 35.000 lei, atracție
Să vezi cum „Philéas Phog-i" conservatori
Se sinucid statistic din distracție.

MIRCEA PAVELESCU

Plagiat nu recenzie

Răspuns părintelui Tarnavscni

Părintele Tarnavschi, la descoperirea mea de plagiat a Cărții Sfinției Sale, Arheologia biblică, în „Adevĕrul literar" din 20 Martie a. c., în „Adevĕrul literar" din 8 Maiu, se grăbește să spună că operele de Arheologie biblică vădesc o mare asemănare între ele, din cauză că materialul lor e scos din Sfânta Scriptură și ca atare trebue de scris așa cum este expus acolo, cu alte cuvinte, se grăbește să spună că la asemenea opere este exclusă citarea, că Benzinger, fără să vrea, are locuri identice cu Kortleitner sau invers, că Onciul, la fel, se nimerește în cuvinte cu Keil, că unul poate să iscălească lucrarea altuia, fără teamă de judecată, că Ion Țăranul poate să copieze și el, de va ști nemțește sau latinește, o Arheologie și s'o dea ca a lui.

Eu îi voiu arăta părintelui Tarnavschi, că nu este așa; dar mai înainte unele lămuriri.

Textul trei al meu, e drept că n'a corespuns cuvânt cu cuvânt, la urmă, ci era parafrasat. Eu întreb însă: parafrasarea, fără să citezi de unde este făcută, nu este plagiat?

Părintele Tarnavschi, plecând dela o glumă a mea, spune că aprecierile mele sunt făcute sub influența Satanei, nu *sine ira et studio*. Bine ar fi, de-ar face tot spirit și părintele Tarnavschi.

Și acum să venim la subiect.

In sprijinul tezei sale, păr. Tarnavschi citează locuri asemănătoare, punându-le pe două coloane, din autorii: Benzinger, Kortleitner, Keil, Künzler și Onciul.

Fie după Sfinția Sa această justificare, după mine și după critica sau legile literare — nu.

Și iată de ce: Faptul că Kortleitner are un loc-două identice cu Benzinger, fără să-l citeze în mod deosebit la locul amintit, chiar dacă l'ar fi numit în prefață, faptul că alți autori fac la fel, printre care Onciul — care, după mine, nu contează, deși la vremea sa, a adus mult folos și de aceea va rămânea în istoria literaturei biblice la Români, — faptul acesta, zic, nu îndreptățește pe nimeni, oricine-ar fi, să piardă din vedere semnele citării.

Sau poate că păr. Tarnavschi nu cunoaște sau nu a cunoscut aceleași regule ale citării, cu care m'au chinuit pe mine și mă chinuesc și acum profesorii.

Poate, nu zic nu. Dar când deschid în sec. XVII-lea Histoire critique du texte du N. T. a lui Richard Simon și văd acolo între ghilimele cel mai mic loc, iar jos autorul din care e citat, când deschid în secolul XIX-lea orice carte de teologie și găsesc la fel, îmi zic că nu se poate ca Sfinția Sa să nu fi știut aceasta.

Va zice poate că Fatum a făcut ca două cărți să fie la fel. Că Fatum, oricât este de Fatum, nu putea să facă două cărți la fel, e dela sine înțeles, că numai o mână, condusă de un cap inteligent, putea să facă aceasta, oricine bănuește.

Sfinția Sa spune că a folosit pe K. numai la antichitățile sfinte. Noi vom arăta că și pentru celelalte părți, l-a tradus.

C'a introdus o subdiviziune aparte, am spus-o, numai n'am numit-o. E, după cum spune, Palestina și locuitorii ei.

Că are bibliografie sistematică, adevărat; dar cu aceasta rămâne tot plagiat.

Paragraful despre îmbrăcăminte s'aseamănă foarte mult cu al lui K. — Ca să punem pe două coloane, ziarul ne oprește, totuși vom face să se înțeleagă plagiatul, trimițând pe cetitori la lucrările amintite.

La pag. 128 din Arheologia Sfinției Sale, materia vestmintelor trebuie comparată cu *De materia et colore vestimentorum* din K., pag. 462 sq. Sfinția Sa anunță numai materia și tratează și despre coloare și formă, dovadă că se ține în cadrul subiectului, copiind pe K. în tratarea lui (a subiectului), nu și în enunțarea lui.

In înșirarea vestmintelor la bărbați și femei se observă o oarecare deosebire, dar și aci avem asemănări, și până la cuvânt cu cuvânt, la descrierea tunicii, a acoperământului de cap, a încălțămintei.

Și la paragraful Agriculturii se observă în foarte multe locuri traducerea textului lui K. Nu vom trimite decât la pagini. — K., pag. 497, rândul 2 de jos până la rândul 3 de sus, pag. 498 își are corespondentul în lucrarea Sfinției Sale, pag. 144, rândul 16 de sus până la rândul 12.

Prelucrarea pământului este cu aceleași cuvinte ca în K., pag. 503.

Treerarea este la fel descrisă ca în K., pag. 505, 147, 148 la Sfinția Sa.

Din paragraful despre comerț, alin. 1 din Arheologia Sfinției Sale, pag. 159, se găsește la K., acelaș aliniat, pag. 530—531. Și în celelalte părți asemănările sunt foarte mari.

La par. despre măsuri, alin. 1 și 2, cu excepția ultimelor două rânduri din Arheologia Sfinției Sale, pag. 165—166, se găsesc la K., pag. 642—643, aceleași aliniate.

Măsurile de capacitate sunt cu aceleași cuvinte redate ca în K., pag. 647, la Sfinția Sa, pag. 167—168.

Măsurile pentru lichide la fel redate, ca în K., cu tabelele, 6 la K., rău rezumate la Sfinția Sa într'una.

Fraze întregi și la greutăți sunt luate din K., pag. 651.

Paragraful *bani*, e drept, nu se poate compara cu K.

Paragraful 58, despre starea socială a femeii la Ebrei, — e drept, poate să fie original.

Paragraful 61, Salutarea și politețea, pag. 161 sq. din lucrarea Sfinției Sale, are câteva fraze la fel, încolo este un rău rezumat succint al capitolului lui K., despre acelaș subiect, pag. 587 sq.

La *ospitalitate* dăm, cu toată lipsa de spațiu, un loc pe două coloane, pentru a se vedea mai clar cum păr. Tarnavschi nu reproduce pe K. Iată-l:

K., pag. 592	T., pag. 197
Hospitalitatem, quae ex magna vitae morumque simplicitate profecta erat Hebraei iam ab antiquissimis temporibus exercere solebant (Gn 18, 1 ss; 19, 1 ss.) Neque enim apud Hebraeos publica deversoria erant neque quis-	Caracteristic pentru viața socială a Ebreilor este ospitalitatea, care la ei, ca și în întregul orient, se practica din timpurile cele mai vechi. In vechime adică nu se aflau ospătării publice; ce-i drept, în toate tim-

(Continuare în pag. VI-a)

quam hospitibus excipiendis quaestrum faciebat. Omni autem tempore fuisse loca quaedam publica sine supellectile, ubi viatores, gratuito recipiebantur neque tamen cibi ministrabantur.

purile se aflau localuri, aşa numitele hanuri, unde străinii mâneau peste noapte, dar nu aflau nimic de ale mâncării.

Paragraful 76, Profetismul, pag. 253 din lucrarea Sfinţiei Sale, este un paragraf prea scurt, pentru a ne osteni să-l controlăm.

Paragraful 100, pag. 330, Caracterul general al dreptului penal, precum şi paragraful 97, Crimele contra legilor fundamentale ale teocraţiei şi naturii, vădesc independenţă faţă de K., nu tot aşa însă şi paragraful 93, Răstignirea, pag. 314, care vădeşte o oarecare dependenţă faţă de K., la început cel puţin.

Paragraful 101, pag. 331 din lucrarea părintelui Tarnavschi, despre Dreptul personal cu privire la stările diferite, vădeşte o mică asemănare când e vorba de Drepturile primogeniturii, o identificare însă când e vorba despre Săraci, pag. 332—333 la păr. Tarnavschi, 749—750 la K.

Paragraful 107, Sacrificiul zelotipiei sau jurământul de curăţenie, pag. 341—342 la păr. Tarnavschi, nu se aseamănă decât foarte puţin cu acelaş subiect din K., pag. 566—567.

Paragraful 108, Divorţul, pag. 342 sq. la păr. Tarnavschi, iată-l pe două coloane:

K., pag. 569	T., pag. 543.
Cum uxor sub potestate viri esset, non vir sub potestate uxoris, facile intelligitur maritum ab uxore repudiari non potuisse. Contrarium ex sacris litteris probari non potest frustraque ad Mc. 10,12 provocatur. At ultimis reipublicae temporibus impudentes mulieres Judaicae exemplo matronarum Romanarum adductae idem sibi ius arrogaverunt. Primum in historia Judaeorum exemplum feminae, quae viro libellum repudii dedit, ilud est, quod Josephus AJ 15, 7.10 de Salome, Antipatris filia ac Herodis Magni uxore, tradit. Alterum occurrit ib. 18, 5,4 de Herodiade, quae priore marito Herode, Herodis Magni filio, dimisso eius fratri germano Herodi, tetrarchae Galilaeae, nupsit. Animadvertit Iosephus etiam hic id contra patrias leges factum esse scribens. Poterat tamen uxor maritum relinquere vel propter adulterium vel propter alias iustas causas; quod omnibus mulieribus iure naturae permissum est.	Cum soţia era sub puterea bărbatului, nu bărbatul sub puterea soţiei, se înţelege uşor că bărbatul nu putea fi respins de soţie. Părerea contrară nu se poate argumenta din Sf. Scriptură şi în zadar se referă unii la Mc. 10, 12. Insă în timpurile ultime ale statului, muierile neruşinate romane, îşi arogau dreptul acesta. — In istoria Iudeilor primul exemplu al femeei care bărbatului său dădu carte de despărţire este acela pe care îl aminteşte Iosephus (A. I. 15, 7, 10) despre Salome, fiica lui Antipater şi soţia lui Irod cel Mare. — Salome respinse bărbatul său Castobarus carte de despărţire. Al doilea exemplu aşişderea înregistrează Iosephus despre Irodiada care despărţinduse de bărbatul prim Irod, Fiul lui Irod cel Mare, se căsători cu fratele vitreg al lui, cu Irod, tetrarhul Galileii. (Ibid. 18, 5. 4.) Şi aici observă Iosephus că aceasta s'a făcut contra legilor părinteşti. Insă soţia putea să părăsească pe bărbatul său fie pentru adulter, fie şi pentru alte cauze juste. Aceasta era permis tuturor femeilor după dreptul naturei.

Trecem peste celelalte aliniate, care sunt absolut identice cu cele din K.

Din tot paragraful păr. Tarnavschi rămâne doar primul aliniat negăsit în K.

La paragraful 110, Dreptul împrumutului şi al gajului, la pag. 348-349,— păr. Tarnavschi traduce cuvânt cu cuvânt adnotarea 2 din K. despre acelaş subiect, pag. 746-748, adnotare nu prea scurtă.

Când e vorba despre gaj, acelaşi paragraf, păr. Tarnavschi are aceiaşi metodă, traduce adică.

La paragraful 111, Dreptul de moştenire, la pag. 351-352, aflăm aceiaşi adnotare ca la K., pag. 683-84.—

Paragraful 112, Raporturile internaţionale şi alianţelor, pag. 352-354 la păr. Tarnavschi, a se compara cu subsecţiunea 5 din K., pagina 752-753.

Din Chestiunile militare, paragraful 113, pag. 354-361 îşi are corespondentul la K., pag. 779-787!

Paragraful 114, este rezumat după K. până la instrucţia tinerilor, unde iarăşi sunt două aliniate, nu mici, corespunzând cuvânt cu cuvânt, şi anume, pag. 363-364 la păr. Tarnavschi, pag. 792, 793, 794 la K.

Paragraful 115, pag. 364 sq. la păr. Tarnavschi, afară de primul aliniat, se găseşte în K., pag. 798 sq.

Paragraful 116, pag. 367 la păr. Tarnavschi, se găseşte la K., pag. 796, nu în întregime însă.

Antichităţile sfinte nu le mai luăm în considerare, pentru că mărturiseşte Sfinţia Sa chiar c'a fost silit să traducă pe unele locuri pe K., cuvânt cu cuvânt.

Deci dacă examinând numai părţile despre care Sfinţia Sa spune că îi aparţin, adică sunt originale, am găsit că sunt în cea mai mare parte traduse după K., oricine îşi poate uşor închipui ce se întâmplă cu restul lucrării.

Ce vrea să spună cu Onciul şi cu Babeş păr. Tarnavschi, eu nu înţeleg.

Sfinţia Sa spune c'a citat pe K., la pag. 294 şi 683.

Ca să învăţ eu pe Sfinţia Sa, acum, cum să citeze, — nu pot.

Nu în împărţiri pe secţiuni, articole, capitole, se vădeşte originalitatea, aşa că cu toată sforţarea Sfinţiei Sale de a transforma plagiatul în recenzie, recenzia tot plagiat rămâne.

ARISTOTEL CODRES

Cronica balneară

Tekirghiol - Eforie

La vreo doi kilometri depărtare de Techirghiol-Movilă, pe litoral, înspre Constanţa, se află a doua aşezare marino-lacustră a Tekirghiolului şi anume aşa zisa Eforie. O şosea largă de ţară, cu şanţuri şi punţi laterale, case răzleţite şi mari maidane cu scaeţi şi salcâmi, dau acestei localităţi încă la începuturile ei un aer de dezolare şi sălbăticie, văzut mai cu seamă dinspre uscat şi în ceasurile de arşiţă. Linia ferată taie într'un chip crud coasta dinspre plajă de rest, aşa încât dorind să te cobori spre mare ai o clipă impresia că te-ai rătăcit în chip impropriu într'un teritoriu rezervat staţiei de cale ferată. Cu toate acestea Eforia are reputaţiunea unei secţiuni mai aristocratice a Tekirghiolului şi un articol-reclamă ne încredinţează că acolo vin boeri de viţă veche, diplomaţi, financiari şi... arivişti.

Deşi prezenţa ariviştilor nu mi se pare o formulă fericită de reclamă trebue să recunosc că esteticeşte Eforia se înfăţişează la un nivel ridicat.

Cele câteva construcţii depe litoral îi dau o înfăţişare de candoare clasică şi de autenticitate pontică mai mare decât clădirile în stil *românesc* ce abundă la Carmen-Sylva. Suprafeţe netede, albe, geometrice, terase asemănătoare punţilor de comandă ale vapoarelor, vitrine mari, încheiate în metal alb prin care se văd încăperi albe, cubice, cu mobile de clinică luxoasă în nichel şi pânză roşie sau piele, iată elementele acestei feerii mediteraneene, albe, solară, de un bun gust desăvârşit. Marele hotel al staţiunii e un bloc mare de zidărie plană, netedă, de zonă toridă, cu ferestre mici, în serie, de cabină, îndărătul cărora ghiceşti confortul modern, umbra şi ventilaţia, chaise-longue-ul şi măsuţa portativă de sticlă cu licheururi şi răcoritoare. Bine înţeles că întru cât priveşte interiorul totul este numai o deducţiune a mea dintr'un principiu general estetic şi aş fi încurcat să primesc desminţiri. Insfârşit promenada însăş (cu balustradă de rocă locală, plămădită din cochilii), pavată şi ornamentată cu flori, scările de descindere cu un pavilion-terasă în beton pe cale de construcţie sunt de natură să ne dea iluzia unei civilizaţii nu numai occidentale dar ce e şi mai mult — extrem-asiatice sau africane, cu care ne-a obişnuit reportajul fotografic şi cinematografic. Se înţelege însă numai iluzia, căci totul se reduce la câteva indicaţiuni.

Ceva mai departe, la îndoitura de sus a lacului, care are formă oblongă, văzut dinspre mare, deşi ascunde înspre inima solului o ramificaţie lungă, se zăreşte de departe, cu aparenţe de burg somptuos, satul Tekirghiol. Indepărtat de mare el era mai înainte singurul loc de adăpost pentru cei care nu-şi îngăduiau luxul de a locui la cele două hotele Movilă şi este astăzi refugiul celor cu mai puţină dare de mână. Comunicaţia între sat şi Movilă sau sat şi o plajă mai apropiată nu departe de Eforie se face cu şalupe, dintre care unele de provenienţă veneţiană au toată aparenţa unor vaporaşe-tramvae depe Canal Grande. Ceeace formează originalitatea românească a acestor fiice ale Lagunei este faptul de a fi prevăzute cu o bandă de lăutari, care fac trecerea de 20 de minute a lungului lac romanţios şi cu efecte alinătoare şi pasionale asupra sufletelor fragede.

Apropierea de sat spulberă însă mirajul depărtării, căci deasupra unui parapet până la care trebue să străbaţi o lungă zonă de plajă desicată şi fetidă, găseşti un târg-mahala, foarte animată şi cu fumuri de grătare, onorabil şi după toate aparenţele oferind mijloace de existenţă eftine, dar departe de a mulţumi un ochiu cercetător de pitoresc sau de înfăptuiri ale industriei umane.

Intorcându-ne acum la ţărmul mării ne vom îngădui să mai facem unele observaţiuni în privinţa locurilor şi moravurilor.

Staţiunea Carmen-Sylva nefiind canalizată, este lipsită de apă bună de băut sau cum se zice în termeni culţi *potabilă*. Acesta este un lucru evident regretabil. Gustul apei din Tekirghiol este greu de determinat dar totuşi mă voiu sili să deştept imaginaţiunea cititorului prin câteva analogii. Aci ea seamănă a borş stătut începând a se băhni, aci a zeamă de melci în putrefacţie, ori apă în care s'au spălat vasele, uneori a apă de ploae în care au dospit frunze de oţetar sau în care ai pus în doze egale zahăr şi sare.

La acţiunea demoralizatoare a apei contribue şi un urît de esenţă critică şi anume sila de nud, oroarea anatomică pe care o anume modă, ascunsă în dosul unei măsuri terapeutice, o face aproape inevitabilă. Persoanele de sex feminin, mai ales mature şi viguroase, socotesc, dintr'o pervertire a amorului-propriu, că aci este locul nemerit de a-şi glorifica venustatea părţilor pe care noi le ţinem în deobşte acoperite. Aceste persoane caută de obiceiu un loc expus bine văzului tuturor, de pildă un dâmb de nisip sub parapetul promenadei şi acolo sub motiv de a-şi însori bine trupul se tologesc complet nude, fie cu partea împăroşată fie cu cea accidentată, nu fără mici agitaţiuni menite de a demonstra flexibilitatea muşchiulară a părţilor moi. O vanitate imensă fizică stăpâneşte pe aceste fiinţe, pe care observaţiile eventualilor gardişti le lasă reci şi dispreţuitoare ca de-o insultă personală.

După-amiezile sunt uneori animate de trecerea în plimbare a micilor colonişti aduşi de diferite instituţii, ca bunăoară de Casa Muncii C. F. R. Ei cântă în cor un cântec admirabil, înduioşător, pe o cunoscută arie naţională şi ale cărui cuvinte de nu le pot reproduce în exactitatea lor le dau totuş în stilul lor aproximativ

Noi suntem în colonie
Daaa! Da!
Să facem helioterapie
Daa! Daa! Daa!

Cea mai interesantă colonie rămâne însă aceea a băeţilor aşezaţi cu corturile, în vederea curei, pe marginea lacului şi exercitând în timpul liber profesiunea de cerşetori turci.

Dar teroarea maximă a Tekirghiolului o formează câteva plăci de patefon difuzate prin doză-electromagnetică şi reproducând glasul graseiat, edulcorat şi antipatic al antipaticului Moscopol,

Dă-mi guriţa s'o sărut
Căci pentru sărut e dată!

producţie muzicală infamă, infernală, pentru care cântăreţul ar trebui împuşcat, spânzurat, electrocutat şi apoi înnecat.

OVIDIUS

Cronica Şahului

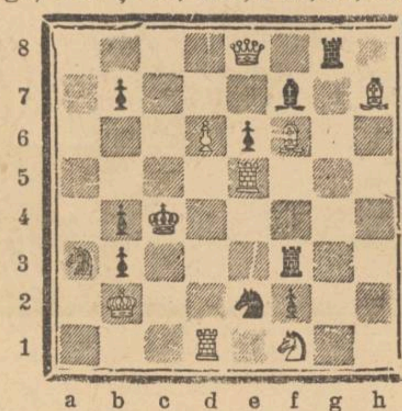
PROBLEMA No. 475

de **Paul Leibovici**, Iaşi

(inedită)

Negru :

Rc4, Tf3 şi g8, Ca3 şi é2, Nf7, Pb3, b4, b7, é6 şi f2 (11).

Alb ;

Rb2, Dé8, Td1 şi é5, Cf1, Nf6 şi h7, Pd6 (8).

Alb joacă şi face mat în 2 mutări.

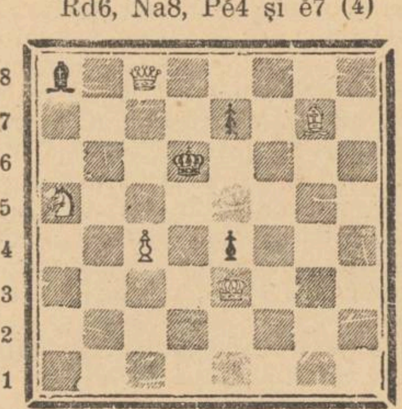
PROBLEMA No. 476

de **F. Somma**, Palermo

(«L'Echiquier» 1932)

Negru :

Rd6, Na8, Pé4 şi é7 (4)

Alb :

Ré3, Dc8, Ca5, Ng7, Pc4 (5).

Alb joacă şi face mat în 2 mutări.

PARTIDA No. 223

Jucată în Olanda la 24 Februarie 1932.

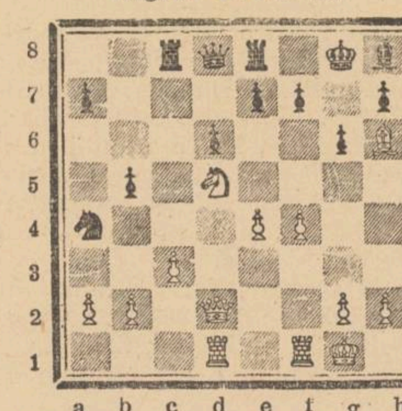
Alb: R. Spielmann. **Negru : J. Davidsohn.**

Apărarea siciliană

1. é2—é4, c7—c5 : 2. Cg1—f3, Cb8—c6 ; 3. d2—d4, c5×d4 ; 4. Cf3×d4, Cg8—f6 ; 5. Cb1—c3, d7—d6 ; 6. Cd4—é2, g7—g6; 7. Cé2—f4, Nf8—g7; 8. Nf1—é2, b7—b6 ; mai bine ar fi fost rocada. 9. Cf4—d5, 0—0 ; mai bine ar fi fost C×d5 căci la é×d ar fi urmat Cd4 cu joc avantajos pentru negru. 10. Cd5×f6+!, Ng7×f6 ; 11. Nc1—h6, Tf8—é8 ; 12. Dd1—d2, Cc6—d4 ; mai bine ar fi continuat să se desvolte prin Né6 ; f4, Ca5, etc. 13. Né2—d3, Nc8—d7 ; 14. Cc3—d5, Nf6—h8 ; 15. c2—c3, Cd4—é6 ; mai bine ar fi fost retragerea calului la c6, spre a juca apoi é6. 16. 0—0, Cé6—c5 ; 17. Nd3—c2, Ta8—c8 ; prin é6 urmat de Nc6 şi Dé7 negrul ar fi stat mult mai bine. 18. Ta1—d1, Nd7—c6 ; 19. f2—f3, Nc6—a4 ? şi acum ar fi fost mai bine é6 ; mutarea din text e slabă şi permite albului un atac hotărâtor. 20. Nc2×a4, Cc5×a4 ; 21. f3—f4 !, b6—b5 ;

Situaţia partidei după a 21-a mutare a negrului.

Negru : D. vidsohn.

Alb : Spielmann.

22. f4—f5 !, Nh8—é5 ; 23. Dd2—f2, f7—f6 ; 24. Nh6—f4, Ca4—b6 ; ceva mai bine ar fi fost Da5. 25. Nf4×é5, Cb6×d5 ; 26. Td1×d5, f6×é5 ; 27. f5×g6, Dd8—b6 ; 28. g6×h7 +, Rg8×h7 ; 29. Df2×b6, a7×b6 ; 30. Td5×b5, Tc8—c4 ; 31. Tf1—é1, é7—é6 ; 32. Tb5×b6, d6—d5 ; 33. é4×d5, é6×d5 ; 34. Tb6—b5 ! şi negrul abandonează.

P. I. NEGREANU.
S. THAU.

Atenţiune!

Rubrica de şah publicată în ultimul număr al revistei „Rebus" merită toată atenţiunea din partea tuturor amatorilor de şah. Se remarcă astfel, partida jucată de d-nii Donegan, consulul Americii la Bucureşti şi Mendelsohn, talentatul nostru jucător, la campionatul de şah al Capitalei. Notele sunt făcute de maestrul Wechsler.

Curiozităţi

Animalele vorbesc şi râd?

O revistă ştiinţifică americană publică un studiu intitulat: „Animalele râd ?", în care se arată că animalele pot exprima emoţiuni, dar ceeace ni se pare nouă „râs" este cu totul altceva. Singurul animal care râde cu adevărat ar fi maimuţa. Orangutanul şi gorila se amuză şi râd exact ca şi noi. Gâdilaţi sub coaste, puii de maimuţă reacţionează întocmai ca omul: râd cu hohote. Celelalte animale îşi manifestă astfel bucuria: pisica toarce; vidrei îi scânteiază ochii; şoarecilor albi le clănţănesc dinţii, — ceeace a fost poate odinioară şi o etapă a râsului omenesc, căci omul obişnueşte şi azi să deschidă şi să închidă alternativ gura, când râde.

In ce priveşte graiul articulat, s'a constatat mai de mult că animalele au sisteme de vorbire înrudite cu ale omului. Fixând pe plăci de gramofon sunetele scoase de gorile şi cimpanzei americanul *Garner* a întocmit un fel de „dicţionar" simiesc, care dovedeşte că pentru fenomenele naturii şi evenimentele mai însemnate din viaţa lor, maimuţele se slujesc de semnale acustice asemănătoare cu graiul omului.

Zoologul german *Bastian Schmidt* a stabilit, prin fotografierea sunetelor, că şi cânii, pisicile şi broaştele scot sunete articulate, pentru a se înţelege cu semenii de aceiaşi specie.

Importante descoperiri arheologice în Ungaria

In Ungaria s'au descoperit într'o peşteră de lângă *Erlau*, osemintele ursului cavernelor, mamutului, rinocerului şi altor animale din epoca glacială. Cele mai interesante sunt însă osemintele lui *Homo Neanderthalensis* sau *Homo primigenius*.

Aşa de pildă un maxilar inferior — mult mai mare şi mai puternic decât al omului modern — pe care se mai văd încă 14 dinţi bine conservaţi; o vertebră (după părerea arheologilor, de femee), un maxilar şi un craniu de copil, bine conservate (primele oseminte de copil preistoric găsite până acum).

Lângă *Sagvar*, în apropiere de *Lacul Balaton*, săpăturile au dat la iveală o aşezare omenească preistorică şi nişte oseminte de cerb polar din epoca glacială.

In comitatul *Zala* s'au găsit vetre primitive sub un strat de lut adânc de 6 metri. Constatările de ordin botanic coroborate cu cele arheologice confirmă că aşezarea datează de acum 40.000 de ani. Materialul adunat se află expus la Institutul Geologic din Budapesta. Numeroşi savanţi străini au şi anunţat că sosesc să-l studieze la faţa locului.

Determinarea sexului copilului

Profesorul doctor Unterberger a anunţat într'un jurnal medical din Berlin, c'a găsit mijlocul, foarte simplu de altfel, de a determina după voinţă sexul copilului.

Mijlocul constă în întrebuinţarea bicarbonatului de sodiu .

Timp de doi ani, profesorul a observat că femeile pe care le trata, din diferite cauze cu soluţii de bicarbonat de sodă năşteau băeţi — atunci când deveneau mame.

Profesorul Unterberger sfătueşte pe toate femeile ce doresc băeţi să întrebuinţeze soluţiuni diluate de bicarbonat de sodiu.

„Aş vrea să ştiu"

I. POLINCROV-BRĂILA.

Care sunt principiile fundamentale ale darwinismului?

Doctrina transformismului enunţată de marele naturalist englez Darwin în lucrarea sa monumentală: *„Despre origina speciilor prin selecţiune naturală"* (1859) cuprinde două idei fundamentale: 1) *ideea evoluţiei:* speciile animale, ca şi cele vegetale nu sunt fixe, cum s'a crezut multă vreme, ci *evoluiază*, diferitele specii existente nereprezentând în definitiv decât variantele unor tipuri comune ancestrale; 2) *ideea selecţiunii naturale*. Această evoluţie e determinată de nevoia imperioasă a luptei pentru existenţă („struggle for life"), şi a adaptării, care sileşte toate fiinţele să-şi modifice funcţiunile şi deci şi organele respective în raport cu exigenţele vitale.

Caracterele dobândite în acest proces de adaptare sunt transmise şi accentuate prin ereditate, determinând astfel o selecţiune naturală în scara speciilor.

Ideea selecţiunii naturale, — de altfel contestată astăzi în ceeace priveşte importanţa exagerată pe care i-o acorda Darwin — a fost sugerată marelui naturalist de fenomenul selecţiunii artificiale (ameliorarea raselor animale prin intervenţie omenească) şi de legea economică a lui Malthus (creşterea accelerată a populaţiei în raport cu aceea a mijloacelor de subsistenţă), pe care a extins-o la întreaga lume organică, pentru a scoate în evidenţă imperativul luptei pentru existenţă.

O popularizare a darwinismului se găseşte în broşura lui *Ferrière:* „Darwinismul", apărută în „Biblioteca pentru toţi".

LIVIU ANASTASIU-LOCO.

a) Ce lucrare de popularizare expune pe scurt şi limpede principiile psichanalizei lui Freud?

Vă recomandăm broşura *„La psichanalyse — Théorie sexuelle de Freud"* de dr. A. Hesnard din colecţia „La culture moderne", editura Stock, Paris.

b) O lucrare de popularizare a problemelor biologiei moderne.

Citiţi cartea *„Les grandes questions biologiques depuis Darwin jusqu'à nos jours"* de J. Anglas, apărută în editura Stock, Paris, colecţia mai sus menţionată.

MACAROANE HERDAN
BUNE EFTINE, SPORNICE

Cărţi şi Reviste

ION PILLAT: Antologia Toamnei
(Edit. Alcalay)

Iată o carte care datând deja de zece ani ar putea să pară bătrână. Ne-am obişnuit, din nefericire, să vedem îmbătrânind cărţile foarte repede în literatura noastră. De la războiu, mai ales, am avut prilejul să asistăm la multe şi catastrofale îmbătrâniri. O carte pe care mai ieri o întâlneam proaspătă şi cochetă prin vitrinele librăriilor, pe mesele de noapte ale snobilor şi în primele rânduri ale bibliotecilor, tămâiată (sau înjurată, ceeace e şi mai bine!) prin coloanele gazetelor, fluturând sprinţară şi drăcoasă în conversaţiile cafenelelor literare, aţâţând pe unii, entusiasmând pe alţii, — o vedem astăzi, părăsită şi uzată, aruncată în vre-un colţ de papetărie periferică, izgonită într'un fund de dulap, într'un sertar de lavabou, in pod printre vechituri, compătimită ca o epavă a trotuarului, ca o curtezană mâncată de sifilis, ca o biată târfă de mahala; toţi vorbesc de ea cu dispreţ sau cu milă, asvârlindu-i cel mult pomana unui surâs îngăduitor şi în nici un caz echivalentul în monedă al preţului scris pe copertă.

„Hélàs que j'en ai vu mourir de jeunes filles!" spunea Victor Hugo. Am putea spune şi noi:

„Vai! câte cărţi văzut-am născându-se bătrâne,
Şi câte azi celebre şi 'mbătrânite mâne!"

Şi pentru că suntem porniţi pe citaţii, să adăugim, cu sobră şi resemnată melancolie: Habent sua fata libelli!" (In liberă traducere: fiecare carte cu soarta ei!)

Dar să ne întoarcem la (sau să începem să vorbim şi despre) această Antologie a Toamnei. Am recitit-o, în a doua ediţie, toată, cu o plăcere mereu nouă, poem cu poem, şi de multe ori strofă cu strofă sau vers cu vers. Ce tânără e cartea aceasta! Cât de nouă şi cât de proaspătă! Bucuria acestei constatări este mare, pentrucă încăodată ne dăm seama că versurile frumoase nu îmbătrânesc, nu pot îmbătrâni niciodată. Ba chiar de multe ori ele se nasc din nou, înviorate, din propria lor cenuşă, ca pasărea Fenix, aşa cum avem prilejul să vedem cetind, din nou, în Antologia lui Pillat, cutare pastel de Alecsandri, pe care-l uitasem, o strofă din Ştefan Petică pe care o nesocotisem odinioară, alta de Anghel pe care o subpreţuiam.

D. Pillat are dreptate când, în prefaţă, spune că la noi toamna este poate cel mai frumos anotimp şi că în poezia românească, atât populară cât şi cultă, toamna a fost prilej de nesfârşite şi variate inspiraţii. Mai mult chiar: am putea spune că unele din cele mai frumoase poezii din literatura noastră sânt poezii de toamnă. Unul din cele mai pătrunzătoare cântece ale lui Eminescu nu este oare „De ce nu-mi vii?" Şi din Codreanu nu e oare unul din cele mai frumoase sonete „Simbolism de toamnă"?

Ascultă glasul frunzelor bronzate
Când asprul vânt de toamnă le frământă:
E un suspin metalic ce'nspăimântă,
Pornit din mii de strune descordate.

Foşnesc prin goluri game variate
Şi'n nesfârşite şuerări s'avântă.
Vioare, flaute şi harfe cântă
Stridente psalmodii destrăbălate...

D. Pillat a împărţit în capitole subtile inspiraţia poeţilor toamnei: Vine toamna; Amurguri de toamnă; Toamna şi dragostea; Toamna şi moartea; Pleacă păsările; Moartea florilor; etc., etc. Această împărţire dă cărţii o înfăţişare simetrică şi ordonată care face să-i crească frumuseţea. Antologia aceasta este un veritabil catastih poetic al toamnei, pentru folosinţa iubitorilor de versuri. Şi este în acelaş timp una din cele mai frumoase cărţi de versuri din literatura noastră, făcând cinste poetului Pillat, aproape cât o operă originală: astfel de antologie nici nu putea fi alcătuită de cât de un poet autentic.

AL. A. PHILIPPIDE

KARL DAVID MARCUS: Knut Hamsun
Horenverlag, Berlin

O biografie a lui Knut Hamsun. O viaţă la fel de stranie şi de emoţionantă ca însăşi opera lui. Nici un scriitor european din zilele noastre n'a avut o biografie asemănătoare acestui fiu de ţăran din Lom: ucenic de cizmărie, lucrător vagabond prin Norvegia, la 22 de ani fochist pe vaporul care-l ducea spre America, apoi, manipulant de tramvai, pescar, muncitor la câmp, controlor la Wagons-lits şi... poet.

In 1880 se înapoiază în Europa. Romanul „Foame" are un succes extraordinar, dar câştigul e neînsemnat şi trebue să ducă o luptă aprigă pentru a-şi putea asigura traiul de azi pe mâine. Incetul cu încetul, lumea începe să-l cunoască. Capătă premiul Nobel, iar de atunci trăeşte departe de lume şi cercurile literare, într'un colţ retras al Norvegiei.

Meritul acestei biografii constă în faptul că nu urmăreşte nici un fel de tendinţă şi totuşi urmăreşte una: tendinţa împotriva literaturii, împotriva acelui exces de conştiinţă cu care civilizaţia noastră îl îndepărtează pe om de natură, îi înfrânge instinctele şi-i mistue puritatea simţurilor.

Knut Hamsun este poetul elementelor primitive, chiar şi atunci când (ca în „Foame") prinde lumea civilizată în punctul ei cel mai copleşitor: la oraş, unde omul dornic de muncă e condamnat de împrejurări să moară pur şi simplu de foame. Dar latura fenomenală, literar-revoluţionară şi constant sguduitoare în această carte, este faptul că foamea e reprezentată pentru prima dată, în toată literatura universală, sub un aspect complet naturalist; ca un proces elementar de o grozavă forţă naturală. Lipsa de teamă şi sinceritatea cu care a redat aci stările groaznice ale ţicnelii, datorită foamei, a fost prima şi de aci înainte netăgăduita dovadă a geniului lui Hamsun.

Incepând cu acest roman, arta lui a progresat necontenit, punând în luptă tot mai dârză artificialitatea civilizaţiei cu elementele primitive ale omului: foamea şi iubirea, adoraţia şi pornirea de a ucide, simţimântul naturii şi fantezia.

In „Misterii" începe poezia suferinţii „Wertherului" hamsunian; a acelui om al naturii care eşuază din pricina iubirii pentru o femeie, a unei epave sociale cu instincte nestăpânite şi sufletul ofilit.

Această temă, desvoltată, culminează în minunata carte „Pan": în vânătorul care s'a identificat aşa de mult cu adâncurile pădurii şi sălbăticia fiarelor, încât nu se mai pricepe să trăiască alături de oameni.

Dar peste aceste opere poetice de tânguire şi acuzare se înalţă uşor în „Cântecul în surdină" al unei dispoziţii mai mature, concepţia pozitivă. Iar în admirabila „Binecuvântare a gliei" clopotele geniului poetic anunţă, în sunete înmiite şi înălţătoare, sărbătoarea mântuirii sufleteşti: a omului care-şi clădeşte din glie o viaţă pe temelii nouă.

Hamsun a scris şi drame pline de efect, cum este „Dracul l-a luat" precum şi versuri. Miezul operei sale rămâne însă epic. Căci este un meşter al artei de a povesti, îmbinând ca nimeni altul tragicul cu umorul, reuşind să-ţi încordeze respiraţia şi să-ţi sgudue nervii cu mijloace pe cât de originale, pe atât de puternice.

In legătură cu Hamsun se povesteşte despre tânărul Björn Björnson — care a moştenit dela tatăl său gestul majestos şi atitudinea imperativă — următoarea anecdotă, care pare să fie totuşi adevărată:

Björn se afla odată pe bordul unui vapor, în drum spre Christiania. Era o zi furtunoasă. Se dusese pe puntea de comandă ca să poată gusta jocul desmăţat al valurilor. Căpitanul vaporului îi atrase atenţia că acolo n'are voe să stea nimeni altul afară de el. Björnson se simţi jignit:

— Cum vă puteţi permite să mă alungaţi? Sunt doar fiul celui mai mare scriitor norvegian.

— Chiar dacă aţi fi de trei ori fiul lui Ibsen, — replică căpitanul — şi încă, pentru acest motiv, nu puteţi sta aci!

Murmurând, Björnson coborî de pe puntea de comandă. Un domn bătrân, care luase parte la scena dintre el şi căpitan, se apropiă prietenos de Björnson şi-i zise:

— Trebue să-l scuzi pe căpitan. Nu e un om cu cultură literară şi... bine'nţeles că n'are de unde să ştie că cel mai mare scriitor norvegian în viaţă e Knut Hamsun!...

Mi se pare că bătrânul avea dreptate. — *B.*

Un articol al lui Alecsandri despre folklor

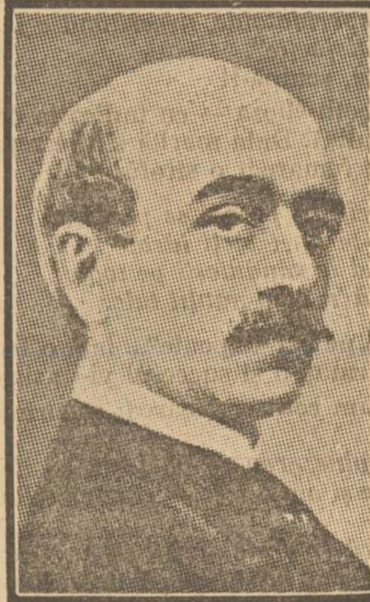
In ultimul număr al revistei „Convorbiri Literare" (Mai—Iulie 1932), d. Olimpiu Boitoş atrage atenţiunea asupra unui articol despre folklorul românesc, datorit lui Vasile Alecsandri. Articolul a apărut în No. 9 al revistei „România Literară" (din 27 Februarie 1855) sub titlul *Melodiile româneşti* şi e scris cu prilejul apariţiei colecţiei de melodii a lui Carol Miculi.

După cum spune Alecsandri, Carol Miculi a strâns aceste melodii pe la anul 1850, în cursul unei călătorii prin Moldova şi Muntenia, când a şi dat o serie de concerte la Iaşi şi la Bucureşti.

Mai întâi, Alecsandri subliniază în articolul citat valoarea muzicianului Miculi şi a albumului acestuia, alcătuit din 48 de arii de tot soiul: doine, ore, cântece de lume, cântece hoţeşti, etc. „Cu o răbdare şi un tact de artist înamorat de frumuseţile artei, el a ascultat pe cei mai vestiţi lăutari din Iaşi şi din Bucureşti, şi a ştiut a deosebi ariile adevărat româneşti din mulţimea de arii străine ce au năvălit de vre-o câţiva ani la noi, trecând prin gurile şi instrumentele ţiganilor şi ajungând la urechile noastre într'un hal de dihanie muzicală fără formă şi fără nume".

Alecsandri arată apoi interesul pe care a început să-l aibă Occidentul pentru poporul românesc şi manifestările sale sufleteşti: literatură, obiceiuri. „Suntem astăzi, — scrie el, — o naţie nouă, descoperită de puţin timp, şi avem tot prestigiul noutăţii; trebue dar să ne arătăm Europeilor cu ce avem mai frumos şi mai vrednic de a-i interesa".

Ţinând seama de faptul că poeziile noastre populare, traduse şi tipărite în Franţa, Germania şi Anglia, au produs o mare plăcere, Alecsandri e convins că şi

V. Alecsandri

melodiile noastre naţionale „vor dobândi locul ce merită în admirarea acelor ce preţuesc frumuseţea originală a melodiilor poporale şi care ştiu a cunoaşte sufletul unui neam în tainele acelor melodii".

Alecsandri schiţează, în sfârşit, caracterele muzicii noastre populare, ale jocurilor şi instrumentelor muzicale.

„Sunt în muzica naţională a acestui popor de acele pasajuri misterioase care fac să se presimţe dorinţi înfocate şi ascunse în fundul inimii, şi care se manifestează prin plânset numai. De altă parte, ariile de danţ resună acea veselie nebunatică, sgomotoasă, la care nenorocitul se aruncă cu totul în aceste momente de plăcere".

Incercând să explice „deosebitele geniuri şi nuansele cele mai caracteristice a muzicii naţionale române", Alecsandri scrie despre balade:

„Baladele sunt arii vechi ale căror cuvinte totdeauna amintesc vreun suvenir istoric sau vreun roman de amor. Ţeranii dela munte, cari sunt adevăraţii barzi români, cântă aceste balade cu un glas plângător foarte lin, cu un muvement de muzică cu totul neregulat, stăruind asupra notelor de cântic şi iuţind pe cele de fantazie. Ei ştiu să dee acestor arii o espresie de întristare visătoare de un efect estraordinar. Adeseori când cineva umblă în munţii ţerilor române, aude de departe, un fluer care flueră cu dulceaţă un cântic de dor. Atunci se opreşte fără voie ca dominat de un farmec necunoscut spre a asculta mai mult timp aceste suspine ale muntelui".

Despre instrumentele muzicale, Alecsandri scrie că cele mai uzitate sunt: buciumul, fluierul, cimpoiul şi naiul.

„Sunt mulţi ţerani cari mai gioacă şi din vioară, — adaugă el, — dar artiştii de acest instrument se află mai cu seamă printre ţigani carii sânt adevăraţii muzici a oraşelor. Aceştii se slujesc şi cu naiul şi cu cobza, un soiu de mandolină cu coarde de metal pe care le ating cu o pană. Capul trupei esecută melodia pe vioară, naiul face să se audă mai tare în sunete ascuţite, pasajurile cele mai pătimaşe; cobza ţine loc de bază, şi mai totdeauna e giucată de către cel mai în vârstă dintre artiştii ţigani, carele esecută pe acest instrument acompaniamentele cele mai grele cu o îndemânare vrednică de mirat".

Amintindu-ne acest articol, d. Olimpiu Boitoş a contribuit la întregirea imaginii ce ne-o făcusem despre finul cunoscător al vieţii rurale, în toate manifestările ei, despre întemeetorul preocupărilor folkloristice la noi, marele Alecsandri.

Un roman vesel de dragoste

Acesta este subtitlul romanului „Lac-aux-Dames", opera romancierei germane Vicki Baum, autoarea celebrei opere „Grand Hotel".

Dacă termenul „roman de aventuri" n'ar fi căzut complect în disgraţie, ar fi foarte potrivit acestei povestiri de care te captivează şi care n'are altă ţintă decât să placă şi să distreze — lucru ce reuşeşte de minune.

Sânt redate vioiu şi amuzant, peripeţiile în care e amestecat Hell, tânărul inginer chimist pe care şomajul l-a forţat să devie profesor de înot pe una din plajele la modă şi pe care-l vedem înconjurat de o sumă de femei, unele mai drăgălase, altele extrem de ridicole.

In felul unei poveşti cu zâne, autoarea a reuşit de minune, prezentând totul cu o abilitate neobişnuită.

Fără îndoială lucrarea are multe părţi de vodevil, şi nu de multe ori personagiile aduc mai curând cu unele figuri de teatru decât cu oameni reali. Cu toate acestea caracterul lui Hell, tânărul nostim şi sentimental, e foarte bine desemnat, iar fantezia generală a operei [illegible] să uiţi cu plăcere tot ce are literatura germană contemporană ca psihoanaliză greoaie.

Vitrina editurilor străine

Colţul Librăriei „Hasefer"

Librăria de artă „Hasefer" din strada Eugen Carada 7 (Karagheorghevici) recomandă următoarele cărţi interesante pe care le trimite şi în provincie contra remiterii anticipate a unui acont prin mandat poştal (restul ramburs) socotind francul francez la cursul zilei 6—6.60 lei.

DIN LITERATURA FRANCEZĂ

Mauriac: Noeud de vipères, roman d'une famille. — Denise van Moppès Mercredi, rien qu'un jour, roman. — Morand: Air Indien, voyages. — Maurois: Cercle de famile. Un nou roman al lui Claude Aveline: La double mor de Frédéric Belot. — Din ciclul lui Jules Romains: Les hommes de bonner volonté au apărut primele două volume: Le 6 Octombre şi Le crime de Quinette. — Daniel Halévy, Pays parisiens. — Max Jacob: Bourgeois de France et d'ailleurs. — Brantôme: Alphonse XIII coeur de l'Espagne, le destin d'un grand roi, cu numeroase ilustraţiuni. — Julien Benda: Esquisse d'une histoire des Français dans leur volonté d'être une nation. — Jean de Bourgoing: Le fils de Napoleon, o carte de care critica spune: „Le plus beau monument consacré à la mémoire de l'Aiglon. — Maurice Croiset: La civilisation de la Grèce Antique, l'evocation d'une des plus grandes civilisations qu' ait produites l'humanité.

TRADUCERI DIN LITERATURA ENGLEZĂ

Radcliffe Hall: Puits de solitude, un minunat roman de psychologie. — Ludwig Lewisohn: Le crime passionnel, roman în care autorul arată sub o intrigă vie şi dramatică diferitele concepţii de dragoste şi căsnicie în America. Reamintim de acelaş autor: Israel ou vas-tu şi Les derniers jours de Shylock. — Mary Webb (autoarea celebrului roman Sarn): Le poids des ombres. — Maurice Baring: La tunique sans couture, şi Robert Peckham, un impresionant conflict de conştiinţă. — Helen Grace Carlisle: Chair de ma chair. — Lawrence: L'amant de Lady Chatterley. — Amants et fils. Fantaisie de l'inconscient. — Claude Me Kay: Quartier roir. — Henry de Monfreid: Aventures de mer. — Secrets de la mer rouge. — Clemence Dane: Regiment de femmes. — Edna Ferbet: Cimarron, un pasionant roman din viaţa negrilor. — Vladimir Zenzinov şi Isaac don Levine: Le chemin de l'oubli, 4 ani în Siberia. — Michael Gold: Juifs sans argent (traducere de Vaillant-Couturier) un document tragic al mizeriei ghettoului din East-Side. — Stella Benson: Tobie et l'ange, roman, cu o prefaţă de Edmond Jaloux. Herbert: Roses, Coeurs, Chateaux.

COZONACI FRUMOŞI
FĂINĂ DE AUR HERDAN

RECENZII

Problema aurului în cadrul depresiunii economice

Problemele economice preocupă astăzi în cel mai înalt grad întreaga societate. Economiştii şi sociologii împrăştie neîncetat şi pretutindeni remediile lor menite să însănătoşească bătrâna societate. Nu există chestiune economică care să nu fi fost dezbătută în zeci de conferinţe naţionale, urmate bine înţeles de autoritatea unei alte conferinţe — de data aceasta — internaţională.

Istoria nu cunoaşte dealungul vremurilor o epocă mai bogată în conferinţe, planuri economice, ligi pacifice, memorandumuri care să ducă „spre pacea eternă", vizite oficiale, ca epoca care vremueşte sufletul lumii de azi.

Istoria n'a cunoscut contradicţii mai profunde — dela domeniul economic până la cel intelectual — ca acelea care răscolesc clipă după clipă structura şi suprastructura actualei societăţi.

„La un anumit stadiu al dezvoltării lor, forţele de producţie ale societăţii intră în contradicţie cu raporturile de producţie existente sau ceiace nu este decât expresia juridică a lor, cu raporturile de proprietate înăuntru cărora s'au mişcat până atunci (Karl Marx)".

Acesta este adevărul asupra crizei de astăzi, pe care încercările economiştilor caută s'o rezolve prin sute de volume sau zeci de conferinţe naţionale şi internaţionale.

Insuşi marele scriitor englez H. G. Wells, într'un interview acordat de curând vorbeşte de ultima sa carte „Muncă, Sănătate şi Fericire" ca de un izvor din care ţâşnesc soluţiile financiare, politice şi economice capabile să rezolve criza societăţii burgheze. Ciudată ironie!

Iată cum şi literatura a devenit — după celebra expresie a unui economist — „Economie condensată".

* * *

In mijlocul acestor frământări sociale şi cu câteva zile înainte de suspendarea etalonului aur în Anglia, a apărut în româneşte o interesantă broşură a d-lui dr. Victor Scărlătescu, subdirector al Camerei de industrie şi comerţ din Bucureşti, intitulată „Problema aurului în cadrul depresiunii economice mondiale".

Broşura este binevenită mai ales că tratează probleme actuale în lumina conjuncturii economice mondiale.

Numai în câteva zeci de pagini, autorul reuşeşte să ne expună limpede fenomenele monetare post-belice, inflaţia, deplasarea, poziţia şi afluxul aurului în Franţa; repartiţia stocului monetar, stabilizarea valorii aurului şi stabilitatea preţurilor, terminând cu necesitatea adoptării unei „noui politici a aurului".

Discutând teoria realistă sau antiquantitativistă, care neagă rolul aurului în cauzele economice, analizând apoi teoria quantitativistă, ajunge la următoarea concluzie asupra depresiunii economice actuale:

„Este o eroare a se atribui depresiunea economică exclusiv factorului monetar: chestiunea debuşeurilor, progresele tehnice industriale şi toate celelalte elemente pe care le întâlnim pe piaţa concurenţei îşi au fiecare partea lor de înrâurire asupra scăderii de lungă durată a preţurilor". Iar mai departe adaogă:

„Progresul economic, în evoluţia lui, nu trebue să admită revenirea asupra sistemelor deja experimentate, chiar atunci când rezultatele lor au fost considerate ca eminente; progresul cere formule noui şi ele vor veni dela sine când se va simţi nevoia".

Totuşi autorul nu-şi spune cuvântul decisiv privitor la etalonul aur. Este aceeaş teoretizare care frământă cercurile intelectuale, laşitatea de gândire care aşteaptă ca soluţiunile să „vină dela sine când se va simţi nevoia".

* * *

Criza de azi poate fi discutată şi în lumina problemei aurului. Ea are însă alt aspect: este o criză a întregii structuri şi suprastructuri a societăţii. Este o criză care cere noui forme de viaţă economică şi intelectuală. Deci o stabilitate în cadrul actualului mecanism al societăţii este imposibilă.

Următorii factori adeveresc aceasta:

a) Extensiunea excepţional de rapidă a crizei în toate ţările;

b) Rolul important al crizei agricole;

c) Scăderea preţurilor mărfurilor nemonopolizate;

d) Şomajul enorm, cum n'a mai existat niciodată.

Criza nu poate fi astfel discutată decât în mod general, analizând toate fenomenele care îmbracă şi răscolesc viaţa socială mondială.

Unul din cei mai mari economişti, Eugen Varga, scria încă la 15 Decembrie 1929 într'o minunată analiză economică trimestrială, asupra situaţiei mondiale, următoarele:

„Dacă crahul bursier american a fost dezlănţuit prin începutul agravării conjuncturii el influenţează invers, mărind dezlănţuirea crizei economice latente.

Aceasta nu înseamnă că o criză economică va urma imediat — după crahul bursier — în America, cu toate că nu este exclusă şi o asemenea posibilitate.

Tot ceiace putem spune este că anul 1930 va fi un an de criză în America; însă aceasta înseamnă că noi mergem spre o criză economică generală îmbrăţişând toată lumea".

Realitate teoretică pe care astăzi o trăim din plin.

Problema aurului este deci problema crizei societăţii capitaliste.

Discutarea ei cu noui argumente şi soluţii salvatoare, nu înseamnă decât perzistarea într'o falsă teoretizare a unei concepţii care a dat şi dă faliment sub ochii noştri.

„Vârsta de aur a neamului omenesc — spunea Saint-Simon — nu-i de loc îndărătul nostru, ba e înainte; ea este desăvârşirea rânduirii sociale; părinţii noştri n'au văzut-o de loc, copiii vor ajunge însă s'o vadă. Noi să le arătăm calea".

ION CORALIN

INSEMNĂRI

Revoluţia culturală dela Iaşi

La Iaşi s'a petrecut o mică revoluţie.

Proprietarul unui cinematograf a lansat, pentru un film, o reclamă deşanţată: „Numai pentru domni şi doamne".

Autorul reclamei, judecând pudicitatea publicului după propria-i unitate de măsură morală, a găsit că numai domnii şi doamnele din Iaşi pot vedea filmul fără să roşească. (Proastă idee are el de domnişoare!)

Cu toată criza, ieşenii care evită până şi cinematografele — au scos ultimul ban împrumutat şi l-au dat la casa de bilete în speranţa unei porcării ca aceia...

Ce s'a întâmplat?

Filmul n'a fost chiar aşa de porcesc cum se aşteptau fiii Iaşului patriarhal şi cultural. Atunci spectatorii au cerut banii înapoi. Casa n'a vrut. Scandal, devastare, poliţiune... Sunt şi răniţi — printre care o... domnişoară, care a şi fost internată la Spital (Ce căuta acolo? Doar filmul era numai pentru „domni şi doamne"...).

Iaşul romanţelor sentimentale de odinioară face revoluţie pentru pornografie!

Vra-să-zică n'a mai rămas nimic din „plopii fără soţ" şi din „tremurul perdelei".

E un alt Iaşi.

Iaşul filmelor cu apaşi şi cu lupanare, Iaşul porcăriilor de hazna — într'un cuvânt: Iaşul cronicarului sexual al ziarului „Lumea"...

Ce citesc tinerii ?

Din partea unei cetitoare inteligente am primit o interesantă scrisoare, relativă la concursul nostru literar, din care extragem câteva pasaje:

Ştiţi care sunt operele anume care deşteaptă interesul şi formează admiraţia tinerilor cititori?

Romane moderne? Analize psihologice proustiene? Pitigrillisme? Nici de cum. Upton Sinclair, Sinclair Lewis, Wells... Reapar la suprafaţă nordicii şi englezii. Se discută, se citeşte cu interes romanul social şi — aci este partea cea mai caracteristică—probabil ca o reacţie, romanul pur, romanul romanţios, evadarea din real către frumos, către vis, către utopie. Constat o oroare tot mai mare de urât, de superficialitate, de poză şi artificialitate.

Intregul roman românesc cu erotism clocit şi putregai etalat în analize psihologice, e considerat cu aceiaşi ironie cu care era odinioară considerat romanul foileton —, ca „Contesa cerşetoare" (Bun pentru bucătărese şi publicul de mahala). Spre surprinderea dv. un reviriment total se face în favoarea lui Sadoveanu, tocmai pentru că e cântăreţul sincer de vis pur.

Mai însemnat îmi pare faptul, că în loc să mai viseze că lumea începe de la ei, să dispreţuiască pe înaintaşi şi să pretindă ca un drept de viaţă, — să calce pe cadavrul înaintaşilor, pentru a ajunge, această generaţie, nu prea respectuoasă ca aspect în viaţă caută totuşi să găsească tot ce e mai bun la înaintaşii lor — chiar în viaţă — caută să priceapă operele mari cu ajutorul criticilor. E o generaţie care nu face atâta critică cât citeşte critică. O ciudată generaţie de copii bătrâni se ridică sporadic acum. Sunt copii care vor să construiască o lume nouă cu ce are bun lumea veche de care nu sunt mulţumiţi. Pe mine însămi mă diseacă şi mă interpretează în sensul lor, mă influenţează să văd lumea cum vor ei. Cruciţi-vă: Oamenii noştri se reîntorc la Eminescu care acum le pare mai modern de cât toţi modernii. Rezultatul acesta se datoreşte cărţii domnului G. Călinescu.

Acest „cărţoi" pe care o generaţie cu care sunt încă în contact nici nu s'ar fi gândit să-l citească, pentru că Eminescu nu mai era la modă, e citit, recitit, comentat cu aprindere şi trece din mână în mână.

Iată cred o mentalitate nouă, de care se plâng unii.

Vă închipuiţi acum dacă şi iniţiativa dv. a fost sau nu discutată la „cenaclul" nostru. Rezultatul discuţiei vi-l supun tot cu titlul informativ.

Băieţii au cumpărat pe Stere (Nu aveţi nici o grije că vă vom trimite elucubraţiile noastre! Tot ce vă scriu aci este pentru documentarea psihologică a dv. E material de gândire, pe care vi-l dau ca mulţumire pentru serviciul făcut).

Ei socot că această iniţiativă e foarte bună pentru a atrage atenţia asupra operelor de mare valoare din literatură.

In schimb, nu vă supăraţi, problema caracterizării lui Eminescu li s'a părut o lovitură de baston în balta cu broaşte. Aceasta e şi părerea mea.

După biografia d-lui Călinescu, a mai cere unor nepregătiţi să-şi facă şi ei o opinie a lor despre personalitatea lui Eminescu... şi încă numai din poeziile lui, e o încercare sortită să discrediteze pe orice tânăr care ar încerca-o. Tot cenaclul în unanimitate, crede că mai bine făceaţi dacă puneaţi chestiunea astfel:

„Incercare de a explica opera lui Eminescu, sau părţi din ea pe temeiul vieţii lui Eminescu după biografia d-lui G. Călinescu".

In felul acesta făceaţi în primul rând un serviciu serios şi cărţii şi culturii fiecărui începător, iar şansele de a căpăta ceva de iznoavă poate că erau mai mari. Astfel însă cum aţi pus chestiunea va ieşi sau spanac literar sau o necinstită întrebuinţare a admirabilei opere a d-lui Călinescu. Această opinie o puteţi considera ca o mică obrăznicie".

De loc! Noi suntem foarte mulţumiţi de părerile, chiar contrare, pe care ni le trimit cititorii. Acest lucru denotă preocupări literare.

In privinţa chestiilor ridicate de această scrisoare — vom reveni într'un număr viitor.

Posta Redacţiei

H. B. — V'am cetit cu interes, aproape medical, bucata trimisă — în care analizaţi impresia ce face domnişoara Dolores asupra simţurilor d-voastră.

Citez un fragment:

„Şti ceva Dolores?... Câteodată numai imagina ochilor tăi de catifea şi de voluptate îmi produce o excitaţiune internă, magnetică, animalică, a inhibiţie bruscă a instinctului sexual, că-mi vine să mă întind de parc'aşi fi bolnav, inhibiţie materializată numai prin imagina sânilor tăi rotunzi, ţepoşi şi tari ca o gutuie. Sunt unele substanţe, unele vibraţii inconştiente, acustice, fără nomenclatură, fără dialectică, ale simţului gustativ. ale simţului olfactiv, auditiv, tactil, cari îmi provoacă pronunţat şi-mi produc inevitabil îngrozitoare senzaţii erotice numai când sunt în imediata şi chiar indirectă legătură cu imagina duhului tău suculent, cu imagina făpturii tale. Aceste efecte senzuale sunt de cele mai multe ori dezastruoase pentru mine când mă aflu într'un grup oarecare de pământeni; risc să mă asezonez calificativului de histeric. Scuipatul tău şi uneori buzele tale umede de scuipat care prin gustul lui particular, prin aroma lui caracteristică, personală, e cel mai puternic excitant al acţiunei şi-al substanţei nervoase, provocându-mi intense comoţiuni hormonice, neurastenice iritaţiuni în celulele spermatoide, necesitând o înaltă frecvenţă de inedită satisfacţie".

Scuipă-l, dudue, scuipă-l!

S. S. — V'am cetit Glosa — cu indicatia datei, când aţi compus-o (28 Iulie). Data merită să fie reţinută...

Din poezie am remarcat o strofă:

Să fi cinstit pe cât se poate
Pradă-te unei vieţi ideale
Şi când le rânduieşti pe toate
Te lasă 'n voia minţii tale.

A fi cinstit — „pe cât se poate"... iată o foarte utilă lozincă de viaţă. Urmaţi-o şi succesul vi-i asigurat.

R. D. P. — V'am cetit scrisoarea, cu următorul cuprins:

„Desigur, îmi vine greu să vă scriu ca necunoscut. Imi place literatura şi am o sete — cum zice Românul — pentru ea...

Aşa într'o doară (n'am obiceiul să mă grăbesc) vin şi eu, hop, ca berbecul lui Creangă dela Durău, — cu aceste producţii poetice atribuite-mi. De... eu ştiu cum o fi? Zic şi eu: Alia jacta est şi închid plicul. După cum vedeţi din poezie „Dragă linişte de jale" are cine să mă mângâie mereu. Apoi... n'am nici o satisfacţie să le văd publicate. Poate nici n'am vrut dar m'a apucat aşa!...".

Căutaţi să nu vă mai apuce...

V. R. — — Am luat act de preferinţele d-tale, — şi anume:

„Gusturile mele sunt: o fată plinuţă la corp, durdulie şi cu sânii puşcă".

N'ai gust prost. — *M. Sevastos.*

Aniversarea unei prostii

Se împlinesc anul acesta şaptezeci şi cinci de ani dela un eveniment care în istoria literaturii nu înseamnă decât o dată emoţionantă şi senzaţională, dar care, privit din punctul de vedere general al culturii umane, apare ca o mărturie a prostiei omeneşti, iremediabilă şi eternă.

Sânt trei sferturi de secol de când gravii magistraţi ai tribunalului din Paris au condamnat pentru atentat la morala publică pe Charles Baudelaire, autor al unui volum de poezii intitulat „Les Fleurs du Mal", obligându-l să plătească o amendă de 300 franci şi să elimine din volum şase bucăţi, socotite drept cele mai primejdioase.

Ch. Baudelaire

Faptul acesta ni se înfăţişează nouă celor de astăzi aproape neverosimil. Trebue să ne silim să credem, să ne obligăm mintea la o concesie umilitoare faţă de ea însăşi pentru a putea considera această lamentabilă întâmplare drept adevărată.

Anul acela — 1857 — a fost dealtfel o dată blestemată pentru istoria literaturii franceze. Cu câteva luni înainte de procesul lui Baudelaire avusese loc un proces analog. Gustave Flaubert fusese şi el acuzat de aceiaşi fără-de-lege cu prilejul romanului său „Madame Bovary".

Aceste două procese nu sânt, fără îndoială, cele mai ruşinoase fapte pe care le-a săvârşit regimul celui de-al doilea imperiu francez, rămas de pomină prin imoralitatea şi prin desordinele lui, care au dus la catastrofa dela 1870. Oricum, însă, nu ne putem opri să ne gândim că erau într'adevăr nişte ciudate timpuri acelea în care răzbunarea publică, deviată de neputinţă şi laşitate, se îndrepta împotriva poeţilor!

Trei sferturi de secol au schimbat complect lucrurile. Astăzi poemele lui Baudelaire au ajuns clasice, au pătruns în antologii şcolare, sânt luate de subiect pentru grave şi savante teze de doctorat şi sânt citite de oricine fără frică de-a fi afurisit.

Şi poeziile condamnate odinioară şi-au luat locul din nou în volum. Citindu-le te întrebi cu mirare: ce fel de minte şi ce fel de suflet trebue să fi avut magistraţii care le-au condamnat? Ai vrea, chemându-i din mormânt, să le sgâlţâi puţin scheletele tâmpe şi să le spui: Cândva, la Judecata din urmă, când vi se vor socoti păcatele în cumpăna supremului cântar, va atârna greu fără îndoială venalitatea voastră, strâmbătatea voastră laşă, judecata voastră poruncită, toate micile şi marile voastre slăbiciuni omeneşti: asta va fi la Judecata aceia pe care o vesteşte credinţa şi n'o mai aşteaptă nimeni; dar la cealaltă judecată, mai gravă şi mai reală, care se numeşte amintirea oamenilor, ceiace va atârna cumplit de greu va fi numai prostia voastră nemărginită, care vă ridică la rangul de reprezentanţi ai stupidităţii umane!

Plăcându-mi de câtva timp să transpun în versuri româneşti câteva din poemele lui Baudelaire am publicat în coloanele acestei reviste două din bucăţile osândite: Metamorfozele Vampirului şi Uitarea. N'am fost nici tras la judecată, nici înjurat. Astăzi când „Amantul Doamnei Chatterley" se lăfăeşte în vitrinele librăriilor şi în pupitrele şcolăriţelor, „îndrăznelile" de altădată ale lui Baudelaire par foarte normale. Sau — mai exact — par şi sânt ceiace au fost mereu: mărturiile dureroase şi crude ale unui suflet cutreerat de toate vânturile vieţii şi poemele unuia dintre cei mai mari poeţi ai omenirii, din toate vremurile, şi deasupra vremurilor.

Am amintit de această aniversare pentru a avea ocazia să constatăm că cel puţin din punctul acesta de vedere omenirea s'a ridicat cu o treaptă.

Fără îndoială asta nu ne va face să uităm nici războiul de ieri, nici cel de mâne sau de poimâne, nici toate înjosirile şi nemerniciile civilizaţiei contemporane! Prostia umană „prostia cu fruntea de taur" nu e deloc pe cale să dispară. Dimpotrivă! Dar cel puţin să fim mulţumiţi că ne lasă să admirăm, fără teamă de spânzurătoare, pe sublimul condamnat de acum şaptezeci şi cinci de ani. — *Al. A. Ph.*

Versuri tinere

Ne-am plâns demulteori că tânăra generaţie nu mai citeşte versuri — şi când s'apucă să scrie poezii, „face proză fără să ştie" ca Burghezul gentilom al lui Molière.

Iată că în paginile unei reviste de curând apărute întâlnim câteva poeme semnate Maria Banuş, care ne opresc atenţia şi ne fac să nădăjduim că simţul versului n'a dispărut încă definitiv. Sunt versuri proaspete, poate nu încă bine coapte, dar făgăduind sigur un îmbelşugat rod viitor:

E toamnă. Intre noi un pumn de soare,
Catifelata poamelor dogoare
Şi-un gând cărnos ca nuferii de baltă.

Aş vrea în tine să mă 'nec de vie,
Tu, străveziu ca ziua cea învoaltă
Şi ca ciorchinii ce s'au copt la vie.

Şi mai sunt strofe la fel. Autoarea mărturiseşte într'un loc că are optsprezece ani. E o vârstă la care o poezie bună poate fi numai o întâmplare fericită. De data asta ni se pare că e ceva mai mult — şi mai durabil. Am vrea să nu ne înşelăm numai pentru plăcerea egoistă de-a putea afirma că versul încă n'a murit.—*Ph.*

„Goethe" de Friedrich Gundolf

S'a tradus de curând în franţuzeşte prima parte din „Goethe" de Friederich Gundolf. Aceasta e prima lucrare importantă a celebrului istoric literar german care a murit — după cum se ştie — în August 1931. In acelaş timp lucrarea citată e unul din cele mai bune studii critice asupra lui Goethe.

Se ştie, credem, cum Gundolf a răsturnat complect procedeurile criticei literare prin metoda sa nouă şi îndrăzneaţă. Metoda lui consistă în a considera omul, gânditorul şi scriitorul ca formând un tot omogen şi în a căuta legile de desvoltare ale individului atât în opera cât şi 'n actele vieţii sale de toate zilele.

„Omul însuşi, — scrie Gundolf în legătură cu Goethe, — figura umană ne este accesibilă în toată evoluţia sa. Omul intelectual, mai cu seamă omul creator, nu desvoltă nimic care să nu ne dea o imagine a lui însuşi, omul acesta nu face nici o creaţie, nici o lucrare, nici o imagine în care să nu fie perceptibil ritmul vieţii sale".

Pentru biograf, operele sunt mărturiile unei epoci, un mijloc de a cunoaşte personagiul. Pentru estetician — e viaţa însăşi care furnizează materialul necesar construirii operei. Pentru cel ce observă figura omului, viaţa şi opera nu sunt decât atributele diferite ale aceleiaşi substanţe, ale unei unităţi spirituale şi corporale, care se manifestă deodată ca mişcare şi formă.

In ceiace priveşte pe Goethe, metoda era cu atât mai greu aplicabilă — cu cât omul era extrem de mobil şi trăia într'o epocă aproape desordonată.

Starea aceasta o subliniază mai întâi Gundolf, punând faţă în faţă: lumea lui Goethe „aproape îmbucătăţită", care „se 'ntindea cât vedeai cu ochii", ale cărei baze erau de cele mai multe ori discutate — şi lumea lui Dante, nelimitată, ordonată după legi considerate ca inviolabile, o lume susceptibilă de-a fi îmbrăţişată cu privirea.

Nici un comentariu n'ar reuşi să dea o idee, chiar aproximativă de excepţionala bogăţie a lucrării lui Gundolf.

Cei ce doresc să-şi aprofundeze cunoştinţele dobândite asupra lui Goethe, şi toţi cei ce se îngrijesc întru câtva de cultura lor, vor citi cu multă aviditate lucrarea aceasta fără pereche în literatura contemporană.

Nu numai că subiectul e personalitatea unui om de geniu, dar Gundolf ajunge să-şi egaleze subiectul şi pătrunde în acele regiuni înalte, în care orice destin omenesc se rezumă la câteva conflicte esenţiale.

Analiza lui „Faust", analiză minuţioasă, proectează o lumină vie asupra contradicţiei, cauza iniţială a atâtor suferinţe omeneşti; între dorinţa de veşnicie a omului şi limitele ce-i opune momentul.

„Acelaş om, care îmbrăţişa complet infinitul bucuriilor, adică totdeodată infinitul momentelor frumoase, trebuia să resimtă ca nimeni altul şi infinitul suferinţelor, cu alte cuvinte pierderea momentelor frumoase, nemărgenit de frumoase".

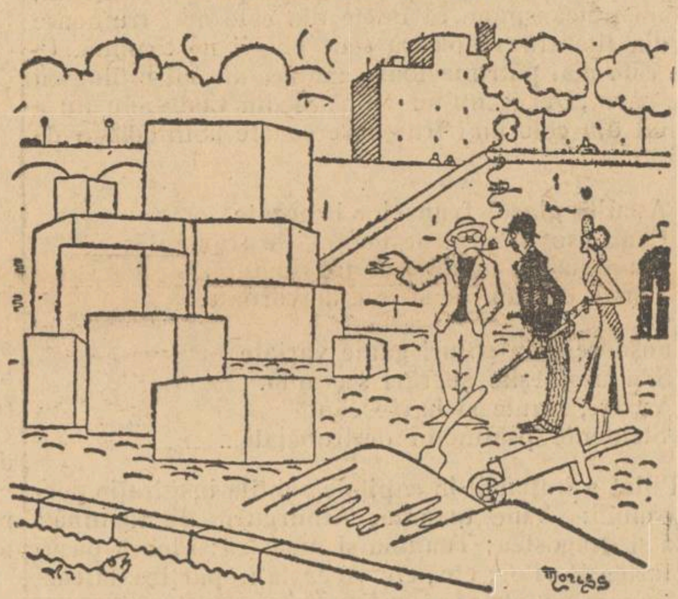
Un fel de-a vorbi

— Probabil, doamnă, că faceţi o călătorie de plăcere?

— A! nu... mă duc să-mi întâlnesc bărbatul!

Modernism

PICTORUL CUBIST. — Ce zici? Frumos peisaj!...

Antrenamentul atleţilor la Jocurile Olimpice...

...sau ispita Sfântului Antoniu.

Simţul dreptăţii

— Am să te învăţ eu să dai în oameni mai mici decât tine!

TIP. „ADEVERUL" S. A., STR.CONST. MILLE (SĂRINDAR) No. 7—11

ANUL XI.-SERIA II-a.-No. 610

7 LEI EXEMPLARUL IN ŢARĂ
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINĂTATE

Duminică 14 August 1932

Adevĕrul Literar şi Artistic

FONDATORI: AL. V. BELDIMAN 1888—1897
CONST. MILLE 1897—1920

FONDAT IN 1893

BIBLIOTECA CENTRALĂ ... SIBIIU

Adâncire

Sfărâmături de glasuri în suflet răspândite,
Din prăbuşiri trecute vechi rămăşiţi pustii,
De ce să vă mai vântur în cântece voite?
Trăesc din voi, vă ştiu în mine vii...
Cu vorbe vechi nu vreau să turbur încă
Durata voastră tainică şi-adâncă.

Pustiile uitării s'aştern în mine-acum.
Invălmăşite 'n ele dorm sute de isvoare,
Şi nici-un fluviu încă nu le-a cules în drum
Mânându-le, voinice şi sprintene, spre mare...

Intors în mine însumi să 'ncerc s'adun din nou
Frânturile de glasuri, ecou după ecou?
Să caut drum spre mare isvoarelor pierdute?
Sau, liniştit, s'aprind un cântec nou
Din pulberea tăcerilor trecute?

Să-ţi fur sinistra coasă, o Timp, mi-a fost mereu
Cea mai nepotolită din dorinţe...
De ce? Mă simt în centrul cât şi 'mprejurul meu,
Asemeni unei largi circonferinţe...
Şi nu mai am nevoie de ajutorul tău!

Când sînt trudit orice mi-i bun: un nor,
Un cer senin, un vers, un trecător,
Să-mi dorm adâncul somn de prund pe care
Nu-l mai asvârle nimeni către soare...

Iar cât despre speranţă, uscată pâne vană
Pe care clipele flămânde-o rod,
O dau cu bucurie de pomană
Bicisnicilor vieţii munciţi de-un vis nerod,
— Această pâne veche rostogolită 'n glod
Şi care niciodată nu mi-a slujit de hrană...

Şi totuşi, frânte glasuri cu lungi ecouri grele,
Voiu isbuti, în clipa culesului suprem,
Să vă adun în mine şi iarăşi să vă chem,
Sfărâmături ale tăcerii mele,
Zdrobite fulgere din vechi furtuni,
— O, singurele mele rugăciuni...

AL. A. PHILIPPIDE

Tablete

Femeile

— Don Juan detestabil. Don şi Juan. Romantica literară i-a dat un nume de chelner şi unul de cântăreţ, făcut pe sentimentul domnişoarei, care seara vinde flori şi graţii, în timpul zilei pensulează unghiile clienţilor cu carmin şi la bătrâneţe strigă, cu o ţigare în zbârcitura gingiei, porumb fiert şi floricele. Cinematograful a fost inventat pentru bombastica şi nula secătură a lui Don Juan.

Don Juan e cu pelerină şi pălărie mare. Frumos şi solemn, randamentul lui intelectual maximum e obţinut în meteşugul fioros al silabelor, scandate pe ritmul unui cântec îngânat, care nici nu cântă nici nu citeşte. După ce nu a izbutit să-şi creeze carieră în jocul de-a pumnul, de-a motocicleta şi de-a mingea de piele el devine diseur. O pornografie infamă inspiră dezolantele lui versuri orgolioase, de un gust, care evocă pentru suferinţa creerului puturoşiile linse de cânii lingăi. El zice dragostei iubire şi iubirea o numeşte amor şi dacă zice iubire gura lui se face romboidală ca asul şi suge vorba ca o bomboană cu puroi fondant.

Când îl auzi furnicându-se gutural la radio, te apucă turbări asasine. Cârpeşti prin casă cu bastonul pereţii, geamurile, dobori mobilierul, trânteşti farfuriile, spargi, distrugi, smulgi antena şi trimiţi o scrisoare cu injurii postului de emisiune, care pentrucă semnezi revoltat şi-ţi dai adresa, te crede un anonim laş. Am aşteptat odată o zi întreagă pe directorul programului artistic şi eram hotărît să-l omor, pentru patru diseuri şi 12 bucăţi ascultate, dacă nu se absenta dela fatala întâlnire.

Domnişoarele complicate, dintr'o provincie de bovarism de subtprefectură şi plasă, simt ceva la subsuoară când le gîdilă diseurul cu gâfâirile lui oftate. Le-ar plăcea aşa bărbat în localitate, cu o ghitară surdă, cu vorbe imbecile. Să audă de aproape, de pe la ceafă, rostirea tremurătoare; să se topească în vorbele te iobesc, iobire, por tojor; să o piştc nervul ascuns ca într'o măsea, când îi va fredona: ochii toi, biuzele teale, zombetul tou drogolaş. Fiica iepii e romanţioasă. Ii place să fie comparată cu florile împuţite ale herbarului literar, spârcâite poetic.

Obicinuitul Don Juan, dacă nu cântă tace, fiind congenital drăguţ şi tâmpit: cântatul îl ajută şi-i dă prestigiu, ca unei trâmbiţi de mucava, care nesuflată nu însemnează nimic. Unul, venea într'o zi tocmai dela Paris, unde cu vocea lui columbacă, distilată în guşe, fusese tolerat să se exhibe şi să apară la rubrica spectacolelor, în calitate de valâque. Francezii iartă aliaţilor, tot ce îndrăznesc să le trimită, de preferinţă demenţi şi dobitoace, exemplare de export adevărat şi continuu. De pe trotuarul din faţă şi răsfăţat de o iluzie şi victorios, sinistrul frumuşel vorbi, salutându-mă cu un tu artisticamente obraznic şi cu vocale de beregată, care se capătă apropiind bărbia de lavalieră şi gândindu-te la Şaliapin. Era fudul. Cucerise Luteţia cantatrice cu paşaportul românesc şi venea să dea Bucureştenilor în flacoane de operetă, mostre din parfumul lui vocal. Presupunându-se dibaci, şi-a asociat debutul cu faima tragică a unei Cucoane paraşutiste, care ofensei de a deretica o căsnicie de învăţător şi de-a şterge nasul unor mucoşi de copiii, i-a preferat gloria de-a se da peste cap în văzduh cu o umbrelă deschisă. Sonorul cabotin ieşi însă din debutul de încercare, în jerpelire şi opărit, ca o găină, căreia i-ar fi venit fantezia să treacă, strângându-şi găinaţul neouat printr'o albie cu leşie.

N'am alt cum, iubitule, să mă răzbun de fanţii, de Don Juanii şi de guriştii, care mă terorizează cu existenţa lor lirică, dramatică şi amoroasă, de 40 de ani şi mai bine.

— Eu sunt departe de-a fi un Don Juan, zise Medicul, după o pauză. Dacă mi-aş fi descoperit făcându-mi cravata, pieptănându-mi cărarea şi răzându-mi bărbia în oglindă, cel mai neînsemnat surâs de lichea biruitoare pe figură, mi-aş fi tăiat gâtlejul cu briciul, ca să piară măcar cu mine acea prosperitate suficientă, care mă exasperă în mutra proştilor conştienţi de valorile proprii. Dar sunt un om, căruia îi plac muierile: ce vrei! E slăbiciunea mea. Din fragedă tinereţe până la vârsta asta, m'am lăsat să alunec pe sex. Mă tulbură afară din cale femeea care-mi place din pricina unei particularităţi şi ţi-aş putea face mărturisirea că prefer detaliile evocatoare de animale. Singură femeea cal mă lasă rece. Celelalte, care seamănă cu mâţa, cu bufniţa, cu căţeii, cu vulpea sau chiar cu măgarul — foarte curios — mă interesează; chiar bucuria de mânz a maxilarului superior, cu dinţii descoperiţi pe buza de jos, mă atrage, ca o asemănare de cobai. La lumina ştiinţei, aş putea înterpreta aceste preferinţe, ca o dovadă a succesiunii hereditare a speciilor şi ca o nevoie a masculinului ancestral unanim, de a se satisface în păcatul meu toată ascendenţa. Noi nu putem trăi în realitatea insului nostru vulgar: e o aberaţie să vrei să privezi pe om de marea lui facultate de existenţă în imagini şi nuanţe. Noi nu ne împreunăm ca vitele, exclusiv pentru procreare. Omul a ieşit din faza lui de brută şi a evoluat în domeniul abstract al plăcerii. *Jouir* pe franţuzeşte, însemnează ceva nepriceput de animale, care se ţin la situaţia placidă şi insensibilă a datoriei, la faza modificată a peştelui, producător de icre şi lapţi indiferenţi, şi a polenului, impalpabil zburător inert. Crezi d-ta că omul *jouit* cu fizicul şi nu cu moralul? Te-ai amăgi. Neputincios cu un gen de femeie, bărbatul atinge potenţa maximă cu femeia ce-i place, cu femeia *nouă*, cârnă, jimbată. Rânjetul ei, se lipeşte direct pe tine, ca un vârf de biciuşcă de fier incandescent.

— Pentru flexiunea originală a unui genunchi, ghicită subt ştofă, am fost în stare să pierd o catedră de anatomie patologică. Fulgerul s'a petrecut pe scara care ducea la ministrul meu. M'am întâlnit pe trepte cu femeea arici: semăna cu un arici. Eram singuri. M'am dus instinctiv către ea şi ea instinctiv a simţit că trebue. I-am sărutat mâna, dedesubtul încheieturii: ea şi-a lăsat-o. Incendiul meu a cuprins-o. Şi să nu-ţi închipui că eram flăcău şi că doamna era o profesionistă. Soţul ei tocmai vorbea la telefon, de pe la etajul al cincilea, când ne-am cunoscut pe scară. Eu aveam un copil şi o nevastă iubită. Suntem de repudiat? Nu-mi vine să cred. Amândoi ne-am disolvat laolaltă. Oamenii au posibilitatea să corecteze situaţiile şi să răscumpere definitivul prin fortuit. Omul nu e nici idiot nici elementar. O soţie se poate da jertfă amantului, fără să-şi dispreţuiască bărbatul: două scântei trec una printr'alta. Inţelegi bine, ce rămâne din noţiunea de fidelitate, de înşelare, de legitimitate într'o lume de pure puteri şi sincerităţi.

Pe mine, în femee mă satisface grimasa, masca. Fiece femee are schema ei în momentul când devenind brazdă şi uitând, se dă cu sufletul şi cu trupul încleştat de braţe, bărbatului care o ară, o scarmănă, o învăluie cu spice şi o seceră odată.

T. ARGHEZI.

Mina Byck Wepper — Desen

Garibaldi îndrăgostit

Maria Speranza, amazoana blondă. — Cerere în căsătorie?. — Drama dela Fino. — Prietenie calmă. — Melancolia amurgului.

Ciudată femee, baroneasa Maria Speranza von Schwartz, al cărei nume a reînviat în Italia odată cu sărbătorirea amintirii lui Garibaldi!

Născută în 1818 dintr'o familie germană din Anglia, fin instruită, cunoscătoare a şapte limbi, se căsători la douăzeci de ani cu un văr, care se sinucise nu mult după căsătorie din cauze necunoscute.

La douăzeci şi patru de ani, Maria Speranza se recăsătoreşte cu bancherul Schwartz şi împreună cu noul ei soţ, călătoreşte în Orient, în Africa, trecând prin îndrăzneţe peripeţii. In 1854, bancherul intentează divorţ: ea, încă tânără şi bogată, reia singură viaţa vagabondă. Intre timp, deschide la Roma un „salon intelectual", printre cele mai celebre ale vremii, frecventat fiind de Gregorovius şi Franz Liszt, şi publică totodată sub pseudonimul grecesc Elpis Melena (Speranţa Neagră) numeroase volume pline de viaţă, romane, nuvele, impresii de călătorie.

Figura de mult legendară a lui Garibaldi o atrase pe Maria Speranza, încât prin mijlocirea căpitanului Dodero, vechiu tovarăş de arme al eroului, reuşeşte să obţină un autograf pe volumul *Memoriilor* lui Garibaldi, pe la 1848. Ca să obţină volumele următoare, la 1857, după un voiaj călare cu un servitor şi doi ogari prin toată Italia, se duce însoţită de Dodero la Caprera, unde se afla Garibaldi.

Frumoasă în exuberanta ei maturitate — păr blond buclat şi talie sveltă de amazoană — inteligentă şi curajoasă, de la prima convorbire ea cucereşte pe Garibaldi şi inefabilu-i farmec îl influenţează puternic pe eroul italian.

Cerere în căsătorie?

Chiar de la prima scrisoare (28 Noembrie 1857) trimisă după cea dintâi întrevedere, Garibaldi se arată înflăcărat: „Speranţa mea... dacă în vreo împrejurare oarecare am ambiţia să fiu cineva şi să posed averi ca să le aştern la picioarele unei femei, fără îndoială că împrejurarea aceea a venit acum... Imi apari luminoasă în imaginaţia mea. Dar realitatea mă farmecă... In viitor, sunt mândru să-ţi aparţin fără condiţii".

Sentimentele lui Garibaldi par să fie împărtăşite, deşi într'o formă rezervată. Scrie Speranza în 24 Ianuarie 1858: „Ai interpretat rău... Cînd ţi-am spus că eu nu pot fi niciodată nimic pentru d-ta, mă împingea s'o spun numai sentimentul că sunt atât de puţin vrednică să fiu stăpâna afecţiunii d-tale... Te-am rugat să mă numeşti „Speranţa d-tale" pentrucă sunt şi vreau să fiu... am inima şi capul, mintea şi sufletul pline de d-ta... Adio, mult dragul meu drag... a d-tale, a d-tale, a d-tale Speranza".

Baroneasa se întoarce la Caprera, singură, şi acceptă ospitalitatea lui Garibaldi, refuzată prima oară. Subt cerul voios şi poetic al Caprerei, cei doi îndrăgostiţi vorbesc în toată libertatea.

La un moment dat, Garibaldi întreabă pe Speranza dacă vrea să devină tovarăşa vieţii sale, dar baroneasa se arată şovăitoare, cere timp să reflecteze. Astfel cel puţin a istorisit în urmă Maria Speranza von Schwartz, întrucât în privinţa acestei cereri în căsătorie nu există niciun document. Speranza aduce ca motiv al ezitării sale, faptul că generalul italian mai trăia încă cu Battistina Ravello, „la popolana nizzarda" pe care Garibaldi o aduse în 1855 la Caprera şi care, după puţin, născu o fată, Anita.

Anul 1859 este închinat veghiărilor în ajun de războiu. Scrie Garibaldi dela Torino, în 12 Aprilie: „In caz că eşti liberă, vreau neapărat să te văd". Şi Speranza lasă Roma, părăseşte pe amicul ei intim contele Alertz, îl ajunge pe Garibaldi la Torino, unde idila continuă câteva zile, până la plecarea în războiu. Dar la 1 Iunie 1859, pe drumul dela Robarello la Varese, Garibaldi întâlneşte pe tânăra Raimondi de optsprezece ani, care aducea o ştire din partea Comaschilor. Şi la apariţia intrepridei, fascinatoarei fetiţe, — patriotă înflăcărată, care a trecut în nenumărate rânduri frontiera elveţiană în misiuni periculoase — dragostea lui Garibaldi pentru baroneasa Schwartz se risipeşte iremediabil.

Scrisorile rămase oglindesc această criză sufletească a lui Garibaldi. Eroul scrie dela Como, în 6 Iulie: „Eşti totdeauna bună, îmi eşti totdeauna dragă. Scrisorile d-tale sunt expresia sufletului d-tale îngeresc. Şi eu sunt atât de leneş şi nu-ţi scriu!"

Speranza, căzând de pe cal pe drumul dela Roma la Genova, ca să ducă lui Garibaldi un roib arab, fu internată într'un spital din Pirinei; dar e nerăbdătoare să-l revadă. Iar Garibaldi, din Modena, îi scrie în 23 August: „Situaţia mea este atât de precară, că nu îndrăznesc să-ţi spun: vino!" O sfătueşte însă să facă eventual o călătorie cu prietenii săi Deideri. In 10 Septembrie îi scrie din nou: „Dacă nu-ţi face plăcere să fii întovărăşită, vino şi singură, căci voi fi tot atât de fericit".

Cu toate acestea, la 3 Septembrie, Garibaldi trimisese din Modena tinerei Raimondi declaraţia formală de dragoste.

Drama dela Fino

Speranza dă ochi cu Garibaldi. Primeşte din partea lui, după câte mărturiseşte ea, o însărcinare delicată: să se ducă la Palermo ca să înmâneze manifeste şefilor comitetului revoluţionar.

Cu acest prilej, Speranza trece prin întâmplări dramatice: e închisă, scapă uimitor prin fugă, se întoarce la Bologna, unde este primită de Garibaldi cu oarecare răceală. Din colecţia de scrisori însă, relative la această misiune — publicate de baroneasa Schwartz — nu există originalele. Nu se poate spune, deci, dacă faptele povestite sunt adevărate, sau dacă baroneasa n'a făcut dintr'asta un mic roman.

La sfârşitul lui Noembrie, Garibaldi cere baroanei Schwartz să-i înapoieze manuscrisul *Memoriilor*. Intre timp, pasiunea pentru Raimondi se precipită spre un sfârşit dureros. Pasiune chinuitoare, Garibaldi cumpăneşte totuşi tot ceeace ar trebui să-l despartă de ea: diferenţa de vârstă, condiţiile sociale, copiii lui, îndatoririle lui, dar nu poate rezista. „Te iubesc — îi scrie el — şi nu există dragoste omenească până acum care să fie închinată unei făpturi mai frumoase, mai atrăgătoare, mai gingaşe."

Giuseppina Raimondi, la început protivnică, consimte să se căsătorească. Motivul? Dorinţa de a face pe plac tatălui său, de a-şi aranja situaţia — căci ea era fiica naturală, nu încă legitimă a marchizului Raimondi — sau altceva? Nu se ştie!

Garibaldi soseşte în grabă la Fino Mornasco, la vila Raimondi, dar abia celebrată căsătoria (24 Ianuarie 1860), şi scena cunoscută se petrecu: o scrisoare adusă generalului şi despărţirea. Asupra acestei întâmplări, obscuritate absolută. Cei doi protagonişti au ştiut să păstreze o tăcere ciudată şi completă. Despărţirea a fost îngăduită de lege, întrucât căsătoria era numai ratificată, iar nicidecum consumată. In ce priveşte conţinutul scrisorii, sau temeinicia sa, nu se ştie nimic precis; părerile istoricilor oscilează: unii spun că e vorba de un flirt inocent al tinerei Raimondi, alţii de o adevărată relaţie cu Caroli, tânăr ofiţer de cavalerie (care, ducându-se în Polonia, muri prizonier la Ruşi).

La elementele deja cunoscute, se adaugă mărturia unei persoane în viaţă, pe care Luisa Gasparini — scriitoarea care foloseşte această mărturie — n'o numeşte, relatând numai că este o rudă de aproape a Raimondei. După această persoană, scrisoarea cu denunţul cel grav sau cel infam, a fost precedată de altele pe care Garibaldi le-a arătat logodnicei, declarând totuşi că nu le ia în consideraţie. E sigur pe de altă parte, contrar celor susţinute de istoricul Valerio, că Garibaldi n'a plecat din Fino imediat după catastrofă, ci a mai rămas încă trei zile, în care timp încearcă să cumpănească adevărul acuzaţiilor, să convingă pe soţie să accepte dovezile de nevinovăţie, şi în sfârşit hotărî, faţă de refuzurile ei nervoase, despărţirea definitivă. Valerio atribue scrisorile infame marchizului Rovelli, vărul Raimondei şi — zice-se — îndrăgostit de ea; dar Rovelli s'a declarat străin de toate aceste.

Pe de altă parte, Luisa Gasparini nu se încumetă să susţină ipoteza că aici s'o fi amestecat şi baroana Schwartz. Dar făcând din acest episod o istorie puţin verosimilă şi afirmând că a aflat întâmplător din ziare ştirea evenimentului matrimonial — când evenimentul a fost anunţat cu mult înainte în mod public — Maria Speranza s'o fi gândit oare să înăbuşe orice suspectare?

După acea întâmplare neplăcută, Garibaldi se consacră exclusiv acţiunii. In ajunul plecării din Quarto, el scrie: „Mă regăsii în cele din urmă în elementul meu: acţiunea, închinată unei idei înalte. Nu era nevoie totuşi de o redeşteptare a curajului meu, în mijlocul deziluziilor de tot felul, care m'au întristat atât". Intre timp, corespondenţa cu Speranza reîncepe. Sufletele s'au schimbat; dar dragostea putu să fie înlocuită cu o prietenie calmă.

Prima scrisoare este a lui Garibaldi, datată 10 Februarie 1860 dela Caprera: „Ştiu că-ţi datorez câteva scrisori"... O lună după: „Dacă aş avea fericirea să te văd, aş avea multe să-ţi spun"... Intr'adevăr, se revăzură, după capturarea Mille-ilor, la Caserta şi în primăvara lui 1861 la Caprera. Dar o umbră era vie între ei. Atunci apărură primele publicaţii garibaldine făcute de baroneasă. Intr'un volum apărut în 1860 se povesteşte prima vizită din 1857. Iar în urma publicării manuscrisului *Memoriilor* de către Dumas căruia i le încredinţase generalul în 1861 Maria Speranza tipăreşte o traducere germană a primei părţi, de mult în posesia ei, întregită de un volum al său asupra întâmplărilor ulterioare.

In luptele de la Aspromonte, Garibaldi e rănit. Speranza vine la căpătâiul său, îl îngrijeşte. Astfel, însemnările continuă să fie pline de expresiuni afectuoase. După o vizită, ea îşi aminteşte: „N'am văzut niciodată mai bine ca atunci în trăsăturile d-tale oglindirea adevărată a inimii, liniştită, mărinimoasă şi sigură de împlinirea operei regeneratoare pe care ţi-a încredinţat-o Providenţa... Nu uita pe al d-tale nedemn, da, dar şi cel mai voluntar soldat, totdeauna gata să te servească". Şi Speranza pomeneşte şi de misiunile sale politice. Astfel, menţinu ea raporturile dintre Garibaldi şi liberalii germani.

Prietenie calmă

In anii următori, multe scrisori vorbesc de o nobilă ofertă a Speranzei. Anita, fiica lui Garibaldi şi a Battistinei Ravello, trăia, după funesta noapte, la Nisa cu maică-sa „prea puţin demnă — scrie Speranza — să-i facă educaţia". Speranza ar fi voit să smulgă copila din acel mediu şi s'o crească aşa cum cerea marele nume pe care-l purta. Să fie oare aici o generoasă răsbunare contra destinului, care a voit ca Battistina şi

(Continuare în pag. II-a)

Anita să fie poate principala piedică a căsătoriei Speranzei cu Garibaldi? Dar în primul moment, proectul nu se poate realiza, căci mama nu vrea să-şi cedeze copila.

Neastâmpărata Maria Speranza se duce atunci în insula Creta, ca revoluţionară împotriva Turcilor şi găsind în insulă acele peisaje delicioase şi acea izolare „ce place adesea sufletelor tari şi inimilor rănite", îşi fixează reşedinţa aici. E făcută însă prizonieră, trece prin primejdii grele, este exilat de Turci la Kalepa, dar continuă curajoasă să apere libertatea cretană în ziarele europene. Speranza solicită pentru Cretani ajutorul voluntarilor italieni, şi Garibaldi acceptă. Dar cei cinci sute de garibaldieni debarcaţi în Creta vor fi decimaţi, iar supravieţuitorii supuşi unor grele chinuri. Cu toate aceste, în cele din urmă, insula cedă.

După lupta de la Mentana, Speranza se duce încă odată la Varignano, în aceiaşi cameră în care primise pe Erou acum cinci ani. Obţinu în privinţa fugii sale de la Caprera „preţioase documente... pline de poezie şi prospeţime tinerească" pe care le divulgă, tipărindu-le. O nouă însărcinare dă Garibaldi baroanei Schwartz: să revadă, de acord cu „blondina" (Jessie White Mario), să traducă, să vorbească cu toţi editorii din toate ţările pentru romanul *Clelia*, în care Garibaldi a pus multă autobiografie. La început, Speranza nu precupeţeşte laudele, dar apoi, declară că romanul va strica faimei Eroului şi acest lucru îl declară autorului, care oricum tipări romanul.

Garibaldi, peste rezistenţa fostei sale soţii („Battistina — scrie generalul — vrea bani şi e vicleană"), încredinţează Speranzei pe fiica sa Anita. Dar fata se arată atât de neascultătoare încât baroana o duce la un internat elveţian. In toamna lui 1868, Speranza, făcând o vizită la Caprera, are din partea lui Garibaldi cinci misive (cinci „cartuşe de dinamită") care trebuiau înmânate unor prieteni în vederea unei acţiuni care să intimideze guvernul pontifical şi să împiedice executarea lui Monti şi Tognetti. Dar Speranza, percheziţionată la Livorno, abia poate scăpa cu „misivele" periculoase.

Insemnările politice sunt acum mult mai rare în corespondenţa lor, care pare dimpotrivă să fie animată de o efuziune din ce în ce mai mare, de trepidări şi elanuri şi suspine din inimă. Speranza se declară: „tuttissima vostra... vostrissima"; Garibaldi vorbeşte de „o dragoste profundă care va dura toată viaţa". Dar câtă melancolie în bătrâneţea lui stingheritoare: „Fericirea pământească — scrie Garibaldi — nu-i decât în imaginaţia oamenilor" (23 Maiu 1869). Speranza, în timpul unei excursiuni în Creta, a dormit subt un cort mic, şi Garibaldi îşi aminteşte de acel cort, pe care l-a primit odată cu Anita Menotti, în America de Sud şi pe care ei îl apărau de furtună: „Trupul meu, atât de viguros şi agil altădată, este astăzi înfrânt şi-mi pare că numai calităţile sufleteşti mi-au rămas; printre altele, virtutea de-a iubi sufletele frumoase ca al d-tale".

Melancolia amurgului

Urmă o tăcere destul de lungă după campania în Franţa, care cu siguranţă a îndurerat-o mult pe Speranza, întrucât era germană. Garibaldi solicită veşti, îl roagă până şi pe consulul italian dela Cannes să i le procure, şi obţine însfârşit un răspuns de la baroană. Dar o găseşte rece şi este îndurerat: „Nu mă pot mulţumi cu prietenia d-tale diminuată". Şi o invită cu insistenţă la Caprera: „Sănătatea mea e precară şi am nevoie să te văd; amărăciunea insuportabilă de-a trăi ar fi mai puţin gravă în tovărăşia d-tale". „Te iubesc cu sinceritate şi cum, după părerea mea, nu-i altceva decât un sentiment ideal, iar dragostea adevărată este foarte rară, nădăjduiesc să te fac fericită cu această declaraţie". „Vino să vezi cât m'au chinuit durerile mele, şi vom plânge împreună".

Suntem la ultimele scrisori. Speranza o scoate pe Anita din internat, cu credinţa că fata îi va fi o tovarăşe afectuoasă şi cu dragoste de cămin. Dar fata, care în internatul bogat, a prins obiceiul luxului şi al cochetăriei, îi face multe neplăceri. Speranza o duce la un alt liceu; Anita ameninţă cu fuga; baroana o duce cu ea în Creta, în Martie 1875. Dar, după câteva luni, Garibaldi îşi cheamă fata la Caprera, care moare după puţin timp de meningită. Intre timp, corespondenţa între Erou şi Speranza se întrerupe pentru totdeauna. O neînţelegere, vreun resentiment? Nu se ştie. Poate şi una şi alta; dar în cele două inimi, ca şi în cele două trupuri, se cuibăreşte amurgul.

După moartea lui Garibaldi, în 1884, Speranza publică o carte de amintiri, care n'a apărut niciodată în italiană, conţinând scrisorile Eroului. Cum prima ei publicaţie garibaldină suscitase răutăţi şi îndoieli, şi acest volum a fost aspru cenzurat, s'a ajuns să se afirme că scrisorile au fost inventate. Dar acuzaţia era nefundată. Speranza rămase până în 1896 în Creta, fondând azile, şcoli, spitale; neastâmpărată până la sfârşit, se mută apoi în Elveţia. In 1899, având peste optzeci de ani, se stinse — trist sfârşit, printre străini — într'o cameră de hotel la Ermatingen, unde o placă modestă îi aminteşte numele.

Garibaldi a avut o poetică şi înaltă concepţie despre femee, de-atâtea ori glorificată de el în nenumărate pagini, ca înger al vieţii, care dă omului tărie şi inspiraţie pentru cele mai îndrăzneţe fapte. Despre dragoste şi-a făcut o idee nobilă şi romantică: „o emoţie celestă care înalţă orice făptură deasupra josniciilor omeneşti, care o îndemnă spre eroism şi-o sfinţeşte". Dragostea pentru femee şi dragostea de patrie se confundau la el, exaltându-se una pe alta. In dragoste, ca şi în acţiune, a fost un impulsiv: dragostea e o scînteie care se aprinde între două suflete, „o flacără a ochilor" care decide de un destin, fără subtilităţi metafizice.

Visat de atâtea femei, Garibaldi a fost totuşi chinuit în dragoste. Numai în amurgul zilelor sale frământate, a putut iubi o femee umilă, care a ştiut să-i închine devoţiunea ei.

Posteritatea care, nu dintr'o banală curiozitate, ci dintr'o pioasă dorinţă de amintire, nădăjdueşte să reconstitue după documentele rămase, adevărata istorie intimă a lui Garibaldi, cu toată frământarea-i neobosită, cu toată acea nelinişte inefabilă, îşi va da seama, în afară de preţul aureolei Eroului victorios, de intensul şi durerosul sbucium uman, care-l face pe Garibaldi mai apropiat şi mai drag inimii noastre.

Caleidoscop intelectual

Baletul rusesc la Monte Carlo

Se cunoaşte importanţa baletelor ruseşti în istoria artelor, mai cu seamă în Franţa, unde a făcut mare senzaţie compania Diaghilev încă dela apariţia sa în 1909.

Influenţa companiei Diaghilev s'a simţit în toate domeniile.

Bakst, Benois, Golovine au transformat decorul, înscenarea, costumul. Un Nijinsky, o „stea" cum a fost Karsavina, ideile lui Miassin sau ale Nijinskăi, au renovat coreografia tradiţională. O partiţiune ca Şeherazada lui Rimsky-Korsakoff, a lăsat urme profunde în muzica franceză (mai cu seamă în „Daphnis et Chloé" de Ravel).

Stravinsky cu „Preaslăvirea primăverii" a avut repercusiuni definitive asupra orientării în cugetarea sonoră.

Sunt doi ani dela moartea lui Sergiu Diaghilev, doi ani de cînd celebra companie împrăştiată încearcă în zadar să se reconstituiască.

De aceia trebue lăudată iniţiativa luată de Basil şi René Blum (ultimul face un efort minunat la Opera din Monte Carlo), care ne prezintă anul acesta baletele ruseşti la Théâtre des Champs-Elysées.

Cadrele sunt întinerite, — una dintre „stele", Tumanova, are cincisprezece ani; totuşi tradiţia rămîne excelentă.

Balanşin prezidează destinele coreografiei; Roger Désormières dirijează orchestra.

Publicul încântat de spectacolul acesta care-ţi satisface deplin ochii şi urechile, a venit în număr mare, ca în zilele vechii şi glorioasei trupe.

Alături de baletele cunoscute, ca „Silfidele", au apărut şi câteva creaţiuni nouă.

In „Concurenţa" lui George Auric, sunt doi croitori, instalaţi în acelaş loc, care-şi dispută clienţii ce se prezintă. Acesta e un simplu pretext pentru a favoriza defilarea unui şir de costume strălucitoare. Coreografia e plină de viaţă. Partitura e bogat instrumentată, totuşi de o substanţă relativ săracă.

Din contra „Jocuri de copii", după minunata suită a lui Bizet, e un adevărat regal pentru urechile muzicienilor şi constitue o mare „concurenţă" lui Auric.

Aşa dar, prin aceasta reese un adevăr cunoscut, că estetica condamnă complicaţiile inutile, şi dictează geniului sub o formă logică şi diafană, o cugetare de mare subtilitate, de o reală bogăţie muzicală.

Săpăturile dela Sparta

Adamantios Adamantion, profesor de istoria artei bizantine la Universitatea din Atena, care conduce de câţi-va ani săpăturile arheologice în regiunea Spartei şi a Mistrei, a descoperit de curând foarte aproape de Acropolea din Sparta un cavou interesant. Pereţii cavoului sunt acoperiţi cu stuc şi ornamentaţi cu picturi foarte bine conservate, care reprezintă pe Apolon şi cele nouă Muze.

Picturile sunt executate în stil alexandrin sau pompeian şi par a data din secolul 11 al erei noastre.

Pentru prima oară, s'a descoperit în Grecia o frescă din epoca aceasta, iar descoperirea profesorului Adamantion va aduce o lumină nouă cât priveşte origina picturii pompeiane şi cea din catacombele Romei.

Jurnalul de călătorie al contelui Keyserling

Ultima operă a contelui Keyserling e un jurnal de călătorie.

Numeroasele lucrări publicate de el, — dintre care cele mai bune: „Analiza spectrală a Europei" şi o carte asupra Statelor-Unite, — au fost inspirate tot de călătorii.

O mărturie nouă în ceiace priveşte unirea strânsă ce există între călător şi filosof, se găseşte în acele reflecţii sugerate de un popas destul de lung în America de Sud, reflecţii care au apărut sub titlul: „Südamerikanische Meditationen". Keyserling nu face operă geografică, nici psihologică. El rămâne în tot cursul volumului filosof, pe alocurea metafizician, considerând forma particulară a vieţii şi a gândirii din America latină ca o reprezentantă a unui tip posibil de viaţă şi gândire umană.

Fiinţele pasionate, sufletele iraţionale, pe care le întâlneşte la fiecare pas, îi dau ocazia de a studia lipsa de raţiune. In această direcţie, putem afirma că nu există alt studiu mai aprofundat.

Citind opera lui Keiserling ne dăm seama că nici un loc geografic nu s'ar fi pretat acestui studiu mai bine decât cel ales de autor.

Cartea avea nevoie de un aliniat particular din care să-şi tragă vitalitatea şi puterea de a încânta. Climatul Americii de Sud a fost o fericită alegere.

Un om fosilă

Un rest de om fosilă a fost descoperit de curând de către Ter Haar într'o grămadă de resturi de oase la Ngandong în valea Solo-River la o distanţă de treizeci şi trei klm. de locul în care au fost găsite resturile celebrului Pitecantropus, acum patruzeci de ani.

Cu ajutorul unei mari colecţii de oseminte fosile cu un caracter definit pleistocen, s'a găsit cea mai mare parte a unui craniu uman şi câteva fragmente dintr'un altul.

Craniul dela Ngandong este de un tip mai avansat decât craniile de la Sinantrop.

Prin dimensiuni şi proporţii, el se apropie mai curând de tipul neandertalian şi sub anumite raporturi de cel din Rodesia.

Pare totuşi că acest craniu diferă de cele două specii occidentale dispărute şi că este mai primitiv şi poate mai vechi.

Oppenoorth, dela oficiul geologic din Java, consideră craniul descoperit ca aparţinând unei specii necunoscute încă pentru care propune numele de „Homo Soloensis" sau „Javantropus".

Varia

Efectele unui schimb de neveste

Istoria, deşi curioasă, este foarte adevărată.

Acum doi ani, meseriaşul Nemeth Iosif din Budapesta, a hotărît să emigreze, cu soţia, în America de Sud. In ultimul moment, prietenul său, funcţionarul Kovacs Francisc, îl rugă să amâne plecarea, căci şi el intenţionează, să plece în America de Sud cu nevasta.

Şi într'adevăr, după vreo două săptămâni, cele două familii plecară. Ajunşi în America, închiriară în comun un apartament şi imediat se puseră să caute de lucru. Nemeth fu cel mai fericit, căci găsi curând de lucru într'o fabrică.

Intre timp, în viaţa celor două familii, se întâmplă ceva ciudat: Nemeth fu văzut foarte des, prea des chiar, cu tânăra şi graţioasa nevastă a lui Kovacs, în timp ce îşi neglija propria soţie.

Kovacs luă notă de acest fapt, observând că nevasta lui acceptă cu plăcere curtea prietenului. Şi astfel, soţia lui Nemeth acceptă şi ea bucuroasă la rândul ei curtea lui Kovacs.

Faptul acesta nu provocă deocamdată niciun scandal familiar, nici vreun litigiu juridic, astfel că cei doi soţi făcură un formal schimb de neveste.

După doi ani de şedere în America, Nemeth se reîntoarse în Ungaria, împreună cu d-na Kovacs, decis să divorţeze de nevastă şi să se însoare cu noua prietenă. După câteva luni, Kovacs cu d-na Nemeth se repatriară şi ei. Nemeth intentă proces de divorţ soţiei, iar d-na Kovacs, bărbatului.

Divorţul între soţii Kovacs fu admis fără multe complicaţiuni, dar mai dificil fu procesul dintre soţii Nemeth. D-na Nemeth a declarat că se opune energic împotriva divorţului legal, că în America a acceptat schimbul numai din spirit de răzbunare, că s'a simţit ofensată în amorul ei propriu, dar că în Ungaria nu era deloc dispusă să trăiască cu Kovacs. Intr'adevăr, d-na Nemeth l-a părăsit pe Kovacs, pe câtă vreme Nemeth nu mai ştia ce hotărîre să ia, ameninţat cum era de acuzaţie de bigamie.

Dar Nemeth fu totuşi ajutat de împrejurări. Ştia că la întoarcerea în Ungaria, soţia sa care a fost internată într'un spital, a suferit o operaţie chirurgicală. Şi cu ajutorul câtorva agenţi speciali dovedi că femeea, dupăce părăsise pe Kovacs, cunoscuse un alt bărbat şi legase cu el o nouă prietenie suspectă, care n'a rămas fără consecinţe. In posesia acestor dovezi, alergă la Tribunal. Acesta respinse cererea soţiei care pretindea pensia alimentară.

Din poezia africană

Fenton Iohnson

Istovire

Sunt istovit. Din neam de neam muncim
Clădind mereu civilizaţia străină.
Nu vrei o clipă, Mizzi Jane, să ne-odihnim?

Vreau să mă duc la crâşmă. Vreau să fiu
Beat-mort. Să joc în cărţi. Iar restul nopţii,
S'adorm pe butiile de rachiu.

De-ar putrezi odată crâşmele din drum!
Şi portul albilor s'ar tăvăli 'n mocirlă!
Şi-altarul depe deal s'ar nărui în scrum!

Asvârle, Lizzi, pruncii noştri 'n apă!
Civilizaţia ne-a dat prea mult. Mai bine-i
Să piară decât chinul să-l re'nceapă.

Hai, smulge stelele înfipte 'n cer!
Căci ne-au ursit o viaţă prea haină,
De trudă şi-apăsări ce nu mai pier.

M'a istovit civilizaţia străină....

In rom. de AD. BYCK

MIHAIL ZOSCENCO

O întâmplare amuzantă

Trenul din Ligov nu se grăbeşte nici o dată. Nu ştiu — nu îngădue terasamentul ori sunt prea multe semafore, pe linie, peste normă, destul că trenul se mişcă agale-agale. Ţi-e lehamite să călătoreşti. Şi, fireşte, te plictiseşti de moarte să călătoreşti ceasuri întregi în vagoane care abia se mişcă. Nici nu ştii ce să mai faci. Te uiţi la public, dar nu-i interesant. Şi apoi, unii se supără. Se răstesc la tine: „Ce zgâeşti aşa ochii la mine? Ce, mă cunoşti?"

Şi nici să te ocupi de trebile tale nu poţi. Vrei să citeşti, nu vezi nimic. Lămpuşoarele mai nu dau lumină, şi atârnă şi prea sus. Strălucesc tocmai ca nişte ace, nu-i nici o bucurie. De altfel nu-i vorba aici de lămpi că povestea amuzantă s'a petrecut ziua. Şi ziua e la fel de plicticos.

Şi aşa într'o Sâmbătă ziua voiaja într'un vagon de nefumători Fecluşca. Fecla Timofeevna Razuvaeva. Se ducea la Leningrad după marfă. Vindea mere şi seminţe în Ligov, la gară.

Şi aşa, Fecluşca asta mergea la Şciuchin. La Şciuchin e piaţă. Vroia să cumpere acolo o lădiţă cu mere domneşti.

Se aşeză în tren la Ligov. Trenul porni şi merse şi merse. In faţa ei şade Feodorov Nichita. Alături, fireşte, Ana Ivanovna Blindecichina — slujbaşă sovietică de la asigurările sociale. Toţi ligoveni. Merg la lucru.

Dar curând după Ligov intră un pasager nou în vagon. Militar. Până aci călătorise pe platformă. Se aşează în faţa Feclei, la celalt capăt al băncii.

Fecla Timofeevna, să-i dea Domnul sănătate — a desfăcut basmaua, şi desfăcând-o începu să se gândească la lucruri negustoreşti, de pildă câte mere ar fi într'o lădiţă şi aşa mai departe.

Pe urmă s'a uitat prin fereastră. Apoi de plictiseală a început să aţipească. Nu ştiu, o fi fost supărată de căldura din vagon, ori o impresionase vederea plicticoasă a naturii, Fecla începu să strâmbe din nas. Apoi căscă.

Intâia oară a căscat — treacă-meargă. A doua oară căscă, lărgind aşa gura, că se puteau număra toţi dinţii. A treia oară căscă şi mai dihai. Dar de o dată militarul care stătea în faţă îi băgă, foarte liniştit, degetul în gură. Glumise omul. Ce vreţi, asta se întâmplă des, — cineva cască, altul îi bagă degetul în gură. Fireşte asta se întâmplă între buni cunoscuţi şi adevăraţi prieteni sau între rude despre partea nevestei. Pe când ăsta era cu totul necunoscut. Fecla îl vedea pentru întâia oară.

Din pricina asta, Fecla, bine înţeles s'a speriat. Şi speriată a închis la repezeală geamantanul. Şi l-a muşcat destul de tare pe militar de deget.

Militarul ţipă cât putu de tare. Incepu să strige şi să înjure. Ce vreţi, cât pe ce era să-i reteze de tot degetul. Sărise şi la bătae, dar îl opriră pasagerii. Cu atât mai mult că degetul n'a fost rupt de loc, ci numai puţin zgâriat cu dinţii. Şi nici sânge n'a curs — cel mult o jumătate de pahar. Incepu vorbărie.

Militarul zice:

— Eu, zice el, doar am glumit. Dacă ţi-aş fi smuls limba, ori ţi-aş fi tăiat ceva, atunci aş înţelege, n'aş zice nimic. Ai avea dreptate. Dar aşa nu mă împac. Eu, zice el, sunt slujbaş-militar şi nu pot îngădui nimănui să-mi julească degetele.

Fecla Timofeevna zice:

— Oho! Dacă mi-ai fi smucit limba, ţi-aş fi retezat toată mâna. Nu-mi place să mă apuce cineva de limbă.

Şi Fecla Timofeevna începu pe dată să scuipe pe jos: dracu ştie, degetul o fi fost murdar, cine ştie cu ce a umblat. Lucruri de astea nu se fac — nu e igienic.

Dar aci conversaţia lor se întrerupse — ajunseseră în Leningrad.

Fecla se mai ciondăni puţin cu militarul ei, apoi porni spre Şciuchin.

Din ruseşte de SOFIA DOBROGEANU-GHEREA

O. Briese — Desen

CITIŢI
„MAGAZINUL" No. 20

G. A. BORGESE

Siracuzana

La Megara mai sunt încă garoafe la balcoane, iar femeile poartă rochii lungi, de aceea, când se întrezăreşte un picior, veţi vedea pe tineri literalmente tremurând. Dar aceasta se întâmplă foarte rar, pentru că femeile merg prudente, supraveghiate şi supraveghinduse singure; dacă plouă, preferă să se întoarcă acasă cu poalele stropite de noroi decât cu ciorapii muşcaţi de privirile calde ca sărutările. Şi apoi se văd puţine pe stradă, afară de servitoare, şi acelea numai din poporul de jos, care mai merg încă cu anfora pe cap, la fântână.

Da, mai există acest obiceiu, mai sunt încă străduţe râpoase, de la Mariana la Castello, atât de înguste încât femeile ar fi covârşite, strivite de mulţimea bărbaţilor (de aceea şi rămân acasă); atât de repezi încât cei care urcă par că ar profita de greutatea celor care coboară, ca vagonetele unui funicular. Şi mereu gloată ca şi când ar fi totdeauna zi de târg: o mulţime întunecată, în haine închise, chiar în luna lui Cuptor; dar stradele sunt înguste, faţadele înalte aşa că nu dau voe soarelui să treacă. Paşii sunt înceţi, totuş răsună hotărît pe dale; ici şi colo, un grup se adună ca muştele pe marginea unei farfurii încetinind mai mult trecerea; vocile sunt misterioase, provocatoare; saluturile, dintr'o parte în cealaltă a străzii, profunde, aproape sfidătoare.

Mi-amintesc de detunătura portalurilor, când se închid, de clopoţeii caprelor, când se coboară dimineaţa cu ugerele pline, isbindu-se cu coarnele de genunchii trecătorilor. Am încă în urechi sfârâitul chibritului lui Mastro Angelo, care sta alături de noi, când, întorcându-se târziu acasă, îşi aprindea ultimul trabuc.

Către seară, pe la jumătatea străzii Lungi, un miros greoi de pescărie se amestecă cu parfumul slab, acrişor, ca cel de lăcrămioare, al florilor de portocal; iar boarea mării e oprită de pulberea adusă de adierea Sirocului, venit dinspre Terre Rosse, roşii într'adevăr ca blana unui leu şi care dau un vin ca focul.

Atunci femeile din popor ies la uşi, care sunt la nivelul străzii, deschid ochii, ca şi când s'ar trezi. Ridică pleoapele, ca femeile saracine, şi ochii trişti, nepăsători, sunt plini de întuneric şi de o flacără gălbue, de vise nelămurite ca acelea ale animalelor; dacă cineva le strigă dinăuntru, răspund, întorcând capul, cu un glas care are ceva de bocet.

Deasupra se deschid balcoanele, apar aristocratele; se salută şi flecăresc tot timpul de la un balcon la altul. Dar dacă se reazemă cu coatele de balustradă, corpul şi-l ţin îndărăt; dacă se aşează, înainte de orice îşi potrivesc foile pe cismuliţe, de frica celor care, trecând pe stradă, şi-ar ridica ochii. Bagă de seamă aceasta mai ales cele care stau la balustradele boltite; niciodată nu se întâmplă ca vreuna, distrată, să-şi sprijine piciorul de fier.

Femeile din Megara trăesc la această oră, între asfinţit şi seară, ca rochiţa rândunicei care se deschide la apusul soarelui.

Apoi se face noapte. In locuinţele de jos se aud cântece de leagăn şi certuri; îndată însă glasurile de femei se potolesc şi încet-încet şi bărbaţii tac. Din locuinţele boereşti, de deasupra, nu se aude nimic; zidurile sunt prea groase, ca la închisori.

Eu m'am născut în părţile acelea. Nu chiar la Megara; ceva mai sus, într'un târg, la trei mile de Castello. Ai mei erau din Siracuza, dar tata plecase şi după puţin timp, eram copil încă, ne-am stabilit la Megara.

De mulţi ani nu mai călcasem pe acolo! Dar pentrucă Galliani voia să se ducă, pentru nişte studii asupra Quatrocentului sicilian, am avut capriciul să-l întovărăşesc. Ajuns, el se îndrăgosteşte de Seicento, de mănăstirile colosale ca fortăreţele, de bisericile copleşite de aur şi muzică unde statuile sfinţilor par a-şi lua sborul.

Nu ştiu cum s'a întâmplat: fără să bag de seamă, încotro mergeam alături de prieten, aproape fără voe, din strada Lungă am cotit pe o stradă largă şi pustie mărginită de grădini în pantă. Era o zi de Iunie, care nu se mai sfârşea. In fund o geană întunecată de mare.

Aici mi-am regăsit paşii de copil, dealungul unui zid înalt şi misterios, al unei grădini, dinaintea unei faţade stranii a unei case galbene-portocalie cu un singur balcon cu balustradă de fier negru, exagerat de arcuit, ca şi când de secole ar fi palpitat la sunetele unor serenade tainice.

— Acesta, am spus, cu înfiorare, e balconul Siracuzanei.

Şi m'am sprijinit de prieten.

* * *

Mult timp, atât cât îmi amintesc, a fost numit balconul Siracuzanei. Ea, sora tatălui meu, pentru toţi era „Siracuzana" ca şi când ar fi venit din cine ştie ce depărtări, pe când din oraşul său până la Megara se făceau trei ore pe mare. A venit să se mărite cu tovarăşul tatălui meu, Nicola Landisi.

Acesta era un om corpolent, enorm, cu braţele rotunde ca nişte măciuci, pe care le ţinea departe de corp, cu încheieturile mânilor netede şi cărnoase ca ale unui uriaş nou născut. Când îşi făcea siesta le ţinea pe burtă. De două ori l-am văzut astfel; mă înfricoşa. Semăna cu Orcus. Şi mai era şi atât de înalt de statură, încât se părea că ar trebui un scăunaş pentru a-i ajunge figura. Mustaţa sură se deosebea puţin de faţa grasă şi obosită. Avea o respiraţie de asmatic, de foale.

Pentru că era bogat, dorea copii cui să lase moştenirea; de aceea şi-a căutat nevastă; de aceea i-au adus pe mătuşa Clementina.

Ea sosi la Megara când nu mai era prea tânără; dar nici aproape de treizeci de ani. Venea dintr'o casă de orfani şi era tăcută.

Eu am iubit-o desigur înainte de a şti ce e iubirea. Găseam mijlocul de a fi, aproape în fiecare zi, acolo, înaintea balconului Siracuzanei, la ora când ea îl deschidea, apărând ca o regină. Dar pe stradă nu era mulţime cui să se arate; nu eram decât eu. Nu erau nici măcar alte balcoane, alături sau în faţă, cu cucoane cu care să flecărească, cum se făcea la acea oră la Megara. Ea nu vedea decât grădini şi o geană de mare.

N'a avut copii. Am auzit şoptindu-se de nu ştiu ce boală.

Adesea o durea capul şi atunci se făcea palidă ca o somnambulă.

Se înţelege că nici nu mă lua în seamă. Eu ca să-i atrag atenţia mă căţăram pe zidul neted al grădinii; dădeam spectacol de vitejia mea. Câte odată, temându-se să nu-mi fac vreun rău mă striga: — Alberto! — dar vocea ei îmi făcea rău. Coboram şi mă apropiam de casă.

Mătuşa Clementina se depărta de balustradă şi îşi potrivea rochia pe cismuliţe.

Nu cred să mai fi văzut vreodată o femee atât de frumoasă. Nu i se putea vedea nimic decât figura. Pe atunci femeile nu erau ca cele de acum, care seamănă cu fructele goale printre frunze. Umblau tăinuite într'un labirint de dantele şi broderii, cu fustele albe scrobite ca hârtia scorţoasă care se punea în jurul buchetelor de flori; peste fustă purtau o rochie largă, cu desemne de flori, cu volănaşe şi cerculeţe, maestoasă ca o pagodă, iar pieptul era ferecat în corset, de nebiruit.

După degete, însă, după încheetura mânii, se vedea că e slabă şi flexibilă, de un brun arămiu. Nu avea alt parfum decât cel al uleiului de Madagascar cu care îşi îngrijea părul negru.

Şi faţa îi era de neasemuit, nasul drept, buzele frumos conturate, ochii, nu aş mai şti să spun, de un albastru senin sau de un gri ca cenuşa pe un foc ascuns.

La prima adiere a nopţii balconul se închidea. Umbra nopţii era transparentă ca potirul unei flori în care tremură lumina zorilor. Câte odată, în nopţile de vară, se deschidea o floare albă de cactus, şi mireasma îmbătătoare se revărsa ca o fantezie.

Când m'am întors la Megara şi mi-am regăsit paşii dealungul zidului grădinii, nu mai erau tufe de garoafe, nici spini de cactus la balconul mătuşei Clementina. Fiarele în care altă dată stăteau înfipte ghivecele cu flori, erau strâmbe ca nişte pumnale vechi, roşii de o rugină care părea sânge învechit.

* * *

Ultima dată am văzut-o într'o Duminică dimineaţa, pe timpul slujbei. Zăcea moartă în stradă, acoperită toată de o rochie de atlas alb, cu buchete de flori roşii. Nu se mai auzeau clopoţeii caprelor pe strada Lungă; se auzeau, şi nu se mai terminau, clopotele leturghiei.

Am fost cel dintâi care am văzut-o astfel. In toate Duminicile mă aşezam dinaintea uşii ei ca s'o văd ieşind. Când pleca la biserică, — şi nu era uşor s'o vezi pe stradă în altă zi a săptămânii, — părea că un baldachin nevăzut era întins deasupra capului.

Mi-am căutat vocea în fundul pieptului şi am strigat. Atunci a coborît bărbatul şi după el servitoarea Zuliechia; îndată ieşi, nici nu ştiu cum, de pe o altă stradă, mama. Stăteam toţi în picioare, lângă moartă. Se aruncase cu capul în jos, din balcon.

Mai târziu, mult mai târziu, când Nicola Landisi a murit de anevrism, am auzit ceva. Cu o zi înainte, mătuşa Clementina, deschizând uşa văzuse pe soţ mângâind servitoarea. Zuliechia vine de la Vincenzina; eu însă, care aveam treisprezece ani şi citeam pe Byron în traducere, o numeam în gând Zuleika. Era şi ea frumoasă şi semăna ciudat de bine stăpânei, afară de nasul prea subţire şi ascuţit, care îi da o înfăţişare răutăcioasă. Nu pot să mi-o şterg din minte când, lângă fântână, punea jos anfora şi apoi o ridica; cârpa rotunjită în jurul frunţii, pentru a susţine povara, părea pe frumosul ei chip de sclavă, ca o coroană cu turnuleţe.

Imi închipui că-l văd în cameră, în penumbră pe Nicola Landisi, mare, enorm, respirând cu greutate, deşi fără să se aplece, desfigurat, mângâind părul servitoarei, cum se mângâie capul unui câne.

Aşa îl văzu soţia; şi pentrucă nu avea nimic în viaţă, nici măcar vecine cu care să pălăvrăgească spre seară, din balcon, a hotărît să se omoare. Nu a spus-o nimănui, nu a scris nimic, — abia ştia să scrie.

Duminică dimineaţa s'a îmbrăcat pentru biserică şi a deschis balconul. Pentrucă balustrada era boltită şi putea să o împiedice să se urce, sau pentru că se temea că dela o înălţime aşa de mică o să rămâie schiloadă fără să moară, a hotărît să se arunce cu capul în jos. Dar, mai întâi, onoarea trebuia salvată. Nu existau încă acele de siguranţă. A ales dar un bold lung, negru, din acelea care au gămălia rotundă de culoarea poamei negre. Străpunse rochia în două părţi şi îndoi acul pentru a-l închide. Dar se înţepă tare la deget şi strigă.

Zuliechia apăru la uşă:

— Ce aţi făcut, Excelenţă?

— M'am înţepat până la sânge, spuse ea. Nu-i nimic, — şi rămase singură.

Cu paşi mărunţi, pentru că rochia strânsă o împiedeca, ajunse la balustradă. Se aplecă; desigur îşi făcu vânt cu coatele; reuşi cu greu să rămâie suspendată; şi căzu. Strada era pustie.

Boldul nu s'a mişcat. Rochia înflorită de-abia îi desvelea gamba. Mama s'a aplecat s'o potrivească.

* * *

Mama spuse.

— Trebuia să se ducă la biserică şi s'a dus la Dumnezeu. — Nicola Landisi se clătina gata să cadă; Zuliechia şi mama, ajungându-i până la umeri, îl susţineau din amândouă părţile.

— Ingenunchiază, Alberto, îmi spuse mama.

Am îngenunchiat lângă capul mătuşei Clementina. Nici odată nu mă gândisem că puteam să stau aşa de aproape de ea.

Pe vârful arătătorului era o picătură de sânge închegat, o şuviţă mai deschisă se prelingea de pe craniu spre o sprinceană. Mi-am scos batista curată, pe care mama mi-o pusese în buzunar, şi i-am şters fruntea. Apoi a început să vie lume.

Tradusă de FLORA GAVRILLA

Vacanţă

In gară, nu s'ajunseseră trăsurile. Se întâmpla des. Dar hamalii cu număr oficial îşi lărgeau bucuros raza de activitate până la vilele răzleţe ca nişte buchete — verde, alb şi roşu — pe ridicăturile şi coborîşurile tinerei staţiuni climaterice.

Drumul era bolovănos. Incă netransformată în vilegiaturistă, cu confortul tocului lat, al tricoului uşor pe corp, şi cu pârleala feţei ajunsă să se dezintereseze şi de soarele amiezii, noua sosită îşi alegea greu locul pantofiorilor de antilopă în petrişul ascuţit, importunată de pardesiul cu pelerină, de geanta de voiaj mare şi îndesată, de pălăria cu bor lat care apără culoarea feţei şi de umbreluţa deschisă care apără culoarea pălăriei.

— Aşteaptă-mă, strigă ea omului care se depărta-se. Trebue să intrăm odată.

Hamalul se opri, fără să lase jos geamantanul.

— Aţi obosit, domnişoară?

Era mai mult supărat decât batjocoritor. Douăzeci de minute în urma „personalului", intra în staţie Rapidul şi pierderea pasagerilor probabil descinzând şi probabil generoşi, îl înăsprea. Destul de fără noroc şi drumul acesta numai cu un singur colet când pe umerii lui tari sălta bucuros câte cinci, curbându-se sub greu cu un icnit mândru.

— E obositor urcuşul, arătă călătoarea.

Totuş, dealul începea lin, şi poteca, începând nepietruită lângă drum, părea netedă în soare ca o cordea.

Hamalul îndemnă, arătând cu două degete groase cât o mână:

— Iaca se vede. Colo.

Inălţându-se, Irina văzu foarte puţin din acoperişul de olane care făcea sfârşit suliţei unei alei de brazi. Chiar se temea să vadă mai mult şi să dărîme poate casa de mult clădită în gândul ei pentru vacanţa aceasta, casa dorită: mică, dar cu terase largi, năvălite de soare, livadă sălbatică în dos cu umbră sub pomi şi iarbă proaspăt cosită, — peluză pieptănată englezeşte în faţă, flori peste tot şi câni colţoşi la grilaj, sau în lipsa lor, numai placa adesea păzind pacea caselor tot atât de bine: *„Câni răi. Nu intraţi"*.

Gazda, o cucoană mică, bătrână, tăcută, dar nu posacă, de care nu te 'mpiedici dar se află pretutindeni ochiul său treaz, o zână a serviciului ordonat, a mâncărilor bune şi a tăcerilor fără rancună.

Casa începuse a se înfiripa astfel după cele câteva clipe cât vorbise prietena din Bucureşti:

— Te duci la P? Atunci ia cameră la doamna Raianu. O văduvă, e singură de tot. A avut o fată, i-a murit anul trecut într'un accident. Optsprezece ani, o jale. Stă retrasă în vilă tot anul. Du-te la ea, săraca.

Materialul fragil: dorinţa de singurătate, catastrofa debitată brusc, aşa cum căzuse, vaga stafie albă a fetei moarte înainte de a trăi, clădiseră casa închipuirii, trainică şi vie, încât modificările realităţii izvorîte prin aleea de brazi, deodată descurcată înaintea paşilor, durură ochii o clipă.

— Aici este? întrebă de două ori Irina Roiu, călătoarea, nădăjduind că hamalul poate nu cunoaşte sigur staţiunea.

De departe, pe terasa în adevăr însorită, Irina văzuse cu neplăcere împestriţarea vilegiaturistică a unei duzini de persoane, desigur ocupanţii vilei. Fete şi băeţi tineri, cu bască, pull-over şi băţ lung, gata pentru o nouă evaziune pe care le-o furniza atât de firesc Sportul, pretext mai mult decât obsesie modernă, doamne şi domni cu cafeaua de după prânz întârziată în ceaşcă de glumele şi ironiile izbucnind uşor şi fără să doară în prieteniile acestea cu termenul fix al sezonului, întâmpinară la rândul lor cu priviri o clipă derutate, pe tânăra femee pentru care geamantanul destăinuise numaidecât scopul venirii.

O doamnă, cu păr argintiu, dar tânără şi cu aprinderea veselă a obrajilor anihilând doliul rochiei, coborî două scări, strânse mâna Irinei şi începu prietenos şi volubil, ca să dea timp timidităţii nou-venitei să se risipească.

— Am primit scrisoarea dumitale. Ţi-am rezervat o cameră foarte bună. Anico, ia geamantanul şi du-l în odae. Aici ai să te distrezi destul. In staţiune este lume foarte multă. La mine totu-i ocupat. Mi-ai scris la timp.

Vrei să te prezint?

Irina suportă înşiruirea de nume proprii din care-i rămâneau în minte numai terminaţiile stereotipe *escu, eanu,* şi câte-un nume feminin mai rar, răsărit ca o floare adevărată printre cele de creton: Viola, Carmen, Rozalina, fără să fie sigură că le-ar putea pe fiecare, un moment în urmă, alipi persoanei ce le poseda.

Insfârşit, camera, sus, între patru-pereţii unde rămase singură după sfertul de ceas de rigoare al conversaţiei şi lămuririlor gazdei. Aşadar, aici. O lună de zile îi păru deodată un munte greu de urcat. Scoase din valiză numai lucrurile trebuitoare pentru o noapte. Plănui pentru a doua zi dimineaţă plimbarea lungă şi îndărătnică în căutarea casei pierdute care tot mai albea nădejdi. Pe aci, sau pe drumurile care urcau cealaltă coastă, trebue să se fi aflând şi cuibul preţios în care gândul şi singurătatea să nu se lovească de ochi urmăritori, de întrebări care scurmă, de atmosfera despotică a lumii gata să ia în stăpânire viaţa cuiva.

Deocamdată, odihnă şi un exerciţiu la oglindă, de prefăcătorie, pentru ca mâne să-i fie acceptată fără priviri piezişe, minciuna: „Am găsit o rudă la vila din cutare parte. Numaidecât să mă mut, să fim împreună. Atâta insistenţă, n'am putut rezista".

Ce ar cântări un mic acompt pierdut pentru a obţine luna de destindere, de petrecere cu sine însăşi, cu cărţile dragi, cu personagiile pe care le urzea totuş tinereţea ei, dar pentru o venire mai târzie, şi alese, nu impuse.

Tot anul, viaţa de studiu, de birou şi de familie era o constrângere de fiecare clipă. Adunase cu oarecari jertfe preţul desrobirii pe o lună, al *vacanţei* în înţelesul ei total. Naivitatea fusese să şi-o situeze la întâmplare, după indicaţiile neinformate ale unei prietene care, rămasă sub impresia unei nenorociri întâmplate cu un an înainte, o acceptase ca stabilă, continuând peste permisiunile vieţii o durere de sihastră pe lângă care Irina îşi văzuse singurătatea şi visul asigurate.

Afară, pe terasă, râsetele şi vorba, şi jocul vilegiaturistic se accentuau, prelungite. Irina auzea cu ură. O prevestire de plâns, dominată cu sila, se răzbuna, făcând să-i tremure degetele şi genunchii. Se lăsă pe pat, cu ochii închişi, cu urechile între perne, pe când trupul se bucura totuş de afundarea moale a somierei şi de răcoarea pe care apusul începea s'o pompeze uşor în odae.

A doua zi se întoarse din sat la vremea prânzului şi luă loc la masa comună cu oarecare umilinţă. Parcă ar fi făcut un rămăşag tacit cu lumea din vilă, şi acum lumea avea dreptul să jubileze, câştigătoare. Drumul de dimineaţă prin sat transformase îndată multele amăgiri cu aspecte de cuib tainic în veşnic aceleaşi grupări dese de plin sezon răzbite până în vilele cele mai sus urcate, cu aceiaşi ochi sfredelind prin perdele şi acelaş gramofon în foxtrotul căruia se împiedicau pe terase în paşi novici perechile tinere.

Dorinţa ei simplă începea să-i apară cum era complicată şi inacesibilă ca o izolare în Lună.

— Sunteţi studentă? Şi funcţionară? Unde? De când?

Intrebările restabileau realitatea pe planul acaparant. Strâns între vecinii mărunţi la gând, un individ nu poate fi mai mult, mai larg, mai adânc, decât precizează curiozitatea generală.

— Aveţi un ten foarte mat. Ce pudră întrebuinţaţi?

— Imprimeul rochiei dumitale l-am văzut la Galerii în vitrină. De acolo-i cumpărat?

Cu fiecare răspuns, cobora o treaptă, până ajunse destul de curând, la nivel. Nu avea dresajul rămânerii pe înălţimi decât în singurătate. La arta mare de a fi singur în mulţime ajung doar căliţii prin dureri.

A doua zi, urca împreună cu opt tineri şi tinere, — o bască, un pull-ower şi un băţ lung mai mult, — spre unul din punctele de atracţie ale escursioniştilor unde adeseori nu-i nimic de admirat, dar renumele justifică turismul voios în grup şi invidia celor care nu mai sunt atât de bogaţi tinereşte ca să se cheltuiască fără profit.

ALICE GABRIELESCU

ANECDOTE

Conform actului de deces eliberat de arondismentul Pointoise (Franţa) — istoria nu specifică epoca — s'a încuviinţat înmormântarea „numitului Louis Feignaut, de sex masculin, decedat, în vârstă de o lună împlinită, *fără profesiune, celibatar*".

* * *

O doamnă îi mărturisea unui preot pasiunea ei pentru jocul de cărţi. Preotul îi atrase atunci atenţia asupra timpului pierdut de prisos.

— O, da! părinte, — zise ea — se pierde atât timp amestecând cărţile.

* * *

Gerard de Nerval, având accese de nebunie, fusese lăsat sub îngrijirea medicului Blanche. Când îl întreba cineva: — „Ce ai?" — răspundea: „O febră caldă, complicată de medici".

* * *

Puţine clipe înainte de a muri — cum rudele şi servitorii aveau ochii înlăcrămaţi — Scaron le zise:

— Copiii mei, nu veţi plânge niciodată atât cât v'am făcut eu să râdeţi.

* * *

Nu-ţi poţi aminti, fără să te cutremuri, cuvântul extraordinar al unei mame căreia Robespiere îi ucise pe ambii ei fii. Vroia — la 9 Termidor — să se convingă, cu proprii ei ochi, că tribunul era mort; şi când fu decapitat, strigă din toate puterile ei: „Bis!"

* * *

Un cerşetor trecea pe bulevard ţinând de lanţ un câne, şi murmurând cu voce plângătoare:

— Fie-vă milă de un biet orb.

Pomenile curgeau în pălăria cerşetorului. Un trecător bănuitor se uită cu băgare de seamă la ochii nenorocitului şi exclamă:

— Mi se pare că vezi la fel de bine ca şi mine...

— Vai, domnule, — —răspunse cerşetorul — păi nu eu sunt orb, ci cânele!

* * *

Unui om beat îi căzu pălăria de pe cap:

Grav, se opri şi cugetă îngândurat. Apoi, luând dintr'o dată o hotărâre, se adresă astfel pălăriei:

— Dacă te ridic, cad eu; dacă cad eu, mă ridici tu? Nu! Atunci... te las!

Biblioteca Dimineaţa

Literatură — ştiinţă — artă

Cea mai răspândită bibliotecă de popularizare

Iată lista ultimelor numere apărute:

138. — INCERCARI DE PRECIZIE LITERARĂ de Paul Zarifopol . . . . 8.—
139. — SOCIETATE VESELĂ de Schalom Alechem . 8.—
140. — CE-AM VĂZUT IN OLANDA de Eduard S. Konya 6.—
141. — SCENE NOCTURNE de Nicolae Nicandrov . . 5.—
142. — NUVELE de Em. Gârleanu . . . . . 7.—
143. — ATITUDINI CRITICE de Ion Sân-Giorgiu . . 7.—
144. — D-ŞOARA BOURRAT de Claude Anet . . . 5.—
145. — PAVILIONUL No. 6 de A. Cehov . . . . 7.—
146. — OMUL FĂRĂ DE NOROC de Eug. Boureanul . 8.—
147. — FĂRĂ COPIL de I. Herrmann . . . . 6.—
148. — SYNNÖVE SOLBAKKEN de Björnstjerne Björnson . . . . 8.—
149. — AMINTIRILE UNUI STUDENT SĂRAC de Jules Vallès . . . .
150. — APOLLONIUS DIN TYANE de Adrian Verea .

Fiecare volum cuprinde 70—300 pagini.

INDISCUTABIL PÂINEA HERDAN E CEA MAI BUNĂ

Sven Zetterström

Puţintel bine

— Vara asta rămânem acasă, — zise domnul Eckhard soţiei sale. Nu ne putem permite acum un voiaj; afacerile merg prost şi, în afară de asta, şi oraşul nostru e destul de frumos vara. Mie îmi place oraşul; şi unde mai pui că economisim atâţi bani.

— Povestea asta o aud în fiecare an, — răspunse nevastă-sa — şi totuşi am plecat totdeauna în voiaj.

— Anul ăsta nu se mai poate; îmi e cu neputinţă. Orice discuţie e de prisos.

— Dar gândeşte-te cum au să petreacă cunoştinţele noastre. Familia Janke se duce la Marea Baltică, să se răsfeţe pe plajă, la soare. Doamna Millmann a descoperit casa unui pădurar, cu pensiune complectă pe un preţ redus; iar Pohl cu nevasta fac un voiaj cu atomobilul ca să se poată opri unde le place. Nu-i invidiezi?

— Nici prin gând nu-mi trece. Tot oraşul e mai frumos. Aici e linişte, fără neplăceri. Gândeşte-te la vagoanele supraîncărcate, la osteneala împachetatului, ca la urmă să vezi că-ţi lipseşte ba una, ba alta. Popasul în cine ştie ce colţ al pământului e şi mai rău; nu ştii niciodată unde nimereşti; şi să mă închid într'o colibă primitivă, iar nu-i de mine.

Se opriră la hotărîrea domnului Eckhard. Nevastă-sa nu părea prea mâhnită. Vara putea să fie şi la oraş destul de frumos. Deci, începu să povestească prietenilor şi cunoscuţilor că s'au decis să nu mai plece vara asta de acasă. Deşi privirile prietenelor păreau să spună: „Pe semne că-i merge foarte prost lui Eckhard!" — ea nu-şi făcea de fel inimă rea.

Intr'o zi, sună telefonul. Era prietena ei, doamna Millmann care avea ceva pe suflet.

— Dragă Mally, — zise ea — am auzit că vara asta staţi acasă şi vroiam să te rog să-mi faci puţintel bine. N'ai vrea să îngrijeşti tu de pisicuţa mea cât lipsesc de acasă. E atât de incomod s'o iau cu mine! Nu trebue să-ţi fie teamă; e atât de curată şi de cuminte, încât nici nu simţi că e în casă.

Doamna Eckhard nu ştia ce să-i răspundă. S'o refuze, iar nu putea. Ii promise deci că va primi pisica şi că va avea grijă să-i dea în fiecare zi lapte şi smântână.

In ziua următoare, domnul Eckhard fu chemat la telefon. Domnul Pohl dorea să-i vorbească.

— Ascultă, Willy, am de gând să pornesc la drum cu familia, pe vre-o trei săptămâni. Dar cum aud că voi staţi acasă, te-aş ruga să-mi faci puţintel bine. Băiatul meu cel mare are de învăţat în timpul vacanţei şi nu-l putem lua cu noi. Din pricina asta vroiam să te 'ntreb dacă nu s'ar putea să stea la voi câteva zile. Iţi plătesc cu plăcere o mică despăgubire.

Nici domnul Eckhard nu ştia ce să răspundă. Dar vechiului său prieten Pohl nu-i putea refuza în nici un caz acest puţintel bine. Iar pentru cele câteva zile nu era să-i ceară bani!

— Ei, da; trimite băiatul aici şi n'avea nici o grijă. O să fie mulţumit.

Familia Eckhard, neplecând în viligiatură, părea să se fi înmulţit, în schimb, cu o pisicuţă şi un băiat. Dar lucrurile nu se opriră aci.

Doamna Janke, care vroia să se ducă la Marea Baltică, telefonă şi ea doamnei Eckhard:

— Voi rămâneţi aici peste vară. Aşa că te-aşi ruga să-mi faci puţintel bine. Dacă ţi-aşi lăsa cheile casei — n'ai vrea să vii pela mine, aşa, din când în când, să-mi stropeşti florile? Am o mulţime de flori care trebuesc stropite la un timp anumit. Mai întâi, cacteele, care trebue să fie udate odată pe săptămână, apoi, florile celelalte pe care ar trebui să le uzi din două în două zile. Ştiu că ai să faci lucrul ăsta cu plăcere; nu-i aşa, Mally?

Doamna Eckhard tăcu resemnată. Ce era să răspundă? Dacă a putut lua o pisicuţă şi un băiat, de ce n'ar putea să se ducă să ude florile? Asta era doar mult mai uşor. Ii promise deci doamnei Janke să aibă grijă de flori.

După câteva zile însă, se produse o ultimă ofertă, care avea să pună capăt răbdării domnului Eckhard.

Napoleon Blum, un vechiu prieten şi coleg cu domnul Eckhard, îl chemă pe acesta la telefon şi-i zise:

— Salutare, salutare, Willy! Am auzit că rămâi vara aici şi că nu mai pleci nicăeri. Ai avut o idee straşnică! Şi eu fac la fel. In schimb pleacă gazda mea pentru câteva săptămâni, şi mi-ar face mare plăcere să stau între timp la voi, în pensiune complectă. Iţi plătesc trei mărci cincizeci pe zi — — —

Domnul Eckhard aruncă receptorul cu toată puterea.

— Mally, — strigă el neveste-sii — unde-i mersul trenurilor? Plecăm!...

In rom. de AD. BYCK

Rugă'n câmpie

Doamne, pe câmpii cu ape line,
Du-mi departe iureşul durerilor,
Fă să simt, răsunător în mine,
Glasul dimineţilor şi-al serilor.

Vara-s floare, toamna mă desfoi,
Când furtuni vârtej colindă lumile.
Ia-mi tristeţile ce-mi vin puhoi
Doamne, şi departe du-mi-le.

Limpezeşte-mi sufletul ca vara,
Când pe coastă înfloresc livezile,
Doamne ia-mi din suflet lin povara,
Şi durerile din mine vezi-le.

Fă-mi din gândul meu săgeată vie,
Ca din arcul primăverii, rândunicile,
Şi răsfrânge 'n mine, din câmpie,
Apele, livezile, colnicile.

Şi târziu, când moartea mă însemnă,
Slobozeşte Doamne, vânturile,
Şi-mi-amestecă ţărâna 'n miez de toamnă,
Cu văzduhul şi pământurile.

ALEXANDRU BAICULESCU

PROF. I. GIL REGLERO

Legende spaniole

Baroneasa de Moncado

In anul 1134 domnea în cetatea Barcelona contele Don Berenguer Ramon IV. Foarte aproape de cetatea conţilor strălucea mândru un castel care servea de lăcaş seniorial familiei fără urmaşi a nobililor de Moncado.

Şi azi se pot vedea ruinele vechiului castel, căţărat pe un deal, nu departe de prima staţiune de drum de fer de la Barcelona spre Saragosa.

Don Guillén de Moncado, baron de Moncado era seniorul care locuia acea fortăreaţă, împrejmuită de vaste domenii, fertile, străbătute de râul Besos, ale cărui ape erau în acelaş timp captate prin mijlocirea unui apeduct, pentru a pune în mişcare nişte mori, proprietatea contelui Don Ramon IV care domnea în Barcelona.

Baronul de Moncado, care fără îndoială căuta un pretext ca să rupă orice relaţiuni cu domnitorul Barcelonei, ordonă servitorilor săi să distrugă apeductul, deoarece, după părerea lui, apa ce trecea pe domeniul castelului său, îi aparţinea numai lui.

Don Berenguer Ramon, la auzirea celor întâmplate, se indignă mai mult pentru procedeul puţin cavaleresc, decât pentru paguba pricinuită, şi consecinţa fu declararea războiului între cei doi puternici seniori feudali.

Don Guillén era semeţ şi mândru, ca orice feudal, fiindcă familia nobililor de Moncado era vestită prin valoarea fiilor săi, iscusiţi războinici din tată în fiu.

Se întări deci Don Guillén în cetăţuia sa din Moncado, fortificând, în acelaş timp un alt castel al său, *San Lorenzo de Torfosa.*

Intre cavalerii săi subalterni figura şi Guillermo de San Martin, trubadur şi războinic foarte mândru şi viteaz, având trăsăturile feţei armonioase, privirea blândă şi expresivă, condiţiuni fizice ce contrastau cu ale celorlalţi cavaleri, cu figură comună, cu privire aspră şi lipsită de expresie.

Dona Beatriz de Moncado, soţia seniorului de Moncado, cunoştea şi aprecia mult pe San Martin, fiindcă rămăsese adesea profund impresionată de strofele sentimentale pe care trubadurul le cântase sub fereastra gotică a locuinţei sale pe vremea când era domnişoară. In urmă ea se căsători cu baronul, iar tânărul trubadur intră în serviciul castelului de Moncado.

Baronul ştia că soţia sa şi tânărul trubadur se cunoşteau, dar nu da importanţă faptului, fiindcă prin purtarea lor se părea că onoarea conjugală, nu avea nimic de suferit. Tânărul trubadur era foarte zelos în activitatea sa de principal auxiliar al seniorului, iar acesta era satisfăcut de gesturile nobile ale cavalerului său.

Era un vechi obicei în castelul de Moncado ca înainte de a porni la o expediţiune războinică, să se celebreze evenimentul printr'un banchet, la sfârşitul căruia apărea Senora castelului, care hotăra cine urma să fie şeful expediţiunii, oferindu-i un pahar de vin, şi investindu-l astfel cu puterea de comandant.

Banchetul luând sfârşit, în sclipitoarea strălucire a salonului, apăru figura frumoasă ca o divinitate, a castelanei Dona Beatriz, urmată de doi paji; unul dintre paji purta pe-o tavă minunată de argint, o cupă de aur ce urma să servească la ceremonie. Un alt paj, la un semn al baronesei, turnă din vinul excelent în paharul de aur. Toţi războinicii aşteptau în atitudine respectuoasă ca prea frumoasa dona Beatriz să arate care este preferitul, dându-i să bea cel dintîi. Frumoasa baroneasă luă din mâna pajului cupa de aur plină cu vin, atinse cu buzele-i trandafirii conţinutul, şi, făcând câţi-va paşi se îndreptă spre Guillermo de San Martin, care, cu figura îmbujorată de emoţie, nu-şi putea stăpâni satisfacţia. Apoi, după obicei, cupa de aur trecu din mână în mână, pentru că toţi cavalerii trebuiau să guste; dar ajungând la Baronul de Moncado, acesta în prada unei indignări ce nu şi-o putea ascunde, prin gesturi de convenţională complezenţă aruncă cupa la pământ, anunţând că banchetul s'a terminat şi suspendând chiar expediţia contra Contelui Don Ramon IV. In sufletul neîmblânzit al seniorului de Moncado pătrunsese gelozia.

Puţine zile în urmă, pe când Baronul medita la ceiace avea de făcut, aşteptând probe mai compromiţătoare pentru purtarea soţiei sale, află că junele trubadur San Martin purta la piept o panglică cu culorile distinctive ale baronesei, iar o tânără fată din castel îl asigură că acea panglică a fost brodată de însăşi baroneasa. Cam în acelaş timp, unul dintre cei mai credincioşi soldaţi ai săi, numit Jaime, îi mărturisi că sub fereastra dormitorului baronesei a văzut în timpul nopţii un om pe care nu l-a putut recunoaşte, pentrucă, văzându-se observat dispăruse favorizat de intuneric.

Ce probe vrea mai mult mândrul de Moncado?

Cuprins de ură, baronul îşi jură să se răzbune, după cum pretindea şi gravitatea injuriei aduse, şi tradiţia titlului de nobleţe ce purta. Hotărît! nu va avea pic de milă pentru cei doi ingraţi! Se feri să-şi mai vadă soţia, fiindcă se temea că neţărmurita dragoste ce-i purta şi lacrimile ei ar putea să-l îmblânzească, făcându-l să renunţe la hotărîrile luate.

Porunci să fie dusă într'o subterană a castelului, unde avea să fie lăsată fără mâncare şi fără apă. Sentinţa era dată: Va muri de foame şi de sete! Zadarnic va striga după ajutor.

Nimeni, afară de Dumnezeu, nu o va putea auzi din cauza adâncimii acelei pimniţe. Aceiaşi soartă o avu şi frumosul trubadur, care fu deşteptat pe când dormea, şi desmeticit din somn, pe când întreba respectuos pe baron ce doreşte, acesta îi aruncă o privire plină de ură, care înmărmuri pe tânăr:

„Doresc să răsplătesc cum merită lealitatea şi îndrăzneala voastră fără pereche!" — şi arătându-i doi zdraveni servitori ai castelului adăugă cu voce aspră: „Urmează-i pe aceşti oameni de voe sau cu forţa".

Dar tânărul cavaler nu dădu ocazia ca cei doi servitori să-şi pună la încercare forţa lor herculană, şi îi urmă de bună voe, lăsându-i să împlinească ordinele aceluia care până în acea clipă fusese seniorul său, şi de-atunci începea să-i fie călău.

Cronicarii contimporani au lăsat să vorbească pe însuşi frumosul San Martin despre evenimentele ce urmară. Iată ce povesteşte trubadurul:

„Când m'au închis în acea obscură ascunzătoare am rămas înmărmurit. Am priceput că aci îmi va fi mormântul. Totuşi nu-mi pierdui speranţa, pentrucă Dumnezeu la care mă rugam mă oţeli. După câtva timp, făcând câţiva paşi, lovii o piatră şi la micul zgomot ce produse auzii ca şi când ar fi fost foarte aproape, o voce omenească, dând un strigăt de teroare. Asta mă bucură.

Vra-să-zică mai este un nefericit ca şi mine. Nu sunt singurul condamnat la moarte!

— Ori-cine ai fi, — strigai, — nu te teme de mine.

Un nou strigăt îmi răspune, şi în el recunoscui vocea ce din copilărie încă era scumpă sufletului meu.

— Eşti aci, Guillermo?

— Beatriz!

Şi comentând nenorocirea comună ce ne-a lovit fiind condamnaţi a muri de foame şi de sete, mulţumirăm călduros lui Dumnezeu, că ne-a lăsat să murim împreună, rugându-l să-l erte pe baronul de Moncado care s'a răzbunat ca un nobil.

Purtam în suflet, fără îndoială, o vagă speranţă, deşi ştiam că nu era chip de eşit din acea subterană în care nu pătrundea nici o rază de soare. Deodată, un murmur înăbuşit pe care-l atribuiam vântului ajunse la urechile noastre. Ascultarăm fără a respira. Un murmur se auzea fără încetare deasupra capetelor noastre. Mă gândii o clipă şi-mi putui da seama că închisoarea noastră, era săpată sub cursul râului. Sufletul mi se umplu de speranţă şi strigai — Beatriz! — Cred că nu vom muri de sete!

Dimineaţa, nişte plăpânde raze de lumină, pătrunseră până la noi prin bolta ce servea de coperiş al temniţei, iar prin partea mai de jos, drept în faţă se vedea o mică spărtură ca gura unui animal. Cu pumnalul pe care îl purtam încă încercai să-mi fac un drum prin acea spărtură, şi nu-mi fu greu de oarece pereţii erau din pământ. Cum scăpase această scobitură de pământ, în calculul de răzbunare al Baronului? Poate nu o ştia? Beatriz mă ajută cu o piatră ascuţită pe care întâmplarea i-o scoase în cale, pipăind pe jos. După câteva ceasuri de muncă scobind pământul, ajunserăm la capătul eşirii, dar ce surpriză! In faţa ochilor noştri, apăru imensitatea albastră a mării! Castelul păstra în secret o eşire ascunsă sub râul Besos, şi aceasta ne salvă viaţa. Ca împinşi de aceiaşi idee, şi fără ca bucuria imensă să ne împiedice a vorbi căzurăm în genunchi şi plângând de bucurie mulţumirăm cerului. Ne părea că s'a petrecut un miracol, şi că ascultându-se o poruncă divină, am reînviat, eşind din mormintele noastre.

De îndată ce eşiră la lumină, se prezentară Contelui Berenguer din Barcelona implorându-i ertare. Acesta nu numai că îi primi la castelul său, dar interveni prin ambasador la Papa de la Roma, rugându-l a anula căsătoria donei Beatriz cu baronul de Moncado, dorinţă, ce fu îndeplinită, şi la noua căsătorie a tinerilor îndrăgostiţi fu naş chiar Contele din Barcelona. Iar Baroneasa de Moncado, care din ambiţiune şi calcul nereflectat se căsătorise cu baronul de Moncado, pe când gândurile îi sburau neîncetat la tânărul şi talentatul trubadur Guillermo de San Martin, gustă în sfârşit din fericirea mult visată.

Tradus de N. STRAJAN

André Maurois

Sfaturi
pentru timpurile actuale

Mizeria şi suferinţa fac pe adevăraţii nenorociţi; trebue să-i plângem, să încercăm a-i ajuta; ei nu pot fi vindecaţi decât suprimând cauzele suferinţelor lor. Iubirea şi credinţa fac fericirile invulnerabile; ele pot fi invidiate, admirate, dar nu pot fi obţinute printr'un act de voinţă.

Există totuşi o fericire mai simplă şi mai puţin arzătoare, care stă la îndemâna noastră a tuturor, dacă observăm câteva din perceptele de igienă mentală mai jos enumărate.

Primul sfat de fericire este: a evita meditaţiunile îndelungi asupra trecutului. Meditaţiunea asupra ta însăţi aduce la lumină amintiri triste, ură, boale imaginare. Artele frumoase şi în special teatrul, romanele şi muzica au fost inventate, cum explica atât de bine filozoful Alain, tocmai pentru a feri pe oameni de aceste triste monoloage.

Fireşte, nu-i rău să meditezi. Orice hotărîre importantă trebue să fie precedată de gândire; dar aceste meditaţiuni au un obiect precis şi sunt fără pericol. Periculos este să ne gândim mereu la pierderea ce am suferit, la ofensa ce ni s'a făcut, la prostia ce am spus, într'un cuvânt, la tot ceiace nu are remediu. „Să nu plângi niciodată după laptele vărsat" — spune un proverb englez.

Noi cunoaştem toţi în familiile noastre pe acei fanatici ai nenorocirii, care ar dori să constrângă pe cei ce-i înconjoară să se închidă pentru toată viaţa într'un cerc de evenimente nenorocite, dar care nu se pot schimba. Spiritul are nevoe, din timp în timp, să fie purificat şi reînoit.

Nu există fericire fără uitare. — Pentru a se uita pe sine sunt mai multe mijloace. *Cel mai bun este munca.* Un om neocupat este întotdeauna un candidat la nenorocire. In insomnie, oricine e nenorocit, pentru că nu poate să se sustragă gândurilor negre.

Byron, omul nenorocit prin excelenţă şi-a găsit fericirea în Grecia, în timpul războiului pentru independenţă. Totuşi, el nu avea acolo nici confort, nici plăceri, dar era ocupat şi uita.

N'am văzut niciodată un adevărat om de acţiune nenorocit în timpul muncii. Cum ar putea oare să fie nenorocit ? Ca un copil care se joacă, el încetează de a se mai gândi la el.

Dacă faptele mari vă sunt refuzate, nu le dispreuţi pe cele mici. Cultivaţi-vă grădina. Faceţi o colecţie. Alegeţi-vă un subiect de studiu. Invăţaţi o limbă străină, un instrument muzical. Dacă nu puteţi lucra singuri, refugiaţi-vă într'o piesă de teatru, într'un film, într'un roman. „Panem et circenses" (Pâne şi jocuri), reclamau cetăţenii romani. Ei au fost blamaţi; pentru ce ? Aveau dreptate. Jocurile nu sunt mai puţin necesare spiritului de cât pânea — trupului. Imensa dezvoltare a cinematografului, care pune la îndemâna tuturor claselor sociale un spectacol şi o distracţie, este una din trăsăturile caracteristice ale timpurilor moderne. Prin cinema, în fiecare seară, în cele mai mici oraşe din Europa şi America, pasiunile triste sunt combătute, şi chiar prin filme triste; căci tristeţea, care are un obiect afară de noi, încetează de a ne învenina.

Al doilea sfat de fericire este: munceşte !

Filosoful englez Bertrand Russel scrie: „Dacă citesc cărţile prietenilor mei sau ascult conversaţiunile lor, sunt înclinat să cred că fericirea este imposibilă în lumea modernă. Dar recunosc că această părere este artificială, de îndată ce vorbesc cu grădinarul meu".

Grădinarul lui Betrand Russel nu era nenorocit, pentru că lupta contra iepurilor de casă şi poate chiar iepurii îşi uită pesimismul lor natural, luptând contra grădinarului.

Unul dintre oamenii cei mai fericiţi pe care i-a cunoscut Russel, era un lucrător care săpa puţuri. Era voinic, trebuia să găurească stâncile şi ştia că va reuşi. Iată o formă a fericirii: este fericirea artistului. Dar a lucra nu e suficient pentru a fi fericit. Trebue să lucrezi în armonie cu societatea din care faci parte. Conflictele uzează pe oameni şi fac lucrul penibil. Trebue oare să renunţăm a gândi şi a lucra în libertate ? Nicidecum; dar să trecem la al treilea sfat de fericire.

Al treilea sfat de fericire este : alege, pentru a trăi, un mediu în care efortul general să fie îndreptat în acelaş sens cu al tău, şi care mediu să se intereseze de munca ta. In loc să lupţi contra unei familii care nu te înţelege, şi ca să nu distrugi fericirea ta şi a celorlalţi, caută prieteni care gândesc la fel ca tine. Aceasta nu te poate împiedica să convingi pe neîncrezători, dar cel puţin o vei face fiind susţinut de fraţii tăi spirituali.

Al patrulea sfat de fericire este: nu te considera nenorocit, imaginând catastrofe îndepărtate şi neprevăzute. Intr'o zi frumoasă de toamnă, în mijlocul grădinii publice, unde lumina splendidă a zilei ilumina peluze cu flori frumoase, unde copiii sburdau de veselie, am întâlnit un om nenorocit. Singuratec, întunecat, el mergea sub arborii îngălbeniţi şi se gândea la dezastrele financiare pe care le prevedea pentru anul 1935. „Eşti nebun", i-am spus, — „perioadele liniştite sunt rare şi scurte în istoria omenirii. Dar ceiace va fi, nu corespunde desigur cu tristele d-tale visuri. Bucură-te de clipa care trece; imită pe aceşti copii care aleargă de bucurie şi veselie, fă-ţi datoria şi lasă restul în seama lui Dunnezeu!"...

Fiecare trebue să se gândească la viitor în momentul în care poate influenţa asupra evenimentelor viitoare. Aşa de exemplu, un arhitect trebue să se gândească la casa pe care o va construi, un lucrător — la asigurarea care să-i garanteze bătrâneţea, un deputat trebue să se gândească la efectele legilor şi bugetului ce va fi chemat să voteze. Dar alegerea făcută, odată măsurile luate, trebue să îngădui puţină linişte spiritului. Să nu cârteşti contra propriilor tale fapte, după ce ţi-ai făcut datoria; să porneşti cu linişte criticile, să nu te plângi nici odată.

Urmează aceste sfaturi şi vei fi fericit! In special este inutil a căuta să prevezi marile evenimente care depinzând de cauze nenumărate, scapă calculului spiritului omenesc. Care francez în anul 1793, ar fi putut să prevadă pe Napoleon Bonaparte sau în anul 1807 Sfânta Elena ? Care financiar, în anul 1925, a putut prevedea puterea actuală a francului francez ?

Omul fericit trebue să se simtă bine în vâltorile destinului, ca şi bunul înotător în valuri.

Trad. de E. H.

MACAROANE HERDAN
BUNE EFTINE, SPORNICE

Pygmalion

Un esseu?.. O biografie romanţată?... *)

Nu, un roman de un autor al cărui nume nu înseamnează încă nimic în publicistica noastră: *Grigori M. Sturdza.*

In vitrina librăriei, această arenă a tuturor cărţilor din lume, „*Pygmalion*" se înfăţişa ca un atlet tânăr şi sigur de sine. O carte nouă, abia picată de la tipar, în jurul căreia nu se făcuse nici o publicitate. Luând cartea în mână, mă ademeni eleganţa ei simplă şi netă, îmi plăcu tipăritura îngrijită occidentală.

Am plecat deci din librărie cu „Pygmalion".

Totuşi am început să răsfoesc cartea fără grabă şi fără entuziasm. Cu cărţile noi am căzut de atâtea ori din ispită în cursă, în cât am devenit un animal prudent care se învârteşte multă vreme în jurul unui volum neînceput, adulmecând primejdia decepţiilor posibile.

Un roman, da! Dar un roman fără dialog, un roman care e un jurnal, deci o confesiune şi încă a unui debutant, căci numele său e nou...

M'am oprit la „motto" de pe copertă: „Să nu-ţi faci tu chip cioplit nici asemănarea vre-unui lucru din câte sunt în cer sus, şi din câte sunt în ape sub pământ". O aromă de mistică meditare străveche sub titlul limpede şi net al mitului păgân. De desubt precis şi exact: „Exod XX. 4". Pentru un vechiu şi încercat cititor era aci o indicaţie sigură a calităţii scriitorului: trebuia să fie vrednic şi conştiincios în notaţiile confesiunii sale, ceea ce e un bun antidot în potriva retorismului şi a complezenţei pentru sine, inevitabile în asemenea scrieri.

Am răsfoit apoi volumul. Patru capitole: Ispita—Cuvântul—Galatea—Thalia. Cât de tânăr trebuie să fii şi câtă încredere în tine trebuie să ai ca să te prezinţi pentru întâia oară publicului cu asemenea titluri, deasupra unor capitole dintr'un roman!

Romanul începe cu reluarea jurnalului pe care de zece ani l'a părăsit. De ce l'a părăsit şi mai ales de ce l'a reluat?...

De aci începe explorarea pătimaşă, plină de ardoare, cercetarea ascuţită şi subtilă a căilor ascunse dintre lumile adânci ce alcătuiesc fiinţa noastră. Deşi senzibilitatea izbucneşte mereu, un spirit cu totul dezlegat o stăpâneşte urmărindu-şi cugetarea până la capăt. Poezia sumbră şi zguduitoare din aceste pagini se naşte din apriga şi arzătoarea căutare de sine, din frământările veşnice ale unei personalităţi care se reconstituie mereu spre a se dărâma şi a se reconstrui apoi pe alt plan şi cu alte perspective. Inalta ţinută estetică a operei, perfecţiunea formei literare, creşte odată cu pătrunderea mai adânc a cugetării în explorarea pasionată a eului.

Reia jurnalul părăsit, turburat fiind de glasul picăturilor de ploaie, pe care le iubeşte cu o voluptate materială, asemene acelei cu care le sorb buzele însetate ale pământului. Le iubeşte poate pentru taina pe care i-o spun în limba lor nestrăbătută de înţelegerea lui. In adevăr, ele par că se adresează unui simţ necunoscut, anume făcut pentru ele în sufletul autorului. Acest simţ le lămureşte, dar nu împărtăşeşte conştiinţei scriitorului decât sentimentul care le întovărăşeşte. Pare că ar fi chemarea unei vieţe părăsite, semnul misterios al unei ursite neîmplinite.

De unde vine solia aceasta a picăturilor de ploaie?

De sigur nu din viaţa care s'a scurs de când a închis „caetul cu scoarţele rupte şi scriitura îndesată", în care-şi îngropase năzuinţele tinereţii. Ea îi vorbea de o „minune aevea", de un dor „rămas în veci nepotolit", de o poveste vrăjită...

Minuni aevea el a înţeles că nu mai sunt de când a plecat pentru totdeauna, minunea cea din urmă: „misterioasa călătoare din pădurea scumpă copilăriei şi tinereţii sale".

Minunile vieţii, de atunci, le-a înlocuit cu minunile artei, cu minunile de gând şi închipuire pe care ursitoarele vieţii l-au menit să le înfăptuiască.

De atunci nu s'au mai întâmplat în viaţa lui de cât fapte rare şi sărace, care n'au putut da glas nici jurnalului şi poate de aceia l'a şi închis. Pe aceste le are desluşite şi prezente în sufletul său. In ele nu se ascunde nici o taină şi nici un basm.

A scris două romane şi între ele a fost căsătoria lui cu Matilda. Pe unul din romanele sale, cel dintâi, l'a scris ca pe un anestezic cerut vieţii, „poate cel mai puternic". Pe al doilea l'a scris din obişnuinţa de a înlocui viaţa cu închipuirea şi arta. Căsătoria, iarăşi, deşi era poate fapta cea mai de seamă din viaţa lui, *nu era o faptă eloquentă.*

Era fericit în căsnicia lui. Iubea pe Tilda ca pe cel mai bun prieten, cu ce avea mai bun în el. O iubea aşa cum nu iubise pe nimeni, niciodată. O iubea în destul ca să nu mai ceară vieţii nici o mulţumire ce nu ar fi venit dela ea.

E drept, nu atât încât să creadă că nu mai avea de îndeplinit şi altă ceva în lume. E iarăşi drept, că, deşi arta şi iubirea lui pentru Matilda se întovărăşeau între ele foarte bine, nu se amestecau însă niciodată. In arta lui nu era nici un ecou din viaţa aceasta de familie.

Nu era asemene nici o legătură între trecutul din caet şi soţia lui. Nimic material nu plăzmuise dragostea lor şi nimic nu i se împotrivise. Matilda nu era „genul său", după cum la fel: el era omul care trebuia să-i placă mai puţin.

Nu avea nimic din fantoma pe care se obişnuise s'o iubească din copilărie. Nu sămăna deloc cu femeea ideală sintetizată de imaginaţie din senzaţiile şi „cerinţele scumpe temperamentului său". Pe aceasta nu o cunoscuse decât din „copiile necredincioase şi parţiale", în care s'a întruchipat pe rând în femeile ce-i plăcuseră mai înainte, tocmai pentrucă aveau unele din trăsăturile ei. Ea singură era vie în amintirea lui „ca o realitate netăgăduită şi de sine stătătoare".

Atunci?... solia picăturilor de ploaie nu putea să vină decât din trecutul pe care voise cu atâta trudă să-l dăruiască neantului, hărăzindu-l uitării. Povestea vrăjită de care-i vorbesc ele în glasul lor nestrăbătut trebue să fie ascunsă în cutele trecutului din caetul pe care credea că l'a închis pentru totdeauna, în caetul cu scoarţele rupte. Sub ispita acestui gând, el redeschide tainiţe din care se ridică din nou „făptura umbrelor reîncarnate şi umplu noaptea Sabatului care le-a evocat". Povestea vrăjită din trecut este însăşi povestea iubirii sale de adolescent, „sfârşită fără a fi început", prin căsătoria şi plecarea iubitei în ţări străine şi îndepărtate.

Fantoma pe care o iubeşte are un nume: Thalia. Dragostea lui pentru Thalia a luat fiinţă de mult, de când a întâlnit'o întâia oară la Prigoreni. Dar fiinţa ei n'a devenit păstrătoarea „uriaşelor dorinţi şi gândul alcătuitor al lumilor închipuirii", „lumina călăuzitoare a vieţii sale", decât din clipa în care a înţeles că în orânduiala nouă poruncită de ea, prin căsătoria cu un altul, dragostea adolescentului nu mai încăpea. De atunci a început să se înfiripeze „creatura uşoară şi străvezie" din amintirea scriitorului, Galatea creată, ceas cu ceas, de imaginaţie care trebuia să trăiască însă numai în inima sa.

Iată, însă, că tocmai în preajma frământărilor care l'au readus la trecut şi l'au făcut să-şi reia firul vieţii din jurnal, peste clipele ce au trecut de când a crezut că l'a închis pentru totdeauna, o scrisoare îi vesteşte sosirea „Iubitei", Desprinsă din împărăţia poveştilor şi a amintirii, „fermecătoarea şi gingaşa Galatea intră în viaţa scriitorului ca o solie materială a înfăptuirilor artei".

Totuşi din vorbele ei, ţinuta desăvârşită, surprinzătoare şi simplă, accentul imperceptibil pricinuit de nenumăraţii ani petrecuţi în străinătate, oarecare dificultate în găsirea cuvintelor, parfumul ţigaretelor ei englezeşti, creiau — îmbrăcând înfăţişarea Thaliei — o fiinţă nouă, fantastică, multiplă, ciudată şi străină.... Ea reînvie acum pentru el una din acele „femei care i-au rănit cu dezmierdarea tăioasă a ispitei privirile şi visurile celor dintâi ani ai tinereţei".

In acea clipă el nu trăeşte în faţa Thaliei decât, „uriaşă şi cotropitoare", „o dorinţă limpede, precisă, imediată".

Dar, „ziua petrecută cu Thalia a însemnat învrăjbire şi moarte". Lângă Thalia nu mai putea afla decât dezamăgire, în sufletul său nu mai putea distila decât venin.

S'a sfărâmat icoana pe care şi-o cioplise în ea ca Pygmalion în blocul de piatră şi „drept osândă pentru păcatul de a fi vroit să-şi posede plăsmuirea închipuirii sale, a fost svârlit pradă unei neînduplecate şi impudice „Propoetide", a fost „înveşmântat într'o lepră hidoasă şi înveninată", ca să poarte deapururi cu sine pedeapsa şi ruşinea păcatului său".

Jurnalul nu se închee aci. Autorul confesiunii încearcă purificarea prin durere. Poate că „prin neclintirea durerii fără margini, în care se va îmbrăca pe veci ca într'o armură", „va regăsi cărarea înceată şi bună, pe care o părăsise spre a urma pe Thalia în calea minunii şi a suferinţei".

Dar nu! Idolii făuriţi din „zdrenţele neputinţii" sale, cărora „s'a robit ca să-i pară neputinţa de aur şi să-i fie robia uşoară, idolii de gând s'au năruit, robia s'a destrămat". „Imi închipui, zice despre sine, un om care a istovit cea din urmă experienţă protivnică, un om căruia viaţa i-a închis toate intrările. Mi-l închipui răsfrânt peste sufletul lui în care nu găseşte decât o durată chinuitoare, alcătuită din amintirea lucrurilor isprăvite".

Dar nici atât!... Paginile din urmă sunt scrise ca un răspuns la o nouă solie a picăturilor de ploaie, al cărui înţeles acum îl tălmăceşte, după „anii fără durată şi albi", în care a zăcut ca într'o lungă toropeală şi care nu e decât cântecul sfârşitului şi al îngropăciunii.

„S'au deschis porţile împărăţiei vieţii, au căzut zidurile care o înconjurau, şi... nimeni nu păşeşte înăuntru". S'au sfărâmat şi idolii vieţii şi idolii gândului, s'a stins şi credinţa, nădejdea, că dincolo de „intrările închise" ar mai dăinui viaţă şi lumină nezămislită.

Descristalizarea individului este complectă. Conflictul profund, în toată tragica lui sfâşiere, este un conflict pur psichologic. Frânele care se pun iubirii fizice nu sunt frânele spiritualităţii religioase. Civilizaţiile naţionale nu mai pot pune în potriva pornirilor instinctelor nici una din concepţiile lor etice sau estetice, toate complect devalorizate. Trebuie oare atunci să stăpânească dezlănţuirea complectă a pornirilor? Dar dacă nu există frână şi împotrivire nu poate să existe nici pasiune. Iubirea nu există decât pentru că există luptă şi conflict. Frâna însă nu mai poate veni din afară, nu mai poate fi concepută ca o luptă între divin şi satanic. Lupta este între o parte din personalitate şi personalitatea ca tot. Greşala generaţiilor care au venit după romantici a fost că şi-au căutat personalitatea numai prin disocieri, şi-au regăsit-o, dar au lăsat-o să se răsfire într'un curcubeu.

„Pygmalion" simbolizează nevoia obscură a generaţiei actuale de a reface o psichologie după destrămarea psichopatiei, de a institui o morală, după răvăşirea imoralismului, de a reconstrui orientările unei arte noi, după haosul esteticei.

Frâna pornirilor instinctive nu trebuie căutată în puteri supraomeneşti, într'o lume transcendentală. Ea este o rezultantă a luptei mai mult sau mai puţin conştiente între interesele mărginite ale lumii noastre interioare, pentru a îngădui un echilibru stabil al personalităţii ca tot. Cei dinainte de războiu aveau inspiraţia socială. La cei de după războiu observaţia şi reflexiunea nu sunt decât postulate.

D. Grigori M. Sturdza dă senzaţia exactă a realităţii, dar sugerează mereu o existenţă dincolo de ea, „atâtea vieţi care nu se pot zămisli" până ce cade ultima iluzie, se şterge ultimul plan dindărătul ei.

Sentimentul amărăciunii este cu atât mai străpungător:

„Deşertul neţărmurit în care mă mistui e ţara din marginea vieţii ce mi-a fost hărăzită? E grea şi nevăzută calea prin nisipul pustiei. Tot mai adânc se îngroapă paşii mei în nisip. Ca o mamă flămândă, îmi înghite nisipul — tot mai adâncă, — fiecare urmă. Deasupra mea, — fără urmă — să se închidă nisipul pustiei".

Ar fi atâtea fine şi subtile prospecţiuni de relevat, atâtea trăsături juste din chipul sufletesc răsfrânt în opera acestui tânăr scriitor ca în miile de ape ale unei mări cu joc de valuri nesfârşite, atâtea imagini somptuoase, nuanţate, care simbolizează în ele lumi întregi şi care nu se pot nici măcar indica în o scurtă recenzie ca aceasta. Cititorul se va găsi recompensat citind cartea şi nu va simţi poate nici povara unei prea mari bogăţii, revărsate într'un verb abondent şi nici unele lungimi de frază, compensate prin cântăreala lucidă a unei ascuţite autocritici, precum şi prin grija mereu trează de a ţinea strâns şi nedeslipit contactul între cele ce sunt în sufletul său şi scrisul, care trebuie să le fie oglindă desăvârşită.

IZABELA SADOVEANU

*) Pygmalion, roman de Grigori M. Sturdza, Bucureşti, Institutul Grafic „Luceafărul".

KATHERINE MANSFIELD

Camerista

Ora 11 noaptea. Bate cineva la uşă.

— Cred că nu vă deranjez, doamnă! N'aţi adormit încă, nu-i aşa? Tocmai dusesem ceaiul domnişoarei şi a mai rămas o ceaşcă; e aşa de bun, încât m'am gândit că poate v'ar plăcea...

Dar de loc, doamnă. Eu îi fac ceaiul întotdeauna când termină. Il ia în pat, după ce-şi face rugăciunea, ca să se încălzească. Pun apa la foc, când ea îngenunchează şi-i zic ibricului: „Acuma tu nu te grăbi prea mult să-ţi faci rugăciunea". Dar el fierbe totdeauna înainte ca domnişoara să-şi fi spus jumătate din rugăciunea ei. Vă'nchipuiţi, doamnă, noi cunoaştem atâta lume şi trebue să ne rugăm la fiecare în parte. Domnişoara are o listă de nume într'un carneţel roşu. Doamne! când vreo persoană nouă vine să ne vadă şi când la sfârşit, domnişoara îmi spune: „Eleno, dă-mi carneţelul" sânt chiar furioasă. Imi zic: „Poftim, încă unul care o s'o împiedice mereu să meargă la culcat". Şi ştiţi doamnă, dânsa nu vrea pernuţă; îngenunchiază pe covorul tare. Asta mă necăjeşte grozav, s'o văd aşa, ştiind-o cum o ştiu. Am încercat s'o înşel; am aşezat o pernă subţire sub covor. Dar prima oară când am făcut asta — oh! mi-a aruncat o privire — era privirea unei sfinte, doamnă. „Oare Domnul Nostru avea pernuţă când se ruga, Eleno?" aşa m'a întrebat. Dar eu — eram prea tânără pe atunci — tare-aşi fi vrut să-i răspund: „Nu, dar Domnul Nostru nu avea vârsta dv-stră şi el nu ştia ce'nseamnă să ai durere de şale". Un răspuns prostesc, nu-i aşa? Dar ea, ea e aşa de bună, d-voastă o ştiţi doamnă. Când am aşezat-o în pat, adineauri şi când am văzut-o — când am văzut-o culcată, cu mânile pe plapumă şi cu capul pe pernă —aşa de drăguţă — nu m'am putut opri să nu-mi zic: „Acum sânteţi leit portretul scumpei d-voastre mame, când era moartă şi i-am făcut ultima toaletă".

Da, doamnă, pe mine m'a însărcinat cu asta. Oh! cât era de încântătoare! Ii aranjasem părul uşor, în jurul frunţii, în bucle mici, drăguţe şi într'o parte a capului pusesem un buchet frumos de pansele violete. Aceste pansele, doamnă, o făceau să semene cu un tablou. Niciodată n'am s'o uit. Astă-seară privind pe d-şoara, mă gândeam: „Acum dacă ar fi şi panselele, n'ar mai fi nici o deosebire".

Abea un an a trecut decând s'a dus, doamnă. După ce ajunsese puţin — însfârşit — slăbită, cum s'ar zice. Bineînţeles, n'a fost niciodată periculoasă; era o cucoană bătrână aşa de cumsecade. Dar i-a venit aşa, dintr'odată: îşi închipuia că pierduse ceva. Nu putea să stea liniştită, nu putea să rămâie locului. Toată ziua pleca şi venea, urca şi cobora; o'ntâlneai peste tot locul: pe scară, în antreu, la uşa bucătăriei. Şi te privea şi-ţi spunea întocmai ca şi un copil: „Am pierdut-o, am pierdut-o".

Eu ziceam: „Haideţi puţin, haideţi cu mine şi am să vă caut în cărţi ca să vă liniştiţi". Dar ea îmi lua mâna — avea slăbiciune pentru mine — şi-mi şoptea: „Găseşte-mi-o, Eleno, găseşte-mi-o!" E trist, nu-i aşa? Nu, doamnă, nu şi-a revenit niciodată. A avut un atac la sfârşit. Ultimele vorbe pe care le-a spus, abea s'au auzit: „Caută în... caută în..." Şi pe urmă... s'a dus.

Nu, doamnă, nu pot să spun că mi-am dat seama. Ar fi fost fete poate, care... Dar pricepeţi d-voastră, uite ce este: eu n'am pe nimeni, afară de doamnişoara. Mama a murit de piept când eram de patru ani şi eu am trăit la bunicul meu care avea un magazin de coafeur. Imi petreceam toată vremea în prăvălie, ascunsă sub masă, coafându-mi păpuşile, imitând ceiace făceau lucrătorii, îmi închipui. Erau aşa de buni cu mine! Imi făceau peruci mititele, de toate culorile la ultima modă. Şi eu stăteam toată ziua acolo, liniştită ca un şoricel — clienţii nu observau nimic. Câteodată numai, din când în când, priveam pe furiş, pe sub faţa de masă.

Dar iată că într'o zi, am găsit de cuviinţă să şterpelesc o pereche de foarfeci şi — închipuiţi-vă doamnă — mi-am tăiat tot părul din cap. M'am sluţit întocmai ca o maimuţă mică ce eram. Bunicul meu înebunise de mânie. A luat fierul de frizat — asta am s'o ţin minte cât oiu trăi — mi-a luat mâna şi a închis fierul peste degetele mele. A fost o arsură îngrozitoare. Am şi acuma semnul.

Dar nu zău, doamnă, vă'nchipuiţi, era aşa de mândru de părul meu. Mă aşeza pe comptoar, înainte de a veni clienţii şi mă coafa — o minunăţie — în bucle mari, curgătoare, cu ondulaţii pe creştet. Imi aduc aminte de lucrători, toţi în picioare, împrejurul nostru, şi eu, serioasă ca un mitropolit, cu banul pe care mi-l dădea bunicul să-l ţin în mână în timp ce-mi făcea părul. Numai atât, că după ce isprăvea, mi-l lua întotdeauna. Sărmanul bunic! Cât era de furios de halul în care mă ciuntisem. In ziua aceia, într'adevăr mă înspăimântase. Ştiţi ce-am făcut, doamnă? Am şters-o. Da, am plecat, am luat-o la goană de ici, colo, ocolind, până când n'am mai ştiut încotro merg. Grozav trebuie să mai fi râs cei care mă vedeau.

Nu, doamnă, niciodată nu i-a trecut bunicului supărarea asta. După cele întâmplate nu mai putea suferi să mă vadă. Nici nu putea să mănânce când eram în faţa lui. Atunci m'a luat o mătuşe de a mea. Ea era lucrătoare de tapiţerie şi era infirmă. Era foarte scundă şi era nevoită să se urce pe canapele să croiască ştofa. Pe când o ajutam pe mătuşa mea la lucru, am întâlnit pe doamna baroană.

Nu eram tocmai aşa de mică. Implinisem treisprezece ani, şi nu-mi aduc aminte să mă fi simţit vre-odată copil, cum se obişnueşte să se zică la o anumită vârstă. Vedeţi d-voastră aveam uniformă şi pe urmă cu una, cu alta. Doamna baroană îmi dăduse dela început gulerașe, manşete... A! da! — odată mi s'a întâmplat ceva foarte ruşinos! Eram... caraghioasă! Uite cum s'a întâmplat: Doamna avea două nepoţele în vizită; eram la ţară pe vremea aceia şi era acolo bâlciu.

— „Ascultă, Eleno, îmi spuse ea, vreau să te trimit cu domnişoarele astea să facă o plimbare cu măgăruşii".

Am plecat. Mititelele erau ca nişte îngeraşi, foarte serioase, fiecare mă ţinea de mână. Dar când am ajuns în locul de unde se închiriau măgarii, ele se ruşinară şi nu voiră să se urce; aşa că am rămas să privim animalele de pe loc. Erau aşa de frumoşi măgăruşii ăştia. Nici odată n'am mai văzut alţii aşa de frumoşi ca aceştia care trăgeau trăsuricele; erau doar, cum se zice, nişte măgari de plăcere. Erau de un gri frumos de argint, cu şei mici roşii, cu hăţuri albastre şi cu clopoţei la ureche, care sunau, care sunau. Şi fete mărişoare — chiar mai mari decât mine — se urcaseră pe ei şi făceau un haz! Fără să facă nimic urît, doamnă, să nu credeţi cine ştie ce: ele aveau plăcere, atâta tot. Şi mie, nu ştiu de ce, ropotul piciorușelor măgarilor, ochii lor aşa de blânzi, urechile mătăsoase, mi-au făcut o poftă nebună să fac şi eu o plimbare.

Adevărat, era imposibil. Aveam în pază pe micuţele mele dudui. Şi pe urmă ce mutră aş fi avut eu, cocoţată acolo sus, cu uniforma mea? Dar tot restul zilei nu am făcut altceva decât să mă gândesc la măgari şi numai la măgari. Mi se părea că înebunesc dacă nu împărtăşesc cuiva dorinţa asta; şi cui să i-o spun: nu aveam pe nimeni. Dar când m'am urcat să mă culc — eu aveam camera lui madam James, bucătăreasa noastră de pe vremea aceia — cum s'a stins lumina, iată că mi-au apărut măgarii mei, cu clopoţeii lor, care sunau, şi drăguţele lor picioruşe mici, şi ochii lor trişti... Ei bine, doamnă, mă credeţi, am aşteptat puţin ca să-şi închipuie toţi c'am adormit şi pe urmă deodată m'am sculat şi am strigat cât am putut de tare: „Mult aş vrea să merg călare pe măgari, mult aş vrea să mă plimb aşa!"..

Vă'nchipuiţi, doamnă, nu putusem să mă stăpânes şi credeam că n'o să râdă nimeni de mine, dacă au să vadă că vorbesc prin somn. A fost o păcăleală grozavă, nu-i aşa? Adevărat, o glumă de om prostuţ ce eram...

Nu, doamnă, nu mă mai gândesc, acum, de loc. Bineînţeles, a fost o vreme când m'am gândit... Dar asta nu, nu trebuia să se întâmple. El ţinea un mic magazin de flori, puţin mai jos, pe bulevard, în faţa casei unde locuiam. E nostim, nu-i aşa? Şi mie care îmi plac atât de mult florile! Noi primeam multă lume pe vremea aceia, aşa că eu eram mai mult în magazin decât în altă parte. Şi pe urmă am început să ne întrecem, Harry şi cu mine — (Harry îl chema) de felul în care să aranjăm florile. Iată cum a început. Florile! N'o să vă vină să credeţi doamnă, ce buchete îmi dădea. De multe ori erau din cele mai scumpe şi nu exagerez de loc.

Ei bine, natural trebuia să ne căsătorim şi să locuim în apartamentul de deasupra magazinului; totul trebuia să meargă ca pe roate şi eu eram aceia care trebuiam să aranjez florile în galantar. Oh! vitrina aceia, de câteori n'am aranjat-o eu, Sâmbăta seara! Nu aievea, doamnă, desigur, dar în vis decâteori! Am decorat-o pentru Crăciun cu o inscripţie în frunze de merişor şi tot ce trebuia, pentru Paşti am aşezat crini, cu o stea la mijloc numai în ghiocei, fermecător! Apoi am suspendat... dar însfârşit... ajunge.

Sosi ziua când logodnicul meu trebuia să vie să mă ia ca să mergem să alegem mobila. Aş putea vre-o dată s'o uit? Era într'o Marţi. In după amiaza aceia domnişoara nu se simţea ca deobicei. Ea n'a spus nimic, bineînţeles; niciodată ea nu spune nimic şi nici n'ar spune. Dar eu vedeam bine, după felul ei de a se înveli mereu şi de a mă întreba neîncetat dacă nu cumva e frig — şi năsucul ei părea tot îngheţat. Eram îngrijorată şi ştiam că dacă o las singură o să fiu neliniştită tot timpul. La urmă am întrebat-o dacă nu ar vrea mai bine să nu ies în ziua aceia: „Oh, nu, Eleno, mi-a spus, nu trebuie să ai grijă de mine. Nu trebuie să-l faci pe tânărul tău să te aştepte degeaba". Aşa de senină, închipuiţi-vă, doamnă, fără să-i pese măcar de dânsa. Asta m'a făcut mai nenorocită ca niciodată. Am început să mă întreb dacă... Şi iată că ea a lăsat batista să-i cadă şi s'a aplecat singură să şi-o ia, ceiace nu mai făcuse niciotă. „Dar ce faceţi, domnişoară?" am strigat eu, alergând să o împiedic. „Ei bine, dar...", îmi zise surâzând, puteţi să vă'nchipuiţi, doamnă, „trebue să'ncep a mă obişnui". Oh! atunci, tot ce am putut face... a fost să nu izbucnesc în plâns. M'am dus la masa de coafat şi m'am făcut că frec garnitura de argint, şi apoi nu m'am mai putut stăpâni, am întrebat-o dacă nu i-ar plăcea mai bine să nu mă... „să nu mă mărit niciodată". „Nu, Eleno", îmi spuse — vocea ei, doamnă, era aşa, exact aşa cum am pronunţat eu acuma — „Nu Eleno, *pentru nimic în lume*". Dar în timp ce vorbea, doamnă, eu o priveam în oglindă — bineînţeles ea nu ştia că o văd — a pus mânuţa ei pe inimă, întocmai cum făcea scumpa ei mamă şi a ridicat ochii spre cer... Oh, doamnă!

Când a venit Harry, îi aveam scrisorile gata, şi inelul, şi o broşă mică, drăguţă, pe care mi-o făcuse cadou — era o păsărică de argint cu un lănţişor în cioc şi în capătul lănţişorului o inimă străpunsă de un pumnal. Chiar se potrivea în împrejurarea asta, exact. I-am deschis uşa, nu l-am lăsat să spuie măcar un cuvânt: „Uite,

(Continuare în pag. VI-a)

i-am spus, ia toate astea, i-am spus, totul s'a sfârșit! Nu vreau să te iau în căsătorie, i-am spus, eu nu pot să las pe domnișoara”. El s'a făcut alb, palid ca o femeie. A trebuit să trântesc ușa, și să rămân acolo, dârdâind, până voi fi sigură că pleacă. Când am deschis ușa — mă credeți doamnă, sau nu mă credeți — plecase, într'adevăr, omul ăsta. Am ieșit alergând pe bulevard, așa cum eram, cu șorțul și papucii și am rămas acolo, drept în mijlocul drumului... privind fix. Mult trebuie să mai fi râs de mine cei care m'or fi văzut.

Doamne D-zeule ! ce se aude? Sună ceasul! Și eu care v'am ținut atâta și v'am împiedicat să dormiți. Oh! doamnă, nu trebuia să mă lăsați... Imi dați voie să vă învelesc? Eu o învelesc întotdeauna pe domnișoara în pat, în fiecare seară, întotdeauna, la fel; și ea îmi spune: „Noapte bună, Eleno. Dormi bine și să te scoli de vreme”. Nu știu zău ce m'aș face, dacă nu mi-ar mai spune așa, acuma.

Oh, Doamne ! mă gândesc câte odată.. Ce-ar fi fost acuma dacă s'ar fi întâmplat să... Dar haide, nu folosește la nimic să mă gândesc, nu-i așa, doamnă ? Cu gândul nu se schimbă nimica. Nu mi se 'ntâmplă asta de multe ori. Și dacă mă pomenesc gândindu-mă, îmi dau seama repede: „Haide, lasă Eleno. Poftim, iar începi sărmană proastă. Ca și cum n'ai găsi altceva mai bun de făcut decât să stai să gândești !”

Trad. de TITNIC

Max și Alex. Fischer

Invățământul obligatoriu

Toto Féllman ridică mâna, își trosnește degetele și aruncă pe furiș o căutătură înspre ușa clasei.

Vrea să iasă. Dar, d. Tourntoy-Lépousse, profesor de greacă, care are supărătorul neajuns de a fi tare de ureche, tocmai îi spune lui Robert Robert, camaradul lui Toto, sacramentalul: „Du-te!”

Savanții și medicii n'au studiat îndeajuns, efectul studiilor asupra organismului spiritelor tinere. Este o observație pe care cu toții am avut ocazia s'o facem. Latina, Matematica și Istoria produc perturbații neașteptate, ale vesicei. Greaca mai cu seamă dă rezultate de necrezut.

Luați o clasă de patruzeci și cinci de elevi. Alegeți la întâmplare pentru această experiență, indivizi în vârstă de opt până la șaisprezece ani. In timpul unei ore, douăzeci și cinci, pe puțin, dintre acești adolescenți vor manifesta dorința foarte vie de a părăsi sala de studii pentru a se duce în alt loc.

Unde trebue căutată explicația acestui fenomen ? Noi nu știm. Ocupați a studia istoria naturală în Pierre Louys, legile greutății, aruncând cu sâmburi de cireșe în trecători, sau anatomia trăgând de coadă cățelușul mamei lor — aceste tinere elemente vor resimți cu mult mai rar aceleași necesități. Trebue totuși să ne mulțumim cu această explicație sumară !

Dar Robert Robert apasă cu precauțiune mâna sa pe clanța ușii și revine la locul său.

Știrea pe care o dă .d. Tourntoy-Lépousse că se va trece la examinarea elevilor dă a înțelege lui Toto că nevoia sa este cu mult mai imperioasă decât credea. Incepe să dea semne de o neliniște crescândă, trosnindu-și cu frenezie degetele.

De data aceasta, d. Tourntoy-Lépousse a adresat sacramentalul „du-te!” micului Vaneuil.

Toto se gândește: „Un profesor surd este foarte comod, căci în ora lui se poate pălăvrăgi în voie, dar este plicticos când dorești să eși. Trebue să ridici considerabil glasul ca să observe că-i vorbești și ca să binevoiască să te bage în seamă. Ce animal bătrân acest domn Tourntoy-Lépousse!...”

Vaneuil nu s'a 'napoiat încă.

Toto, care nu recitase încă Iliada, simte că i se apropie rândul. E pierdut.

Cu un gest de disperare, contractându-și figura, producând, prin întâlnirea violentă a degetului arătător cu degetul cel mare, cât mai mult sgomot posibil, și agitându-și tot trupul deasupra băncii, cu o mimică expresivă, Toto percepe urgența de a brusca situația.

El trebue să strige ceva, indiferent ce, foarte tare, pentru a atrage atenția profesorului:

— Dom'le... dom'le... pot să mă duc la nevastă-ta ?

D. Tourntoy-Lépousse întoarce capul și se uită spre Toto Fellmann.

Să fi auzit oare, printr'o întâmplare fără pereche ? Elevii abia își stăpânesc râsul.

Liniște! D. Tourntoy-Lépousse se îndreaptă spre Toto.

— Dragul meu, așteaptă un moment — spune el cu aer foarte calm. — Mai este cineva acolo. Are să-ți vină și ție rândul!...

Trad. de EUGEN B.

CITIȚI AZI :
LECTURA No. 392
FLOAREA LITERATURILOR STRAINE
JEAN FAYARD
DOAMNA CALĂTOREȘTE
Lei 5, Scrierea complectă la chioșcari și librari.

PENTRU CINE ARE NEVOE DE CURA DE KARLSBAD
„Indicațiile și contra indicațiile Curei de Karlsbad”
de Doctorul GR. GRAUR
medic balnear de Karlsbad
Un volum de 72 de pagini 40 lei

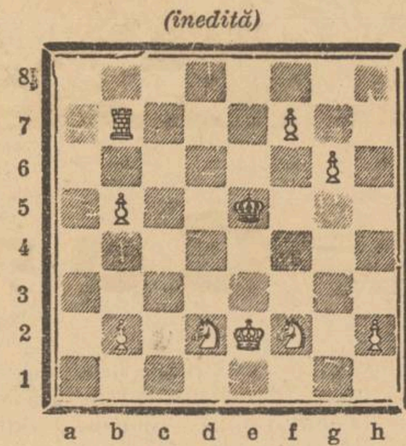

Cronica Șahului

PROBLEMA No. 477

de W. Pauly, București

(inedită)

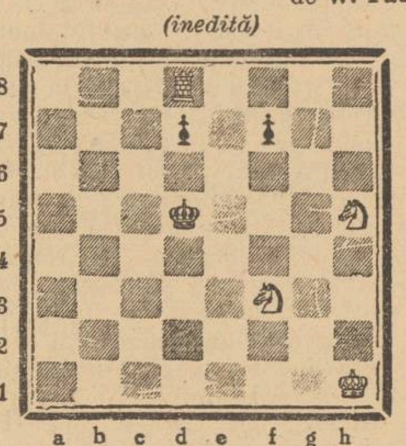
9 + 1 = 10

Mat în 3 mutări.

PROBLEMA No. 478

de W. Pauly, București

(inedită)

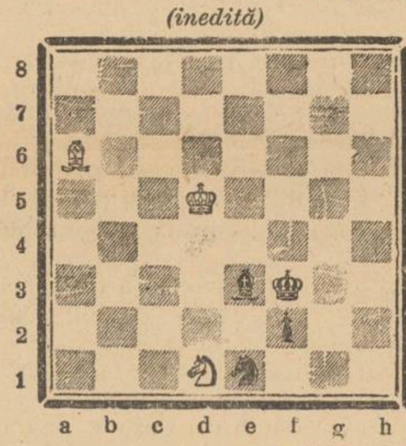
4 + 3 = 7

Mat ajutor în 3 mutări.
Mat aidé en 3 coups.
Hilfsmatt in 3 Zügen.

PROBLEMA No. 479

de S. Thau, București

(inedită)

3 + 4 = 7

Mat ajutor în 3 mutări.
Mat aidé en 3 coups.
Hilfsmatt in 3 Zügen.

Din motive neprevăzute, concursul internațional de probleme lansat în anul 1929 nu s'a mai putut ține. Zilele acestea, vom trimete înapoi problemele primite.

Cu această ocazie rugăm pe toți D-nii compoziști să ne trimeată spre publicare, probleme inedite. Vom expedia tuturor D-lor problemiști câte un exemplar al rubricei.

Aus unvorhergesehenen Gründen kann das im Jahre 1929 ausgeschriebene internationale Problemturnier nicht zu Ende geführt werden. In den nächsten Tagen werden den Einsendern ihre Probleme zürückgesandt.

Gleichzeitig bitten wir die Herren Problemkomponisten unserer Spalte Originale zur Veröffentlichung zu schicken. Belegexemplare der Spalte, werden zugesandt.

Par suite de motifs imprévoyant le concours international de problèmes, qui devait avoir lieu en 1929, n'a pas pu être terminé. Ces jours-ci nous restituerons les problèmes reçus.

A cette ocasion nous prions MM. les compositeurs de nous envoyer de problèmes inédits pour les publier dans notre revue.

Les auteurs recevront régulièrement notre rubrique d'échecs.

P. I. NEGREANU.
S. THAU.

#Ințepături

Poetului T. Măinescu, autorul volumului „O picătură de parfum”.

E-atât de volatil parfumul
Stimatul meu amic,
Că 'ndată ce-ai deschis volumul
N'a mai rămas nimic.

Z.

Cronica balneară

Pe plajă

Pornind pe litoralul mării de la Mamaia până jos la Ekrene, de la orele 7 dimineața până la amiază, un observator pe un hidroavion ar zări din loc în loc mușuroae mici de furnici în jurul unor cutiuțe albe de chibrituri. Sunt vilegiaturiștii care fac plajă vârîți pe jumătate sub un baldachin de madipolon, prins în cuele a patru bețe de teiu.

Scopul prăjirii la soare nu pare să fie în majoritatea cazurilor ameliorarea sănătății, ci căpătarea pe piele a unui certificat de vilegiatură care atestă o ședere de mai multe sau mai puține zile, după intensitatea nuanței de bronz a pielei. Culoarea variază după calitatea epidermei și durata helioterapiei, de la ușoara opărire roșcată-alburie cu bășici, în urma căreia pielea năpârlește în foi subțiri de țiplă până la tuciul masiv, unsuros.

Iată cum se face cura de soare: Pacienții pornesc dis de dimineață de acasă, îmbrăcați în costum de bae, peste care se aruncă în grabă un halat de prosop ornat cu flori vii și prevăzut cu un șnur gros cu ciucure. De preferință însă lumea îmbracă pijamaua care este de felurite forme și culori. Foarte multe sunt alcătuite din două fuste largi, una de fiece picior, unite apoi sus într'un singur corp, și legate de umeri printr'un sistem de bretele și bandaje, menite să oprească surparea sânilor și să descopere spatele până acolo unde, divizându-se, încetează de a se mai numi astfel. Altele au forma unor costume braziliene, a căror pantaloni sunt lărgiți jos printr'un clin mare, de altă materie, provocând un contrast de linii și culori.

Este evident însă că „stilul” pijamalei nu derivă atât din alcătuirea ei, cât din silueta persoanei ce-o poartă. La trupurile tinere și svelte ea accentuează o mișcare ritmică de linii lungi, o elegantă întretăere a membrelor inferioare, care, dacă bustul este subțire cu sânii ușor butonați și capul tuns cu rotunditate, evocă o rasă de Diane subțiri de Poitiers, ușor masculinizate și americanizate. Nu tot astfel stau lucrurile cu persoanele corpolente. Atunci fundul pantalonilor apasă ca o massă gelatinoasă asupra restului, strivind toate celelalte linii și efectul geometric este dintre cele mai regretabile. Se poate observa totuș că vanitatea fizică e în raport direct cu massa și că în deosebi persoanele corpolente sunt acelea care se supun costumelor plastice și aderente.

In afară de aceasta costumul se completează cu o pălărie mare de pae — formă mexicană — pe cap și pantofi de gumilastic în picioare. Bărbații preferă să iasă în pijama de noapte, vărgată și nu rareori cu cască colonială, îmbunătățită cu o strașină de țiplă opacă. Se observă că ei folosesc mai mult pantofii de casă, pe care îi târăsc în chip de papuci, strivind cu călcâiele carâmbii. Un sac mare de creton legat de două mari inele de lemn conține tot ce poate fi de folos lungii șederi pe plajă: un termos cu răcoritoare, alimente, prosoape, cremă *Nivea* și *Realitatea Ilustrată*.

Cineva și-ar putea închipui — și cu aceasta facem atenți pe eventualii noi *plajiști* — că venirea așa de dimineață este determinată de calitatea razelor solare la acele ore. Nu! Totul se reduce la o prevedere egoistă și anume la intenția de a reține pe nisip un loc mai bun prin înfigerea celor patru bețe sau a unui parasol. Uneori și această prevedere se dovedește tardivă căci pe locul prestabilit o mână și mai harnică a înfipt alte bețe din timpul nopții. In definitiv viața este o luptă continuă pentru existență și asta se poate vedea cu prisosință în aceste mici triburi întâmplătoare. Individul care s'a sculat în zorii zilei spre a-și alege satisfăcut și cu un viu simț de proprietate nisipul cel mai uscat și cel mai bătut de soare se vede deodată prizonierul a noui tabere de întârziați care îl asediază și-i răpesc soarele cu pânzele adiacente. Mai întodeauna în aceste împrejurări se ivesc conflicte mărginite la simple invective sau cu derivații militare, ca scoateri de bețe, smulgeri de corturi și alte violențe.

In privința curei însăși de soare, lumea se împarte hotărît în trei categorii. Din prima categorie fac parte copiii, care beneficiind de vârstă, sunt îngăduiți să alerge pe plajă în toată goliciunea. Spectacolul în multe cazuri este foarte indecent, dar necesitatea ca și părțile procreatoare să fie bronzate pare tuturor convingătoare. Se întâmplă adesea ca vreo domnișoară din toate punctele de vedere nubilă să apară nudă, declarându-se *proprio motu* copil, ceeace provoacă un mare interes pentru copilărie în toată asistența virilă. A doua categorie o alcătuesc persoanele care cred că realizează perfecțiunea fizică. Acestea n'au deobiceiu astâmpăr și se leagănă neîncetat pe coapse dealungul plajei cu un picior pe nisipul fierbinte și cu unul în floarea de spumă a apei, fără să privească pe nimeni, dar spunând din toată ființa, din umeri până la călcâe: iatămă, iată-mă! Când obosite se trântesc în nisip poza lor nu e fără studiu. Fie culcate pe spate cu picioarele ușor desfăcute și inerte spre a li se vedea toată evoluția, fie într'o rână cu un picior închis peste celălalt deschis în chip de antiteză, fie pe brânci, călcând aerul alternativ cu tălpile, tinerele femei sunt liniștit cinice și orgolios chemătoare. Trase sub cort, turcește, stau persoanele mature indiferente la privirile lumii și îngrijorate numai de tehnica curei. Aci mușchiulatura sbârcește violacee pielea, sânii cad în valuri concentrice și centrul trupului îl formează pântecele revărsat peste bazin. Cranach, Dürer și pictorii olandezi trăesc pe plajă în necruțătoarea lor analiză a cărnurilor dospite peste granițele scheletului și a bătrâneții sbârcite și hidoase.

Cât este de adevărat că ispita este o fată a absenței, a visului se poate vedea în indiferența dacă nu sila cu care bărbatul privește pe plajă femeea, ceeace pe de altă parte dovedește lipsa de psihologie a femeii care vrea să ispitească nudă într'un loc cu consensul nudității. Culme a ironiei! Indiferenți atâta vreme cât femeea este aproape bărbații devin curioși când un obstacol le interzice privirea. La băile reci de nomol de la Tekirghiol, unde un zăplaz desparte secțiunea femeilor de aceea a bărbaților, oricine poate vedea pe aceștia din urmă privind cu aviditate prin crăpăturile și nodurile gardurilor ceeace toată lumea de dincolo de gard vede fără curiozitate și fără mirare.

OVIDIUS

Curiozități

O tragedie în lumea animală

Pe coasta norvegiană, la Bergen, s'a petrecut o tragedie animală care a fost urmărită în toată desfășurarea ei de către niște pescari aflați în apropiere.

O balenă se îndrepta în goană nebună spre fiordul Howdal. Apa mării părea că clocotește în urma ei; iar din depărtare se auzea un vâjâit puternic. Priveliștea putea fi comparată cu goana unei bărci de curse. Pescarii priveau spectacolul cu nedumerire. Curând însă, fură lămuriți. Vre-o douăzeci de pești-ferestrău spintecau suprafața apei ca niște săbii, încercând să se apropie de balenă. Urmăritorii trebue s'o fi hărțuit multă vreme, căci balena se apropia greoiu de țărm. Deodată se opri. De spaimă dădu naștere unui pui pe care-l lăsă pe banchiza netedă de nisip. Imediat după aceea porni din nou în larg, dar urmăritorii o ajunseră din urmă. Ii sfâșiară mai întâi maxilarul inferior, apoi coada. Balena se zbătea zadarnic. După scurtă vreme fu complect măcelărită. Suprafața mării era roșie de sânge și bucățile de grăsime ale balenei pluteau peste tot locul. Sângeroșii pești-ferestrău consumaseră numai o mică parte din vânat și-și văzură apoi de drum.

Puiul de balenă fu găsit mort. Muzeul de științe naturale din Bergen l-a preparat și-l va expune în muzeu.

Peștele-ferestrău e socotit de către pescari drept ucigașul balenelor și al morselor. Setea lui de sânge întrece cu mult pe a rechinului. Voracitatea lui nu cunoaște margini și nu rareori a fost văzut mâncându-și semenii. In stomacul unui pește-ferestrău mort s'au găsit în afară de pești, resturile a cincisprezece morse.

Pescarii l-au poreclit cu drept cuvânt spaima mărilor.

Un radio de buzunar

O inovație foarte importantă a fost decurând introdusă în metodele polițienești ale Angliei. E vorba de un mic aparat radiotelefonic pe care orice agent va putea să-l poarte cu sine, astfel ca să poată primi instrucțiuni de la oficiul central al poliției engleze.

Săptămâna trecută s'a făcut într'adevăr prima experiență la Brighton, în prezența generalului Atscherley, inspector superior de poliție.

Câțiva agenți prevăzuți cu acel aparat de radio, au fost împrăștiați în diverse puncte ale orașului. Li s'a dat apoi de la centru ordinul să oprească și să confiște un automobil pe care polițiștii de la centru l-au descris în amănunțime.

Agenții care au primit această știre, s'au postat pe diverse străzi până ce automobilul își făcu apariția și fu astfel oprit și arestat.

Interesant este că, imediat după aceia, un domn s'a prezentat foarte amărît la prefectura poliției ca să denunțe furtul automobilului său, întâmplat numai cu câteva minute înainte, în timp ce el se afla într'un magazin.

Astfel s'a experimentat în mod serios noul sistem, care a dat rezultatele cele mai bune, întrucât hoțul a fost arestat, după cinci minute de la furt, de către un agent care s'a postat în mijlocul străzii, cu revolverul în mână.

Aparatul cu ajutorul căruia acest agent a aflat atât de repede despre furt și a putut astfel să-și împlinească datoria, nu este prea greu, este de-o formă plată și poate fi ținut în buzunar, sub tunică. Are un clopoțel de alarmă și o rază de acțiune de 80 kilometri.

Probabil, că poliția engleză îl va adopta pentru circumscripțiile din întreaga Anglie. S'a făcut calculul și s'a stabilit că, în cincisprezece minute, se poate comunica astfel cu toți agenții împrăștiați în diverse provincii.

„Aș vrea să știu”

L. IONESCU-LOCO.

Care e baza pesimismului filozofic al lui Schopenhauer?

Schopenhauer își întemeiază pesimismul său pe analiza naturei în general și a firii omenești în particular.

El vede pretutindeni în univers o puzderie de voințe oarbe, inconștiente, deslănțuite unele contra altora. Voința este tendința fundamentală a omului și a tuturor făpturilor: animale, vegetale. Ea constitue fondul chiar și a ceeace ne-am deprins să considerăm ca simple energii fizice din natură. Din această cauză lumea este un război al tutulor împotriva tutulor, un teatru de carnagiu.

In ceeace privește voința la om, ea necesită întotdeauna un efort penibil; deci orice viață este, prin însăș natura ei, nenorocită.

Voința este origina răului și ca atare, trebue înlăturată, suprimată. Cum ? Inăbușind însăș dorința de a fi, care se confundă cu această voință elementară, renunțând la viață și apropiindu-ne de moarte prin reducerea la minimum a voinței de a trăi.

Aceasta e concluzia pesimismului schopenhauerian, care amintește într'o măsură isbitoare idealul budist al nirvanei.

A. S. Q.-LOCO.

Dece numele proprii rusești cuprind două nume de familie?

Numele propriu al unei persoane se exprimă în general, în rusește, prin trei părți distincte, înșirate în ordinea următoare: întâi numele de botez, al doilea numele de botez al tatălui cu sufixul *ovici* și al treilea, numele de familie. Așa de ex. Niculae Alexandrof, fiul lui Ivan se numește: Niculae Ivanovici Alexandrof.

In cazul femeilor măritate cel de-al doilea nume este derivat din numele de botez al soțului terminat cu sufixul *ovna*. Astfel soția lui Ivan, căpătăt numele Ivanovna.

M. ZWEIFEL-IAȘI.

Ce lucrări critice aș putea consulta asupra lui Dostoiewski în limba română și franceză.

In limba română: *Studii critice* de *Gherea*. In limba franceză: *„Dostoiewski”* de *André Gide*, *„Dostoiewski”* de *Ștefan Zweig* și *„Les révelations de la mort”* de *Leon Chestov*.

PENTRU BORȘ ȘI BAE
FLOARE DE TĂRÂȚE HERDAN

Cărți și Reviste

JEAN NAUM: Cu aripile întinse
(București, 1932)

Războiul a despicat în două printr'o prăpastie adâncă primul sfert al acestui veac. Un abis iremediabil s'a deschis între anii dinainte de război și epoca actuală. Nimic nu-l poate umple, nimic nu-l poate șterge din amintire. El desparte nu numai două epoci apropiate ale istoriei ci două lumi, două continente spirituale, două mari evuri, deosebite între ele profund și total.

Pentru generația de astăzi epoca de la 1900 pare mai îndepărtată în timp decât oricare altă epocă a istoriei. Nu e nici o exagerare în această afirmație. Credem că între 1900 și vremea de astăzi este mai mult o deosebire de spirit, de sens și de ritm. Toate gândurile, toate sentimentele, toate faptele noastre sunt conduse, mânate, deviate sau oprite de alte imbolduri, de alte avânturi. La sfârșitul războiului omenirea a fost în prada unei cumplite crize morale, cu siguranță una dintre cele mai mari pe pe care le-a cunoscut vreodată istoria. O criză care e încă departe de sfârșit. Urmele acestei crize se văd și în literatură, — poate în literatură mai mult decât oriunde. Pulsul vremii noastre e agitat și desechilibrat. Inima omenirii e bolnavă și ostenită. Lumea actuală uită încetul cu încetul că există o viață interioară. Uită că sunt, alături de realitatea materială și palpabilă, mari realități spirituale, din rămășițele cărora trăim mereu, oricât le-am nesocoti și le-am repudia.

Timpurile de acum treizeci de ani erau mult mai calme și mai confortabile. Lumea era ghiftuită de prea mult belșug și de prea multă pace. Nu erau nici atâția șomeri, nici atâtea inegalități valutare, nici atâtea graniți. O călătorie prin Europa de atunci era simplă și comodă. Nu-ți trebuiau atâtea vize și permise ca astăzi și puteai să-ți iei la chimir oricâți napoleoni de aur voiai, fără să ai nevoie de o încuviințare specială și limitativă a Băncii Naționale.

Aceste fericite timpuri le evocă d. Jean Naum în cartea d-sale de amintiri. Paginile cărții povestesc o viață de student bogat în Parisul dela 1900. Autorul a avut norocul să guste din plin această viață și nu e de mirare că o zugrăvește acum cu dulce melancolie și multă părere de rău. Situația sa de băiat „de familie" cu avere, l-a făcut să cunoască oameni și lucruri pe care nu oricare vulgar student are prilejul să le cunoască. Așa dar materialul cărții e confortabil, după cum confortabil e totul: tonul, stilul, atmosfera întreagă a volumului.

Pentru cititorul tânăr de astăzi care n'a apucat să trăiască vremurile din tinerețea d-lui Naum, cartea aceasta prezintă fără îndoială un interes autentic. Ea poate să-l facă să mediteze puțin asupra vorbei înțelepte că „părinții au mâncat aguridă și copiilor li se strepezesc dinții". Ea îl va face să se întrebe încăodată de ce oamenii dela 1900 au trăit atât de bine și noi cei de astăzi așa de prost și mai ales să se întrebe de ce acești civilizați subtili și rafinați dela începutul secolului, confortabili și ghiftuiți, s'au apucat să pornească unii împotriva altora cel mai stupid război din câte-a văzut omenirea. Și va spune desigur tânărul cititor de astăzi că nici oamenii de la 1900 nu meritau să se lăfăiască în belșug, nici noi nu merităm să purtăm ponosul civilizatelor lor păcate.

Dar cartea d-lui Jean Naum, tocmai pentrucă evocă o lume dispărută are o incontestabilă valoare literară. Trecutul, chiar când îl blestemăm, rămâne frumos și atrăgător. Prin tonul ei sfătos și bătrânesc, care are câteodată o rezonanță atât de stranie, cartea d-lui Naum constituie o lectură agreabilă — ca lectura unor scrisori vechi.

A. P.

ALFREDO RUSSO: L'Eroica finzione
Romanzo — Ed. Gorlini, Milano

Tema noului roman al lui Alfredo Russo se poate rezuma cam așa. Două surori, contesele Giovanna și Marina Claris, amândouă foarte ispititoare, curate din punct de vedere moral, se adoră. Dar Giovanna, cu doi ani mai mică, se îmbolnăvește de piept. Iată-le prin urmare pe amândouă intrând într'un sanatoriu suedez, unde Marina care nu vrea să-și părăsească sora, îi devine ca un înger păzitor.

Aici, începe propriu zis acțiunea dramatică a romanului, întrucât atât Giovanna cât și Marina se îndrăgostesc de tânărul și celebrul doctor Claudio, care însă este îndrăgostit numai de Marina.

Dar Marina, căreia sora idolatrizată i-a mărturisit taina inimii sale, se sacrifică, într'un chip cam bizar: convinge adică pe Claudio să se căsătorească cu Giovanna, fără să ascundă totuși viitorului cumnat că și ea l-ar lua bucuroasă.

Urmează de aici o situație foarte ciudată, întrucât Claudio e constrâns, de milă, să arate că o iubește pe Giovanna. Iar sacrificata Marina va continua să iubească în chip ideal pe doctorul Claudio, deorece își dă seama că bolnava nu va putea trăi mult.

Faptele se rezolvă apoi în mod neașteptat: căci Claudio — deși mereu apropiat de Marina — sfârșește prin a-și iubi soția, care moare după patru ani și după ce a dat naștere unui copil. Iar Marina, așa cum a făgăduit surorii sale înaintea morții ei, se căsătorește cu un oarecare care o iubea de mult fără succes.

Citind romanul lui Alfredo Russo, ești într'adevăr curios să-i afli desnodământul, deși în cursul lecturii te întâmpină atâtea neverosimilități. Și când acest desnodământ este atât de slab și de fals pentru firul întregii acțiuni, îți dai seama de slăbiciunea romanului întreg. Ce are într'adevăr deosebit acest roman: o temă îndrăzneață sau o țesătură complexă?

Alfredo Russo, într'un loc al romanului, face pe un personaj să declare că „numai fantezia unui romancier poate concepe asemenea compromisuri". Suntem de acord. Dar nu atare fantezie este cea mai fericită.

Fiecare hotărîre și fiecare faptă a personajelor din „l'Eroica finzione", n'are nicio explicație psihologică. Acționează într'un fel sau altul cutare sau cutare personaj, numai din necesitatea de-a complica o acțiune care, în intenția autorului, trebue să pasioneze, și să emoționeze. Problemele psihologice ce se ivesc la tot pasul în roman, sunt numai puse, dar nu rezolvate.

Alfredo Russo construește și desvoltă acțiunea lucrării sale cu oarecare ingeniozitate, dar în ce privește fenomenul psihologic, dealtfel centrul inspirației sale, el se mulțumește cu afirmări dogmatice. Artistul e liber, în opera sa, să reprezinte oameni mergând în patru labe, dar pentru asta trebue să ne convingă, prin forța lui de transformare artistică, de existența reală a acestui fel de oameni. Din păcate, autorului nostru îi lipsește această putere. Și deși lectura romanului, se face cu mult interes, trebue să recunoaștem aci cât de șubred e romanul. — *S.*

Omagiu Profesorului C. Rădulescu-Motru

Societatea Română de Filosofie dă publicității, în editură proprie, o lucrare filosofică de mare însemnătate pentru cultura românească.

Lucrarea poartă titlul *Omagiu Profesorului C. Rădulescu-Motru.* Nu e numai un omagiu sincer și bine meritat, adus de prietenii și foștii săi elevi profesorului și gânditorului celui mai de seamă al nostru, cu prilejul împlinirii a 35 ani de activitate didactică, ci și o înfățișare dintre cele mai documentate și mai instructive a problemelor filosofiei contemporane.

Prin conținutul și prin înfățișarea lui, volumul acesta de 580 pagini, se deosebește de toate lucrările similare publicate la noi până acum.

Seriozitatea acestei lucrări se poate deduce din conținutul ei, precum și din numele persoanelor care colaborează.

Volumul cuprinde două părți. Una închinată analizei personalității celui sărbătorit și intitulată *Viața și Opera prof. C. Rădulescu-Motru.* „Viața, personalitatea și opera" de G. Vlădescu-Răcoasa; „C. Rădulescu-Motru psiholog" de Eugen Speranția; „C. Rădulescu-Motru filosof al culturii" de M. Ralea; „C. Rădulescu-Motru metafizician" de I. Brucăr; „C. Rădulescu-Motru pedagog" de V. Băncilă.

Partea II-a e dedicată problematicei filosofiei contemporane și expune:

Disciplinele filosofice în lumina actualității „Logica și teoria cunoștinței" de I. Petrovici; „Metafizica" de M. Florian; „Sociologia" de D. Gusti; „Pedagogia" de G. G. Antonescu; „Estetica" de T. Vianu; „Psihologia" de C. Georgiade; „Etica" de P. Comarnescu; „Filosofia dreptului" de Mircea Djuvara; „Filosofia religiei" de M. Uță; „Filosofia istoriei" de N. Bagdasar.

E o operă de netăgăduită utilitate, care se adresează deopotrivă studentului, profesorului și tuturor intelectualilor care se interesează de mișcarea filosofică. — *h*

„Viața Romînească"

Ultimul număr al revistei „Viața Romînească" aduce un material bogat și variat.

D. I. Petrovici publică una din conferințele ținute de d-sa la Sorbona. Sub titlul „Reflexiuni despre popularitate", autorul arată aspectele uneia dintre cele mai interesante probleme psihologice.

Factorul principal care ne îndeamnă să căutăm popularitatea este instinctul de dominație, și acest instinct este uneori atât de perseverent, încât se exercită chiar atunci când instinctul de conservare a pierdut orice rațiune de a fi.

Ce alt motiv, — se întreabă d. Petrovici, — i-ar fi îndemnat pe unii oameni să caute o popularitate postumă?

Deși s'ar părea că problema popularității nu se poate pune decât în sfera practică și în special în domeniul politic, d. Petrovici dovedește că regiunile cele mai ideale: arta, știința, filosofia, cunosc deopotrivă această tendință.

Firește, popularitatea nu e totdeauna mărturia sigură a valorii. Sunt cazuri când oameni mediocri și opere superficiale s'au bucurat de aprobarea mulțimilor; posteritatea însă i-a așezat în adevărata lumină.

Concluzia ce se desprinde din numeroasele exemple cercetate de d. Petrovici e admirabil exprimată în aceste rânduri:

„Un om care aspiră la popularitate, — păstrând intactă comoara convingerilor și credințelor sale, — să facă toate sforțările pentru a câștiga dragostea mulțimilor și să se bucure din belșug de roadele succesului său; dar acela care pentru a deveni popular, e gata să se coboare la nivelul mulțimilor, e de două ori vinovat: întâi fiindcă a părăsit un loc mai modest, unde ar fi fost de folos, și în al doilea rând, fiindcă a așezat, într'un loc care se cuvenea unei valori reale, aparența numai a unei valori și a unei forțe care nu există în realitate".

D. G. Călinescu ilustrează în articolul „N. Bălcescu și Ciro Spontoni" modul cum se folosește autorul „Istoriei Românilor sub Mihai Viteazul" de unul dintre cele mai prețioase izvoare istorice privitoare la epoca voevodului muntean. Prin alăturarea textului românesc și a pasajelor corespunzătoare din lucrarea „Historia della Transilvania" de Ciro Spontoni, se vede clar că Bălcescu utilizează aproape cuvânt cu cuvânt izvorul italienesc.

Ocupându-se, în cronica externă, de criza engleză și de repercusiunile ei internaționale, d. Andrei Oțetea precizează cu date temeinice că această criză are cauze mai adânci și mai îndepărtate decât în dezorganizarea lumii de după războiu. Criza mondială n'a făcut decât să se suprapună crizei specific engleze, care a început pe la 1880 și s'a manifestat prin pierderea regalității cărbunelui, pe care se întemeia supremația economică a Angliei.

In același număr, d. Dan Bădărău scrie despre „Intuiția bergsoniană și Edouard Le Roy", d. C. Enescu despre „Statul Sovietic", d. Aurel Cosma jr. despre „Istoria presei române din Banat", d. Petre Pandrea despre „România și situația internațională", etc..

D-nii I. Igiroșianu, I. M. Marinescu, A. Cotruș și George Lesnea publică versuri.

Rubrica Miscelaneelor cuprinde o serie de articole remarcabile prin ascuțimea polemică.

Numeroase recenzii și o bogată revistă a revistelor închee volumul. — *h.*

Mihail Sadoveanu

M. Sadoveanu este un moldovean autentic. Cu alte cuvinte, structura personalității sale artistice dă pe față distinct, pronunțat până la evidență caracterele specifice poporului moldovean — poporul care l-a produs și viața socială în care s'a desvoltat, adică aceia a clasei mijlocii și de jos dela sfârșitul sec. XIX. In ființa lui s'a adunat toată viața acelui popor cu aspirațiile, cu bucuriile și durerile ei, cu ceiace este mai adânc și mai permanent în ea, cu însăși esența ei. Viața aceia a venit de departe, din timpuri vechi, s'a scurs pe încetul în mii și mii de șuvițe imperceptibile care s'au iscat din ființa a mii și mii de strămoși — oameni mai noi și mai vechi până departe în întunericul vremii — și a răsbătut aici ca într'o adâncătură imensă. In făptura lui Sadoveanu s'a concentrat însăși făptura Moldovei, a norodului și a pământului ei, filtrată prin sufletul generațiilor. Este energia specifică a rasei. Viața aceasta multă și veche s'a amestecat, s'a întrepătruns, s'a legat laolaltă și din ea a răsărit spontan asemeni acelor plăsmuiri minunate din povești, ființa poetului acesta. Așa s'a întâmplat și cu Eminescu; dar acolo — mai mult decât aici — Moldova adormită de secole s'a deșteptat deodată la viață, și printr'o sforțare supremă, ca și când ar fi voit să-și retrăiască într'o clipă tot trecutul ei mort, l-a creat pe el. Deaceia Eminescu, mereu neegalat se ridică tot mai sus pe orizontul poeziei noastre, tăcut și singuratic ca și Luceafărul său. Eminescu rămâne în multe privințe o enigmă. Sadoveanu este mai aproape.

Dacă este adevărat că poeții mari comprimă în sufletul lor însușirile esențiale ale rasei — și Sadoveanu este un asemenea poet — în acest caz conturarea personalității lor artistice este în funcție de cunoașterea exactă a acestor caractere specifice rasei. In adevăr, M. Sadoveanu este expresia sufletului moldovean și în primul rând al acestui suflet. In el găsim, ceiace se numește specificul moldovean; în primul rând și mai ales asta. La fel și cu Eminescu. Structura lor sufletească, structura sufletului lor de poeți nu se poate explica in abstracto. Ea se proectează pe fondul eredității. Sadoveanu ca și Eminescu nu sunt produsul oricărei părți a pământului românesc. Ei nu sunt în special Români, fiindcă sunt anume produsul acelui pământ care se întinde la răsăritul Carpaților până în stepa rusească; iar aceasta ni se pare că nu e indiferent când e vorba să fie înțeleasă personalitatea unui artist. Dimpotrivă, o chestiune esențială, pământul solid pe care trebuie să rămânem mereu. Opera poetică, în ceiace are mai adânc, mai universal și mai permanent este creație; adică lucrare inconștientă. Deaceia este adevărată și sinceră. Rațiunea ne poate înșela; instinctul nu. Poezia este creația instinctului de frumos. Așadar ea exprimă ceiace e mai profund în sufletul omului poet — respectiv caracterele specifice ale rasei.

Intr'adevăr, iată caracterele specifice sufletului moldovean: blândețea creștină colorată viu de sentimentul religiei; nu de un sentiment raționalizat ci inconștient și confuz. De aici însuflețirea naturei care merge până la divinizarea ei. Oare sentimentul naturii la cei doi poeți moldoveni nu este tot atât de adânc, tot atât de obsedant ca și acela al religiei? Intre aceste două mari sentimente — al divinității și al naturei — nu există limite. Ele se întrețes. Pentru sufletele puțin evoluate divinitatea se amestecă cu natura; adică, acestea nu au ajuns încă până acolo să aleagă spiritul divin din fenomenele naturii. Avem aface cu un fel de creștinism panteist. In sensul acesta Sadoveanu și Eminescu sunt suflete profund religioase. Domol și nostalgic, sufletul acestui popor pare mereu întors către sine și către natura cu care se amestecă. Ființa sa tăcută înclinată către contemplație și lirism se împletește cu natura deasemeni tăcută și misterioasă. Deaceia nu e de loc întâmplare că cei doi mari poeți moldoveni sunt suflete nostalgice și singuratice. Dar ceiace caracterizează sufletul moldovean în primul rând este pasivitatea și misticismul. Aici stau rădăcinele lui Eminescu și Sadoveanu. De aici izvorăște nostalgia, sentimentul de adâncă religiozitate, impresia aceia de infinit care ți-o dă opera lor. Drumul către melancolie și pesimism tot de aici pornește. Sadoveanu este un melancolic și un pesimist. Așa a fost și Eminescu; dar mai mult decât el. Intr'un fel sufletul moldovean este primitiv. Zbuciumările vieții moderne, mașinismul și pozitivismul din vremurile noastre nu l-au transformat. Abia în timpul din urmă își caută o nouă formă de viață. Ca pretutindeni, și aici războiul a revoluționat spiritele. Eminescu și Sadoveanu sunt doi primitivi: mai puțin întâiul; mai mult al doilea.

Aproape întotdeauna, când a fost vorba să i se găsească termen de comparație și înrudire, critica literară a apropiat pe Sadoveanu de Neculce și Creangă. Aceasta ni se pare o eroare. Tocmai cu aceștia Sadoveanu se înrudește mai puțin. Apropierea a rezultat poate și de acolo că acest poet a rămas un admirator statornic al lui Neculce și Creangă. Totuși, între ei nu există decât o înrudire aparentă. Ca și aceștia și mai mult decât ei, Sadoveanu este un mare povestitor. Limba sa este graiul domol al poporului moldovean, ca și la Neculce și Creangă; dar asemănarea se oprește aici. Este numai de suprafață. Neculce este poetul clasei sale. In opera sa se simte mai ales boierul impresionat de nestatornicia acelei vremi, de prăbușirea domniei și boierilor. Acolo este regretul după strălucirea de altădată a Moldovei și a cârmuirii. Limba este aceia a vremii: simplă și vie. Viața largă însă, viața norodului mult încremenită de o sută de ani pe pământul patriei sale — Moldova însăși — acestea toate i-au rămas străine lui Neculce. I. Creangă este poetul țăranului emancipat din părțile Neamțului, poetul plăeșului; dar numai atât. Limba sa este aceia a țăranilor săi. Creangă nu este poetul autentic al țăranului moldovean, după cum nici Neculce n'a fost poetul autentic al Moldovei vremii sale. Creangă ne-a înfățișat sufletul vesel, naivul și humorul robust. Nici o umbră de tristeță în opera sa. Nimic din acea nostalgie, din elementul acela mistic caracteristic structurii sufletului moldovean. Opera sa profund sinceră, profund viabilă, profund omenească nu ne înfățișează totuși specificul acelui suflet. Neculce și Creangă, poeți în sensul strict al cuvântului, nu sunt cu toate acestea poeții reprezentativi ai Moldovei. Aceștia sunt: Eminescu și Sadoveanu.

A. Cehov, reprezentantul autentic al humorului slav, dă pe față în acelaș timp și trăsăturile particulare ale rasei: nostalgia și misticismul rusesc. Cehov înfățișează humorul sufletului de stepă. Râsul său îți strecoară întotdeauna în suflet nu știu ce trist, ceva care te neliniștește și care nu știi de unde vine; sentimentul acela de gol, de imprecis, de mister pe care ți-l trezește întinderea nesfârșită a stepei. Numai la urmă, dupăce ai râs cu tot sufletul și dupăce nuvela s'a încheiat, inconștient te simți stăpânit de o neliniște ciudată E tot așa, cum se întâmplă uneori, după o deslănțuire de veselie sănătoasă, deodată te vezi învăluit de un sentiment neexplicabil de tristeță. Creangă, fără această particularitate, ne înfățișează humorul sufletului de munte: robust și senin. Sufletul moldovean se apropie în unele privințe de acela slav. Aceiași înclinare către nostalgie și misticism; aceiași primitivitate.

Și Caragiale este un humorist; dar râsul său este mai evoluat. El dă pe față mobilitatea caracterului muntean, sângelui acela aprins și hotărît, promptitudine în acțiune, lipsă de meditație, activism. Intr'un fel, Caragiale este poetul reprezentativ muntean; și, credem că mai autentic decât Creangă pentru Moldova.

Deasemenea Rebreanu. Nu e o întâmplare faptul că el este adevăratul poet epic român. Faptul are explicație. Rebreanu exprimă sufletul aspru și înclinat către obiectivism al ardeleanului; adică tocmai ceiace e caracteristic acestui suflet: epicul. Și Coșbuc a fost în parte tot așa.

Sadoveanu rămâne poet liric și desigur cel mai mare după Eminescu. Nici nu se putea altfel. Amândoi își scot apele din acelaș isvor, dar de la adâncimi diferite. Iată pentruce adevărata apropiere a lui Sadoveanu este de Eminescu. Tocmai pentru aceia că mai ales ei închid în opera lor ceiace e mai vechi și prinurmare mai adânc în sufletul poporului care i-a produs. Tocmai pentru aceia sunt cu desăvârșire noi și cu desăvârșire originali. Nimic din opera lui Eminescu în aceia a lui Sadoveanu; deși aceiași viață se mișcă în amândouă.

Critica și istoria noastră literară au vorbit întotdeauna de poezia poporului alături de Alecsandri, Creangă, Coșbuc, etc. Dar unde se simte mai adânc decât în Eminescu și Sadoveanu aerul acestei poezii? Cine a intuit-o mai profund? Dacă cei dintâiu s'au inspirat mai mult din forma ei, aceștia din urmă s'au născut întrepătrunși cu însăși viața de acolo. Opera lor crește deadreptul din sufletul și poezia poporului. Dar dacă în opera lui Eminescu nu găsim anume pământul, apele, codrii, viața Moldovei de atunci sau de altădată, ci ceiace este etern omenesc iscat din acea viață, adică dacă M. Eminescu a crescut din pământul Moldovei, dar s'a revărsat peste hotarele ei strâmte și s'a amestecat până departe în zări cu minunile culturii omenești, M. Sadoveanu s'a împletit cu viața Moldovei până la coincidență. Nici un alt poet nu ne înfățișează specificul moldovean în culori mai sugestive decât el. In toate privințele Sadoveanu este cu desăvârșire moldovean. Așa ceva nu s'a întâmplat nici chiar cu Eminescu și nici cu un alt poet al nostru. Incontestabil că Eminescu este mai profund și prin simțire și prin gândire și deci mai aproape de rădăcinele cele vechi ale neamului. Dar numai atât. Deaceia este și mai universal. Nici Rebreanu nu se amestecă în așa proporție cu viața Ardealului. El nu o epuizează până la secătuire așa cum face Sadoveanu; nu o acopere în întregime, nu încheie o epocă, nu este atât de personal, nu creiază o școală. Omul acesta vorbește în numele unui popor și al unei culturi; al unui anumit suflet și al unui suflet întreg — acela al Moldovei. El este autorizat și voit de aceasta. Este adică o personalitate proeminentă, cu totul cineva. In istoria culturii noastre se va vorbi despre epoca lui Sadoveanu și despre școala sa așa după cum se vorbește despre Eminescu. Care alții dintre poeții noștri au atins proporțiile acestora? Afară de ei, cine a mai încercat să creeze la o vârstă atât de timpurie și totuși atât de perfect? Oare se poate vorbi de ucenicie literară la ei?

O singură explicație. Amândoi sunt inspirați în sensul cel mai sgârcit al cuvântului. Aici stă toată taina. Și Caragiale este un mare creator. Și Rebreanu. Dar se bucură ei în creațiile lor de acea spontaneitate extraordinară de care se bucură Eminescu și Sadoveanu? Sunt adică tot așa de poeți? Opera lui I. L. Caragiale — uimitor de vioaie, uimitor de ironică, uimitor de inteligentă — și tocmai pentru aceste motive nu este oare un produs mai puțin al inspirației și mai mult al inteligenții? Dar opera lui L. Rebreanu, prin vastitatea ei și prin simetria de construcție nu tot așa se pare a fi mai ales produsul unei munci aspre și îndelungate? Despre Caragiale nu avem intuiția că își domină opera, că aceasta e prea limitată față de inteligența sa? Dimpotrivă, Rebreanu nu ne sugerează ideia că este dominat de operă, că proporțiile acesteia sunt prea mari în raport cu posibilitățile sale de artist? De unde toate acestea? Operele de poezie superioară rămân opere de viață; iar viața este produsul spontan al energiei naturale. Ca și aceasta, operele de poezie sunt fenomene de creație mai ales și mai puțin alcătuiri ale rațiunii. Luciditatea gândirii, cultura poetului sunt unelte care dau structura operei; sufletul acesteia îl dă inspirația, acțiunea inconștientă. Deaceia marii poeți sunt niște posedați. Ei nu creiază fiindcă vor, ci fiindcă sunt forțați; și nici cum vor, ci cum li se ordonă. Ei sunt purtătorii unei fatalități. Așa a fost Eminescu; așa este Sadoveanu. In raport cu timpul de producere, opera lui Eminescu ne emoționează nu numai prin profunzimea ei, dar și prin întindere. Incaltea aceia a lui Sadoveanu ne-a convins de mult că nu se va mai sfârși. Dar întinderea a crescut în adevăr în dauna calității? Cine ar putea să afirme cinstit că nu se sbate în mulțimea aceia enormă de pagini totuși o viață dintre cele mai autentice? Cine ar putea să nege gândirea care stă la baza operei lui Sadoveanu? Dar valoarea ei estetică? Se poate vorbi fără nici o teamă de specificul Sadoveanu, fiindcă în adevăr poetul acesta a creiat o viață a lui, care va rămânea.

GH. TOMESCU

INSEMNĂRI

Tineretul și literatura

In numărul trecut „Adevĕrul literar" a publicat, la pagina „Insemnărilor", fragmente dintr'o scrisoare a unei cititoare, conținând considerații cu privire la lectura tinerilor de astăzi. Aceste fragmente erau cu atât mai interesante cu cât veneau din partea unei cititoare tinere și inteligente, cunoscând bine gusturile și preferințele literare ale tineretului actual.

Mărturisim că am crezut până acum (și nu ne putem opri să nu credem mereu) că gusturile și preferințele acestui tineret merg mai mult cătră alte îndeletniciri. Bănuiam că, potrivit ritmului vremii noastre, tinerii de astăzi înclină mai mult spre o viață de manifestări exterioare, fizice, și nu se lasă furați de mirajul și jocul van al închipuirii. Literatura fiind în primul rând joc și miraj, iluzionare și vis, credeam că efectele ei asupra unei generații pozitiviste și mecanizate sunt puțin apreciabile. Și spuneam acestea fără nici un fel de regret și fără să avem aerul că am aduce reproșuri acestei generații. Departe de noi gândul de-a exclama ca odinioară Vlahuță: Unde ni sânt visătorii? Visul, ca orice narcotic, trebue consumat cu măsură, pentrucă altfel devine primejdios și ruinează sufletul. Și în orice caz visul așa cum îl înțelegeau Vlahuță și contemporanii lui nu ne-ar mai conveni astăzi și nu ne-ar mai plăcea. Acel detestabil romantism bleg și molău care caracteriza generația urmașilor lui Eminescu n'a servit deloc literatura română. N'a făcut decât s'o dezechilibreze și s'o sterilizeze, inoculându-i un pesimism ieftin. Acelaș lucru, de altfel, l-au făcut și primii noștri simboliști.

Cititoarea de care pomenim ne asigură că tinerii de astăzi citesc în deosebi literatură socială, realistă și în acelaș timp opere de romantism pur. Așadar pedeoparte lacomă curiozitate de real și pe dealtă parte nevoia de evadare din realitate, nevoie de vis.

Dacă lucrurile stau așa într'adevăr, atunci nu putem decât să ne bucurăm. Iată o generație care știe să împreuneze în chip inteligent plăcutul cu utilul! Nu e nici în primejdie să fie iremediabil contaminată de vis și nici nu riscă să cadă în materialism vulgar. Foarte bine — dacă e așa! Nouă nu ne era teamă că tineretul de azi nu citește. Ne era frică numai că citește rău și își alege lecturile greșit. In acest caz am fi preferat să nu citească nimic.

Dar se pare că tineretul actual are simț critic. Așa ne spune corespondenta noastră. Tinerii de azi — așa ni se spune — citesc multă critică. Nici asta nu e rău. Dar cu o singură condiție: să citească și operele, nu numai criticile. Pentrucă altfel riscă să cadă în pedantism pretențios și steril.

Dar antidotul e ușor de căpătat. Stă la îndemâna fiecăruia. E viața însăș, pură și simplă, fără literatură, viața care controlează mereu literatura și o determină mereu. — *Ph.*

Poreclele Junimiștilor

— Cântecul lui Iacob Negruzzi —

Doamna Lucia O. Erbiceanu, fiica defunctului junimist, prof. *N. Culianu*, cunoscut pe vremuri nu numai în cercul „*Junimii*" dar și în lumea universitară ca și în societatea ieșană ca „Papa Culianu", comunicându-mi câteva reminiscențe despre vesela societate, îmi transcrie și următoarea strofă... epigramistică și destul de populară în cercul junimiștilor, care circula... ca o „poreclă" pe seama lui *Iacob Negruzzi:*

Pe o leucă de căruță
Vârîtă sub o șură,
Nu mai tăcea din gură
O pasăre... *negruță*
Ba rața e o proastă
Cu toate că-i a noastră,
Ba gâsca-i o netoată,
Cioara... și lumea toată!

Ce e mai frumos e că această improvizare populară se cânta pe o cunoscută arie la modă și uneori într'un... caz demonstrativ!

De altfel lui *Iacob Negruzzi* îi se mai zicea și „țiganul", și însuși *Gh. Panu* în „Amintirile" sale, vorbind de rudenia dintre *Iacob Negruzzi* și *N. Gane* arată că ei făceau parte din neamul *negruți-gănesc.*

C. Săteanu.

Tragicul în dramă și în tragedei

După vechea concepțiune a lui Aristotel tragedia trebuia să inspire cititorului sau spectatorului două sentimente puternice: *mila* și *groaza*. Mila, din cauza pasiunii adânci ce stăpânește pe erou, este pe cât de puternică pe atât de sguduitoare. Nu există pasiune tragică să nu trezească mila pentru erou. Iar prin puterea talentului de a ne înfățișa acțiunea și personajele reale, umane, ne dă iluziunea artistică, ne substituim personajului și nenorocirile lui le considerăm ca ale noastre, nedreptatea eroului va fi mâine și la spectatori și de aci frica.

De fapt Aristotel n'a adăogat nimic la teoria dramei, ci numai a constatat că acțiunea tragică prin pasiunea ce se deslănțue în fața noastră, prin caracterele omenești, ne provoacă mila față de erou și frica de neamul omenesc, din care și noi suntem o părticică. Aceiași concepție o găsim mai lărgită și mai documentată la Lessing. Numai cu Hegel estetica tragicului în dramă cată să aibă altă înfățișare. Estetica lui Hegel pornește de la sistemul lui filosofic.

Evoluțiunea gândirii și a ființei are un „ritm, care este expresiunea sau simbolul rațiunii absolute: teza, antiteza și sinteza. Ideia, zice Hegel, se pune cu o formă hotărîtă, ca aceea a luminii pure; apoi ea își opune imediat și contrariul, care este obscuritatea; căci încă odată, lumina pură învălue întunerecul, de care nu ar putea să se distingă... Teza chiamă antiteza și amândouă se confundă în sinteză, care în cazul de față e culoarea, singurul lucru vizibil și real; căci nu există în realitate nici lumină pură, nici obscuritate pură, nu este decât culoare. In sinteză este deci raționalul și realul; în armonie sau unitate, care este adevărul și viața" (A. Fouillée).

Luând ca tragedie tipică Antigona, Hegel reușește să-și concretizeze sistemul lui filosofic și în estetică, arătând că în orice dramă sunt două forțe opuse (teza și antiteza) care se încing într'o luptă vajnică și se vor contopi prin nimicirea uneia, prin biruința alteia, în sinteză, care este armonia superioară, unitatea desăvârșită a artei. Estetica lui Hegel relativ la tragedie are un defect: ea nu satisface toate tragediile. Căci dacă în Antigona principiul hegelian își găsește o perfectă aplicare, nu tot astfel se întâmplă cu alte tragedii. Care este în definitiv conflictul de forțe sufletești în Macbet sau Richard al III-a și altele multe? Niciunul. Ambiția unuia, cinismul celuilalt, dar nici o putere sufletească externă, în luptă cu alta care să se opue, să dea naștere conflictului hegelian.

Ceace lipsește sistemului lui Hegel relativ la teoria tragediei, caută să le dea Vischer în estetica sa.

După Vischer tragedia se poate prezenta sub trei forme: I) este tragic, când eroul tragediei moare fără vină; II) este tragic când eroul poartă o vină tragică, care-l duce la prăbușire și III) este tragic când se încleștează între două forțe protivnice o luptă pe viață și pe moarte (Hegel), în desfășurarea acțiunii.

Tragedii în care eroul moare fără vină — Vischer le numește tragedia universală a lumii: „Das Tragische als Gesetz des Universums". Sunt tragediile în care destinul, fatalitatea clasică, stăpânește zeii și oamenii. Este tragedia fatalității „Schicksaltragödie", dar prin aceasta de calitate inferioară. Oedip Rege a lui Sofocle e o piesă unică în literatura greacă, fiindcă înlătură cu totul vina tragică.

Altă teorie este aceia a *vinei* și a *ispășirii, Schuld* und *Sühne*. G. Günther a discutat-o cu multă vigoare, arătând că *vina*, greșeala e o cerință necesară a tragicului. Decât vina să fie adecvată ca să motiveze moralmente moartea „eroului". Plecând de la acest punct de vedere Günther înlătură toată teoria hegeliană și ajunge la rezultate opuse, mai ales în ce privește Antigona. Găsită tipică de Hegel, n'are vina tragică după Günther, deci Sofocle s'a depărtat de adevărata tragedie, înlocuind tragedia cu o tehnică strălucitoare „blendende Technic" cum se exprimă.

Cu alt prilej vom vedea și alte teorii ale tragicului.

C. V. Gerota.

Katherine Mansfield

S'a născut în Noua Zelandă. In 1901 la vârsta de 13 ani a fost trimisă la Londra unde a făcut cunoștință cu arta modernă, poesia, muzica, pe vremea când influența lui Oscar Wilde domina încă spiritul veacului. Viața ei a fost o luptă continuă contra boalei ce o mina. A murit de hemoptizie în 1923. Arta ei s'ar părea că este superficială și nesigură tocmai prin faptul că reprezintă culmea dificultăților și a siguranței. Este foarte ușor într'o povestire să mergi către un scop, dar câtă îndemânare îți trebuie când nu există un final sensibil, mai mult sau mai puțin artificial. Fiecare episod, fiecare amănunt sunt în sine propriul lor scop. Totul se începe fără să se oprească și dispare fără a lăsa vre-o urmă. De multe ori socotim compoziția absentă când nu apare în fața povestirii; câtă știință și abilitate trebuie însă pentru a o menține mereu înapoi, invizibilă și totuși prezentă. In povestirile Katherinei Mansfield nu trebue să crezi în aparențe; în realitate e vorba despre altceva. Isprăvind o bucată, rămânem pe gânduri și ne întrebăm: ce s'a întâmplat? Foarte puțin lucru; oameni ca toți oamenii, neavând nimic extraordinar deosebit de noi; viața lor exterioară este ca a tuturora: aceleași emoții, dorinți, necazuri și liniște, mai ales liniște, dulcea și trista liniște, de toate zilele. Nu știm dacă rămânem triști sau fericiți, știm numai atât că nu ne simțim bine, că ne cuprinde o amară melancolie. Oare viața noastră nu este la fel? Un ocean de lucruri neînsemnate, dar un ocean fără sfârșit. Peste aceste lucruri neînsemnate, banale, o zi frumoasă, liniștită, caldă, trece, plină de măreție, de puritate și de blândețe. O zi care n'o să mai revie niciodată. Misterele creației celei mai adânci se desprind din aceste mărunte incidente. Farmecul lucrurilor, ființelor, clipelor ce trec, sânt spuse așa de grav, de pios de Katherine Mansfield, ca orice ființă care are doar o clipă ca să cânte, o singură dimineață și apoi să tacă totdeauna.

Rar au apărut în literatura romantică feminină sentimente mai delicate, mai pline de puritate, de tandrețe. Nu s'ar putea spune de Katherine Mansfield că e optimistă sau pesimistă. Viața nu-i nici una, nici alta și ea reproduce viața așa cum este, cu sufletul ei straniu de blând și de adânc.

Publică în numărul de față bucata „Camerista" a acestei scriitoare.

Jacqueline Marval

Jaqueline Marval, una dintre cele mai bune pictorițe, aparținând școalei franceze contemporane, a murit în momentul în care se putea aștepta încă mult dela ea.

Ea participase la mișcarea de revoluționare picturală, care începuse înainte de războî și era prietena și adepta unor artiști ca Henri-Matisse, Albert Marquet, Jules Flandrin. Arta Jacquelinei Marval e făcută din fantezie elegantă, unită cu multă virtuozitate.

In tablourile sale, care reprezintă în genere flori, femei și copii, întrebuința o paletă luminoasă unde domina albul. Lucrările artistei exală o frăgezime și o viață neobișnuite.

Critica a vorbit de superficialitatea Jacquelinei Marval dar nici ea nu căuta să aprofundeze lucrurile.

Ea-și „aranja" tablourile cu gustul și delicatețea unei modiste pariziene și nu încerca să revoluționeze ceva.

Dragostea de lucruri pe care o punea în pictură, a situat-o într'un loc de frunte.

Odată cu ea, se duce una din cele mai frumoase sensibilități artistice din zilele noastre.

Monumentul lui Claude Debussy

Monumentul lui Claude Debussy a fost dat orașului Paris.

Opera sculptorilor Jan și Joel Martel și a arhitectului Burkhalter a fost plasată pe Bulevardul Lannes, nu departe de ultima locuință a celebrului compozitor.

Statuia e bine proporționată, sobră, eloquentă și evocă minunat opera panteistă a muzicianului.

La inaugurare a fost de față Președintele Republicii.

N'au lipsit nici câteva discursuri nici muzica simfonică și corală.

Monumentul acesta e opera admirațiunii mondiale pentru autorul compoziției „Pelléas et Mélisande".

In adevăr, cincizeci de orașe franceze și optzeci de comune din lumea întreagă au răspuns apelului făcut de comitetul de inițiativă al cărui suflet era Gabriel Astruc.

In seara inaugurării. un reușit concert de gală a reunit artiști ca Toscanini, Pierné, Gaubert, Engelbrecht și pe principalii creatori ai operei „Pelléas et Mélisande", în frunte cu Mary Gardeu.

Printr'un gest frumos de solidaritate, apreciat îndeajuns de toți muzicienii francezi, Weingartner a dirijat la aceiași oră în Bâle „L'Aprés-midi d'un Faune". Auditorii concertului dela Paris au ascultat la Radio cu religiozitate muzica dirijată de Weingartner.

In ajunul zilei de inaugurare, Paul Léon, — director general la Bele Arte,— a dat în saloanele ministerului o audiție consacrată muzicii de cameră a lui Debussy.

Cum se măsoară sgomotele

Ingrijorătoarea înmulțire a sgomotelor în marile centre urbane, a făcut ca autoritățile competente să caute remediile posibile.

La New-York, unde tumultul străzilor este cu mult mai accentuat decât în oricare altă capitală europeană, o comisie compusă din medici, ingineri și juriști a fost însărcinată să cerceteze problema și să facă propuneri. Până și companiile de navigație au redus sgomotul sirenelor de la vapoarele din port, iar conducătorii de automobile au dispoziție să facă uz de claxoane numai în caz de absolută necesitate, etc.

E interesant cu această ocazie de observat cât de minimă este cantitatea de energie care totuși produce atâta supărare urechilor normal construite. Calcule făcute demonstrează că puterea a unui milion de glasuri echivalează cu puterea necesară aprinderii unui bec electric. Vocea cea mai puternică corespunde potenței unei mii de microwați. Ca să fim înțeleși, 736 wați echivalează cu un HP, iar microwattul este a milioana parte dintr'un watt. Tonul obicinuit corespunde aproape unei zecimi de microwatt.

Se înțelege că nouile cercetări au creat necesitatea unei unități de măsură pentru sgomote: această unitate a fost numită *bel*, în amintirea aceluia care în genere este socotit ca inventatorul telefonului. In practică se utilizează numai „decibelul" care este o zecime din „bel". La ce corespunde „decibelul"? Să stabilim o scară a sgomotelor și să punem la zero potența vocală medie, o voce forte va fi socotită aproape 20 „decibeli"; un cuvânt pronunțat cu voce slabă va măsura — 20 „decibeli", iar — 40 „decibeli" un cuvânt murmurat. Oratorii ating o potență medie de 21 „decibeli". Cuvintele unui orator mijlociu care vorbește la unu sau doi centimetri de urechea ascultătorului, ating timpanul cu o potență de 100 „decibeli". Sgomotul unor trăsuri pe o stradă din marile capitale poate fi socotit dela 50 la 80 de „decibeli". Sgomotul trenului care intră în gară pune în mișcare undele sonore cu o energie de o sută „decibeli". — *S.*

Operă... „sintetică"

După părerea dirijorului Stokowski, — o personalitate de marcă în lumea muzicală a Statelor-Unite, — opera este o plăcere a urechilor, rar însă și a ochilor. De pildă rolul zeiței din Tannhäuser este adesea cântat de o artistă cu înfățișare grotescă. Nu i se poate da astfel spectatorului iluzia artistică completă. Stokowski vrea deci să despartă glasul de persoana fizică a interpretului, fie executând cu aparate mecanice partea cântată, fie plasând cântărețul în orchestră; rolurile le-ar juca pe scenă actori cu înfățișare potrivită, care și-ar adapta cântecului mimica și mișcările.

Planul nu e nou. In opera lui Strawinskyĕ „Privighetoarea", muzica vocală e executată din orchestră de soliști, iar acțiunea o desfășoară pe scenă baletul.

Stokowski anunță că e pe cale să învingă definitiv dificultățile de ordin tehnic și că *opera sintetică* o va înlătura cu totul pe cea de azi.

Sub numărul 146 «Biblioteca Dimineața» publică un volum de nuvele originale ale d-lui Eug. Boureanul: **Omul care și-a pierdut norocul,** Răsbunarea lui Ali, Apostolul

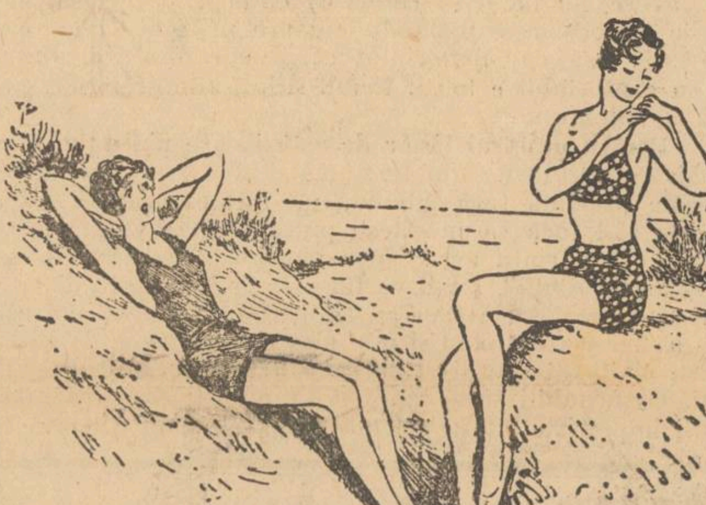
Pentru comemorarea marelui scriitor Julès Vallés
„Biblioteca DIMINEAȚA"
publică în No. 149
AMINTIRILE unui STUDENT SĂRAC
Prețul 6 Lei

Spirit practic

— Bagă de seamă, puiule, să nu te lovești.
— Nu, mamă. Eu bat și Maria ține cuiul.

Pe plajă...

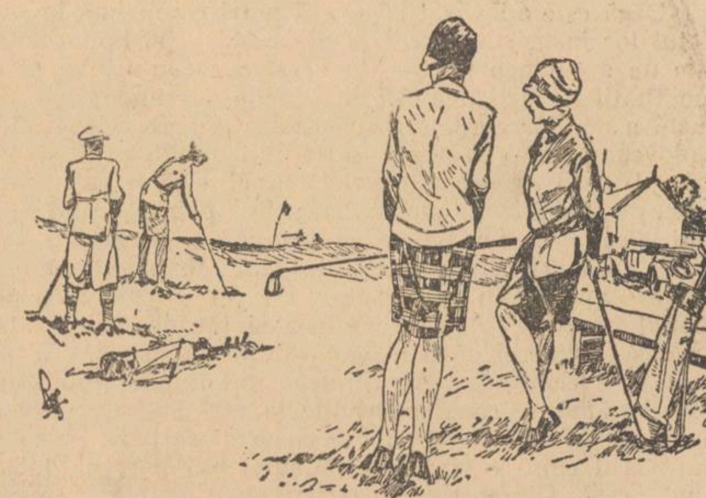
— Ce s'a întâmplat cu maillot-ul tău de anul trecut?
— A dat o ploae... și mi l-a stricat.

Efectele propagandei pacifiste

Discursurile frumoase dau întotdeauna rezultate bune.

Fete moderne

— De ce nu-l iubești?
— Nu știu încă, dar am să găsesc eu un motiv...

COZONACI FRUMOȘI
FĂINĂ DE AUR HERDAN

TIP. „ADEVERUL" S. A., STR.CONST. MILLE (SĂRINDAR) No. 7—11

ANUL XI.-SERIA II-a.-No. 611

7 LEI EXEMPLARUL IN ŢARĂ
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINĂTATE

Duminică 21 August 1932

Adevĕrul Literar şi Artistic

FONDATORI: { AL. V. BELDIMAN 1888—1897
CONST. MILLE 1897—1920

FONDAT IN 1893

BIBLIOTECA CENTRALĂ ASOCIAŢIUNII SIBIU

Din viaţa lui Creangă

Renovarea „Bojdeucei".—Creangă şi rasa preoţească.—Cauza răspopirii şi atitudinea corpului didactic. — Demersul lui Maiorescu

In cursul acestei veri *Ion Creangă* va fi adus iar în actualitatea scriitorilor, de oarece un admirator al său, bun edil ieşan, cu dragoste şi admiraţiune pentru figurile deosebite care au cinstit oraşul acesta legendar, a luat iniţiativa de a consolida faimoasa *bojdeucă* din dealul Ţicăului, bordei istoric fiindcă a găzduit multă vreme pe fermecătorul ţăran povestitor din Humuleşti.

Această vestită *„bojdeucă"* a mai fost o dată consolidată în timpul răsboiului de un grup de admiratori din Iaşi şi Bucureşti, dar, ruinată de toate intemperiile şi dată uitării, ea ameninţă acum să se prăbuşască în valea mahalalei.

De astă-dată e vorba de o nouă consolidare, care să păstreze „bojdeuca" în forma ei primitivă, construindu-se în ogradă o altă căsuţă pentru locuinţa unui paznic. Bojdeuca va fi tranformată într'un mic muzeu în care se vor aşeza busturile, fotografiile şi cărţile lui *Ion Creangă,* precum şi alte lucruri şi obiecte evocatoare. Poate că astfel „bojdeuca" să fie supravegheată şi de „comisiunea monumentelor istorice".

Amintind astfel pe fermecătorul povestitor, e poate interesant a lămuri un punct important din descrierea vieţii sale care n'a fost îndeajuns edificată.

Este vorba de *răspopirea* lui *Ion Creangă* şi de cauzele care l'au determinat la săvârşirea acestui act.

După părerea susţinută de unii dintre biografii săi şi confirmată pare-se de defuncţii lui prieteni şi colegi preot *Ienăchescu* şi institutor *C. Grigorescu,* actul acesta ar fi fost determinat de faptul că diaconul *Creangă* nu-şi păstra rasa, înlocuind potcapul cu pălăria, tunzându-şi barba, apărând adesea în port laic. Din această cauză prietenii săi intimi, dascălii de şcoală primară, făceau haz pe socoteala lui şuguind că se găteşte aşa ca să „placă la cucoane" şi câte şi mai câte, ceeace-l făcea pe *Creangă* să spue acestor prieteni: „Apără-mă Doamne de găini, că de câni mă apăr singur!" şi aşa că din una în alta lucrurile ar fi ajuns la urechea Mitropolitului şi că a fost silit să se răspopească.

Or, cu totul alta este cauza răspopirii sale.

Se ştie că *Creangă* a audiat cursurile de pedagogie ale lui Maiorescu, ascultându-i şi „prelecţiunile" pe care le ţinea pentru public. Pentru o şi mai bună intuiţie pedagogică, el, ca institutor, cerea şi obţinea îndrumări şi poveţe practice dela marii dascăli *Toma Săvescu,* institutorul lui *Spiru C. Haret,* dela *Dărzeu* şi de la alţi intitutori cursişti care-l iniţiau asupra metodei de predare a materiilor pentru o bună pregătire a copiilor. Aceasta nu prea multă vreme, căci după câtva timp de experimentare el a scris cele mai bune *„cărţi didactice"* pentru cursul primar.

Nemulţumit de cultura sa primitivă, şi setos de cât mai multă carte, *Creangă* a fost atras de *„Junimea"* din acest mare interes de a se instrui şi cultiva. Aicea *Creangă* a prins şi dorul de teatru.

Se ştie, în această privinţă, că el a fost şi un fanatic apărător al tradiţiilor creştineşti din moşi-strămoşi şi că a fost cel dintâi care a sărit întru apărarea „păpuşarilor" adică a „jocului de păpuşi" care se ţinea lanţ până 'n postul mare. Intr'o iarnă însă, autoritatea poliţienească a oraşului a interzis această tradiţie, findcă „hărzobarii" care purtau „lada cu păpuşi" improvizau şi scene... obscene, cântând cum se zicea în graiu popular şi la *„Junimea"* „pe uliţa mare".

Creangă indignat de această măsură a pornit o adevărată campanie, organizând întruniri publice de protestare şi nu s'a lăsat până ce prefectul n'a revenit asupra ordinului său, lăsând liber „jocul păpuşilor".

Venit la *Junimea,* el şi-a rafinat gusturile — fără a-şi pierde originalitatea, — luând parte la discuţiile artistice şi estetice, şi cetind teatrul român şi străin ce se publica în „Convorbiri Literare" el a prins şi gustul de teatru, privindu-l ca o adevărată ramură culturală şi educativă.

Intâmplarea a mai făcut ca, vizitând pentru prima oară teatrul vechi dela Copou, el să asiste la reprezentarea unei piese istorice, româneşti, ceeace avu asupra lui o puternică înrâurire, aşa că începu să frecventeze regulat reprezentaţiile „societăţii dramatice" şi să vadă pe *Matei Millo, Bălănescu, Luchian,* ş. c. l.

Dacă anii de învăţătură, la catihetul din Fălticeni şi la seminarul din Socola, ca şi diaconia însăşi l'au făcut să vadă în teatru ceva urât şi imoral, civilizarea sa orăşănească şi cultura pe care a acumulat-o în mediul *Junimii* l'au convins, dimpotrivă, că teatrul este o adevărată şcoală pentru societate.

Incepând dară să frecventeze mai des teatrul, într'o vreme în care preoţimea socotia teatrul ca un mijloc de desfrâu, au început să circule tot soiul de versiuni pe seama lui *Creangă,* aşa că la un moment dat, gurile rele spuneau că va fi desbrăcat de haina preoţească de către Sf. Mitropolie.

Ca să evite o mazilire atât de ruşinoasă, şi amărît peste măsură de aceste clevetiri, într'o bună zi el a lăsat potcapul şi antereul, şi-a pus portul laic — un costum de şiac — s'a dus la bărbier de şi-a mai fasonat părul şi barba, răspopindu-se singur, fără a fi avut vreodată vre-o explicaţie cu înalta autoritate bisericească.

* * *

Dar această schimbare la faţă i-a atras alte amărăciuni, mai ales că după actul acesta i s'a mai pus în socoteală că e ateu, ca unul care frecventa... şedinţele Junimii ai cărei membri erau consideraţi... păgâni, aceasta datorită invectivelor lansate de adversarii lor politici şi chiar culturali.

Şi de aceea dăscălimea ieşană şi-a pus întrebarea dacă un răspopit mai poate fi un institutor demn să-şi înveţe şcolarii şi să-i educe, ca unul care nu mai avea pic de autoritate morală... Aşa că la un moment dat pic de autoritate morală...

Amărât din această pricină Creangă se arată mai puţin între ai săi, evitând să se mai întâlnească cu dânşii, ca să audă mai puţin... Precum arată şi T. D. Speranţă în „amintirile" sale, Creangă stătea în căsuţa lui, în singurătatea sa, cu motanii săi, simţind o părere de rău că şi-a părăsit Humuleştii atât de dragi, bătându-se cu gândul să lese Iaşul şi să se întoarcă acasă între ai săi, ca să nu rămâie muritor de foame...

Şi în aceste zile de tristeţă şi amăreală, un om îi aduse o scrisoare. Era dela Maiorescu, protectorul său,

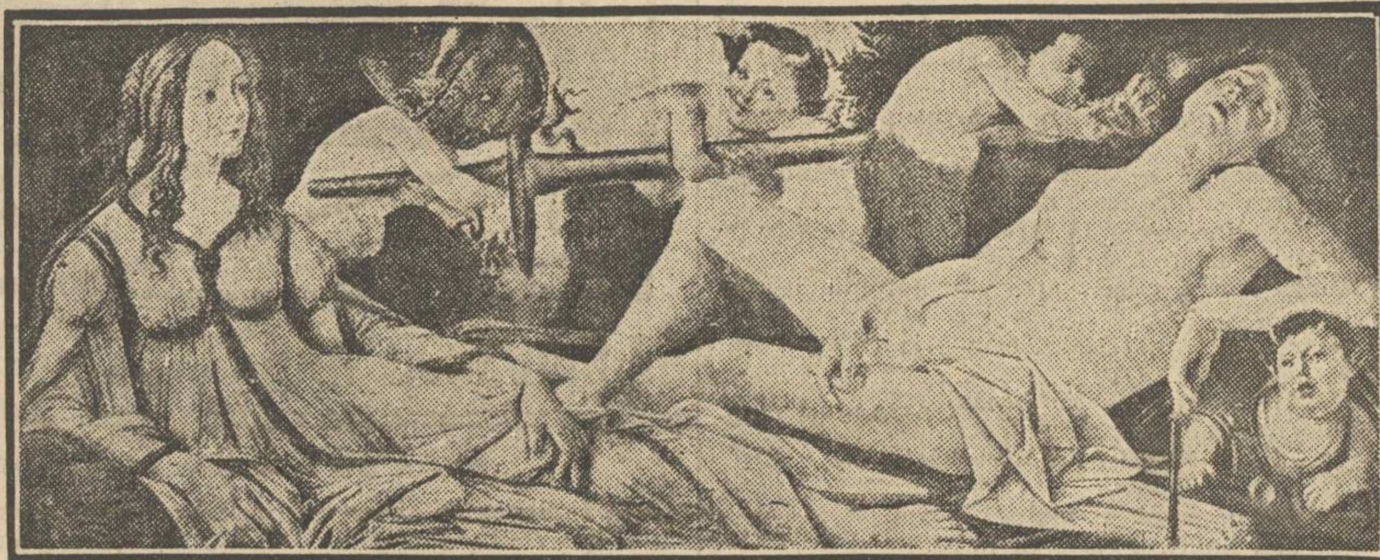

care-l chema la dânsul. Creangă, însă, crezând că Maiorescu îl cheamă ca să-l mustre şi să-l dojenească, îndurerat cum era, nu se duse, dar a doua zi se trezi cu Maiorescu în casă; marele maestru venise să-l asigure că va rămânea la catedra sa şi că nimeni nu se va atinge de el — cum a şi fost într'adevăr.

Şi aşa s'a făcut că Creangă nu s'a mai întors la Humuleşti, rămânând la catedra sa. Din acel moment el s'a simţit din ce în ce mai atras de Junimea, frecventând regulat şedinţele ei săptămânale şi începând colaborarea la „Convorbiri Literare".

E interesant a se cunoaşte în această privinţă că la început, neavând încredere în scrisul său literar, şi până a se hotărî să-şi ducă manuscrisele la Junimea, el le cetia mai întâi unuia şi altuia dintre membrii societăţii. Şi cui? Unor profesori universitari ca N. Culianu, specialist în... calcule diferenţiale, ca Emilian, — tatăl Corneliei prietena Henriettei Eminescu — specialist şi el în... geometrie descriptivă sau profesorului I. M. Melik, deasemenea specialist în... ştiinţele matematice. Aceştia ca şi alţii, fără a fi literaţi, având pe lângă cultură o mare doză de bun simţ pentru artă şi frumos, îl ascultau cu plăcere pe meşterul prozei moldoveneşti, îndemnându-l nu numai ca să-şi aducă manuscrisele la Junimea, dar sfătuindu-l să scrie mereu.

C. SĂTEANU

Tablete

Pietrele

Ce asemănare este între voi şi oameni, că de zeci de ani mă uit când vi se vor deschide buzele să grăiască? Voi tăceţi de mii de ani şi de veacuri hrănite cu două cuminecături, care nu murdăresc nici nu îmbată, izvorul şi văzduhul. In piscul Alpilor sunteţi aceleaşi ca'n Bărăgan; ouăle îngheţate ale unor vulturi ce-au trecut, şi din plodul vostru dur nu va ieşi niciodată pui pentru colivia împăraţilor sau pentru circ, unde râde burta poporului, căscată între urechi.

Cel mai frumos monument, la care a contribuit vecia voastră, la Roma şi Atena, e grămada de bolovani vărsată din şase căruţe, muşuroi în bătătură. Sunetul răsturnării, neasemuit cu niciun glas decât al vântului în munte, era potrivit cu opintirea potcoavelor cailor mari, care clătinându-vă pe roţi groase, bătute cu drugi încovoiaţi de fier, v'au smuls din locul vostru şi v'au adus din drumul uriaşilor între crăiţele noastre. Oprit de frumuseţea ovalului tău desarticulat din cremene, un mare artist te-a ridicat din albia Argeşului, te-a pus pe un soclu şi te-a iscălit, bolovanule aruncat.

Din flori, noi ne-am ales crăiţa şi „cârciumăriţa", care umplu câmpul nostru cu bulgării lor uşori, cârduri înflăcărate şi portocalii, insule pestriţe, lanuri pătate, velinţe cu vărgi, în care roşul e de unsprezece feluri şi violetul de şapte ţării, galbenul aprinzându-se şi stins în feţe numeroase. Am găsit în cărţi numele boieresc al acestor frumuseţi, pe care grădinarii de lalele le chiamă cu o mângâiere de glas, Zinia. Tricotate mărunt şi egal, scufiile lor repetă tiparul de serie, inventat cu simplicitate înaintea industriei, de către o natură care, indiferentă la principiile economice şi tehnologie, face frunzele, spicele şi firele de iarbă cu ploaie, cu soare şi cu pământ, în miliardul de exemplare. Desenul de altmintreli se simplifică la modelul primitiv până la floarea din patru şi din opt şuviţe, croite în stofă vegetală de postav. Un parfum de cedru bate dintre cucuruze şi înfrăţeşte momentul crăiţei cu vecia pietrii. Şi când se ridică porumbieii, care au ciugulit pe dedesubtul tulpinilor, grădina toată, florile şi pietrele, într'aripată de un avânt subit, pare că zboară stoluri la ceruri.

— Nu ofta, copila mea: şi florile şi columbele şi pietrele se întorc...

Furii

Zoologia misterioasă a grădinilor abia trebuie învăţată. Intâi e viaţa şi pe urmă sunt hoţii, numaidecât, o altă viaţă. Ceeace clădeşte ziua jefuie noaptea, la umbra lunii a căreia lumină vânătă dă ochiului făcător de rele zare câtă îi trebuie pentru pradă. Hoţul începe odată cu viaţa. Iată şoimul, iată uliul, iată ieretele, mai vioi şi mai mic: ei vor să ne răpească avutul, pe care l-au ochit din fundurile mari ale bolţii, hoţi leali de soare deschis.

Ieşind din pătul, Pătru s'a izbit în piept cu vulturul negru, pogorît după hortnă şi s'a încins o luptă între ei, omul strângând în braţe hultanul cu aripile întinse. O clipită pasărea s'a măsurat cu el, ca să înţeleagă. Pentru întâia oară ochii omului erau atât de apropiaţi de ochii reci ai vulturului şi ciocul acestuia voind să-i găurească, a rupt sprânceana lângă nas. Pătru s'a prăvălit cu hoţul, s'a tăvălit cu el şi când s'a ridicat de jos pe un genunchi mâna lui dreaptă târa vulturul de beregată, sugrumat, şi amândouă ghiarele zburătorului, deprinse cu piatra cerului, spânzurau în pulberea de cânuş.

Mărgelele crunte sau senine din cutiile naturalistului, care a împăiat vulturul, fabricate după natură, n'au putut să exprime în nicio nuanţă căutătura fulgerătoare a hoţului, izbit în pieptul lui Pătru, iar Pătru a zis, cu înţelesul instinctiv al statuarilor din vechime:

— Să-i lăsăm, conaşule, privirile goale...

Aricii şi epurii

Pătru are pentru zoologia nopţii, ştiinţele lui. Liliecii umblă după muşte şi fluturi, iar bufniţele după lilieci.

— De ce nu s'o fi ducând, mă, la ei de-a dreptul să-i mănânce, că stau la un loc: liliecii lipiţi de bolta turlii şi bufniţele de-a-n picioarele pe clopote şi schele?

— Fiindcă li-e dat să se ostenească şi lor. zice Pătru.

— Bufniţele mănâncă şobolani şi şoareci, Pătrule.

— Iaca, na! răspunde Pătru. Păi, zboară şoarecii şi şobolanii?

Ariciul cu puii lui n'au fost găsiţi în surcelele, unde spuneau oamenii că i-au văzut ascunşi.

— Să nu cumva să omori, aricii, Pătrule. M'ai înţeles? Şi nu mai căuta cu furca, să nu-i înţepi.

Pătru a râs din toată inima.

— Păi cine poate înţepa pielea ariciului? zice Pătru. D-ta nu ştii, conaşule, că-i cu ghimpi.

— Numai pe spinare, Pătrule. Aş vrea în burtă să nu-i înţepi.

— O să scape, va să zică aşa? Mi-a mâncat nu mai puţin de 35 de pui.

— Ariciul, mă?

— Păi, dracu?

— Ariciul nu mănâncă pui, măi omule, ţi-am mai spus! Zice la carte că „el se hrăneşte cu plante şi alte rădăcini".

— Nu-i adevărat! tăgăduieşte Pătru. Pot să-ţi mai spui, Conaşule, zice Pătru, că unde sunt arici şi iepuri de casă nu se pomenesc şobolani.

— Tu crezi, Pătrule, îi zic, că şi iepurele mănâncă pui?

— N'am zis, răspunde Pătru. Dar zic că poate că mănâncă şobolani.

— Fugi de-acolo, Pătrule. Şobolanii, iepurii şi aricii sunt fraţi, ca pila şi fierăstrăul. Tu n'ai văzut că la mâncarea iepurilor vin şi şobolanii şi mănâncă alături de ei? Mai bine vezi de prinde dihorul. S'a ivit un dihor. Pune cursa.

— Am pus-o şi nu s'a prins, răspunde Pătru. Am să mă ascund eu în coteţ cu un ciomag, alt chip nu-i. Să n'apuce să ameţească puii.

— Ce vrei să zici, Pătrule? întreb.

— Par'că d-ta nu ştii! zice Pătru. Cum apucă de intră, dihorul lasă o duhoare, ca hoţii din trenuri şi găinile îşi pierd cunoştinţa.

— Eşti un prost, Pătrule, să nu te superi.

— Ba mă supăr şi proaste sunt cărţile dumitale, Conaşule, că nu ştiu ce spun. Ariciul mănâncă pui şi iepurele de casă şobolani.

T. ARGHEZI

Biografie

Măicuţa lui fusese dulce şi frumoasă.
Stăteau la margine de târg, — o casă
Ce-abia se mai ţinea în căpriori.
Dar înaintea uşii, aveau un strat cu flori:
Vâzdoage, busuioc şi nemţişori.

Şi când a fost să vie el pe lume,
Bărbatul s'a 'mbătat, anume:
Era al patrulea băiat,
Şi'n casă numai sărăcie.
Târziu, când s'a întors ursuz şi beat,
L-a înjurat, —
Pe semne că de mare bucurie.

Dar ca s'alunge vitrega ursită,
Pe somnul nou şi fără grija foamei
A'ntins măicuţa mâna ei trudită:
— Băiatul mamei...

* * *

Pe urmă, a crescut la întâmplare,
Aşa cum cresc copiii de sărac,
Şi a trăit şi el, ca fiecare.

Era un om cuminte.
De când îl ţin vecinii minte,
Trecea pe drum încovoiat şi frânt,
Cu ochii veşnic în pământ,
De parcă se temea
Ca umbra lui să nu atingă umbra alt-cuiva.
Era urât şi-l înşela nevasta —
Şi doar atât avea şi el pe lumea asta...

In sara când a fost să moară,
Cum se 'ntorcea trudit spre casă,
El s'a uitat în jurul lui întâia oară
Şi a văzut că viaţa e frumoasă.

A'ntârziat atunci mai mult pe-afară,
Ştia că toate vor muri în noaptea asta,
Că soare mâne n'o să mai răsară.
Dar a tăcut, ca să nu-şi supere nevasta.

Şi nu-l durea, la drept vorbind, nimic.
Doar uneori i-se părea că iar e mic
Şi parcă aştepta să-l cheme dela poartă
Măicuţa lui, de-atâta vreme moartă.

Pe urmă, a intrat în casă, să se culce.
Şi 'ntr'un târziu, sfios, a mângâiat
Un braţ rotund şi cald, un umăr dulce...
Dar toate îi păreau acum departe,
Şi i-a venit de-odată 'n minte
Că poate singur el e vinovat...
Femeia lui dormea, dormea cuminte,
Şi el s'a 'ntors pe ceilaltă parte
Incet, să n'o trezească, — şi-a oftat.

Şi'n zori de zi,
Când a 'nceput să cânte-o rândunică,
S'a bucurat c'o poate auzi.
Şi cum stătea cu ochii 'n Răsărit
Să vadă înc'odată sfântul soare,
I s'a părut c'adoarme... Şi-a murit,
Şi n'a ştiut că moare.

O rază nouă
I-a tremurat pe pleoapele-amândouă,
I-a lunecat pe faţă...
Părea frumos întâia oară 'n viaţă, —
Mai drept, mai tânăr parcă, mai înalt...

Şi-atunci, zâmbind neştiutoare,
Femeia lui s'a 'ntors în pat, la soare,
Şi l-a strigat prin somn — pe celălalt.

OTILIA CAZIMIR

Creangă în anecdotă

Creangă şi mama lui Moise

Fiind în clasă cu micuţii săi învăţăcei, Creangă primi vizita anecdotistului Th. D. Speranţă, venit să cunoască arta sa pedagogică.

Copilaşii neastâmpăraţi, ştiindu-l pe învăţătorul lor bun la suflet şi hâtru, aveau obiceiul că-i puneau tot soiul de întrebări, numai ca să-i dea prilejul să le vorbească.

Şi iată că în timp ce Creangă vorbea cu Speranţă, de-ale pedagogiei, un băeţaş se ridică din bancă, şi-i întreabă pe Creangă:

— Domnu' profesor, cum o chema pe mama lui Moise?

— Care Moise?, — întrebă Creangă, pe când Speranţă urmărea curios acest dialog.

— Moise al nostru de la care învăţăm cele zece porunci!, — zise micul şcolar.

Creangă tăcu o clipă... apoi zise apropiindu-se de elev:

— Dar tu ştii, măi băete, cam prin ce an a trăit Moise al nostru?

— Nu! Dar trebue să fie de mult!

— Cât de mult? întrebă el.

— O sută de ani!, — răspunse băeţaşul.

— Ba mai mult!

— O sută de sute!, — majoră elevul.

— Şi mai mult!, — zise Creangă.

— O mie de sute!, — spori iar copilul.

— Hai să fie aşa, o mie de sute, căci nici eu nu prea ştiu bine. Dar ia spune-mi, măi băete, tu ştii cum o chema pe mama mea?

— Nu ştiu!

— Va să zică tu nu ştii cum o chema pe mama mea care a trăit până mai deunăzi?!... Atunci cum vrei ca eu să ştiu cum o chema pe mama lui Moise al tău, care a murit cu o mie de sute de ani în urmă?!

Teama lui Creangă...

Deşi fermecătorul povestitor de la Humuleşti a alcătuit cele mai sistematice şi pedagogice abecedare şi cărţi de cetire pentru învăţământul primar, cu toate acestea ele au întâmpinat prea puţină bunăvoinţă şi apreciere din partea comisarului ministerului de instrucţie. Creangă aflase chiar că era cât pe ce să fie respinse, cu toate că Maiorescu însuşi, ca ministru al instrucţiei, le aprobase la prima ediţiune.

Intr'o scrisoare adresată lui Iacob Negruzzi, Creangă manifestă o deosebită îngrijorare în această privinţă arătând că-i este teamă să nu fie judecat „munteneşte” de către zisa comisiune din Bucureşti.

De unde reesă că între Bucureşti şi Iaşi, după mulţi ani dela unirea principatelor, mai exista un spirit de ostilitate.

Ceapa lui Creangă

Istoriograful ieşan *N. A. Bogdan,* prietenul lui Creangă, este în posesiunea unei fotografii care reprezintă un numeros grup de vizitatori ai băilor şi apelor din Slănicul-Moldovei.

Printre alţii se afla şi Ion Creangă, venit să bea din apele miraculoase ale staţiunii. Din timpul acestei vilegiaturi o scurtă reminiscenţă pentru a caracteriza firea exuberant-moldovenească a povestitorului.

Autorul lui „Ivan Turbincă”, deşi era bine privit şi primit în cercurile boereşti ale vilegiaturiştilor, se simţea mai bine, mai în largul său, între cei de teapa sa, din acelaş strat social. De aceia, la Slănic, el îşi asociase pe un oarecare Ştefan Dascălu, fost pe vremea aceia intendentul Liceului Internat din Iaşi.

Intr'o zi Creangă se hotărî să ia şi el masa între boeri, — şi, însoţit de tovarăşul său de vilegiatură, se duse la primul restaurant, aşezându-se între boeri şi cucoane.

Ceru lista de bucate, o ceti, o învârti, se gândi şi tăcu... Chelnerul aştepta comanda, şi văzându-l pe creangă că tace mereu, începu să-i recomande bucatele, cetindu-le de pe listă, unele cu titulatură franţuzească, pe care o pronunţa destul de stâlcit.

Creangă îl privi, îl ascultă şi după ce chelnerul isprăvi, îi zise:

— Ian' ascultă, domnule, poţi să-mi faci o mămăliguţă bună, ştii ca la ţară?

— Cum nu, se poate! Dar trebue să mai aşteptaţi puţin.

— Bine, aşteptăm, că nu dau Turcii. Dar până atunci să ne faci nişte ochiuri moldoveneşti, iar la mămăliguţă să ne aduci nişte brânză de vacă cu smântână şi încă ceva...

— O ocă de vin?

— Da, şi încă ceva!

Chelnerul stătea nedumerit, iar Creangă, nejenat de nimeni, dădu să-i explice:

— D-ta mănânci mămăliguţă?

— Cum nu!, — răspunse chelnerul.

— Şi cum o mănânci?

— Cu brânză, cu smântână.

— Numai?

— Cu unt...

— Numai?

Chelnerul tăcu iar. Creangă, văzând că n'o scoate la capăt, îi zise:

— O să te învăţ eu acuma şi ai să ştii cum să mănânci mămăliga cu gust. Când mi-o vei aduce, să aduci şi o ceapă întreagă, necurăţată.

Şi când fu servit după comandă, Creangă, în văzul elitei comesene, curăţă ceapa, lovi cu pumnul în ea de răsunară toate farfuriile, zdrobi ceapa şi începu s'o mănânce cu poftă, comandă încă una şi pentru Ştefan Dascălu, fără să-i pese de privirile şi zâmbetele ironice ale boerimii...

C. S.

Caleidoscop intelectual

Actul de naştere al Americii

In Freiburg s'a aşezat de curând o placă comemorativă pe casa lui Martin Waldseemüller, care, după descoperirea noului Continent, i-a dat numele de „America”. El s'a născut în anul 1470 în Wolfenweiler, lângă Freiburg. In 1840, părinţii săi se stabiliră la Freiburg, unde aveau două hanuri: „La Leul de Piatră” şi „La Capul de Ştiucă” pe „Strada Leului”. Martin figurează, din anul 1490, în matricolele universităţii din Freiburg. In anul 1507, Waldseemüller dă la iveală o hartă universală, apărută în orăşelul St. Dié din Vosgi. De oarece pe hartă „lumea nouă” — abia descoperită — e însemnată pentru prima dată cu numele de „America”, ea a fost considerată drept „actul de naştere al Americii”. In acelaş an, Waldseemüller împreună cu prietenul său Ringmann, a tipărit nişte comentarii la această hartă, în care făcea propunerea ca să se dea oficial noului continent numele de „America”, spre cinstirea marelui navigator italian Amerigo Vespucci.

Revolta copiilor minune

De curând, „Cercul austriac al artiştilor şi prietenilor artei” a organizat un matineu muzical, la care s'au produs sutele de talente care de cele mai multe ori aşteaptă în umbră ani de zile până să fie descoperite.

Sala era arhiplină la începerea festivalului. Veniseră peste o sută de copii întovărăşiţi de părinţi, rude şi cunoscuţi. Publicul, venit să se delecteze în faţa copilaşilor minune, fură penibil impresionaţi de faptul că copiii — după ce se urcau pe scenă şi scârţâiau la vioară, sau hodorogeau la pian câteva sunete — erau întrerupţi şi trimişi la locul lor.

Primul protest energic, împotriva acestui fel de a concerta, l-au ridicat mamele care s'au simţit jignite în amorul lor propriu. Publicul s'a asociat şi el; iar „copiii minune”, indignaţi la rândul lor de acest tratament lipsit de consideraţie, au început — fiecare după aptitudini — să plângă, să ţipe şi să înjure.

După câteva minute, sala de concert avea aspectul unei furtunoase şedinţe parlamentare. Publicul a trebuit să fie evacuat cu poliţia.

Oameni care nu pot vorbi decât în versuri

Dacă ar fi să reproducem statutele tuturor asociaţiilor engleze, care prin particularităţile şi ciudăţenia lor merită să fie relevate, am umple o bibliotecă întreagă. Englezul, chiar din clasa mijlocie, are mai mult timp liber decât oricare alt popor. Ca să-şi alunge plictiseala, descoperă tot felul de jocuri de societate şi inventează cele mai curioase feluri de asociaţii. Cum nu e nevoe decât de şapte membri pentru a lua fiinţă un club, şi cum există familii blagoslovite de Dumnezeu cu o droaie de copii, nu trebue să ne mirăm dacă în chiar sânul familiei ia fiinţă un club legal constituit, care trebue, bine înţeles să aibă şi un motto oarecare.

Membrii clubului sportiv Parker, sau Johnson, trebue să facă parte din familie; papa e preşedintele, deoarece într'o asociaţie de bărbaţi femeia nu poate lua conducerea. Festivităţile sportive au loc în grădina din spatele casei; uneori, poate lua parte şi publicul din vecinătate, însă contra unei contribuţii de regie.

Când auzi vorbindu-se despre asociaţia vorbitorilor în versuri îţi vine în minte o astfel de asociaţie familiară. Şi eşti cu atât mai mirat, când descoperi o listă de mai multe sute de membri, sub conducerea unui personaj marcant şi sub patronajul unui conte.

In curând va avea loc la Oxford primul mare concurs al iubitorilor de versuri. In afară de membrii asociaţiei şi-au anunţat participarea numeroşi amatori la titlul de maestru.

Miss Dulcie Bowie, secretara de onoare a asociaţiei, a dat următoarele informaţiuni asupra istoricului şi scopului urmărit de *„English Versspeaking Association”.*

„Asociaţia, în forma ei actuală, există de trei ani. Interesul pe care l-a trezit în toate straturile poporului devine din an în an tot mai puternic. Rezultatele obţinute până acum sunt excelente. Scopul asociaţiei este, în special, să înlesnească desvoltarea artei poetice, pregătind buni recitatori. In această epocă a sportului şi a distracţiilor fără gust, trezirea interesului pentru capodoperele poetice e de mare importanţă. Numai atunci reuşeşti să declami frumos o poezie, când ai pregătirea necesară şi când stăpâneşti toate registrele artei de a declama. Pe de altă parte, suntem de părere că numai poeziile desăvârşite sunt demne să fie recitate în cercul nostru. Cu cât versul e mai expresiv şi mai frumos, cu atât recitarea va fi mai preţioasă. Din această cauză am rugat pe cei mai distinşi poeţi, declamatori şi critici să facă parte din juriul nostru, spre a urmări şi judeca producţiile doamnelor şi domnilor, ale fetelor şi băeţilor: Numai critica şi concurenţa dă imbold şi duce, în cele din urmă, la absolută desăvârşire”.

Dintre poeţii preferaţi de recitatori fac parte: Swinburne, Ben Johnson, Lord Tennyson, Mathew Arnold, Browning, Francis Thompson, Keats şi Shakespeare.

Din „Gog”

de Giovani Papini

Nimic nu-i al meu

Arosa, 18 Septembrie

Cea mai mare problemă a omului, ca şi a naţiunilor, e independenţa. Se poate deslega?

Ceiace stăpânesc — pare al meu, dar sunt stăpânit vecinic de ceiace am. Singura proprietate netăgăduită ar trebui să fie Eul — şi totuşi, dacă scormoneşti adânc, unde e rămăşiţa desăvârşită, stingheră, care nu atârnă de nimeni?

Ceilalţi iau parte, sunt sau nu de faţă, la viaţa noastră lăuntrică şi din afară. Nu-i chip de scăpare. Chiar în singurătatea deplină mă simt, cutremurându-mă, atom dintr'un munte, celulă dintr'o colonie, picătură dintr'o mare. In spiritul şi 'n carnea mea zace moştenirea celor repauzaţi; gândirea mea e datoare la morţi şi la vii; purtarea mea e călăuzită, chiar împotriva voinţei mele, de fiinţe pe care nu le cunosc sau le dispreţuesc.

Tot ceiace ştiu, am învăţat de la alţii. Orice lucru aş întrebuinţa, e opera altuia — ce-are aface dacă l-am plătit? Fără lucrător, fără meşter, fără artist — aş fi mai gol decât Caliban sau decât Robinson. Dacă vreau să mă mişc, am nevoe de maşini nu de mine fabricate şi conduse de mâni ce nu sunt ale mele. Sunt silit să vorbesc o limbă ce n'am născocit-o eu; şi cei înainte-mi veniţi, îmi impun, fără ştirea mea, gusturile, simţirile şi prejudecăţile lor.

Dacă desfac Eul bucată cu bucată regăsesc necontenit bucăţi şi fărîme care sosesc din afară — fiecăreia i-aş putea pune o etichetă cu originea ei. Aceasta e de la mama, aceasta dela cel mai bun prieten, aceasta de la Emerson, aceasta dela Rousseau sau dela Stirner. Dacă duc până la capăt inventariul celor însuşite, Eul meu ajunge o formă goală, un cuvânt fără miez adevărat.

Ţin de o clasă, de un popor, de o rasă — nu izbutesc niciodată, oricât aş încerca, să scap dintre graniţele nu de mine trase. Orice idee e un ecou; orice faptă un plagiat. Pot să gonesc prezenţa oamenilor dar o mare parte a lor urmează să trăiască, nevăzută, în mine cel singur.

Dacă am slugi, trebue să le rabd şi să le ascult; dacă am prieteni trebue să-i îndur şi să-i slujesc; — şi banii cer să fie păziţi, cultivaţi, ocrotiţi, apăraţi. Putere înseamnă robie. Nimic, de fapt, nu-i al meu. Puţinele desfătări de care mă bucur le datoresc inspiraţiei şi strădaniei unor oameni care nu mai sunt sau pe care nu i-am văzut niciodată. Cunosc ceiace am primit, dar nu ştiu ce-am dat.

Am ajuns să strâng vre-o câteva duzini de miliarde. N'aş fi putut s'o fac dacă milioane de oameni n'ar fi lucrat pentru mine, dacă milioane de oameni n'ar fi avut nevoie de ceiace puteam vinde eu, dacă mii şi mii de oameni n'ar fi născocit formulele, maşinile, regulile pe care se întemeiază viaţa economică a pământului. Părăsit mie însumi aş fi rămas un sălbatec, mâncător de rădăcini şi de câni morţi.

Unde e, aşa dar, miezul adânc şi neatârnat, la care nimeni altul nu ia parte, de nimeni altul născut şi pe care să-l pot cu adevărat chema al meu? Sunt într'adevăr o închegare de datorii, molecula roabă a unui trup uriaş? Şi singurul lucru pe care-l credem cu adevărat al nostru — Eul — e, poate, cu toate celelalte, o simplă răsfrângere, o aiurare a mândriei?

Din italieneşte de N. D.

Varia

Generalul Vivonne, scriind din Messina lui Ludovic XIV, termină scrisoarea cu aceste cuvinte:

„Pentru a putea susţine lupta, avem nevoe de zece mii de oameni”.

El dădu scrisoarea intendentului armatei, du Terron, s'o pecetluiască. Acesta însă adăugă cuvintele: „Şi de un general”.

* * *

Poetul Ludwig Fulda e de fel din Frankfurt. Tatăl său era cel mai mare negustor de cărbuni din oraş.

La premiera primei sale comedii — într'un teatru din Francfurt — bătrânul Fulda stătea liniştit şi satisfăcut în lojă, pe când tânărul autor apărea când în stal, când în lojă, când pe scenă sau se apropia suspect de garderobă.

Un cunoscut al familiei Fulda remarcând calmul tatălui şi nervozitatea fiului, constată:

— Azi stau amândoi pe cărbuni!

* * *

La ultimele examene de bacalaureat, un profesor puse unui candidat o întrebare destul de grea.

Elevul, emoţionat, tăcu.

— Ascută, tinere, — i se adresa părinteşte examinatorul — nu te turbura, stăpâneşte-te. Te încurcă cumva întrebarea mea?

—Nu mă încurcă întrebarea, domnule profesor, ci răspunsul!

Din Literatura Chineză

Capitala se deşteaptă

Pe cele şase mari bulevarde, praful se ridică, tobele răsună.

Trapul cailor şi roţile trăsurilor se-aud pretutindeni.

Oamenii aleargă după hrană şi după îmbrăcăminte.

Cele patru clase ale societăţii se 'ncrucişează fără 'ncetare la fiecare colţ de stradă.

Anii, ca toate lucrurile, urmează apa care curge.

Intâmplările acestei lumi sunt ca florile care se scutură în vântul dimineţii.

Nici o zi de odihnă pentru acei care aleargă după glorie! Oare dânşii nu-şi dau seama că într'o clipă prezentul va fi tot aşa de zadarnic ca şi trecutul?

Noapte de primăvară

In cupa de aur, parfumurile s'au topit iar picurul clepsidrei nu se mai aude.

Vântul e ascuţit iar răcoarea — vie.

Suflul de iubire al primăverii tulbură pe oameni: nu pot s'adoarmă.

Luna duce umbrele florilor până sus pe balustradă.

Seară de vară

De jur împrejur, splendoarea şi strălucirea munţilor mărgineşte splendoarea şi strălucirea apelor.

Parfumul florilor de lotus şi-al castanilor se 'ntinde pe zece *li* până la balustrada de care mă reazăm.

In zefirul curat şi sub luna de argint, nimeni n'ar mai trebui să se gândească la grijile vieţei.

Intregul suflet mi-l las în vântul rece şi îmbălsămat care suflă de la Sud.

Coliba mea

In coliba mea zilnic curăţită, totul e oglindă, nici un muşchiu nu creşte.

Afară, arborii în floare, sădiţi de mine, alcătuesc acum alei.

O gârlă îmi ocroteşte pământurile şi le ţine răcoare.

Două coline se 'nalţă ca nişte portiţe şi arată drumul care se pierde în iarba verde şi fragedă.

Iazul corbilor

In acest ţinut singuratic, oamenii sunt rari.

Munţii sunt misterioşi şi plini de sălbăticiuni.

Vulpea flămândă, în zorii zilei, prinde gâsca sălbatică, iar tigrul răcnind, în timpul nopţii, sfâşie măgarul.

Gardul dărăpănat de bambuşi a dat lăstari noi, iar deasupra uşii mele glicina se'mbrăţişează.

Nu te 'ngriji de singurătatea şi de tăcerea care mă 'nconjoară. Aici trăesc de şase ani.

Oboseală

O primăveri înflorite! Lună de toamnă! Flori plutind pe lacuri! !

Prin ce vrajă îmi răpiţi sufletul: — luntre deslipită de ţărm.

Haina pământească s'a topit în cenuşe.

Voi fi în stare să mai rezist încă odată la atâtea emoţiuni?

Cântec de pescar

Mica mea barcă se ia la 'ntrecere cu gâsca sălbatică, plutind fără teamă în mijlocul valurilor.

Mantaua mea de trestii şi pălăria împletită din bambus sfidează ploaia, pe marele fluviu înconjurat de munţi bătrâni.

Imi scandez cântul după ritmul lopeţilor scurte, contemplând frunzişul împurpurat al pădurii depărtate.

In beţia mea, nu mai cunosc secolul, în faţa satului, sub luna care n'a apus încă la orizont.

Rănită de primăvară

Singură în pavilion, lacrimile îmi curg. Am lăsat să-mi cadă cărţile de poezii.

Veşnic sunt singură ca să gust din lichiorurile calde.

Şi totuş parcă sufăr de-o despărţire de curând.

Umbra uşoară a sălciilor învălue soarele.

Petalele florilor sboară şi acoperă pe jumătate praful.

Gânguritul mierlelor tulbură visul fluturilor şi-mi deşteaptă tristeţile trecute, cufundându-mă într'o nelinişte nouă.

Intr'un ţinut singuratic

Intr'un ţinut singuratic, să trăeşti fericit, fără griji.

Să-ţi clădeşti o terasă de pe care să sorbi răcoarea serilor.

Să priveşti ploaia care ascunde norii în timp ce stolul uşor de rândunele e dus de vânt.

Să te uiţi cum copiii se bat cu castane şi cu pere.

Nici un prieten mai ales să nu te tulbure vrând să afle dacă trăeşti sau dacă ai murit.

Vai! Iată că cineva îmi bate ia uşe!

Traducere de AL. T. STAMATIAD

Anna Tzigara-Samurcaş — **Natură moartă**

Un act „cavaleresc" al ţăranului din Humuleşti

Polemica dintre Ion Nădejde şi Ion Creangă

Cărţile didactice de odinioară. — Creangă şi colaboratorii săi. — Critica literară şi ştiinţifică a lui Ion Nădejde şi răspunsul lui Ion Creangă I. Nădejde şi „Junimea". — O anecdotă

Se ştie că Ion Creangă, ca institutor cu tragere de inimă pentru acest apostolat, — instruit fiind în şcoala preparandială şi pedagogică a lui Maiorescu din curtea bisericii Trei-Sfetite din Iaşi, — a „alcătuit" o serie de „abecedare" şi „cărţi de cetire" pentru „uzul şcolilor primare".

Aceste manuale au fost introduse câteva decenii în şcoli, tipărindu-se în mai multe ediţii, mereu îmbunătăţite şi sistematizate, cu care s'au instruit o serie de generaţii.

„Invăţătorul Copiilor", carte de cetire destinată pentru clasa patra primară, a fost alcătuită de Creangă în colaborare cu colegii săi, institutorii C. Grigorescu şi V. Receanu, din vechea pleiadă a marilor dascăli, în frunte cu Toma Săvescu, institutorul lui Spiru C. Haret.

In anul 1880 apare a şasea editie a „Invăţătorului Copiilor" cu aceiaşi trei autori, — Creangă având partea literară, iar Grigorescu şi Receanu restul materiilor.

După câtva timp, apare la Iaşi revista literară şi ştiinţifică „Contemporanul" în care directorul ei, Ion Nădejde, publică o recenzie critică sub proprie semnătură, relevă şi corectează o serie de erori ştiinţifice despre albine, furnici, paseri, plante, fructe, oameni, animale şi fenomene cereşti, insistând şi asupra unor traduceri eronate, ca de pildă „huile de foie de morue" tradus „untură de moron".

Recunoscând greutatea enormă de a scrie o asemenea carte didactică, Ion Nădejde opina că „bucăţile ştiinţifice trebue să fie potrivite cu mintea şi cunoştinţele şcolarului, şi adevărate", adică să nu cuprindă erori. El polemiza numai cu Ion Creangă, ignorând pe colaboratorii acestuia şi încheiându-şi astfel critica:

„In rezumat, *autorul* nu ştie materia despre care se apucă să scrie şi grămădeşte monstruozităţi care de care mai cornorate; nu ştie regulele pedagogice şi nu urmează calea cuvenită pentru a da cunoştinţi din istoria naturală şi fizică.

Intr'un cuvânt partea ştiinţifică e peste măsură de rea şi face urâtă mutră alăturea cu bucăţi literare ca Păcală, Inul şi cămaşa, Acul şi barosul, Jupânul greeruş, etc.

„Invăţătorul Copiilor" se poate asemăna cu un hotentot gol, cu pălăria foarte bună şi frumoasă în cap. Când vom avea oare şi noi o carte de cetire ca alte popoare?"

(*„Contemporanul"* Anul I pagina 205—211, 1881, Iaşi).

* * *

După cum se observă, Ion Nădejde, — care prin „Contemporanul" a întreprins o adevărată prigoană împotriva plagiatelor, pastişărilor şi a tuturor „monstruozităţilor", punându-le „pe două coloane", — nu vorbeşte de cei trei autori, ci numai de autorul manualului, Ion Creangă; ba mai mult, el face o menţiune lăudabilă pentru partea literară, având însă aerul de a-i atribui şi partea ştiinţifică.

Ce face Creangă?

Suflet mare şi ales, ţăranul din Humuleşti se distinge ca atare printr'un act într'adevăr cavaleresc. El îşi asumă toată răspunderea şi adresează lui Ion Nădejde următoarea „Intâmpinare" apărută în numărul următor al „Contemporanului":

„Felicităm cu plăcere voinţa în bine a domnului *Ion Nădejde* cetind critica domniei-sale din „Contemporanul" No. 6, sub titlul „Partea ştiinţifică din Invăţătorul Copiilor", întrucât curiozitatea sa nu cere altă mulţămire decât aceea de a-şi colinda spiritul pe nesfârşitul câmp al ştiinţei care-i surâde pe acest timp de secetă, cu atâta bunăvoinţă.

Insă toată furia ursului îndreptată asupra câtorva albine? E vorba despre o carte de cetire, căreia dacă-i lipseşte perfecţia, după însuşi domnia-ta, credem că nu i se poate tăgădui o valoare relativă distinctă, cercetând cărţile ce figurau şi poate mai figurează încă în uzul invăţământului primar. Şi greu este, căci multe sudori ne-au curs de pe frunte şi multe nopţi întregi ne-a răpit cartea „Invăţătorul Copiilor" până când am adus-o în stare de a nu da ştiinţei decât foarte puţină materie de criticat.

Credeam că merită o soartă mai dulce, o privire mai blândă, o menajare cel puţin relativă, în locul pasionatelor rânduri cu care segetaţi aşa de aprig tendinţa spre bine a unor oameni cari dela 1864 şi până astăzi am sacrificat mult din puţinul ce am putut câştiga pe vremile acele, în folosul instrucţiunei de întâia cerinţă sau şcoala pentru începători.

Adevărat „cu greu se alcătueşte o bună carte de cetire", după cum Dumneavoastră însuşi mărturisiţi, „chiar când ştie cineva singur foarte bine lucrurile despre cari vrea să scrie; şi când nu posedă nici cunoştinţele trebuitoare, atunci face o faptă rea".

Adecă: făptuitori de rele, criminali suntem, pentrucă am îndrăznit a pricepe nevoea unei cărţi începătoare mai apropiată de cerinţele pedagogice decât precedentele, de ale căror viţioase cuprinsuri, Domnul meu, nu se scandalizează speculantul, ci învăţătorul conştiincios; nu cel ce „n'a împuns odată cu sula" ci omul care-şi iubeşte meseria; şi pentru aceasta, suntem de condamnat?!

Cu adevărat, sunt câteva greşele, care toate la un loc, nu alcătuesc nici o pagină din întreaga carte. Dar drept vorbind se poate pretinde unui institutor să posede cunoştinţele înalte ale unui profesor de liceu sau de facultate?! Negreşit că nu!

Ce am putut scrie dela noi, am scris; ceeace nu putem şti prin noi înşi-ne, am cerut dela alţii, extrăgând din cărţi româneşti, în *uzul şcoalelor secundare* [1]) *bucăţile ştiinţifice* de cari ne inculpaţi.

Orice om cu minte nu poate cere unui institutor lipsit de mijloace şi de timp a sta direct în curentul modificaţiunilor şi descoperirilor ştiinţifice; de aceea rugăm pe criticul nepărtinitor şi conştiincios să ne pue în vedere îndreptările cuvenite spre a ţine seamă de ele la ediţia viitoare.

Rugăm asemene pe domnul *I. Nădejde* să nu-şi facă aşa de mare nălucă despre „morile de vânt" nici să grăbească a se turci după cum se zice, căci şi acolo dă de „mâna lui Dumnezeu cea nevăzută" care, dacă nu ne-ar fi găurit pielea în dreptul ochilor, nu ne-am putea vedea greşalele unii altora".

Iaşi 1881, Octombrie 6.

I. CREANGA

(„Contemporanul" An. I, pag. 278-79).

* * *

Integru om de ştiinţă, „critic nepărtinitor şi conştiincios" cum îl califică I. Creangă în această a sa „Intâmpinare", Ion Nădejde adnotează răspunsul lui Creangă în paginele următoare ale revistei (280—282) insistând asupra erorilor ştiinţifice din cartea celor trei autori, fără a pune preţ pe considerentele invocate, pe blajina „întâmpinare" şi pe prietenia ce o avea cu Creangă.

El continuă observaţiunile sale critice:

„...Păcat că d. *Creangă,* om cu talente admirabile pentru poveşti şi alte lucrări literare pline de spiritul poporului, s'a amestecat în societate cu oameni fără ştiinţă şi în acelaş timp plini de pretenţii. Numai de un lucru ne mirăm, cum socoate *d. Creangă* când cere indulgenţă pentru o carte didactică, d-sa care face parte din *Junimea* şi din colaboratorii la *Convorbirile Literare!* A uitat d-sa loviturile înspăimântătoare şi fără de milă date de această grupă producerilor monstruoase? A uitat d-sa, nu face nimic; *noi ne privim ca oameni formaţi sub această direcţie de critică fără slăbiciune* şi vom lovi în cei mai de aproape amici, îndată ce vom avea probe că ar fi plagiat sau au scris monstruozităţi [2]).

Prin urmare să fie ştiut odată pentru totdeauna, că nici nu *menajăm* pe nimeni, nici nu voim să fim menajaţi. Deviza noastră este: *„Fais que dois, arrive que pourra"*. Adică pentru cei ce nu ştiu franzuzeşte. Fă ceeace eşti dator să faci, întâmplă-se ce s'ar întâmpla!"

Acest răspuns şi mai energic al lui Ion Nădejde este interesant şi din alt punct de vedere:

După cum ca student fostul şef al socialiştilor a debutat ca naţionalist, tot astfel în ceeace priveşte directiva culturală Ion Nădejde a urmat-o la început — până la criticele şi polemicele lui Gherea, — pe aceea a „Convorbirilor Literare", căci în polemica cu Creangă el declară: *„noi ne privim ca oameni formaţi sub această direcţie de critică"* adică direcţia lui Maiorescu, a Junimei şi a „Convorbirilor Literare".

* * *

Creangă n'a mai răspuns la a doua critică a lui I. Nădejde; el i-a trimis însă o declaraţie arătând că este solidar cu colegii şi colaboratorii săi C. Grigorescu şi V. Receanu.

Sub titlul „Generositatea d-lui Creangă" directorul „Contemporanului" fără a înregistra cuprinsul acestei „declaraţii", inserează o notă în paginile următoare ale revistei (pag. 399-340) în care între altele scrie:

„Nu vom crede însă niciodată că iubitul autor al poveştilor din „Convorbiri Literare" are vre-o vină din pricina monstruozităţilor strigătoare la cer din „Invăţătorul Copiilor" nici că d-nii *Receanu* şi *Grigorescu* au contribuit la meritele părţei literare nu vom crede. Ca încheere vom zice: Fie, d-le *Creangă* cum zici d-ta, numai de n'ar fi cum ştim noi!"

Această polemică civilizată — ca în vechime! — nu a stricat ci dimpotrivă a intensificat prietenia dintre Creangă şi Nădejde.

* * *

Iar ca post-scriptum o scurtă reminiscenţă anecdotică, referitoare la erudiţia lui I. Nădejde:

Directorul „Contemporanului" n'a fost numai un om de ştiinţă. El a scris literatură, ba chiar o „Istorie a literaturii Române", filologie, critică literară, socială şi juridică, într'un cuvânt a fost un adevărat cărturar.

In privinţa vastei sale culturi, o cunoscută reminiscenţă anecdotică.

Când şi-a trecut bacalaureatul — cu programul clasic de pe vremuri — profesorul de limbi clasice l-a întrebat:

— D-ta ai cetit ceva din operele clasicilor greci şi latini?

— Am cetit!

— Pe care anume?, — l-a întrebat iar profesorul.

— Pe tăţi! — a răspuns I. Nădejde destul de accentuat în felul lui de a pronunţa.

Şi n'a exagerat, căci într'adevăr îi cetise *„pe tăţi"* scriitorii antici şi clasici. Dicţionarul său „Latin-Român" este şi astăzi cel mai bun. A rămas însă ca anecdotă sinceritatea şi simplicitatea răspunsului său şi acel „tăţi" caracteristic felului său, original, de a scrie şi de a vorbi.

C. S.

1) Această polemică a avut darul ca I. Nădejde să revizuiască multe lucruri ştiinţifice destinate învăţământului şi să descopere toate erorile, monstruozităţile şi plagiatele denunţate prin „Contemporanul". (C. S.).

2) „Contemporanul" a şi deschis o rubrică intitulată „Monstruozităţi" după polemica dintre Creangă şi Nădejde. (C. S.).

Obsesie

— după Charles Baudelaire —

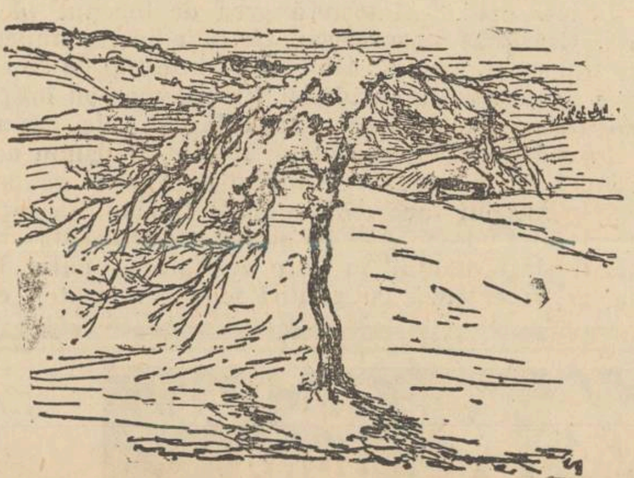
Păduri! ca nişte domuri mă copleşiţi de groază;
Cu tunete de orgă în glas urlaţi profund,
Şi 'n inimi, hrube 'n care vechi gemete vibrează,
Ecourile voastre ca un prohod pătrund.

Crunt Ocean sălbatec, îmi eşti urât! In mine
Găsesc întregu-ţi zbucium de fiară! Râsul crud
Al omului ce 'ndură ocară şi ruşine,
In hohotul năprasnic al mării îl aud.

Ce dragă mi-ai fi, Noapte, când stelele s'ar stânge:
Lumina lor îngână un cântec cunoscut.
Căci caut tot ce-i sumbru, şi gol, şi şters, şi mut!

Dar chiar în întuneric o spaimă grea mă 'nfrânge,
Când chipuri dispărute răsar din amintiri
Şi mă ţintesc statornic cu galeşe priviri!

AL. A. PHILIPPIDE

Diaconul şi institutorul Ion Creangă

— Rectificări şi date nouă —

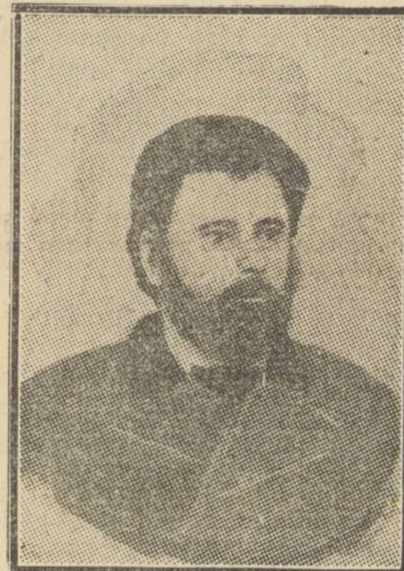
Asupra diaconiei şi institutoratului lui I. Creangă s'a scris mult. Dar s'au neglijat două epoci din aceste activităţi: istoricii literari s'au ocupat mai mult despre începutul carierii de institutor şi despre sfârşitul carierii preoţeşti a povestitorului. Mulţi s'au ocupat despre şcolile pregătitoare institutoratului, despre felul cum a debutat Creangă în această carieră, şi dela 1865 înainte istoricii literari nu s'au mai ocupat aproape de loc. Asupra diaconiei lui Creangă s'a ocupat în special Econ. D. Furtună în opera sa: *Cuvinte şi mărturii despre I. Creangă,* dar numai pentru perioada 1868—1872 — când Creangă a fost exclus definitiv din diaconie. — Alţii s'au ocupat numai asupra hirotonisirii în diaconie.

* * *

Cercetând la Arhivele Statului din Iaşi şi la Arhiva Primăriei Iaşi, am putut rectifica şi complecta unele date tocmai din perioadele obscure enunţate mai sus. Voi arăta, mai întâi, care sunt faptele cunoscute până acuma în perioadele obscure şi care sunt rectificările şi completările noastre.

* * *

La 26 Dec. 1859, Creangă e hirotonisit diacon. De aci, asupra bisericelor unde a slujit, nu ne-a rămas nici o probă sigură până la 1868, când aflăm din documente că slujia la biserica Golia. In schimb, asupra acestei epoci posedăm simple „amintiri", care — tocmai pentru acest motiv — vom vedea că sunt sau nesigure sau greşite.

Ion Creangă

Iată ce ştim: făcut diacon, Creangă slujeşte întâi la biserica „Patru-zeci de Sfinţi", timp de patru ani (până la 1864), „trăind într'o casă în care — spune povestitorul — mă răzbea ploaia şi mă orbea fumul şi femeia!" (Gr. Alexandrescu, Biografia lui I. Creangă, în op.: I. Creangă, Amintiri, ed. Goldner, Iaşi, 1890, I, p. 12).

In schimb, un alt informator indirect desminte cele de mai sus, spunând că, imediat după hirotonisire, Creangă ar fi slujit la bisericile: Pantelimon, Bărboi, Galata şi în special (?!) la Golia (Furtună, cuvinte... p. 42—43).

Cât e de precisă informaţia — de-altminteri nedocumentată! — a lui Furtună, se poate vedea din însuşi „în special!"

Controlând „Statele" de prezenţă ale slujitorilor bisericilor de mai sus din intervalul 1860—1872, am putut să mă conving că I. Creangă n'a slujit la toate bisericile specificate.

Intr'adevăr: la 19 şi 31 Aprilie 1863, „diaconul" Creangă e trecut în lista slujitorilor bisericei Bărboiu cu leafă de 1500 lei pe an şi *„fără alte înlesniri"* (Arh. Stat. Iaşi — Prefect. Pol. Iaşi pe 1862, tr. 1792, op. 2043, No. 821, p. 14 şi 31). Prin „înlesniri" se înţelegea locuinţă la biserică. Deci, Creangă nu locuia la Bărboiu.

La care biserică (sau biserici) a slujit Creangă de la 1860 până la 1863, când îl aflăm la Bărboiu? Nu ştiu! N'am putut afla nici dela care până la care dată a slujit la Bărboiu. Dar, dacă luăm informaţia lui Gr. Alexandrescu ca veridică, putem presupune că a slujit întâi la *Patru-zeci de Sfinţi* şi pe urmă a trecut la Bărboiu, mai ales că soţia lui Creangă — cu care se căsătorise în 1859 şi despre care povestitorul spune că-l orbia ca şi fumul — era fiica preotului dela *40 de Sfinţi.*

Peste doi ani, dela 23 April până la 26 Oct. 1865, Creangă e trecut în „Statele" slujitorilor bisericei Pantelimon, cu 600 lei leafă pe tot acest interval de timp.

Dar, am observat că, până la 23 April 1865, fusese trecut în „Statele" Pantelimonului alt diacon; ceiace înseamnă că I. Creangă a fost numit la Pantelimon pe ziua de 23 April 1865.

Mai mult: dela 26 Oct. 1865 (Arh. Prim. Iaşi, dosar 103, partea III, pe 1865), Creangă nu mai apare în „State", fiind înlocuit cu un alt diacon. Deci, Creangă a slujit la Pantelimon *numai* între 23 April şi 26 Octombrie 1865.

Dela 31 April 1863 — când l-am găsit la Bărboiu — şi până la 23 April 1865 — când intră la Pantelimon, — Creangă a slujit la Bărboiu sau la altă biserică? N'am putut afla!

Se ştie apoi, că dela 1866 până la 1868 (când a fost pedepsit prima dată), Creangă a slujit la Golia, de unde — în Iulie 1868 — s'a mutat definitiv în bojdeuca din Ţicău.

Voi întări acest fapt prin aceea că — la 1867 — l-am găsit pe Creangă printre alegătorii comunali *ai despărţirei a III-a* (Arh. Stat. Iaşi, Prefec. Pol. Iaşi pe 1867, tr. 1792, op. 2043, No. 410). Or, biserica Golia cade în această despărţire.

* * *

O scurtă paranteză. E curios că, tot printre alegătorii comunali ai despărţirii a III-a se află trecut şi un *Gh.* Creangă. Cine poate fi? In familia Creangă nu există — contemporan cu povestitorul — decât preotul Gh. Creangă dela M-rea Neamţului, unchiul povestitorului. Dar, ce căuta el în Iaşi şi mai ales... alegător *comunal?* Şi, şi mai curios, în aceiaşi despărţire ca şi cum ar fi fost în gazdă la I. Creangă!

* * *

Atâtea noutăţi am putut afla în cercetările de mai sus.

Acuma, voi relata o întâmplare hazlie — printre altele la fel care se cunosc asupra lui Creangă. In Oct. 1872, după multe consilii consistoriale, Creangă e definitiv răspopit. Dar, încă din 1868, după cum am arătat într'un articol (intitulat: O scrisoare a lui Creangă datată greşit, „Conv. lit.", an. 63, Oct. 1930, p. 1062—1064), Creangă se mutase din curtea bisericii Golia în bojdeuca din Ţicău.

Din întâmplarea hazlie de mai jos se va vedea că I. Creangă e numit *„fostul* leturghişitar" la Golia şi că (documentul e din *3 Ian. 1872)* se mutase dela Golia „de *mai mult* timp", ceeace întăreşte oarecum afirmarea mea din art. cit., că povestitorul se mutase definitiv dela Golia într'o casă particulară (bojdeuca din Ţicău) încă din Iulie 1868.

Să lăsăm să vorbească documentele:

Domnule Prefect,

1872, Ian. 3. Diaconul Ioan Creangă, *fostul leturghişitar* la biserica supranumită Golia din această Urbă, *de mai mult timp* permutându-se cu domiciliul din casele ce ocupase în curtea acelei biserici, sortite pentru servanţii ei, a luat cu sine cheile acelor case, ţinându-le încuiate până în prezent, — şi după mai multe invitări ce i s'au făcut a preda în seama superiorului zisei biserici acele chei, nici până astăzi n'a fost următoriu (sic).

Subsemnatul, motivat de stăruinţele zisului superior, căruia, precum ştiţi, cu inventar i s'au trădat pe samă-i între altele şi toate acaretele bisericei, — cu onoare vă comunică cele ce preced şi vă roagă a face, ca — cât mai neîntârziat — diaconul Creangă să trădee acele chei în primirea Prea Cuvioşiei Sale Superiorului, punând capăt unei aşa însovolnicii (sic), dacă (nu) şi vinovate cutezări.

Protoiereu: *C. Buţureanu Iconom*"

Prefectul pune rezoluţia: „se va comunica d. comisar al III-lea, spre a invita pe persoana în chestie a se conforma mijlocirei prezente, şi pentru rezultat se referează".

Comisarul raportează (16 Ian. 1872): „Conform celor citate prin Oficia dv., invitându-se pe diaconul Ioan Creangă a preda cheile pretinse, d-sa a refuzat..."

Prefectul cere atunci — la 20 Ian. — comisariatului „a face întrebare diaconului Creangă şi a arăta care sunt motivele opunerii sale la predarea cheilor dela acele încăperi".

Comisarul iar raportează (28 Ian.): „făcându-se întrebare diaconului Creangă de cheia pretinsă, mi-a răspuns că a dat-o preotului Alexandru dela Buna-Vestire, spre a o încredinţa îngrijitorului Mânăstirei Golia."

Prefectul invită comisariatul să se intereseze dacă, într'adevăr, slujitorul Goliei a primit cheia. La cari, comisariatul raportează (14 Feb.) că I. Creangă a dat cheia slujitorului Goliei (Arh. Stat. Iaşi, Prefect. Pol. Iaşi pe 1872, t. 1792, op. 2043, No. 235).

* * *

Asupra începutului institutoratului lui Creangă s'a scris suficient .Totuşi, voi preciza şi eu câteva date.

In catagrafia pe 1866 a şcoalelor primare de băeţi din Iaşi, Creangă e trecut cu următoarele semnalmente: în vârstă de 29 ani; a învăţat: cursul de 4 clase la seminarul Socola cu atestat No. 70 din 1859 şi cursul preparand din Iaşi, absolvind cu atestat No. 15 din 1866; e institutor la Trei-Erarhi, pe clasa I-a numit din 1864 cu ordinul ministerial No. 53.231 (Arh. Prim. Iaşi, dosar 64 pe 1866; vezi şi mai jos).

Iar în alte dosare găsesc: în 1868, Creangă e institutor tot la şcoala de băeţi din Trei-Erarhi, la clasa I-a, secţia II-a pe luna Ianuarie, trecut *„părintele* I. Creangă" în loc de „diaconul", numit pe ziua de 5 Noembrie 1864 cu ordinul No. 53.231, primind leafă lunară de 166.66 bani. Cu aceleaşi specificări e trecut şi în „Statele" de lefuri pe lunile Februarie — Decembrie ale aceluiaş an (Arh. Prim. Iaşi, dosar 116 pe 1868; vezi şi mai jos).

Datele acestea întăresc sau întregesc cele cunoscute.

Intr'adevăr: Creangă s'a născut la 1837, ceeace rezultă din scăderea lui 29 din 1866. Creangă a absolvit patru clase la seminariul Socola, dar cu atestat din Dec. 1858 cu No. 246 (vezi: Teodorescu-Kirileanu, asupra

(Continuare în pag. IV-a)

vieţii lui I. Creangă, „Şezătoarea", an. XI, vol. VIII, 1904, No. 10—11, p. 162—163). Deci, data atestatului din catagrafia de faţă e greşită. Creangă a urmat apoi şi şcoala normală sau preparandă „Vasile Lupu", absolvind cu atestat la 15 Iunie 1866; catagrafia arată că — de data aceasta — cu atestat No. 15.

Se mai ştie că — începând dela 6 Maį 1864 (vezi: I. Teodorescu, Câteva note despre institutorul Creangă, „Tudor Pamfile", IV, 1926, No. 1—4, p. 3) — Creangă a predat la şcoala primară Trei-Erarhi, la clasa I-a, dar nu se ştia numărul ordinului ministerial al numirii, adică 53.231 din 5 Noembrie 1864. Creangă trebuia să facă la Trei-Erarhi *practica pedagogică*, în timpul în care urma la şcoala preparandă. Aşa-dar, el şi-a început această practică la 6 Mai 1864 — când îl aflăm prima dată iscălind în condica de prezenţă a institutorilor dela acea şcoală, —, iar la 5 Noembrie acelaş an a fost numit institutor provizor cu ordinul No. 53.231. Creangă avea leafă lunară de 166.66 bani, ceeace nu se ştia.

Creangă a funcţionat la Trei-Erarhi până în Dec. 1868. Când a trecut la şcoala primară sucursală No. 1 de băeţi din Păcurar, nu se ştie.

* * *

In 1868, Creangă cere să fie numit institutor definitiv.

Să lăsăm să vorbească documentele.

Buc., Ian. 16, 1868.

Domnule Primar,

D-l I. Creangă, institutorele clasei I-a a şcoalei de băeţi din Trei-Erarhi, prin petiţiunea înregistrată la No. 7115, cere a i se da confirmarea definitivă. Subsemnatul auzind pe Consiliul Permanente al Instrucţiunei, are onoarea a vă invita să bine-voiţi a da Ministerului informaţiuni despre capacitatea, aptitudinea şi moralitatea petiţionarului spre a se putea apoi lua cuvenitele dispoziţii.

p. Ministru (al. Instr. şi Cult.): Indescifrabil.

Rezoluţie: „In 22 Ian... Se va face poftire d-lui ajutor Măcărescu şi d-lui cetăţanul Th. Codrescu ca să bine voiască a se încredinţa despre cele propuse de D. Ministru, şi rezultatul ce va obţine să bine-voiască a comunica".

* * *

Referat No. 5.

1868, Febr. 18, Iaşi.

Domnule Primar,

Subscrisul în urmarea adresului dv. cu No. 577 şi 578, dresând (sic) unui prescript verbal relativ la informaţiile ce am luat despre capacitatea, aptitudinea şi moralitatea d. Ioan Creangă, ca institutore provizor la clasa I secţiunea a II-a dela şcoala primară din Trei-Erarhi, avem onoarea a vi-l anexa aci spre a face cu el ce veţi crede de cuviinţă.

T. Măcărescu

PROCES-VERBAL

Anul una mie opt sute şase-zeci şi opt, luna Februarie în şeapte-spre-zece zile, subscrişii Th. Codrescu şi N. Gh. Măcărescu, delegaţi din partea onor. Primar a(l) Municipiului Iaşi cu adresele No. 577 şi 57 în urmarea oficiei onor Ministeriu de Culte şi Instrucţiunei Publice, însărcinaţi cu constatarea capacităţii, aptitudinei şi moralităţii D. I. Creangă, institutorele clasei I al şcoalei primare de băeţi din Trei-Erarhi, astăzi întrunindu-ne în localul menţionatei şcoale, din actele prezentate, precum şi din asistare la classe, am constatat în privinţa D. I. Creangă, următoarele:

1) în privinţa capacităţii: D-sa a absolvit cursul inferior al seminarului dela Socola cu note bune, despre cari posedă certificatul acelui institut cu No. 246 din 1858 [1]). Asemine, a absolvit cursul normal din institutul Vasile Lupu despre care posedă certificatul Ministerului de Culte No. 15 din 1866 [2]).

2) în privinţa aptitudinei:

D-sa a probat aptitudinea sa ca institutor prin exacte aplicaţiuni a(le) metodelor uzitate actualmente la toate clasele I din ţară, despre care înşi-ne am luat cunoştinţă asistând astăzi la prelegerile sale; precum şi prin rezultatele bune ale examenelor semestriale, despre care stau de probă cataloagele respective.

3) asupra moralităţii:

D-sa posedă testimoniu din partea institutorilor colegilor săi, în care se zice, că în tot timpul de când se află între Domnia-lor, şi-a împlinit cu exactitate datoriile sale de institutore, şi a avut o conduită bună atât în classă, cât şi către toţi acei cari au avut ocazia de a-l cunoaşte; fapte despre care nimenea, până în prezent, n'a dat vre-o desminţire.

4) D. Ioan Creangă este recunoscut şi numit de onor Ministeriu institutor provizor la cl. I, secţiunea II a şcolii primare de băeţi din Trei-Erarhi, în anul 1864, Noembrie în 5 [3]), de când şi funcţionează în puterea oficiului ministerului No. 15.231 [4]), şi astfel a făcut stagiunea de institutor provizor cerută de legea şcolară, în care timp, dând probe de capacitate, aptitudini şi moralitate, subscrişii opinează că merită a fi numit institutore definitiv în postul ce ocupă.

N. Măcărescu, Th. Codrescu.

No. 5290.

Iassi, 1869, Apriliu 10.

D-le Primaru, [5])

Subsemnatul, cu totu respectulu vine a ve ruga d-le Primaru, să bine-voiţi a-i elibera o copie de pe raportulu delegaţiloru Onorabilei Primării, trecutu în registrulu de eşire No. 1367 şi esspediutu de către această autoritate la Onorabilulu Ministeriu alu Culteloru şi Instrucţiunei publice în 22 Februariu 1868. —

Bine-voiţi etc...

I. Creangă.

No. 5.309.

Iassi, 11 April 1869

D-le Primaru,

Copia cerută de mine prin petiţia No. 5.290 rogu să fie legalizată, şi conformu cu prescriptulu verbalu alu delegaţiloru comisiunei essaminatoare calităţilor mele din 1868 Februariu 17 zile.

Primiţi etc...

I. Creangă.

* * *

No. 5324.

Iassi, 11 Apriliu 1869

D-le Primariu,

Numărulu decretulu meu de institutore trecutu în prescriptulu verbalu dresatu de către d-nii N. Gh. Măcărescu şi Th. Codrescu din anulu 1868 luna Februariu în 17, delegaţi din partea Onor Primării, din eroare nefiind conformu cu acelu din decretulu originalulu, vă rogu D-le Primariu să bine-voiţi a notifica în copie legalizată ce am cerut-o prin petiţiunea înregistrată la No. 5.309.

Primiţi etc...

I. Creangă [1])

* * *

Curioasă întâmplare! La 17 Februarie 1868, procesul verbal de numire în definitivat vorbia cu elogii despre moralitatea lui Creangă din lăuntru şi din afară de şcoală, şi după câteva zile, la 29 Februarie, Creangă intră în conflict cu autorităţile bisericeşti pentrucă fusese la teatru, ca — apoi — tot imediat, în acelaş an, Creangă să fie pedepsit şi graţiat de către consistoriul bisericesc, pentrucă trăsese cu puşca în curtea bisericii Golia unde slujia.

Creangă n'a avut parte să se bucure de definitivatul obţinut decât până în 1872, când a fost eliminat din învăţământ până la 1874.

LUCIAN PREDESCU

1) Iată că această dată vine să corijeze cea de mai sus.
2) Dată care întăreşte pe cea de mai sus.
3) O întărire a celor de mai sus.
4) Numărul e greşit; recte: 53.231.
5) Respectăm stilul întocmai, fiind al lui Creangă.

1) Arh. Primăriei Iaşi, Dosar No. 116 pe 1868.

ANECDOTE

Asmodeu, vorbind despre conflictul său cu Paillardoc, a spus:

— Ne vom împăca, ne vom îmbrăţişa, şi de aci în colo vom fi duşmani de moarte.

* * *

La şah, nebunii sunt cei mai aproape de rege. (H. de Regnier).

* * *

Petru cel Mare vizită la începutul secolului XVIII, turnul rotund din Copenhaga.

Regele Danemarcei, Frederic IV, la care Petru trăsese în gazdă, îl întovărăşi în această escursie. Cei doi suverani ajunseră în vârful turnului. Petru îi explica lui Frederic sistemul său filosofic.

— Vrei, spuse acesta la un moment dat, să-ţi faci o ideie despre puterea autorităţii mele?

Şi fără să mai aştepte răspunsul lui Frederic, fondatorul monarhiei ruse făcu un semn unui cazac din escortă, arătându-i cu degetul prăpastia care se deschidea sub picioarele lor.

— Sari!, — îi zise cazacului.

Acesta îl privi pe ţar, îl salută şi, fără să mai stea o clipă la 'ndoială, se aruncă în prăpastie.

— Ce părere ai?, — se adresă Petru regelui Danemarcei — ai şi d-ta asemenea exemplare?

— Din fericire, nu!, — răspunse scurt Frederic.

* * *

O femeie de optzeci de ani îi spunea lui Fontenelle, care avea optzeci şi cinci:

— De bună seamă că moartea ne-a uitat.

— Sst!, — îi răspunse Fontenelle punând degetul pe gură.

* * *

Intr'o zi, Fontenelle a fost întrebat prin ce mijloace a reuşit să-şi creeze atâţi prieteni şi nici un duşman.

„Prin aceste două axiome, — zise el : Toate sunt cu putinţă, şi toată lumea are dreptate".

* * *

Benserade, venind la Academie, ocupă din greşală locul abatelui Furetière, pe care nu-l putea suferi.

— Iată un loc de unde voiu debita multe prostii.

— Curaj, — răspunse Furetière — ai început bine.

Din lirica germană contemporană

Nietzsche

Veneţia

Odinioară stam
Pe pod în noaptea brună;
Venia din zare cântec:
Mari picături de aur
Cădeau pe apa 'n tremur
Bărci, muzică, lumini —
Plutea ca o beţie
In noapte-afară...

Iar sufletul o strună
Cânta atins în taină
Un cântec lin de barcă
Vorbind de fericire —
Dar cine-l asculta?

Richarda Huch

Amintire

Eram în alte vremi, odată,
Un alb mesteacăn sus pe-un munte
Şi mâna lunei argintată
Trecea prin pletele-mi cărunte.

Sus atârnam peste vâltoare
In voia vântului sălbatec
Şi jucărie trecătoare
Făceam din norul singuratec

Şi nu simţiam în mine dor,
Nici bucurii, nici jale grea,
Zvonea frunzişu-mi schimbător,
Iar timpu 'n umbra mea dormea.

In româneşte de ION SIN GEORGIU

Primii paşi

Lichidare sentimentală

— In consecinţă, Domnule Preşedinte şi Onorat Tribunal, vă rugăm să admiteţi proba cu martori şi să ne fixaţi un termen, pentru prezentarea lor.

Preşedintele, consultând rolul:

— La 25 Mai, termen în cunoştinţă.

Avocatul Radian răsfoeşte agenda şi înseamnă data, zâmbind discret. A reuşit.

Adversarul, Georgescu Corneliu, notează şi el noua amânare. Dacă ar fi primit onorariul, ar fi încercat să se judece astăzi, dar aşa... Şi Radian, care îşi închipuie că l-a prejudiciat, obţinând păsuirea.

— Nu te superi, colega?

— Din contra, mi-ai făcut un real serviciu.

— Aşa? — Radian ia o mină fericită, dar nu-şi poate ascunde o grimasă. De-ar fi ştiut! — Incântat, moncher.

Işi strâng mâna şi se despart preocupaţi.

Din banca avocaţilor, Vlădescu privise scena cu aerul său imperturbabil. Simţiam că pregăteşte o răutate. Dar se mulţumi să-mi arunce o privire plină de înţelesuri şi să murmure un „Bien Joué" printre dinţi, care reuşi să mă exaspereze. Ce manie, să vorbească franţuzeşte în şedinţă.

Ca şi cum mi-ar fi ghicit gândul, continuă pe româneşte:

— Dece sunt oare la cuţite, colegii Radian şi Georgescu? Ar fi interesant de ştiut; ne-ar servi în afacerea Creditului, unde sunt tovarăşi. Când o parte îşi aduce mai mulţi avocaţi certaţi între ei, cealaltă câştigă aproape sigur.

Râse cu răutate.

Am ridicat umerii, a nepăsare. Sunt astăzi într'o zi rea şi mi se par toate fără rost, zadarnice. Ce caut eu în această sală de şedinţe, cu miros dubios, cu feţe congestionate de lupte aprige, în jurul unor texte de legi sarbăde, alături de acest Vlădescu! Il privesc astăzi cu ochi necruţători. Şi îmi apare astfel, cum nu mi-am permis să-l văd vreodată.

Faţa brăzdată de şanţuri adânci, îmbătrânit. Cu ochii aproape închişi şi cu buzele strânse, are somnolenţa aparentă şi rigiditatea felinelor la pândă. Işi asculta adversarul. Şi apoi, când luă cuvântul în replică, se ridică, se pleacă şi se avântă, cu elanul şi siguranţa pisicii când cade asupra prăzii.

Câteva clipe am fost iarăşi sub farmecul acestei voci insinuante, cu inflexiuni adânci, care mă subjugase atunci, la început. Pe urmă însă, privirea mi-a lunecat pe mâna încleştată pe pupitru, mâna voluntară şi bronzată, care ieri încă... Pentru prima oară am refuzat gândul acesta şi am simţit o repulzie, pe care nu ştiu cum s'o explic. Inghesuită în banca avocaţilor, aşi fi vrut să mă fac subţire, subţire, să nu mă mai izbească mirosul, atât de cunoscut, de ţigări şi parfum, care forma climat-ul obişnuit al lui Vlădescu. Când a terminat pledoaria, în murmurele de bravo ale confraţilor, a căutat în ochii mei tributul de admiraţie — răsplata lui, cum spunea. Mi-a înţeles ostilitatea? Privirea mea era rece. A întors capul. Apoi cu un ton oficial:

— Vrei să fii atât de bună, domnişoară, să-l iei dumneata pe al 45-lea de la secţia II-a, dacă eu nu ajung la timp?

Mă ridic fără o vorbă. Ceva s'a prăbuşit în mine. şi nu ştiu ce este. Cu mişcări automate, mă îndrept, prin sala lungă, plină de ţărani, spre secţia doua. Dar nu s'a întâmplat nimic, nimic, îmi repet mereu. O impresie trecătoare. Dece sunt atât de tristă ! Grăbesc pasul, lovindu-mă mereu de samsari, negustori, ţărani... Trebue să salut, să mulţumesc. Pe o bancă, o grămadă pestriţă de ţigani, vorbesc certăreţ ca ciorile.

— Să-ţi ghicească baba 'n ghioc, duduie; mă întâmpină una în rochie galbenă şi pestelcă verde.

Ce mi s'ar mai putea ghici mie? Sunt ca o statue pe mormântul sufletului meu.

La secţia II-a se judecă procesul 22. Mai am timp. Mă aşez mohorîtă, în banca avocaţilor. Deodată îmi aduc aminte, că acum un an s'a petrecut chiar aici, pe aceiaşi bancă, scena care a fost generatoarea celei de astăzi.

Fusese cald. Atmosferă grea de început de vacanţă. Ceasurile unsprezece. Ce bine îmi amintesc şi acest amănunt. Curios ! De obiceiu în astfel de clipe, nu ştii ce se petrece în jurul tău. Şi mie mi s'au întipărit, luând formă pentru totdeauna, cele mai mici gesturi.

Prezida Gârlan, asistat de Fainţu. Discutau amândoi încet, o amânare. Avocaţii îşi pierduseră răbdarea: Dacă tribunalul face divergenţă? Gârlan, cu faţa de pară a lui Ludovic XVI îşi şterge, cu o batistă crême, obrazul înfierbântat, în timp ce Fainţu, palid, byronian, argumentează cu gesturi scurte, retezate, conţinându-şi cu demnitate elanul novice al proaspetei sale învăţături. Grefierul îşi muşcă unghiile. In banca avocaţilor, agitaţie, şoapte, evantaie de foi timbrate.

Stăteam lângă Vlădescu. O rază de soare mă împungea în ochi şi cobora apoi în jos, pe obrazul savant acoperit cu pudră şi rouge. Voiam să scot oglinda şi să-mi trec puful de pudră pe faţă, care desigur „luceşte", dar, nu ştiu ce jenă mă opri. Devenisem nervoasă. Nu mai puteam fi atentă. Increţiam fruntea, ceiace îmi forma două umflături perpendiculare pe rădăcinile sprâncenelor şi-mi dădea un aer vag, de filozof meancolic. Mi-aduc aminte că am zâmbit de comparaţia mintală „filozof melacolic". Ce pedante devin femeile când au puţină carte. Simţisem că fac buza mea dispreţuitoare. Imi dădeam seama, în acelaş timp, că Vlădescu mă priveşte şi că-mi va spune ceva; dar mă făceam că sunt preocupată şi chiar când m'a întrebat: „Pe cine tratezi cu atâta superbie, domnişoară ?" Vocea lui m'a făcut să tresar, deşi nu eram de loc surprinsă.

— Autoflagelare, maestre, am răspuns stupid. Simţiam că roşesc.

— A, a, interesant! Desigur că...

Este întrerupt de preşedintele Gârlan, care, în sfârşit, dă hotărîrea.

Şedinţa se suspendă, pentru zece minute.

Zgomot de recreaţie şcolară. Banca avocaţilor se goleşte.

Vlădescu îşi aşează servieta, metodic, cu gestul lui elegant prin preciziune. In dreptul unor foi dactilografiate se opreşte. Le răsfoeşte. Ochii aplecaţi, cu gene lungi şi sprâncene frumos arcuite, dau un aer de meditaţie feţei banale prin regularitatea trăsăturilor. Iar părul negru — culoarea cernelei Pelikan — îi împrumută tinereţea nedesminţită nici de gest şi nici de suflet.

Il priviam cu un fel de uitare complectă.

Deodată, a ridicat ochii. S'a uitat întrebător în ochii mei. M'am roşit. Mi-am dat seama că roşesc; şi, pentrucă eram furioasă pe această roşeaţă de fetiţă de pension, m'am roşit mai mult. Mă înăbuşea un val de căldură în urechi, pe frunte, în mâni. Privirea mea devenise nesigură, dar se încăpăţâna să se cramponeze de privirea lui, cu disperarea naufragiatului ce se agaţă cu mânile de barca de salvare supraîncărcată, ştiind că cei salvaţi, — ca să nu-şi îngreuieze fragila punte spre viaţă — îi vor tăia mai de grabă mânile crispate pe lemn, decât să-l ridice la ei.

Eu ştiam că-mi va face numai rău acest virtuos al confortului în viaţă, cum l-a supranumit un confrate.

Şi totuşi, ceva mai tare decât mine, mă silea să-i înfrunt privirea, care se adâncea în mine. Era ceva uimit în ea, la început. Pentru întâia oară, de când lucram împreună, descoperea în mine, femeea.

Şi când a înţeles, sprâncenele ridicate în semn de întrebare, s'au lăsat uşor în jos şi ochii negri au pătruns triumfător într'ai mei, îmbrăţişându-i.

Pe urmă, am vorbit cu ton obişnuit despre acţiuni, termene, amânări. Dar clipa mută săpase în colţul buzelor lui Vlădescu, un zâmbet de profundă satisfacţie. Acest zâmbet m'a urmărit adesea în nopţile fără somn; îmi răsărea în minte chiar în rarele clipe de fericire, gustate alături de Vlădescu. „Gustate"... Aşa dar întrebuinţez timpul trecut. Deci s'a terminat. Am căpătat, brusc, perspectivă în dragostea mea.

Dragoste...

L'am iubit, într'adevăr? Am dorit mângâerea mânii bronzate şi sărutarea gurii cu buze subţiri şi zâmbet triumfător; aveam nevoie să simt adâncindu-se într'ai mei, ochii negri, cu gene răsucite, grele de voluptate. Dar, l-am iubit? A fost asta iubire? Şi dacă n'ar fi fost Vlădescu atunci ? Simt că roşesc. Nu vreau să mă gândesc.

— Nae Golovăţ!

Numele, strigat de grefier şi repetat, cu amplificări de microfon, de uşier — mă deşteaptă.

Este procesul 44. Indată vine rândul meu. Poate, până atunci, vine şi maestrul.

Acum, când văd clar în mine, am un fel de sfială să mă apropii de el. Va fi, desigur, nevoie de o explicaţie. Dar acum, voi avea eu zâmbet triumfător. Mă simt, deodată, veselă şi uşoară.

Sunt iarăşi eu.

LIANA DARASCU

INDISCUTABIL PÂINEA HERDAN E CEA MAI BUNĂ

Celebrul roman senzaţonal „WALDEMAR"
— FAVORITUL FEMEILOR —
a apărut în volum, frumos ilustrat. 1300 pagini. - format mare cu o splendidă copertă în culori — 80 lei.
De vânzare la librării şi depozite de ziare.
In depozit la Editura „Adeverul" S. A.

Helada

Primăvară sacră

E timpul glumei şi-al
Plimbărilor pe deal,
Al căilor umbrite,
Al blondei Afrodite,
Al dulcelui caval
Şi-al caldelor ispite.

Trec nimfele prin stuf
Uşoare ca un puf
Şi ca un joc de scamă,
Iar soarele de-aramă,
In gură cu zăduf,
Ne strigă de la cramă.

Se ţin fetele scai
De cântecul de nai,
Şi inima lor saltă
Cu mieii laolaltă
In aurul de Mai
Din trestia de baltă.

Desfundă ceru 'n noi
Albastrul lui şivoi
De proaspătă căldură,
Şi ni se-aprinde'n gură,
Cu izbucniri de rai,
Un imn pentru natură.

Să stăm sub un măslin
Şi să gândim senin
Cu murmurul de ape,
Sau să lăsăm pe-aproape
Al râsului rubin
Din inimi să ne scape.

Să coacem înfundat
Un ied cu păr roşcat
Şi sufletul să-i fie
Stropit cu ambrozie
Şi lunei închinat
In noaptea argintie.

Alfeu şi Aretuza

A fost strălucitoarea nimfă surprinsă
Şi 'ntr'un isvor cu gâtul negru prelinsă
Cu fire, cu făptură nouă şi chip
Şi risipită 'n urmă albă 'n nisip.

Acum e numai cântec viu de fântână
Şi gura ei de apă proaspătă 'ngână
Şi-amestecă 'mpreună humă şi cer
In adâncimea unui aspru crater.

Eu am crezut că nimeni n'are putinţa
Să-mi nimicească 'n suflet mie credinţa,
Şi mi-am tăiat podişuri pe sub pământ
Şi-am îmbrăcat al unui fluviu vesmânt.

Am străbătut uscatul ionic şi marea
Şi gândul meu cu valuri repezi în zare-a
Strigat cu sânge 'n sine proaspăt de zeu
Din neamul lui Heracles şi Prometeu.

Mi-au curs pe sub picioare paşi fără număr
Şi-am încărcat corăbii negre pe umăr,
Dar am trecut de pragul greului lor
Netulburat şi veşnic biruitor.

Ea-mi trimitea căldură grea şi lumină
Cu zâmbetu-i de freamăt fraged de-albină,
Şi dragostea mea fără umbră sub ea
Ca un isvor de flacări albe creştea.

Am fost în drum spre ţintă cântec şi forţă
Serbare şi lumină vie de torţă,
Mânier de-argint şi mână strânsă pe el
Şi deget în acelaşi timp şi inel.

Şi ne-am găsit de-apururi două şivoae
Al căror curs în aur moale se 'ndoae
Şi se 'mpreună 'n largul mărei ca un
Imbrăţişat de nimfă şi de faun.

N. DAVIDESCU

In tranşeele Topliţei

— Amintirile unui fost cercetaş —

Retragerea armatelor române înspre graniţa Olteniei, impunea o manevră de rezistenţă pe frontul dinspre Moldova. Şi asta din două privinţi: întâi, pentru a se menţine un front cât mai întins, ca astfel armatele inamice să fie nevoite a se eşalona pe o distanţă cât mai mare, ele sprijinindu-se pe armament, nu pe numărul de oameni; în al doilea rând, pentru ca retragerea să nu se facă deodată pe tot frontul şi deci să aducă demoralizarea întregii armate române. Asta, mai ales că venea o altă bază de întreţinere a moralului trupelor ; ştirea sosirii unei mari armate ruse.

La început, ordinul de rezistenţă a fost privit ca imposibil. Se credea într'un prea mare număr de divizii germane, aduse în direcţia Topliţei. După douăzeci şi patru de ore însă, vestindu-se concentrarea forţelor inamice spre Jiu, şi observându-se pe frontul moldovean numai diferenţa de trupe în plus, s'au vârît lăzile cu muniţie în tranşeie şi s'a început atacul.

Ca punct de ţintă, Comandantul trupelor române a hotărît luarea liniei ferate de lângă Topliţa şi capturarea trenului blindat, care ataca pe această linie şi care se adăpostea în vremea bombardamentului artileriei române, în tunelul dintre aceste două staţii.

La început s'a crezut că ocuparea liniei ferate trebuia să fie o simplă manevră de repeziciune. Şi ca măsură de prevedere, s'a intrat în luptă numai cu un batalion de infanterie. Dar nu s'au isprăvit bine primele serii de salve şi inamicul a şi izbucnit într'un bombardament de artilerie grea, pornit ca din infern. Astfel, încadrat din spate şi din faţă, pe un interval cel mult o sută de metri şi fiindu-i cu neputinţă să se retragă, batalionul angajat a fost nevoit să se culce la pământ. In credinţa inamicului, era, desigur că a doborât unitatea română până la unu. Prea nu mişca nimeni în spaţiul încadrat de artilerie. Un avion de vânătoare însă, ieşind în recunoaştere şi comunicând poziţia batalionului, inamicul opri bombardamentul artileriei şi porni atacul la baionetă. Ar fi putut să bubue mai departe tunurile, dar batalionul român era mascat de o ridicătură lungă de pământ, iar asta însemna micşorarea traiectoriei şi punerea în primejdie a liniei ferate.

Atacul la baionetă ? Păi ce vrea soldatul român în războiu decât asta ? Nici zece minute n'au trecut şi inamicul a şi fost dat peste cap. Ajuns pe linia ferată însă, unitatea de infanterie română a fost luată din flanc de mitralierele trenului blindat. Aşa de fulgerător au prins a secera ucigătoarele acelea de oameni, că în mai puţin de un minut, linia s'a acoperit de cadavre. Atât să fi putut face măcar: să se fi pus o dinamită sub terasament. Nimic însă; i s'a dat omului doar timp să horcăiască odată, ori de două ori.

Ştirea nimicirii batalionului intrat în luptă, a îndârjit şi pe ofiţeri şi pe soldaţi. Şi s'a hotărît atunci distrugerea cu orice chip, a liniei ferate, înaintea celor două intrări în tunel. Numai aşa s'ar fi putut captura purtătorul de mitraliere: capturând tunelul.

Dar cum s'ar fi putut ajunge aici ? Numai prin aruncarea în aer a terasamentului cu dinamită. Iar pentru asta era nevoie de un post observator, în care să se adăpostească oamenii însărcinaţi cu punerea dinamitei şi un telefon ca legătură de comunicaţie între observator şi locul de comandă, Pentru că numai noaptea se puteau face încercările de minare; ziua nu era direcţie în care să nu zbârnie gloanţele.

S'a chemat compania de geniu de sub comanda locotenentului Geo Neagoe ca fiind cea mai apropiată de punctul acela al frontului şi s'a găsit locul unde putea fi aşezat observatorul.

Situaţia Comandantului cohortei Petru Rareş a devenit astfel, cum nu se putea mai încurcată. Să rămâie mai departe în companie ? Risca să fie arestat. Pentrucă era chiar în zona în care fluerau schijele de obuz şi gloanţele, unde găsirea unui om fără situaţie militară înseamnă, până la proba contrară, găsirea unui spion, din care fapt putea să pătimească chiar Comandantul de companie. Să fi plecat în ţară ? Dar cine să facă încărcăturile pilelor, la întâmplarea că ele nu ar mai avea curent ? Celelalte unităţi de acolo nu aveau decât trei telefoane rămase nepuse în funcţiune. Erau ele însă bune ? Cine să le repare la nevoie? Şi cine să repare celelalte aparate străpunse de gloanţe ? Nimeni nu era în companie, care să ştie mai mult decât întinderea unei sârme, ori legarea unui izolator. Alta ar fi fost, dacă s'ar fi găsit undeva pe-acolo vreun depozit de aparate. Compania nu avea decât nişte vechituri, pe care trebuiai să le repari şi să le controlezi cel puţin odată în zi.

La început, locotenentul Neagoe a stat pe gânduri. Putea să aibă neplăceri şi cu el şi fără el. Dar mai mari neplăceri ar fi avut, când nu ar fi putut să aducă la îndeplinire însărcinările ce urmau să i se dea.

Astfel, a fost nevoit să se oprească la hotărîrea cea mai prielnică împrejurărilor.

A chemat gradaţii, le-a cerut să instruiască în parte pe fiecare om, în sensul că vor ţine în ascuns existenţa cercetaşului între ei şi a plecat să primească ordine.

Rămas în companie, Antonie Basarab a fost însărcinat să conducă, împreună cu observatorul trupelor de luptă, postul telefonic ce trebuia instalat în pământ la două sute de metri de tunel, în ascunzătoarea făcută pentru capturarea trenului blindat. S'a săpat şi s'a întărit cu mari greutăţi ascunzătoarea aceasta. A trebuit să se menţie inamicul în foc viu de artilerie, o noapte întreagă.

De-aici trebuia să se informeze şi Comandamentul unităţilor de luptă şi tot de-aici aveau să pornească noaptea pe brânci, spre tunel, aducătorii de dinamită. Asemănat cu miile de gropi neregulate, pricinuite de loviturile obuzelor, postul acesta se dovedea a duce unităţile române la izbândă sigură. Avea să adăpostească dinamita şi să sprijine moralul aruncătorilor. Căci atât se aştepta: distrugerea liniei ferate în punctele de intrare ale tunelului; mai departe aveau să atace toate unităţile de luptă şi nu se putea să nu se ajungă la bun sfârşit.

Era o noapte nouroasă.

Cu sârma legată la centiron şi cu aparatul telefonic în raniţă, Comandantul cohortei Petru Rareş, a început să se târîie spre observator în cele mai neprielnice împrejurări. Nu avea, în afară de linia capului pusă perpendicular pe diametrul ascunzătorii, nici un mijloc de orientare. Gropi? Dar ele se înşirau una din alta. Se întoarse atunci înapoi şi după ce îşi instală, din aparatul închis în raniţă, un telefon mobil, legat cu telefonul din prima tranşee, porni din nou, cu rugămintea să i se lumineze din când în când întunericul cu rachete. Şi astfel, cu receptorul într'o mână şi cu firul pământului în cealaltă, cercetaşul se tîra cu trudă, mai ales că, în mişcările ce le făcea, trebuia să tragă din greu şi de sârma care se desfăşura de pe sulul priponit în tranşee şi prin care se lega de celălalt aparat telefonic.

Primele salturi le-a făcut în siguranţă, căci luase ca şi înainte, aceeaşi poziţie perpendiculară pe diametrul ascunzătoarei. Pierzând însă noţiunea direcţiei, scoase aparatul din raniţă, îl puse lângă el pe colţul vestonului, făcu legătura cu pământul, se lipi nemişcat cu faţa în jos şi ceru să se arunce o rachetă. O clipă numai şi cerul s'a deschis într'o umbră luminoasă. Mersese bine.

Până la ascunzătoarea pentru care scăpărase atâta muniţie, a mai avut nevoie de-o singură luminare a cerului. La zece minute după asta însă, vorbea cu postul la care aştepta înfrigurat Comandantul unităţilor de luptă din acel punct al frontului.

Noaptea în care s'a făcut legătura telefonică, s'a scurs în linişte; dar surprinzător de repede. Din pricina asta n'a mai fost vreme şi pentru celelalte operaţiuni, legate în chip firesc de buna funcţionare a observatorului. Şi astfel, zorile au găsit în ascunzătoarea morţii, numai pe cercetaşul Antonie Basarab.

Cu atingerea celui mai însemnat moment, — instalarea legăturii dintre postul observator şi postul de comandă — însemna facerea celui mai însemnat pas pentru capturarea trenului blindat. De aceea, şi ca mijloc de înşelare a inamicului, s'a hotărît deschiderea unui foc viu de artilerie, cu mult mai înspre miazăzi de punctul frontului, în dreptul căruia fusese instalat postul observator. Şi asta cu atât mai mult, cu cât trebuia transportată în ascunzătoare, dinamita şi hrana rece pentru oamenii de sacrificiu, desemnaţi să rămâie acolo până la sfârşitul manevrei de capturare.

Şi focul a fost deschis exact la ceasurile opt de dimineaţă. In vremea asta, Antonie Basarab comunica prin telefon Comandantului român, toate mişcările de pe frontul inamic.

— Alo, tranşeia.
— Da, tranşeia.
— Se iau fotografii.
...
— Alo !
— Tranşeia...
— Se demontează o mitralieră. Se observă scoaterea ţevii.
...
— Tranşeia !
— Tranşeia...
— Se observă mutarea trupelor din prima linie... Au plecat mai bine de jumătate... Se tîrăsc lipiţi de pământ...
— ...
— Alo !
— Da... S'a auzit.

Şi acest de-al doilea punct al manevrei, — mutarea inamicului cu atenţia în altă parte — a reuşit. Mai rămânea minarea liniei ferate şi atacul infanteriei la baionetă.

Pentru asta, şi ne mai fiind vreme de pierdut, în noaptea a doua s'a înteţit din nou focul de artilerie în punctul în care îşi fixase inamicul atenţia şi s'a dispus transportarea dinamitei, în ascunzătoare lângă tunel.

Operaţia asta a fost mai uşoară ca toate celelalte de până acum, săvârşită în desfăşurarea manevrei de capturare a trenului blindat, căci purtătorul de dinamită care îşi pusese materia ucigătoare în raniţă, a fost servit de două împrejurări deosebit de prielnice: de ploaia măruntă care se pornise înaintea amiezii, şi care era dintre acele urîcioase şi fără sfârşt, de toamnă, şi de sârma telefonică întinsă pe pământ, cu o noapte înainte.

Astfel, în mai puţin de un ceas de vreme, ascunzătoarea era ocupată fără nici o întâmplare supărătoare, de toţi cei trei orânduiţi să pregătească mazurca sângelui şi care erau: telefonistul Antonie Basarab, sublocotenentul observator Camil Damian şi aruncătorul de explozibile plutonierul Emil Cerchez.

VLADIMIR CORBASCA

Dactilografa

Pentru ea, zilele, fără nici o schimbare, îşi urmau una după alta drumul. Foile calendarului din perete erau smulse una câte una, volumul lui se micşora şi altul îi lua apoi locul. Parcul din faţa ferestrei îşi schimba mereu decorul; copacii bătrâni urmând foile calendarului: înmuguriţi, plini de tinerească verdeaţă, ruginiţi de toamnă şi iarăşi sub povara zăpezii. Ea privea, fără să aştepte nimic, fără să dorească nimic, pentru că învăţase că nu trebue să aştepte, nu trebue să dorească...

Dimineaţa, îşi ocupa locul în faţa maşinei de scris, aşteptând să se aşeze alături un client. Şi lucrul începea, mereu acelaş, mereu acelaş... Ţăcănitul maşinilor de scris abea lăsa să se audă uneori vreo frază: „având în vedere şi considerând... de fapt şi de drept" sau: „iar ai greşit, domnişoară, unde ţi-e mintea, parcă eşti surdă!" Clienţii, bărbaţi din diferite straturi sociale: unii nervoşi, aspri, lipindu-şi obraznic genunchii de piciorul ei, pipăind-o cu gesturi vulgare, alţii, cei mai rari, vorbind frumos, cu gesturi delicate, cu zâmbete amabile. Ea răbda insolenţa unora, căci nu avea voe să se plângă şi urmărea cu o privire plină de recunoştinţă pe ceilalţi. Seara, obosită îşi strângea în fugă părul sub basca neagră şi pleca spre mahalaua săracă, unde o aştepta o mamă bolnavă şi patru fraţi mai mici. In serile de vară, privind perechile ce treceau strâns îmbrăţişate spre grădinile pline de flori, simţea o ciudată tristeţe înfăşurându-i sufletul; dar, când un bărbat o privea mai lung, fugea speriată. Ştia că fetele ca ea sunt dorite numai pentru o seară şi, în sufletul ei de fată săracă, natura semănase mândrie şi o profundă delicateţe de simţire, ascunsă sub o răceală de ghiaţă. In clipele libere, celelalte colege de birou povesteau aventurile lor: plimbări la şosea, mese în camerele separate dela restaurantele luxoase, cu domni bine, pe care nu-i mai vedeau a doua zi; ea îşi pleca fruntea pe o carte, singura ei mulţumire, sau cu ochii duşi pleca în lumea gândurilor ei. Fetele o priveau cu răutăcios dispreţ: D-ră Marie, n'ai mai primit o scrisoare? Ea se roşea, pleca capul şi nu răspundea nimic. Aceste scrisori misterioase, care intrigau atât pe celelalte, erau singura ei bucurie. Veneau odată, de două ori pe lună şi ea le citea de multeori, apoi zile întregi o preocupa răspunsul. Punea în el, tot ce sufletul ei, suflet peste care nimeni nu se aplecase, nimeni nu-l înţelesese, — tot ce se ascundea acolo în bietul ei suflet. Işi povestea zilele obositoare, pustii, fără nici o rază de bucurie, vorbea despre copilăria depărtată când viitorul părea atât de frumos... Scrisorile acestea îi aminteau de oraşul oltean, de şcoala cu ziduri albe, de parcul public unde tineretul se plimba în serile de vară, schimbând sfioase strângeri de mână şi bileţele cu citate din Eminescu şi Vlahuţă. Plecase de mult de acolo şi multă vreme îşi torsese singură, firul acestor amintiri frumoase, când într'o zi aflase că unul dintre colegii din acele vremuri, era locotenent într'un orăşel din Banat. I-a scris o scrisoare prietenească, întrebându-l dacă îşi mai aminteşte de vremurile când cântau împreună la serbările publice date de liceu, l-a întrebat despre ceilalţi colegi, de care demult nu mai ştia nimic. Ii răspunsese şi el apoi încetul cu încetul, se înfiripase între ei o corespondenţă prietenească. Evocau amintirile copilăriei, el îi scria puţin grăbit, se cunoştea că nu era obişnuit să mânuiască frazele, să călătorească în lumea amintirilor. Ea însă, era mulţumită că poate vorbi cu el despre timpurile dragi. Scrisorile lui deveniră mai lungi, mai dese. Şi cum ea îi spusese că e singură, că nu are nici o prietenă, că ar dori mult să poată avea încredere deplină într'un suflet, să-i poată povesti toate necazurile ei, el s'a oferit să-i fie acel prieten. Dar când a început să-i vorbească de iubire, ea a văzut că o înţelesese greşit. Câtva timp nu i-a mai scris, apoi fiindcă viaţa îi era aşa de pustie, fiindcă era aşa de dulce să ştie că cineva se gândeşte şi la ea, fiindcă o mişcau cuvintele lui: vreau să fii fericită, spune-mi tot ce suferi, s'a lăsat în voia acestui sentiment pe care l-a înfrumuseţat cu toată căldura sufletului ei visător şi dornic de iubire. Singura ei bucurie, era sosirea acestor scrisori, pe care le citea şi recitea în orele libere, şi, dacă ele nu purtau tot ce ea ar fi dorit, dorul ei complecta golul vizibil dintre rândurile neîndemânatece şi banale...

Dar într'o zi el a anunţat-o că în curând va fi în Capitală chemat de o afacere importantă. Ii spunea că e fericit s'o revadă, că vor sta mult împreună, că se vor cunoaşte mai bine. Vestea aceasta a întristat-o, fără să ştie dece. Aştepta cu frică ziua aceia, simţea că deşi îşi scriseseră de atâtea luni, ea nu dorea să-l vadă, pentru ea rămăsese aproape un străin. Ii fusese drag acolo departe, ar fi vrut să rămână mereu departe. Cum ar fi putut să-i explice lui tot ce simţea! In ziua aceia a fost dusă pe gânduri şi seara, a plecat ultima de la birou, parcă ar fi vrut să întârzie clipa întâlnirii...

. . . .

Şi fetele au văzut-o câteva zile mai târziu, cum adună scrisorile închise cu grijă în sertarul mesei ei de scris, scrisori păstrate cu sfinţenie, şi încet, cu capul plecat, s'a apropiat de soba care duduia, a deschis capacul şi cu un gest furios le-a împins în flacările care, le mistui într'o clipă, pe când două lacrimi au sfârâit scurt deasupra lor, pe fonta înroşită. In birou era tăcere. Privind pe geam la fulgii de ninsoare ce cădeau încet, albind copacii parcului vecin, în ochii ei se reflecta atâta durere, atâta desperare mută, atâta plictiseală, încât zâmbetele ironice şi întrebările răutăcioase, au încremenit pe buzele celorlalte fete...

LUCREŢIA DASCALESCU

Biblioteca Dimineaţa

Literatură — ştiinţă — artă

Cea mai răspândită bibliotecă de popularizare

Iată lista ultimelor numere apărute :

138. — INCERCARI DE PRECIZIE LITERARA de Paul Zarifopol . . . 8.—
139. — SOCIETATE VESELA de Schalom Alechem . 8.—
140. — CE-AM VAZUT IN OLANDA de Eduard S. Konya 6.—
141. — SCENE NOCTURNE de Nicolae Nicandrov . . 5.—
142. — NUVELE de Em. Gârleanu . . . 7.—
143. — ATITUDINI CRITICE de Ion Sân-Giorgiu . . 7.—
144. — D-ŞOARA BOURRAT de Claude Anet . . . 5.—
145. — PAVILIONUL No. 6 de A. Cehov . . . 7.—
146. — OMUL FARA DE NOROC de Eug. Boureanul . 8.—
147. — FARA COPIL de I. Herrmann . . . 6.—
148. — SYNNÖVE SOLBAKKEN de Björnstjerne Björnson . . . 8.—
149. — AMINTIRILE UNUI STUDENT SARAC de Jules Vallès . . .
150. — APOLLONIUS DIN TYANE de Adrian Verea .

Fiecare volum cuprinde 70—300 pagini.

Pentru comemorarea marelui scriitor Jules Vallès
„Biblioteca DIMINEAŢA"
publică în No. 149
AMINTIRILE unui STUDENT SĂRAC
Preţul 6 Lei

PENTRU BORŞ ŞI BAE
FLOARE DE TĂRÂŢE HERDAN

PENTRU CINE ARE NEVOE DE CURA DE KARLSBAD
„Indicaţiile şi contra indicaţiile Curei de Karlsbad"
de Doctorul GR. GRAUR
medic balnear de Karlsbad
Un volum de 72 de pagini 40 lei

Cronica ştiinţifică

Un monstru marin: balena

Cele mai mari şi mai frumoase exemplare de balenă au fost nimicite de mâna nesăţioasă a omului. Pentru a se evita distrugerea ei completă, a avut loc o înţelegere internaţională prin care s'a hotărît ca de aci înainte puii să nu fie vânaţi. Dar cine să supravegheze ţărmurile de nord şi de sud ale Oceanului Ingheţat? Cine să suporte cheltuelile mari ale vapoarelor de pază? Şi apoi, lăcomia omenească se pricepe să înlăture obstacolele, şi nu se prea teme de pedeapsă, fie ea oricât de aspră. Dovada cea mai evidentă ne-o oferă necontenit gangsterii americani din America de Nord.

Despre mărimea, greutatea, folosul şi modul de vânătoare al balenei s'a scris foarte mult. Dar s'a scris foarte puţin în privinţa altor chestiuni la fel de interesante.

Doctorul Iosef Schiller — într'un articol, de unde extragem cele de mai jos — a avut buna inspiraţie să ne dea o serie de amănunte noui trecute până la el cu vederea.

Se cunosc două feluri de balene: cu fanoane şi cu dinţi. Primele se hrănesc cu animale mici de câţiva milimetri, celelalte prind animale destul de mari. Lungimea balenei atinge aproape 25 de metri. In căutarea hranei, s'a întâmplat să ajungă până la Marea Baltică.

Greutatea totală a corpului este de 80.000 kgr. Stomacul, de forma unui sac lung şi lat de câţiva metri, are pereţii elastici şi foarte rezistenţi. In medie, conţinutul stomacului a fost apreciat la 2000 kgr. Dacă turnăm puţin din conţinutul proaspăt al stomacului într'un pahar, şi-l privim cu lupa, constatăm prezenţa a o mulţime de raci mici de 3-4 mm., precum şi de larve, de stele şi de arici de mare, de melci, scoici şi alge. Microscopul ne demonstrează un alt fapt important, şi anume, că aceste animale sunt pline cu picături de ulei. Se ştie, de altfel că cea mai hrănitoare, dar şi cea mai grea de mistuit, e carnea de rac. De aci ajungem la concluzia că conţinutul stomacal al balenei e format în cea mai mare parte din ulei.

Am citit cu toţii, încă la şcoală, că balena înoată prin apă cu gura deschisă, că micile animale rămân prinse de faloane şi că apoi sunt înghiţite. Lucrurile nu se petrec chiar aşa de simplu. Cavitatea bucală are o lăţime de 2½ m., înălţimea de 1½ m., şi adâncimea de 4 m., cu un volum de 8000 kgr. de apă; ceeace corespunde unui vagon de cale ferată de 10.000 kgr. Limba singură cântăreşte 400 kgr. Faloanele, în număr de 700, sunt prinse de maxilarul superior; 750 pe dreapta şi 750 pe stânga. Aceste plăci de corn au o formă triunghiulară, ascuţită la vârf şi sunt prevăzute în partea dinăuntru cu milioane de fibre ţepoase. Când apa e dată afară, micile animale rămân prinse de aceste fibre.

Dacă ne gândim că racii cu care se hrăneşte balena au un volum de 10 mm. atunci ne dăm seama că pentru 1 litru e nevoe de 100.000 de bucăţi. Pentru această operaţie balena trebue să soarbă şi să filtreze 500 litri de apă. Cum în stomacul unei balene s'au găsit 2000 litri de alimente, balena a trebuit să filtreze 10.000.000 litri de apă, sau 1000 de vagoane. Din fericire pentru balenă, există regiuni foarte bogate în hrană. In mijlociu, s'a calculat că balena deschide gura de 900 de ori pe zi.

Pe coasta Groenlandei sunt balene care mănâncă şi peşti până la 2 kgr. unul. Uneori prind câte 50-100 peşti dintr'o înghiţitură. Momentul cel mai prielnic e în epoca de fecundaţie a peştilor când vin în cantităţi mari să-şi depună ouăle în locuri mai adăpostite. Inainte vreme, nu erau rare cazurile când balenele, în căutarea hranei, pătrundeau până în interiorul fiordurilor Norvegiei şi rămâneau naufragiate pe câte o stâncă.

Procedându-se la disecarea unei balene, s'a aflat că are cel mai greu creer de animal. La balena mijlocie, el cântăreşte 7 kgr. Suprafaţa e adânc brăzdată. Cum adâncimea brazdelor e pusă de obicei în raport cu inteligenţa, balena nu pare să fie un animal tocmai prost. Inima poate fi comparată cu un coş uriaş. Din massa brun-roşcată a inimii pornesc arterele. Deosebit de interesantă este aorta, care are un diametru de 20 cm. Vinele au mărimea unui burlan de sobă, a unui pahar de apă, ajungând în ordine descrescândă până la un păhăruţ de ţuică. Ochiul are diametrul de 10 cm. Când îl pipăi ai impresia că atingi o sticlă aşa e de tare. Ca să-l tai, e nevoe de un ferestrău; cuţitul e prea slab. Tăria aceasta e foarte necesară, când ne gândim că viteza cu care înoată balena e superioară vitezei celui mai modern vapor; dacă n'ar fi aşa tare n'ar putea rezista presiunii apei.

Cărţi de succes!

FUNDATURA CIMITIRULUI No. 13

de *Tudor Teodorescu-Branişte*

...Mahalaua românească este redată sub îndoitul şi paradoxalul ei aspect tragic şi comic în acelaş timp. Tipurile ridicule — funcţionarul mediocru, studentul agitator, etc., se întâlnesc în aceiaş carte cu tipurile tragice — boierul ruinat, socialist, prigonit, etc.

Textul cuprinde 20 de gravuri de d. I. Anestin.

Editura „Adevĕrul" Lei 50.—

ŞTII SĂ-ŢI CREŞTI COPIII ?

de *Heinrich Lhotzky, trad. de A. Toma*

...Cu mâna pe conştiinţă, puteţi răspunde afirmativ la grava întrebare de mai sus ? — Ei bine, această minunată carte-sfătuitor a reputatului pedagog german Lhotzky vine să vă dea lumina şi priceperea necesară vouă părinţi şi educatori, în greaua artă de a forma fără a diforma tinerele odrasle, — în direcţia fizică, intelectuală şi morală.

Editura „Adevĕrul".

„Aş vrea să ştiu"

A. MIRCU-P. OLT.

Ce lexicon ilustrat în limba franceză, de apariţie recentă, îmi recomandaţi?

Vă recomandăm colecţia *„Larousse du XX siècle"*, care apare în 6 volume, editate în condiţii redacţionale şi grafice superioare, şi cuprinde un material bogat enciclopedic la zi.

I. IORGULESCU-CRAIOVA.

Prin ce mijloc fizic sau psichic se poate vindeca timiditatea?

Dacă timiditatea este rezultatul unui defect fiziologic, derivat dintr'o anumită boală, care s'a repercutat asupra sistemului nervos, desigur că tratamentul trebue să utilizeze, pentru combaterea ei, diferitele metode terapeutice, care suprimând sau atenuând rădăcina fizică a răului , pot înlătura şi simptomele lui psichologice.

In această direcţie numai un examen medical vă poate da o orientare precisă.

De cele mai multe ori însă timiditatea se manifestă ca un defect pur sufletesc, fără nici o legătură cu factorii fiziologici, defect provenit, fie din temperamentul propriu al individului, fie mai ales din cauza unei anumite educaţii primite şi a unui anumit fel de viaţă. Dacă timiditatea înăscută necesită sforţări mari de voinţă pentru a fi relativ stăpânită; al doilea gen de timiditate, datorit felului de viaţă şi de educaţie este în general mult mai uşor de remediat prin contactul cu societatea.

Unii medici preconizează pentru combaterea timidităţii metode psichoterapeutice ca: sugestiunea, hipnotismul, psichoanaliza, care dau în unele cazuri rezultate interesante.

Cât priveşte „tratatele" pentru „combaterea timidităţii" (cum ar fi de ex. pretinsa lucrare din literatura japoneză. „Timiditatea învinsă în 10 lecţiuni") ele nu se pot folosi decât într'o măsură foarte redusă şi numai în sensul educativ, efectul lor fiind cu mult mai slab de cât un contact direct cu viaţa.

M. ILIESCU-OLTENIŢA.

Dece văd pisicile în întuneric?

Pentru explicarea acestui fenomen de aparenţă, paradoxală, s'au emis mai multe ipoteze, din care cea mai plauzibilă, pare a fi a savantului german, profesorul Russ. Specialist în psicho-fiziologia animalelor, Russ a constatat că pisicile evită întotdeauna lumina ultravioletă, îndepărtânduse pe cât posibil de aceste raze, devenite astăzi foarte la modă, prin frecventa lor utilizare în terapeutica medicală şi în diferitele ramuri ale radiotechnicei.

El atribue această dispoziţie curioasă a pisicii faptului că ochiul ei, care este orb la partea roşie a spectrului solar, percepe, dimpotrivă, cu o extremă sensibilitate razele ultraviolete, invizibile pentru noi. Pe de altă parte însă, cum aceste raze exercită în general o acţiune vătămătoare şi iritantă asupra ochiului, este firesc ca pisicile, care resimt într'o măsură mare efectul lor neplăcut, să caute pe cât posibil să le evite.

Ciudata facultate a pisicilor de a vedea în întuneric o explică profesorul Russ tot prin sensibilitatea lor excepţională în perceperea razelor ultraviolete.

Intr'adevăr, este lesne de înţeles cum într'o cameră întunecoasă, în care ochiul nostru nu vede nimic, să existe totuşi raze de lumină ultraviolete, graţie cărora pisica reuşeşte să vadă foarte desluşit obiectele din jurul ei.

UN VECHIU CITITOR-FOCŞANI.

In ce cărţi aş putea găsi mai bine desvoltată problema relaţiilor între suflet şi corp?

In limba română vă recomandăm *„Cursul de psichologie"* al d-lui C. Rădulescu- Motru (edit. „Cultura Naţională").

In limba franceză, lucrarea *„L'âme et le corps"* de Binet, apărută în „Bibliothèque de philosophie Scientifique", editura E. Flammarion.

Vitrina editurilor străine

Colţul Librăriei „Hasefer"

Librăria de artă „Hasefer" din strada Eugen Carada 7 (Karagheorghevici) recomandă următoarele cărţi interesante pe care le trimite şi în provincie contra remiterii anticipate a unui acont prin mandat poştal (restul ramburs) socotind francul francez la cursul zilei 6—6.60 lei.

DIN LITERATURA FRANCEZĂ

Mauriac: Noeud de vipères, roman d'une famille. — Denise van Moppès Mercredi, rien qu'un jour, roman. — Morand: Air Indien, voyages. — Maurois: Cercle de famile. Un nou roman al lui Claude Aveline: La double mort de Frédéric Belot. — Din ciclul lui Jules Romains: Les hommes de bonnes volonté au apărut primele două volume: Le 6 Octobre şi Le crime de Quinette. — Daniel Halévy, Pays parisiens. — Max Jacob: Bourgeois de France et d'ailleurs. — Brantôme: Alphonse XIII coeur de l'Espagne, le destin d'un grand roi, cu numeroase ilustraţiuni. — Julien Benda: Esquisse d'une histoire des Français dans leur volonté d'être une nation. — Jean de Bourgoing: Le fils de Napoleon, o carte de care critica spune: „Le plus beau monument consacré à la mémoire de l'Aiglon. — Maurice Croiset: La civilisation de la Grèce Antique, l'evocation d'une des plus grandes civilisations qu' ait produites l'humanité.

TRADUCERI DIN LITERATURA ENGLEZĂ

Radcliffe Hall: Puits de solitude, un minunat roman de psychologie. — Ludwig Lewisohn: Le crime passionnel, roman în care autorul arată sub o intrigă vie şi dramatică diferitele concepţii de dragoste şi căsnicie în America. Reamintim de acelaş autor: Israel ou vas-tu şi Les derniers jours de Shylock. — Mary Webb (autoarea celebrului roman Sarn): Le poids des ombres. — Maurice Baring: La tunique sans couture, şi Robert Peckham, un impresionant conflict de conştiinţă. — Helen Grace Carlisle: Chair de ma chair. — Lawrence: L'amant de Lady Chatterley. — Amants et fils. Fantaisie de l'inconscient. — Claude Mc Kay: Quartier noir. — Henry de Monfreid: Aventures de mer. — Secrets de la mer rouge. — Clemence Dane: Regiment de femmes. — Edna Ferbet: Cimarron, un pasionant roman din viaţa negrilor. — Vladimir Zenzinov şi Isaac don Levine: Le chemin de l'oubli, 4 ani în Siberia. — Michael Gold: Juifs sans argent (traducere de Vaillant-Couturier) un document tragic al mizeriei ghettoului din East-Side. — Stella Benson: Tobie et l'ange, roman, cu o prefaţă de Edmond Jaloux. Herbert: Roses, Coeurs, Chateaux.

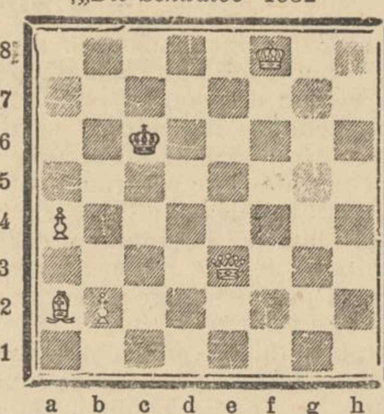

Cronica Şahului

PROBLEMA No. 480

de **S. Herland, Bucureşti**

(„Die Schwalbe" 1932

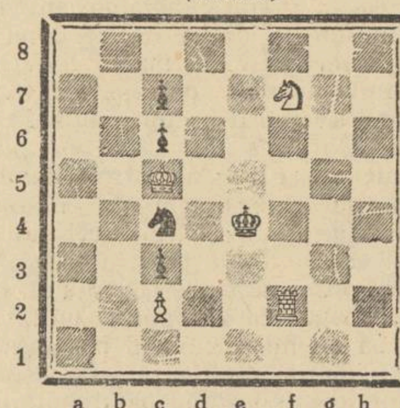
5 + 1 = 6

Mat în 3 mutări.

PROBLEMA No. 481

de **S, Thau, Bucureşti**

(inedită)

4 + 5 = 9

Mat ajutor în 2 mutări.

PARTIDA No. 224

Jucată la Semmering în ziua de 13 Ianuarie 1932.

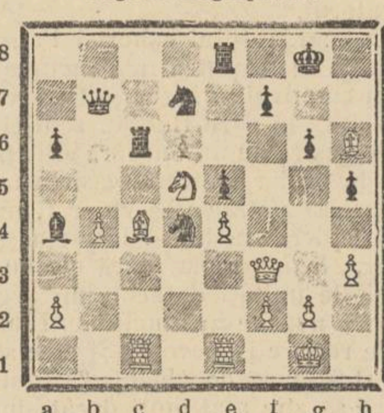
Alb: R. Spielmann. **Negru: E. Bogoljubov**

Partida spaniolă

1. é2—é4, é7—é5; 2. Cg1—f3, Cb8—c6; 3. Nf1—b5, a7—a6; 4. Nb5—a4, Cg8—f6; 5. Dd1—é2, Nf8—é7; 6. c2—c3, d7—d6; 7. d2—d4, Nc8—d7; 8. 0—0, 0—0; 9. Na4—c2, la Td1, jocul ar fi continuat astfel: C×d4!; c×d, N×a4; b3, Nc6; d×é, C×é4 şi negrul ar fi rămas cu un pion în plus. 9..., Tf8—é8; mai bine ar fi fost é×d. 10. d4—d5!, Cc6—b8; 11. h2—h3, c7—c6. 12. d5×c6, Nd7×c6; 13. c3—c4!, Cb8—d7; 14. Cb1—c3, Cd7—c5; 15. b2—b4, Cc5—é6; 16. Nc1—é3, Né7—f8; 17. Tf1—d1, Dd8—c8; 18. Ta1—c1, b7—b5; 19. Cc3—d5!, Dc8—b7; 20. Cf3—h4, Cf6—d7; 21. c4×b5, Db7×b5; 22. Nc2—d3, Db5—b7; 23. Nd3—c4, Nc6—a4; 24. Td1—é1, g7—g6; 25. Dé2—g4, Ta8—c8; 26. Ch4—f5, h7—h5? mai bine ar fi fost Nb5. 27. Dg4—f3!, Tc8—c6; la g×f, alb ar fi continuat astfel: é×f, Cd8 (altfel negru ar fi pierdut dama), D×h5 cu ameninţarea distrugătoare f6 de exemplu: Ng7; Nh6 sau T×c4; T×c4, D×d5; Tg4+ şi câştigă. 28. Cf5—h6+, Nf8×h6; 29. Né3×h6, Cc6—d4?

Situaţia partidei după a 29-a mutare a negrului.

Negru: Bogoljubov.

Alb: Spielmann.

negru nu vede ameninţarea adversarului, mai bine ar fi fost Dc8. 30. Cd5—f6+, Rg8—h8; la C×f6, alb ar fi continuat astfel: D×f6, Cé6; N×é6, f×é; D×g6+ urmat de D×é8+, etc. 31. Nh6—g7+!!, Rh8×g7; 32. Cf6×é8+, Rg7—h6; 33. Df3×f7 şi negru abandonează. *(Note după A. Becker în „Wiener Schach-Zeitung".*

P. I. NEGREANU.
S. THAU.

CITIŢI AZI:

LECTURA No. 393

FLOAREA LITERATURILOR STRAINE

BLASCO IBANEZ

FAMILIA D-RULUI PEDRAZA

Lei 5, Scrierea completă la chioşcari şi librari.

Curiozităţi

Bărbat sau femee ?

In Tortona, un sat în Italia, s'a petrecut un caz foarte ciudat şi tot pe atât de comic.

Un moşneag de nouăzeci de ani, Vittorio Coscia s'a prezentat la oficiul stării civile şi a cerut unui funcţionar să-i elibereze actele necesare internării sale la azilul de bătrâni. Funcţionarul cercetă registrele, dar făcu surprinzătoarea descoperire că la data indicată de bătrân era trecut în registru numele unei fete. Actul era riguros legal şi purta iscălitura preotului din acea localitate. Moşneagul cită chiar numele naşului şi al moaşei. Toate datele corespundeau exct cu cele din registru; numai că moşneagul, conform actului de naştere, trebuia să fie femee.

Incurcat funcţionarul întrebă pe bătrân dacă nu-şi aminteşte să fi fost cândva femee. Acesta răspunse că, acum şaptezeci de ani, moaşa i-ar fi spus că l-a anunţat din greşală drept fată. De atunci, chestiunea nu l-a mai interesat. Cum moşneagul n'a avut niciodată deaface cu autorităţile, cum n'a fost la şcoală, n'a făcut serviciul militar şi nici n'a fost însurat, e uşor explicabil pentruce a rămas în faţa autorităţilor femee şi nu bărbat.

Istambul

Turcii au scos din vocabular, au şters din cărţi şi de pretutindeni numele „Constantinopol", care desemna capitala ex-imperiului otoman.

Numele acesta de origine greacă şi care însemna „oraşul lui Constantin", supără urechea Paşilor republicani dela Ankara. Printr'o simplă trăsătură de condeiu, l-au suprimat înlocuindu-l cu Istambul. De aici înainte vapoarele vor pleca spre Istambul, iar corespondenţa ce va purta menţiunea „Constantinopol" — va fi înapoiată trimiţătorului.

Constantinopol ? Turcii din 1932 nu mai recunosc această cetate. Ei sunt prea naţionalişti pentru aşa ceva. De aceia au rebotezat-o.

Din patriotism au substituit unui nume grecesc — un altul turcesc.

Aşa a fost cel puţin iluzia lor.

Grecii — şi toţi cei ce cunosc istoria turcească — au râs desigur din toată inima de păcăleala lor.

Ei cunosc în adevăr ceeace ignorează complect Gazi Mustafa Kemal şi toţi onorabilii ce-i formează suita, — şi anume: că subt ultimii succesori ai lui Constantin, atunci când otomanii ajunseră la porţile Bizanţului, auzeau mereu cuvintele: „is tin bolin" care însemnau „în oraş" spuse de grecii din împrejurimi, atunci când era vorba de a merge în Capitală.

In ignoranţa lor, Barbarii au luat fraza aceasta drept numele oraşului şi, atunci când au devenit stăpâni, au făcut din *is tin bolin*... Istambol sau Atambol, nume pe care-l schimbă câteodată prin acel joc de cuvinte familiar orientalilor în Istambol — „deplinătatea islamismului".

Literaţii în cărţile lor şi guvernul în actele oficiale au mai păstrat vechiul nume de Constantinie care se mai poate citi astăzi şi pe moneta lor.

Otomanii, care au cucerit Constantinia au fost mai toleranţi decât Turcii, care l-au destituit, umiliţi fără îndoială şi stingheriţi de amintirea gloriei pe care o evocă.

Nu stă însă în puterea oricărui dictator de a distruge amintirile.

Constantinopolul turcit poartă un nume tot grecesc: Istambul=*is tin bolin.*

De altfel capitala Republicei turceşti: *Ankara=Angora=Ancyre* din grecescul *anguira,* ancoră.

O femee guvernator în ţara lui Nicolae al II-lea

De sigur etimologia nu e o ştiinţă turcească...

O ştire din Moscova anunţă că d-na Nina Riabzova Demme a fost numită guvernatoare în Severnaja Zemlia, cunoscută sub vechiul ei nume de „Ţara lui Nicolae al II-lea."

Această numire este surprinzătoare întrucât contrazice o curioasă superstiţie rusească, după care femeile în regiunile arctice poartă nenoroc. Se aminteşte, printre altele, faptul că în 1912, nava spărgătoare de ghiaţă, *Sentinela,* îndreptată spre Pol, avea pe bord o femee, şi ea cercetătoare ştiinţifică, din care pricină nu s'a mai întors; despre echipaj şi despre ceilalţi oameni de ştiinţă nu s'a mai aflat nimic.

Nu mult după aceia unul din primii exploratori arctici, doctorul Russnov, făcu ultima sa călătorie însoţit de nevasta sa, doctoriţa Julietta Yean. Expediţia eşuă şi nici despre ea nu se mai află nimic.

De atunci, Ruşii au renunţat să mai ia cu ei femei în expediţiile polare şi de atunci superstiţia este încă vie.

Doamna Riabtzova este prima femee care, în urma acestor întâmplări, a cutezat să înfrunte soarta vrăjmaşe, ducându-se, împreună cu alţi oameni de ştiinţă, să exploreze ţara lui Franz-Iosef. Şi s'au întors cu toţii din această expediţie temerară, dar nu toţi sănătoşi şi bine dispuşi, mereu din pricina femeii. Intr'adevăr, d-na Riabtzova, care nu-i numai o cercetătoare ştiinţifică şi un „porte-malheur" în expediţii, este o femee foarte frumoasă.

Câţiva dintre cei zece bărbaţi ai expediţiei, şi-au dat seama că au o inimă nu departe de creerul lor excepţional şi, după ce au studiat fauna şi flora din Ţara lui Franz-Iosef, au ţinut să studieze şi inima feminină din care aveau cu ei un singur exemplar. Pământul arctic a fost atunci scena unei dureroase drame de iubire şi gelozie. Dramă în trei acte : primul act se chema Ivan Ivanov, şeful expediţiei; al doilea, Vladimir şi al treilea Jolev, toţi căsătoriţi în regulă, şi în regulă divorţaţi, afară de cel din urmă care a rezistat şi care îşi va întovărăşi consoarta în noua-i reşedinţă, încredinţat acum că ghiaţa nu va mai încălzi inima fragilei tovarăşe.

D-na Riabtzova Demme, cu noua sa însărcinare, va guverna în Severnaja Zemlia trei oameni, printre care — să nu uităm — este însuşi soţul, care se va ocupa de radio şi de nevastă, cele două aparate mai sensibile.

Guvernatoarea şi ajutoarele sale vor studia flora şi fauna regiunii arctice şi vor referi asupra eventualelor posibilităţi de folosire industrială. In primele zile ale acestei luni, vor pleca pe un spărgător de ghiaţă.

COZONACI FRUMOŞI
FĂINĂ DE AUR HERDAN

Cărţi şi Reviste

PRINCESSE BIBESCO: Le destin de Lord Thomson of Cardington.
(Ed. Flammarion, 1932)

Volumul acesta, ultimul al Prinţesei Bibescu, cuprinde două opere distincte, deşi strâns legate între ele, înrudite deaproape şi complectându-se mereu.

In prima parte Prinţesa Bibescu povesteşte viaţa acestui personagiu romantic şi prodigios, urmărit de glorie şi de o tragică fatalitate, aventuros şi sentimental, care a fost lordul Thomson of Cardington. Este delaolaltă istorisirea unei minunate cariere militare, diplomatice şi politice şi zugrăvirea emoţionată a unui nobil caracter şi a unui suflet îndrăgostit de bine şi de frumos.

Lord Thompson of Cardington înfăţişează pentru România un interes special. După o strălucită carieră militară care l-a purtat prin toate colţurile imperiului britanic şi după câteva luni de luptă pe frontul francez este numit în Martie 1915 ataşat militar al Angliei la Bucureşti. Iată cum evocă Prinţesa Bibescu prima întâlnire cu el:

„La cincisprezece ani credeam în cavaleri şi aşteptam pe unul din ei care să mă scape din mari primejdii şi căruia să-i fiu doamnă a gândurilor. Mi-l închipuiam semănând cu prinţul Negru, cu Nonpareil, cu Richard Inimă de Leu, cu toţi eroii lui Walter Scott, care au toţi inimi de îngeri în piepturile lor înzăuate în fer. Fiecare epocă a vieţii are miturile ei; pentru o fată crescută creştineşte veacul de mijloc coincide cu adolescenţa. Părăsii lumea gotică pe la douăzeci de ani. Raţiunea la mine învinse închipuirea; cel puţin aşa credeam. Incetai să-l mai caut pe Lancelot du Lac printre contemporanii mei şi mă resemnai să cred că specia lui era pierdută şi că n'am să-l mai întâlnesc niciodată... Iarna din 1914—1915 îmi întări în chip brutal tinereţea în ideia că trăiam într'un univers dezolat unde cavalerismul nu mai exista... Lumea devenise un loc oribil şi eram gata s'o părăsesc, cum părăseşti fără regret o proastă societate.

La sfârşitul lui Martie 1915 sosiam în România, venind din Franţa şi Englitera. Ţara mea era încă la acea epocă un teren neutru situat între Austria, Rusia şi Balkanii în război... Atunci am întâlnit pentru prima oară, la Bucureşti, în cursul unui concert la curte, pe omul care avea să-mi schimbe toate ideile mele asupra vieţii şi a epocii. Femeile şi-l arătau şoptind: „Cine e? — Noul ataşat militar englez". Dar răspunsul nu era aşa de simplu. Era trimisul lordului Kitchener; era omul venit ca să ne aducă în taină războiul. Dardanelele erau pe punctul de-a fi forţate; era ghidul care trebuia să ne ducă, victorioşi, pe drumul Orientului.

Incepui prin a-l privi cu neîncredere. Avea înfăţişarea unui cavaler. Acest tip fizic e rar, dar există. Un om care întrece pe toţi ceilalţi cu un lat de palmă, o formă spiritualizată: aşa ceva cunoşteam deja: locuisem în Anglia. Sosisem din Londra chiar în ajunul zilei în care îi făcui cunoştinţa. Ştiam că acolo mai există încă puritatea sângelui şi că Cruciaţii au lăsat urme mai numeroase decât în altă parte, în stilul caselor şi în oameni.

Mă gândeam că înfăţişarea străinului, aerul lui de sfinţenie războinică, nu erau decât un efect al uniformei pe care o purta în seara aceea. Era ceiace Englezii numesc „full dress", o lungă tunică albastră închis, cu epolete de aur. La gâtul, pe care-l avea foarte lung, două rodii de foc indicau regimentul. Asculta muzica cu ochii plecaţi; părea că meditează urmând un calcul în vis; cu siguranţă că matematicile înalte îi erau familiare. In mijlocul largilor lui bucle castanii, o pată albă care se zărea în vârful creştetului când se înclina, avea forma unei tonsure. Avea astfel aerul unui tânăr călugăr benedictin sau al unui Templier în rugăciune. Mânile îi erau încrucişate pe mânerul săbiei; eticheta cerea ca să fie înarmat pentru a asculta muzica lui Bach: regele asista la acest concert dat în apartamentul reginei. Dar lungimea degetelor sale şi marea lor fineţă îmi inspirau ideia bizară că dacă acest om lovea cu sabia, ar fi putut să şi vindece rana, printr'o simplă atingere a mânilor lui imateriale".

* * *

Prin emoţia care o cuprinde, prin dulceaţa liniilor şi puritatea ideală a imaginilor cât şi prin puterea de evocare şi de *reînviare* — portretul de mai sus poate sta printre cele mai frumoase pagini care le-a scris prinţesa Bibescu (şi astfel de pagini ştim că se întâlnesc la tot pasul într'o operă de pe-acum vastă).

Toată viaţa lordului Thomson, în timpul războiului, la Conferinţa Păcii unde a apărat cu căldură interesele României, ca membru al partidului travailist, şi amic al lui MacDonald şi Ministru englez al aviaţiei, până la moartea lui tragică, în catastrofa dirijabilului R. — 101 acum doi ani în Franţa — este descrisă astfel de un mare suflet de femeie, mişcat de o nobilă prietenie şi susţinut de un talent delaolaltă delicat şi viguros. Partea doua a volumului cuprinde, în traducerea franceză a prinţesei Bibescu, opera capitală a lordului Thomson (tot atât de strălucit literat pe cât de mare diplomat) intitulată „Smaranda". Lordul Thomson descrie, sub o formă romantică, şederea lui în România pe care o ascunde sub numele de Smarandaland aşa cum ascunde sub numele de Smaranda pe ferventa lui traducătoare şi apologistă de astăzi.

O dragoste şi o mare înţelegere pentru ţara noastră însufleţeşte paginile acestui Englez, cu soartă atât de fabuloasă şi de tragică. Traducerea acestei opere este bine venită şi utilă. Avem, citind-o satisfacţia de-a vedea că străinii ne cunosc câteodată şi sub un aspect agreabil — şi veridic.

AL. A. PHILIPPIDE

Ghidul României

După ghidul Capitalei, lucrarea de ţinută occidentală a d-nei Olga Greceanu (publicată în franţuzeşte), avem în sfârşit un ghid complet al României, în limba germană.

D. Alexandru Cicio Pop, care a alcătuit această călăuză românească de netăgăduită utilitate, şi-a dat silinţa să informeze mai ales prin esenţial şi caracteristic.

România nu mai este astăzi o ţară necunoscută. Turişti din toate colţurile lumii sunt atraşi în fiecare an către frumuseţile ţinuturilor româneşti.

In asemenea împrejurări, un ghid în limba germană e mai folositor şi mai necesar decât orice propagandă organizată.

Ghidul d-lui Cicio Pop corespunde în cea mai largă măsură misiunii ce are de îndeplinit.

Din capitolul de generalităţi cetitorul capătă noţiuni sumare, dar suficiente, despre ţară şi popor, despre istoria, arta şi cultura Românilor, despre organizarea sportivă din ţara noastră, despre localităţile climaterice şi balneare, precum şi despre călătoria în România în general.

Cum era şi firesc, autorul a dat o mai mare extindere părţii turistice, după exemplul celor mai bune ghiduri străine.

Partea aceasta este, dealtminteri, şi cea mai serioasă şi cea mai bine documentată.

La capitolul în care se ocupă de literatură şi de artă, d. Cicio Pop n'a găsit colaboratori prea conştiincioşi. S'a adresat probabil unor domni dela „Gândirea" (pe care de altfel îi menţionează şi autorul în prefaţă), informatori parţiali, pentru care Ionel Teodoreanu, Otilia Cazimir, Al. A. Philippide, Demostene Botez şi în genere colaboratorii „Vieţii Romîneşti" şi ai „Adevĕrului literar" nu există în literatura română modernă şi contemporană.

In schimb, d-nii Oscar Walter Cizek şi Ştefan Neniţescu sunt... critici literari.

La reviste, e pomenit „Contemporanul" d-lui Vinea, dar nu se scrie un rând despre reviste care înseamnă ceva în cultura românească.

Greşeli tot atât de regretabile se găsesc şi la partea artistică: Ioan Andreescu e scris de câteva ori *N.* Andreescu; între criticii de artă sunt trecuţi toţi cei care nu mai fac critică, — iar o tătăroaică reprodusă în text e atribuită lui Iser, când în realitate e a lui Şirato.

Ştim că d. Cicio Pop nu are nici o vină. Ţinem totuşi să-i atragem atenţia, spre a repara aceste neajunsuri în ediţiile viitoare.

Trecând peste aceste scăpări din vedere şi neglijenţe uşor de îndreptat, ghidul d-lui Cicio Pop rămâne o operă de desăvârşită realizare technică şi un îndrumător indispensabil călătorului. — *H. Bl.*

Trei romane de femei în Italia

Scriitoarele italiene sânt foarte active.

Aceste scriitoare sânt mai mult femei decât literaţi. Aceasta-i caracteristica lor. Ele sunt sincere şi nu-şi creiază o atitudine falsă, ca majoritatea scriitoarelor străine. Iată de ce operele lor sunt adevărate documente de psihologie feminină.

Ce vor femeile? Şi mai cu seamă ce aşteaptă ele de la bărbaţi? Una din nemulţumirile lor — e că nu sunt înţelese aproape niciodată de bărbaţi. Faptul e cât se poate de surprinzător, deoarece din cele mai vechi timpuri s'a străduit sexul tare să se ocupe de toate voile şi nevoile partenerei sale. Ar fi oare mai bine dacă bărbaţii ar fi mai indiferenţi?

Imi aduc aminte de cuvintele unui cinic: „Cea mai frumoasă fată din lume nu merită timpul pe care-l pierzi cu ea".

Fără îndoială, cinicul nu avea dreptate. Totuşi nu e mai puţin adevărat că bărbatul e o făptură mai uşor de definit, pe când femeile sunt în general mai greu de înţeles.

Pentru a privi lucrurile mai departe, să presupunem că femeia e mai puţin aptă de a fixa o limită definitivă între acţiune şi meditare. Ea rămâne o realistă ca în timpul sărmanei Héloise, cu dorinţa totuşi de a identifica visul cu realitatea vieţii.

Femeia crede că toată durerea-i vine dintr'un şir de fapte, pe care le condamnă şi pe care crede că le poate îndrepta prin experienţe succesive.

Deoarece găsim aceiaşi înclinare şi la femeia italiană—într'o ţară în care spiritul tinde spre obiectivitate, — trebue să admitem că e vorba de o calitate pur feminină.

In adevăr, cărţile pe care le vom examina astăzi, ne înfăţişează aceleaşi iluzii pierdute. Totuşi o caracteristică specific italiană e că toate aceste femei deziluzionate sfârşesc în chip raţional.

Toate isprăvesc mai mult sau mai puţin la fel cu mici variaţii.

* * *

„Come Agnelli tra i Lupi" e titlul romanului scriitoarei Milly Dandolo. Mieluşeii sunt bietele femei, prada brutalităţii masculine. Ana şi Ada, eroinele principale, sunt rău apărate şi îndrumate.

Totul se sfârşeşte printr'o resemnare foarte morală.

Romanul acesta lung are tonul unei elegii, o delicateţe şi mici observaţii adevărat feminine.

„Poate că ne iubim aşa de mult copiii, tocmai fiindcă ne fac să suferim, înainte chiar de naşterea lor".

* * *

„Terra di Lupi" de Maria-Luisa Fiumi, are un accent mai dramatic.

Eroina, Mariolina, e fiica nelegitimă a unui tenor din marea burghezie.

Impinsă de instinctele moştenite, ea pleacă la Roma unde-şi găseşte celebritatea artistică. Sfârşeşte însă, prin a se reîntoarce de bunăvoe la ţară — acolo unde se născuse, ceiace o distinge de femeile create de Milly Dandolo şi care se resemnează altfel. Personagiile Marie-Luisei Fiumi sunt voluntare.

In romanul său: „La Moglie", găsim aceleaşi reflexii feminine.

„Fetiţo, tu crezi că bărbaţii iubesc ochii noştri, atunci când văd prea clar? Crezi tu că un soţ preferă să simtă lângă el o fiinţă care ştie să-şi urmeze calea fără şovăială? Nu, micuţo: bărbatul are nevoe de o făptură slabă care să-i dea iluzia superiorităţii sale".

* * *

„Maddalena" e romanul cel mai bine construit al romancierei Bianca De Maj.

De altfel se pretează şi subiectul.

Intr'un orăşel, care şi-a păstrat obiceiurile tradiţionale, o femeie din popor se căsătoreşte cu un tânăr de familie nobilă. El face greşala să nu se gândească îndestul la dificultăţile care trebuiau să urmeze. In plus, nici ea nu renunţă la anumite aventuri. In cele din urmă, cu mult tact, totul se aranjează foarte normal.

Tema aceasta ar fi putut fi tratată cât se poate de banal.

Bianca de Maj i-a dat multă originalitate.

Maddalena, ca şi Terra di Lupi, are o culoare pronunţat italiană.

* * *

Cu „Sventurata Irminda" de Alfredo Panzini, nu părăsim pe femeia de litere.

Luisa Bergalli care, ca poetă, a primit în Arcadia numele de Irminda Partenide, a fost soţia lui Gasparo Gozzi.

Nevestele scriitorilor celebri n'au o soartă prea bună.

Cât îs în viaţă, sunt nenorocite; iar după moarte li se atribuie toate neajunsurile întâmpinate de marele om. Luisa Bergalli a avut totdeauna o critică proastă.

Curiozitatea lui Alfredo Panzini nu primeşte însă păreri dogmatice. Numind în titlul său pe Irminda „nenorocită", el spune în ce sens încearcă să revizuiască procesul clasat de toţi. E un amestec strălucit de erudiţie şi de fantezie.

Informaţiunile lui Panzini sunt întotdeauna extrem de sigure — deoarece se fereşte de a-şi altera datele în altfel, decât prin comentarii directe. Panzini nu-şi permite nici cea mai mică libertate cu faptele documentaţiei sale. Partea atractivă e că autorul ne asociază linie cu linie în elaborarea sa. E tocmai contrariul metodei comune. Alfredo Panzini ne dă nemăsurata plăcere de a ne considera colaboratorii săi.

„Sventurata Irminda", scrisă într'un stil de efect, simplă şi clasică, e una din cele mai reuşite opere.

Luisa Bergalli n'a fost înţeleasă şi cu toate nenorocirile sale reale, n'a fost înţeleasă mai cu seamă de cei ce şi-au luat misiunea de a înţelege şi de a explica totul.

Ce vor zice oare consurorile italiene de Alfredo Panzini?

Cronica literară

Al. Robot: Apocalips terestru, poeme

Deşi nu cred în critica-oracol, prevestitoare a destinelor literare şi o relativă experienţă m'a întărit în convingerea că prevederea talentului e trimiterea pe marea în furtună a unei corăbii, voi face poeziei d-lui Robot, dacă nu primirea bombastică, ce i-au acordat-o unii, un salut prietenesc în speranţa unor evoluţii viitoare.

Fără îndoială, că privite pe de-asupra, din sbor, versurile tânărului poet au fluiditatea unui râu lutos, turburat până la opacitate, căruia însă tocmai prin aceasta, ondulaţia îi dă un luciu şi un tremur voluptuos. Dacă se poate vorbi de poezie în aceste versuri, de bună seamă ea rezidă în forma goală a curgerii frazelor, într'o înfiorare apriorică, nedocumentată prin material, în acea frenezie oarbă care-şi rătăceşte vorbele.

In următoarea compunere *(Dionisiacă)*

Laguna otrăveşte columbele amiezii
Şi triburile cântă orbita pe tipsii
Podgoriile ţării îşi numără aezii
Cu citerile lângă un veac de bătălii.

. . . .

Apocalipsul mării se turbură pe coaste
Şi lagărul râvneşte efebi cu sânge cast,
Şi o aromă calmă de prune, pătrunde 'n oaste,
Cu pavăza la pântec trăind în noul fast

Fecioarele dărâmă în danţul lor, coloane,
Şi linia păstrează pe sânii calzi, cireşi.
O curtezană sună cu gestul pur liane
Şi cântăresc pe discuri, fântânile cipreşi.

calitatea esenţială nu este matitatea tabloului ascuns sub un cristal poros, cu toată acea plastică întreruptă *columbă, lagună, apocalipsul mării, pavăza la pântec* etc. din care rezultă priveliştea lascivă a unei tabere de oşteni de epocă traiană — contemplând pe ţărmul mării dansul femeilor, ci monotonia coardelor groase ce întovărăşesc această ficţiune, adică plăcerea de a lega cuvinte sonore şi calde prin raporturi întâmplătoare şi a le da drumul în albia unui vers fluid.

Din înseşi strofele citate se poate deduce metoda de obscurizare prin sinteză a poetului. *Fecioarele dărâmă în danţul lor coloane* este prescurtarea metaforei *Fecioarele îşi scutură în danţ trupul în chipul dărâmării de coloane; O curtezană sună cu gestul pur liane* corespunde frazei *O curtezană are gesticulaţia pură a unor liane; Şi cântăresc pe discuri fântânile cipreşi* vrea să zică probabil că cipreşii domină, înconjurând, fântânele.

In voinţa de a confunda senzaţiile între ele (O curtezană *sună...* liane) tânărul Robot imită pe d. Camil Baltazar. In abuzul de vocabule voluptoase unite printr'o copulaţie arbitrară, prin ascunderea sensului de metaforă, înrâurirea lui Ilarie Voronca este evidentă. In mod infuz se străvede mai peste tot ocultistica d-lui Barbu. Iar în plastică şi vocabular, d. Arghezi stăpâneşte pretutindeni. Această poezie este aşadar o răspântie de înrâuriri contimporane — cum e şi firesc — utilizate abuziv.

Discutând elementele acestei lirice, putem defini gravele erori ale poeziei contemporane, scuzabile la un poet mare, detestabile ca principiu de versificare. Experienţe îndelungi au obişnuit pe toţi cu tehnica cea nouă şi au dat suficientă oroare de simplitatea etică a vechii poezii, pentruca să nu se mai aducă nimănui învinuirea că *nu pricepe* arta modernă.

Pornind dela principiul hotărît valabil că sâmburele liric nu trebue să se desvălue în întregime, ferindu-se de banalitatea interpretării, cei mai mulţi dintre tinerii poeţi contimporani fac confuziunea gravă între absconsitatea substanţială şi cea formală, de origină filologică. Suavitatea obscurităţii stă în emisiunea simplă a undelor lirice, fără comentariu psihologic şi fără aplicaţiuni etice. Forma verbală este indiferentă, ba poate, dimpotrivă, cu cât ligamentul logic este mai impecabil cu atât aripile sufletului bat mai ascunse. Recurgând la hoţescul gest de a fura frazelor elementele de claritate *gramaticală*, care nu atinge nebuloasa ideologică, versificatorul obţine un efect contrar celui arătat adică, după o iritaţie prealabilă şi sforţare *logică* de a descifra sensul intern, o dezamăgire în raport direct cu banalitatea ascunsă.

Absconsitatea d-lui Robot este de esenţă gramaticală şi provine dintr'o ignorare groaznică a limbii române şi o lipsă a sensului ultim al poeziei care să-l prezerve de bucuria goală de a împerechia cuvinte. Versuri ca

Am strecurat în scoică plecarea la un ţărm
Şi ciutura de suflet pe căi şi peste ţară
Caută apusu 'n care tiparul am să-l sfărm
Acestor răni cum inimi de vârf şi primăvară

. . . .

O hetairă cântă cu tibia pe coaste

. . . .

Indreaptă în dumbravă pistoale ceasuri foaste

. . . .

Ghitarele invoacă în cărnurile caste

. . . .

Şi sfinxul din medalii trăeşte în monarc

. . . .

In măduvă se coace*(sic) heruvii 'mpărăţiei etc. etc.*

relevă totdeodată gradul de siluire a unei limbi aproape necunoscute autorului în logica ei internă şi dezordinea absurdă a imaginilor, prin contradicţiune, deşi pe o schemă descriptivă din cele mai comune.

Majoritatea strofelor poate apărea ochiului celui mai experimentat drept elucubraţia unei imaginaţiuni demente, într'atâta arbitrarietatea raporturilor dintre cuvinte distruge valul intern emotiv şi valoarea elastică a cuvintelor. E cazul de a aminti câtă limpiditate sufletească şi filologică se cuprinde în strofele abstracte ale d-lui Barbu şi câtă confuzie supărătoare în producţiile cu substrat banal al d-lor Ilarie Voronca şi Robot. Este deosebirea dintre firele complicate şi acoperite cu plăci de fier ale unui macaz de staţie mare, care însă trag întotdeauna linia cea bună în faţa rapidului gândirii, şi firele încâlcite ale unui mosor căzut în clei. Strofa

Prinţesele visează ambrozia în palme
Şi răstigneşte oastea, pe craniu un lăstun.
O caravană arde în unghiurile calme,
Cu bufniţa scobită pe ceaşca de tutun

ar putea fi răsturnată fără pagubă în

Prinţesele visează o ceaşcă de tutun
Şi oastea răstigneşte o caravană 'n palme
O bufniţă pe-un craniu cu unghiurile calme
Mănâncă ambrozie, scobind dintr'un lăstun

deoarece dezagregarea gândirii prin silnicie, e aşa de înaintată, încât singurele elemente de agrement sunt cuvintele înseşi.

Oricare din strofele de mai jos, înlăuntrul cărora prin sforţarea de a restabili corectitudinea raporturilor gramaticale (în fond a procesului de intuiţie) cititorul poate descoperi un spectacol simplu, produc supărarea unor elucubraţii naive:

Aedul bea din coardă şi spintecă herubul
Ofranda cântăreşte într'un călcâiu hisop
Tiranul îşi străpunge pe o coloană trupul
Şi urbea din egidă desleagă pe Esop

* * *

Cu armăsari pe veacuri în grebene de vârf,
Din munţii de nădejde cu stelele vânate,
Pasări încep din flintă şi steiul ca un stârv
Intru predoslovia rădvanelor plecate.

* * *

Trupul se caută rănit
Şi muşcă bulgării dantelei
Numără buhna ta şi-a stelei
După cum nava te-a dorit.

* * *

Găleţile 'nvierii s'au învârtit în ornic,
Poate pe-acelaş scripet ca soarele din şes
Harapnicele sună în arătări, cum spornic
Intr'o copită pleacă vite de-un înţeles.

* * *

Boerii astupară orbita în puroiu
Şi plugul fără strune ca o lăută ciungă
A legănat câmpia trântită în cimpoiu
Şi cornul inspicase o răzmiriţă lungă.

A bea din coardă şi a spinteca herubi pentru ideea cântării din liră, *Păsări încep din flintă* pentru *pasări sboară ca din puşcă. Intr'o copită pleacă vite de-un înţeles* pentru ideea, îmi închipui, a plecării perechii de boi în acelaş pas (într'o copită) şi în aceeaş simţire (de-un înţeles), *plugul-lăută* arând *câmpia cimpoiu* iată puţine din aceste inepţii formale ce distrug o imaginaţie dealtfel plină de sevă bucolică.

Comun cu alt grup de poeţi, d. Robot are acel arhaism voit linguistic, ce este adese supărător, şi o obsesie sexuală *(Săbători trupeşti)* în care inefabilul nu are ce căuta. In *Dansul pântecului* poetul face femeii cu *crenel la sex* această ofertă obscenă:

Femelă suzerană, iată aici galopul!
Il am pe-o mână, moale ca toată barba mea
Iţi spintecă o jertfă în temple albe robul
In fecioria sfântă a coapselor şi grea.

Din toate naivităţile şi elucubraţiile acestui prea tânăr debutant, ale cărui plastografii pot speria numai pe cei care n'au obiceiul să ciocănească un vers pe toate coastele, câteo suavă adiere, simplificată deşi concretă, ca

Luna venea din surlă cu cântecul în mână;
Pe două ţâţe lumea creştea singurătăţi.
Prinţesa poftei mele îşi despletea 'n fântână
O goliciune caldă vândută prin cetăţi.

ne îndreptăţeşte să sperăm în putinţa ca „genialul" copil să se desvălue cândva ca un adevărat talent.

G. CALINESCU

INSEMNĂRI

Reabilitarea meşteşugului

... Şi pentrucă vacanţa e pe sfârşite (deci mai vacanţă de cât oricând) şi pentrucă sezonul literar continuă să fie mai mort ca niciodată — să vorbim puţin despre versuri (subiect ingrat şi mereu vacant). Ideia mi-a venit discutând în una din zilele acestea cu un poet, autor al câtorva volume de versuri pline de frumuseţi şi dovedind un excepţional simţ al muzicalităţii versului şi un adânc şi subtil meşteşug. Poetul despre care vorbesc mi se plângea tocmai că poeţii generaţiilor recente — şi la noi şi în alte ţări — dispreţuesc din ce în ce mai mult meşteşugul versului, că ritmează şi rimează la voia întâmplării şi că poemul a încetat să mai aibă pentru ei o valoare sonoră.

Acesta este un fenomen, într'adevăr, aproape general. Originile lui sunt vechi, dar nu datează în diversele lteraturi dela aceeaş epocă. In Franţa, de exemplu, descompunerea versului a început acum vre-o cincizeci de ani pe vremea simbolismului. In Germania acest obicei (care este un prost obicei) datează mai demult; l-au avut cei mai iluştri poeţi germani, începând cu Goethe şi Heine. Dar trebue să facem o deosebire: când dintr'un vers lipseşte ritmul sau rima. Versul liber propriu zis e acela căruia îi lipseşte şi una şi alta. Versurilor cărora le lipseşte numai rima li s'a dat numele de albe, nu prea ştiu pentru ce. Poate tocmai pentrucă rima într'un vers este elementul colorat, pitoresc. Şi poate pentru asta versurile albe sunt fără culoare şi fără privire, ca nişte reci statui de ghips.

La noi hotărât această tradiţie nu există. Poezia noastră populară este bogată în rime colorate, vii, pline de muzicalitate. Poeţii noştri actuali care dispreţuiesc rima fac asta numai din lene şi dintr'o falşă apreciere a meşteşugului poetic. De ce acest dispreţ pentru meşteşug? Cei mai mari poeţi — Eminescu sau Baudelaire — au fost şi mari meşteşugari, iubitori de formă impecabilă. Arta versului este întemeiată în primul rând pe constrângere. A scrie versuri fără constrângere, fără ritm şi rimă, este absurd. Tot meşteşugul consistă atunci în a începe fiecare rând cu majusculă. Admitem la nevoie că versul în sine este şi el o absurditate. Fie. Dar e frumoasă şi corespunde unei nevoi a urechii. Versul este absurd în măsura în care orice artă este absurdă. Dar versul fără rimă şi ritm este o absurditate urâtă, isvorîtă din lene, nepricepere, lipsă de talent.

Dar să nu se confunde aceasta cu multiplicitatea ritmurilor în acelaş poem. Aceasta este poate cea mai grea formă. Şi să nu se invoce poezia antică, făcută după cu totul alte principii şi, mai ales, pentru altfel de urechi decât ale noastre...

Pierderea meşteşugului este o cauză hotărâtoare a decadenţii versului şi chiar a pervertirii simţului poetic. Este echivalentă în proză cu neîngrijirea frazei şi lipsa cadenţii — adică, într'un cuvânt, cu decadenţa, în general, a oricărei arte... — *Al. A. Ph.*

Revista Istorică Română

„Revista Istorică Română", ale cărei însuşiri o aşează în fruntea revistelor de specialitate, ne aduce şi în ultimele două fascicule ale volumului II un mănunchi de studii deosebit de valoroase.

D. *Gh. I. Brătianu* face o amănunţită analiză a documentelor din arhiva personală a lui Cuza Vodă şi scoate în evidenţă rolul domnitorului în chestiunile de politică externă.

Se poate afirma astăzi, pe baza acestor mărturii preţioase, că Alexandru Ioan Cuza n'a fost numai alesul unei fericite întâmplări. Călăuzit de o idee politică superioară, el n'a fost preocupat numai de chestiuni de interes imediat: recunoaşterea Unirii sau secularizarea averilor mănăstireşti; ci, dincolo de greutăţile fără seamăn şi de luptele aprige ale timpului său, a avut un ideal mai depărtat: unirea tuturor Românilor.

D. *C. C. Giurescu* publică sfârşitul studiului consacrat operei d-lui N. Iorga: „Istoria Românilor şi a civilizaţiei lor".

In „concluzii", d-sa ajunge la următoarele constatări:

1. Sub raportul informaţiei, lucrarea d-lui Iorga prezintă lacune considerabile şi surprinzătoare. Considerabile — deoarece o serie întreagă de izvoare de mâna întâi şi de studii importante nu au fost puse la contribuţie. Surprinzătoare — deoarece atât izvoarele cât şi studiile amintite nu sunt din cele greu accesibile. Ceva mai mult, d. Iorga nu ţine seamă nici măcar de propriile-i concluzii.

2. D. Iorga interpretează adeseori greşit informaţia istorică, ajungând la concluzii inexacte. De relevat e că asupra unora din fapte d-sa dăduse mai înainte, în alte lucrări, interpretări exacte, şi, ceiace e mai grav, că în aceiaşi operă de sinteză emite două judecăţi contrarii asupra unuia şi aceluiaşi fapt.

In ce priveşte metoda istorică, d. C. C. Giurescu arată că, adeseori, d. Iorga afirmă fără să se sprijine pe vre-o dovadă; că alteori d-sa prezintă ipotezele ca certitudini, trecând sub tăcere, fără să dea vre-o explicaţie, părerile deosebite ale celorlalţi cercetători; că, fără cercetări prealabile, d-sa generalizează constatări valabile numai pentru o parte.

D. *I. C. Filitti*, reluând problema „legăturii" lui Mihai Viteazul, arată că decretul nu avea numai rostul relevat de C. Giurescu: rumânii fugiţi nu vor mai putea fi revendicaţi de proprietarii lor, ci vor rămânea ai proprietarului pe moşia căruia se vor afla în momentul legăturii. O nouă analiză a documentelor duce la concluzia că Mihai Viteazul a rumânit şi pe cultivatorii liberi care se găseau pe moşia altuia în momentul decretului.

D. *Stanislaw Lukasik* înfăţişează rolul lui Mihail Czajkowski, Sadyk Paşa, în relaţiile româno-polone din secolul al XIX-lea.

D. *Scarlat Lambrino* cercetează pe baza inscripţiunilor alcătuirea şi reşedinţa cohortei „miliaria Hemesenorum". Potrivit reformei lui Adrian, care prevedea recrutarea regională, au intrat în compunerea acestei cohorte numeroşi Traci. Ea şi-a avut reşedinţa mai întâi în Dacia sau Mesia, stabilindu-se apoi definitiv la Intercisa, în Panonia.

D. *Vasile Christescu* cercetează stela funerară descoperită la Căşei, care ar data din secolul al II-lea d. C., şi evidenţiază încă odată amestecul de populaţie din Dacia romană.

La „Miscellanea" şi „Recenzii" aflăm preţioasele contribuţii ale d-lor *P. P. Panaitescu, Andrei Veress, Radu Vulpe* şi *Petru Apolzan.*

„Notiţele bibliografice" de peste 30 de pagini închee în mod remarcabil revista a cărei valoare ne îndeamnă să revenim.

Cyriel Buysse

Din Gent ne-a venit ştirea morţii scriitorului flamand Cyriel Buysse. Născut la 20 Septembrie 1859 la Nevele, în Flandra de Est, Buysse şi-a început activitatea beletristică de timpuriu, cu un volum de schiţe foarte interesante în care descrie obiceiurile şi datoriile flamande.

Cele mai de seamă romane sunt: „Un leu al Flandrei", „Oameni sărmani" şi „Viaţa lui Rozeke van Dalen".

Dintre piesele sale de teatru, „Familia de Paemel", reprezentată în 1903, a înregistrat un succes strălucitor. Nu de mult, regele Belgiei i-a acordat un titlu de nobleţă, în semn de recunoaştere a meritelor sale literare.

Comemorarea unui mare pictor german

Omagiul pe care presa şi revistele germane îl aduc bătrânului artist Max Liebermann, consacrându-i lungi articole şi interviewuri, e pe deplin meritat. Cel mai mare artist pictor al Germaniei a împlinit 85 de ani. Din aceştia, aproape şaptezeci i-a consacrat artei, în înţelesul cel mai înalt al cuvântului.

La vârsta de 18 ani, tânărul desenator a părăsit patria şi s'a dus în Franţa să-şi desăvârşească studiile artistice. După o muncă plină de trudă la şcoala maeştrilor francezi şi olandezi, Liebermann s'a înapoiat la Berlin. Aci a lucrat sub influenţa reprezentanţilor stilului prusian: Krüger, Schadow şi Menzel. Totuşi Liebermann a ştiut să-şi păstreze nealterată personalitatea artistică, creând opere în afară de orice imitaţie. Numai numărul portretelor făcute de el e de peste 180.

Dar Liebermann nu e socotit în fruntea artiştilor numai pentru picturile, desenele şi schiţele sale. Activitatea sa ca preşedinte al „Academiei de Belle Arte" i-a creiat o deosebită aureolă; căci a fost îndrumătorul obiectiv, sincer şi plin de dragoste al unei întregi generaţii de tineri artişti. Contrar obiceiului, maestrul a căutat întotdeauna să sprijine cu cuvântul şi cu fapta pe cei într'adevăr dotaţi cu talent şi să uşureze calea spinoasă a artei.

In legătură cu Liebermann circulă o mulţime de anecdote. Iată câteva:

Fiind întrebat care ar fi cele cinci tablouri pe care ar încerca să le salveze în cazul unui incendiu la „Muzeul Naţional", Liebermann răspunse:

— Bine'nţeles, cele cinci care sunt mai aproape de uşă.

Cineva, aducându-i la cunoştinţă că un alt pictor cunoscut a pus în circulaţie svonul că ar fi corectat lucrările lui Liebermann, — acesta replică:

— Dacă tipul susţine că tablourile mele sunt pictate de el, — îl priveşte; dar dacă va îndrăzni să spună că eu i-am pictat tablourile lui, atunci îl voi da pe mâna justiţiei. — *Y.*

Doctorul noroc

De la Molière până la Bernard Shav şi Jules Romains, medicina a inspirat opere dramatice numeroase.

Cu tot progresul ştiinţific şi unele descoperiri faimoase ale secolului trecut, legile vieţii, fiind încă prea puţin cunoscute şi învăluite într'un tulburător mister, medicina şi practicienii ei, presumţioşi sau ignoranţi, va rămânea, probabil, totdeauna, pentru unii scritori, o temă inepuizabilă.

Din categoria acestora face parte Marcel Page, pseudonim, subt care se ascunde un tânăr medic, stabilit de mulţi ani la Paris.

Comedia lui „Doctorul noroc", ne înfăţişează cazul impresionant al unui savant şi medic cu renume Lenoir, descoperitorul unui ser, căruia, pe când era în provincie, i se îmbolnăveşte fata, unicul copil. Ştiinţa lui dând greş şi încercările de a o salva, neizbutind, el recurge la un mijloc desperat şi suprem.

Face apel la serviciile unui medic rural necunoscut şi obscur, Apillon, în care nu vede decât un simplu instrument al hazardului. Acesta, care nu ştia în faţa cui se află, întrebuinţează tocmai serul inventat de Lenoir aflat în comerţ, călcând însă în mod grosolan, indicaţiile date.

Spre marea uimire însă a savantului, minunea dorită de el se îndeplineşte, fata e vindecată iar Lenoir fericit şi recunoscător, propune lui Apillon să-l ia colaborator, în cercetările lui ştiinţifice.

Intâmplarea are însă, ca efect, o neaşteptată şi adâncă metamorfoză a medicului rural. Acest om simplu, modest şi umil până atunci, începe să se creadă om de ştiinţă, menit să deschidă căi nouă...

Autosugestionat de această idee, mediul în care trăieşte i se pare prea îngust faţă de aspiraţiile lui, vrea cu ori ce preţ să se mute la Paris şi se opune cu îndărătnicie la căsătoria fiului său cu o fată din burghezia locală, visând pentru dânsul, o partidă mai înaltă.

In zădar Lenoir caută să-l aducă la realitate, Apillon îl bănuieşte de invidie şi devine arogant. In fine, el pleacă la Paris, unde într'o conferinţă, expune într'o formă grotescă şi hilariantă, idei înrudite cu acele ale vestitului Homais.

Lenoir urmăreşte uimit, uneori iritat, alteori amuzat, această metamorfoză, cu deosebire, atunci când află din mărturisirele servitoarei că minunea care fusese punctul de plecare a zăpăcelii lui Apillon era datorită unui accident banal: servitoarea vărsase sticluţa de ser, înainte de injecţie şi pentru a nu fi mustrată, o umpluse cu apă.

Deşi scrisă de un intelectual subtil, pasionat de cele mai înalte probleme speculative, piesa nu se pierde în discuţii abstracte. Dialogul e totdeauna viu şi amuzant, deseori spiritual, în unele scene, animat chiar, de o autentică vervă.

Dacă oarecare neîndemânare technică e uneori vizibilă şi unele situaţii sunt prea sumar schiţate, personajele principale trăiesc.

Apillon, cu deosebire, izbutită incarnare a unei specii interesante de barbarie pozitivistă şi a ravajelor pe care le produce uneori ştiinţa, e o figură tipică, de un profund adevăr uman.

Piesa a avut parte de o remarcabilă interpretare şi reprezentarea ei a fost pentru Teatrul Naţional din Iaşi, unul din succesele reale ale stagiunei.

In rolul lui Apillon, artistul Ramadan a avut o creaţie minunată de un comic irezistibil iar d. Călin a jucat cu pătrundere şi fineţa sa cunoscută, pe acel al lui Lenoir. — *Octav Botez.*

Centenarul morţii lui Iosef Schreyvogel

Numele lui Schreyvogel e destul de popular în Germania. Foarte multă lume ştie că activitatea lui a fost legată de Burghtheater; dar prea puţini sunt aceia care cunosc importanţa activităţii lui pe această scenă.

Inzestrat cu cele mai alese daruri spirituale, el a avut o tinereţă visătoare de pierde-vară, care l-a făcut incapabil de activitate, şi l-a transformat din om sănătos în ipohondru. Din această stare bolnăvicioasă a fost salvat de studiul operelor lui Kant, care i-au făcut, de fapt, educaţia.

Insănătoşit sufleteşte, începe munca ingrată a scrisului. Foiletoanele sale, apărute în „Wiener Zeitschrift" şi în „Oesterreichische Monatschrift", sunt privite însă cu ochi răi de ministrul poliţiei, Contele von Pergen. Autorul e socotit „dubios" şi Schreivogel respiră uşurat abia în ziua când poate să părăsească Viena, şi să ia calea spre cetatea culturală Jena, oraşul libertăţii de gândire şi de acţiune. Aci, face cunoştinţă cu Wieland, cu Schiller, cu Hufeland şi cu Goethe.

Schiller îi publică în „Neue Thalia" comedia „Die Witwe", iar Wieland — „Der neue Lovelace", un roman familiar, în scrisori, după modelul englezului Richardson.

Oricât de bine s'a simţit la început, oraşelul acesta începu să-l plictisească, i se făcu dor de patrie şi de oraşul său natal şi dându-i-se asigurări că oficialitatea îl va lăsa în pace, se hotărî să plece.

Impreună cu istoricul şi profesorul universitar Mumelter, Schreyvogel schiţă un plan pentru transformarea revistei „Wiener Zeitung" într'un ziar modern, un fel de cronică mondială. Intr'un articol introductiv, el atrăgea atenţia asupra rolului însemnat al presei:

„Ziarele fac parte din instituţiile cele mai importante ale statului modern. Nu există mijloc mai puternic spre a ţine unit un popor întreg şi a-l pune în mişcare. In toate ţările, partidele politice au ştiut să acapareze şi să folosească această maşină miraculoasă.. Exemplul strălucit al spiritului de armonie şi al patriotismului prin care Anglia şi-a câştgat admiraţia lumii, — n'ar fi fost cu putinţă fără concursul ziarelor".

In tovărăşia unui prieten din tinereţă, întemeiă — după modelul „comptuarului de artă şi industrie" din Weimar — un „Institut comercial", care pe lângă artele plastice, cuprindea muzica şi literatura.

Schreiyvogel îşi pierdu în această întreprindere toată averea. Dezamăgit şi extenuat de muncă, el încercă să se sinucidă, dar scăpă cu viaţă.

După puţină vreme el începu publicarea celei mai de preţ dintre operele sale: „Sonntagsblatt". Stilul şi tehnica le-a împrumutat din „Dramaturgia" şi „Scrisorile literare" ale lui Lessing. In fruntea articolelor literare şi critice figurau polemicele îndreptate împotriva romanticilor, care credeau că găsesc în Goethe idealul lor. Săgeţile lui se îndreptau în special împotriva fraţilor Schlegel şi a colaboratorilor revistei „Prometheus".

O deosebită veneraţie a dovedit Screyvogel în analiza dramelor lui Goethe. Lui i se datorează popularizarea operelor dramatice ale lui Goethe în Austria.

Criticile teatrale ale lui Schreyvogel pot fi socotite printre cele mai bune din timpul său. Grillparzer a caracterizat în termeni minunaţi această prodigioasă activitate critică: „Schreyvogel a dovedit cu prisosinţă că poţi deveni un mare critic artistic, fără să fi un talent extraordinar".

Urmarea acestei activităţi critice a fost apariţia unui admirabil şi abil conducător de teatru; ba ceva mai mult, a reformatorului Burgtheter-ului. Şi poate numai lui Schreyvogel îi datorează această scenă faima universală de care cu drept cuvânt se bucură azi.

La mare

— Locul acesta e liber, doamnă?

Ghinion

— N'am noroc; când am cunoscut-o la patinaj era cu pantaloni. Acuma am venit aici ca să-i văd picioarele şi ea se plimbă toată ziua în pijama.

Film educativ

In Germania rulează filmul „Fete în uniformă" în care se văd şcolăriţe îmbrăcate aproape băeţeşte.

— Se vede că e singurul mijloc ca să ne mai iubească bărbaţii: să ne îmbrăcăm ca ei.

Naivitate

— George, vrei să-ţi arăt unde am fost operată de apendicită?
— Sigur că vreau!
— In casa de vis-à-vis!

MACAROANE HERDAN
BUNE EFTINE, SPORNICE

ANUL XI.-SERIA II-a.-No. 612

7 LEI EXEMPLARUL IN ȚARA
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINĂTATE

Duminică 28 August 1932

Biblioteca Centrală „Asociațiunii" Sibiu

Biblioteca Centrală „Asociațiunii" Sibiu

Adevĕrul Literar și Artistic

FONDATORI: { AL. V. BELDIMAN 1888 — 1897
CONST. MILLE 1897 — 1920

FONDAT IN 1893

Manual de morală practică

Cutia cu noroace

Ofensează mai presus de orișice intelectul așa numitul noroc, mai ales că nu poate să-l definească, mărginit să ia notă de existența lui din rezultate. La o sută de oameni, înzestrați și pregătiți aproape la fel, ar trebui să iasă o sută de consecințe asemănătoare; dar chiar în preciziunea matematică factorii apropiați la plecare dau comparativ rezultate exacte și disproporționate ca spițele unei roți, vecine și încrucișate la centru și diametral opuse la circonferință.

Șase este cu unul mai puțin de cât 7; totuș, multiplicat fiecare prin sineș, primul dă 36 pe cînd cel de-al doilea 49, distanțat în rezultat cu 13, care-i dublul factorului inițial, mai mult și mai puțin cu unul...

Dincoa de matematici rezultatul multiplicării individului cu propria lui durată, ceeace ar reprezinta egalul difuzat în timp al cifrei înzestrărilor hotărîte, este adesea mostruos în amândouă sensurile, dintr'o sută de concurenți unul ieșind de o mie de ori înaintea celorlalți 99 iar alții rămânând de zece mii de ori îndărăt.

Evident că aceste confruntări n'au un preț decât intercalate în viața curentă și atâta timp cât individul. nedominat de curba existenței fizice, nu face abstracție de el, căutându-și poziția morală dincolo de bine și de rău. O abstracție totală poate fi profesată de fakiri, de trapiști și de schivnici, grosul lumii, unanimitatea fiind interesat la succesul personal, la o rentabilitate în bunuri a vieții — și ideea norocului, absent din existența lui, jignește pe omul care calcă 'n viață cu stângul. Mângâierile personale sunt însă pe cât de numeroase pe atât de platonice: concurentul s'a folosit de o împrejurare care de multe ori se produce singură. fără niciun concurs din partea interesatului, sau a muncit — ah! muncitoria asta, proclamată și inutilă! Toate acestea sunt norocul pur și simplu, lucrul absurd, prezent și concludent.

Norocul începe de unde vrei și totdeauna. A nu fi beteag de ochi sau de picioare; a nu veni pe lume milionar și degenerat, plimbat într'o căruță și alintat de o slugă — nu este un noroc în sine excepțional, dar e un noroc cert, dacă ai comparat leagănul de mătase al unui vlăstar cretin cu albia unui prunc sănătos de plugar. Limba unuia se deslegă la un an după pierderea ombilicului, pe când gura celuilalt rămâne încleștat pecetluită cu plumb în spațiul funebru dintre actul de naștere și cel de deces. E un noroc firesc noului născut, agerimea ochiului, blândețea surîsului, simpatia pe care o provoacă nimicul imprecis al temperamentului. Puterea magnetică a unuia, facilitatea lui de introducere, fascinația individuală. Un bancher nu împrumută bani la o mie de oameni cu garanții și-i dă cât vrea unuia singur, care nu prezintă niciuna. Un portar nu e un om afară din cale de deosebit de un bancher: el ține la ușă mii de solicitatori, pe temeiul ordinului primit pentru accesul la oră anumită — și uită ordinul și de datorie dinaintea unui singur om, care intră fără să insiste. Nu e o vorbă goală constatarea experimentală că odată cu oamenii destinați să asculte, s'au născut oamenii destinați să-i stăpânească. Stăpânirea și comanda ascultată, sunt puteri fără control.

Pentru remedierea ofensei ineluctabile creștinismul s'a răzbunat magistral în persoana potentaților, născocind aleanul și pedepsele din viața viitoare, nu se poate spune că într'o oarecare măsură, cu prețul unor virtuți și autoflagelări vehemente, fără să corecteze destinul. Tragedia intelectului cuprinde însă în întregime, pe omul care nu mai poate crede în compensațiile unei vieți situată în viitorul ipotetic al neantului modificat de doctrină. Orbirea norocului trebuie aci combătută, nu dincolo de viață.

Cine ar putea tăgădui că învierșunarea critică a marxismului împotriva capitalismului — două poziții — nu poartă stigmatul crudei lipse de noroc în viață și că doctrina, organizată de inteligență nu-și datorește inspirația oftatului unui învins, geamătului unui impotent sau unei nobleți morale, decepționată că nu-și poate plăti biletul de tren sau că nu poate dărui logodnicei de ziua ei un costum de mătase? Toată lumea a visat acea organizare socială minuțioasă, care să extirpeze odată cu prestigiul aurului, posibilitatea căpătării puterilor lui împărătești.

Dar norocul strămută și se transmută. Oratorul și conducătorul care place mai mult și la mai mulți, iese înaintea concurentului posac și antipatic. Pe acela îl vor iubi femeile cele mai frumoase și atât este de ajuns. Și ofițerul inamic simpatic va primi în dar, odată, șiragul de mărgăritare mărunte dela grumazul femeii care l-a iubit și ea i-l va pune la încheietura mânii ca o brățară sacră. Norocul nu stă niciodată. In pace, în război, în revoluții. Din 240 de oameni pe front au murit 239 de o moarte fioroasă și a scăpat unul neatins. Exemplarul nu e foarte rar și el se întâlnește la toate popoarele care au participat la calamitatea mondială.

Mâța noastră e deosebit de interesată la vânătoarea de șopîrle. I-o fi plăcând lupta ei de șiretenii cu dibăciile reptilei de a se ascunde, de a se ondula și de a-și schimba mimetismul în lumina de nuanțări a zilei. Ceasuri și zile pândește mâța șopârla la piramida de bolovani, unde a descoperit țara frumosului animal vioi. Toate șopîrlele prinse au fost aruncate cu prestidigitația labei de catifea în sus, jucate ca niște verigi mobile, și ucise. Pentrucă nu vrem nici să împușcăm mâța nici să tolerăm moartea șopîrlelor elegante, pentru forma cărora avem o preferință particulară, ne ținem după pisică și-i răpim prada, deobicei inertă. Când scapă șopârla zicem că și șopârlele au noroc.

Desigur că norocul e nedrept, natura fiind esențial nedreaptă și înzestrată cu o facultate de privilegiu, într'adevăr revoltătoare. Fata zveltă, de o carnație fermecătoare, înaltă și mlădie, cu coapsa plină și cu glezna desinată fin, își ridică liniștita căutătură albastră, umbrită de fulgul negrelor sprîncene, din coșul cu struguri către cumpărător. Cum ai putut să apari, tu, frumusețe de mare aristocrație picturală, din tatăl tău, flocos și urât ca un câine prost și din mama ta monumental monstruoasă?

Prin întuneric, nimerești zarul unde ajunge. Piersicii dau rod cât pumnul an de an vecinului meu și eu aștept de zece ani o singură piersică în pomii mei stafidiți și șterpi. Nemulțumită să dea comori copilului care se naște, natura dă comori la întâmplare oamenilor fără zestre. O dorință devine fapt și realitate, ca și cum la porunca ei moleculele binelui și fertilului aleargă să se compuie într'o împrejurare.

Și ți-aș spune că oamenii norocoși au un stil și o sănătate, un belșug de sentimente și o generozitate, care îi fac căutați și agreabili. Fotoliul lor e odihnitor, vorba li e caldă. Din casa unui om cu noroace, pleci, ca din grădina unui cultivator, fericit de ploaie și soare la timp, cu un buchet de flori și arome. Vecinătatea și prietenia lui te influențează și norocul tău lângă norocul lui sporește, ca o umbră de ciclamene, acoperită de umbra mai mare a unui molift, rece pentru izvoare.

Omul fără noroc e sărac, părul i se tocește, sîngele i se usucă, osul are carie, fulgerul ochilor e mort; cârcotaș, speriat și pizmaș. El are numai necazuri și datorii. Ferește-te de cei care n'au nici un drept și nici o bucurie...

T. ARGHEZI

Din lirica germană contemporană

(*Richard Dehmel*)

Muncitorul

Avem doar un pat și avem un copil
Femeie,
Avem și de lucru, avem pentru doi
Și soare avem noi și vânturi și ploi
Și nu ne lipsește acum mai nimică,
Pentru-a fi liberi ca pasărea mică:
Doar timp!

Când mergem Duminica peste câmpii,
Copilul meu,
Și peste ogoare în lung și în lat,
Privind rândunele în sbor tremurat,
Atunci nu ne trebuie haine mai noi,
Pentru-a fi mândri, ca paserea noi:
Doar timp!

Doar timp... Că noi presimțim vijelie,
Noi, popor,
Numai o mică veșnicie;
Nimic nu ne trebuie-acuma, femeie,
Decât ceiace prin noi are spor,
Spre-a fi îndrăsneți, cum e paserea 'n sbor:
Doar timp!

Chemare

Gătește-ți părul tău cu mac sălbatec,
Că-i noapte.
Azi toate stelele s'aprind în mine,
Și toate stelele ard azi în tine...
Tu știi prea bine,
Că toate stelele ard azi în mine...

E negru și sălbatec părul tău,
Și tremură subt jarul meu,
Subt jarul care când se 'nalță,
Alungă cu putere
Florile roșii, sângele tău cald,
Departe 'n miezul nopții de smarald.

In ochi îți licărește o lumină
De-un verde cenușiu,
Așa cum noaptea 'ncinge steaua plină...
Dar tu când vii? Ard facle de jăratec...
O, lasă-le să ardă!...
Și îți gătește părul tău cu mac sălbatec.

(*Otto Erich Hartleben*)

Odă de dragoste

Am adormit în brațele iubirii,
Iar vântul ne pândia de la fereastră
Și pacea caldă-a răsuflărilor
O duce 'n noaptea clară și albastră.

Și din grădină ne-a cuprins deodată
Un miros minunat de trandafiri,
Ce ne aduce visuri de beție
Și dorul larg al pașnicei iubiri.

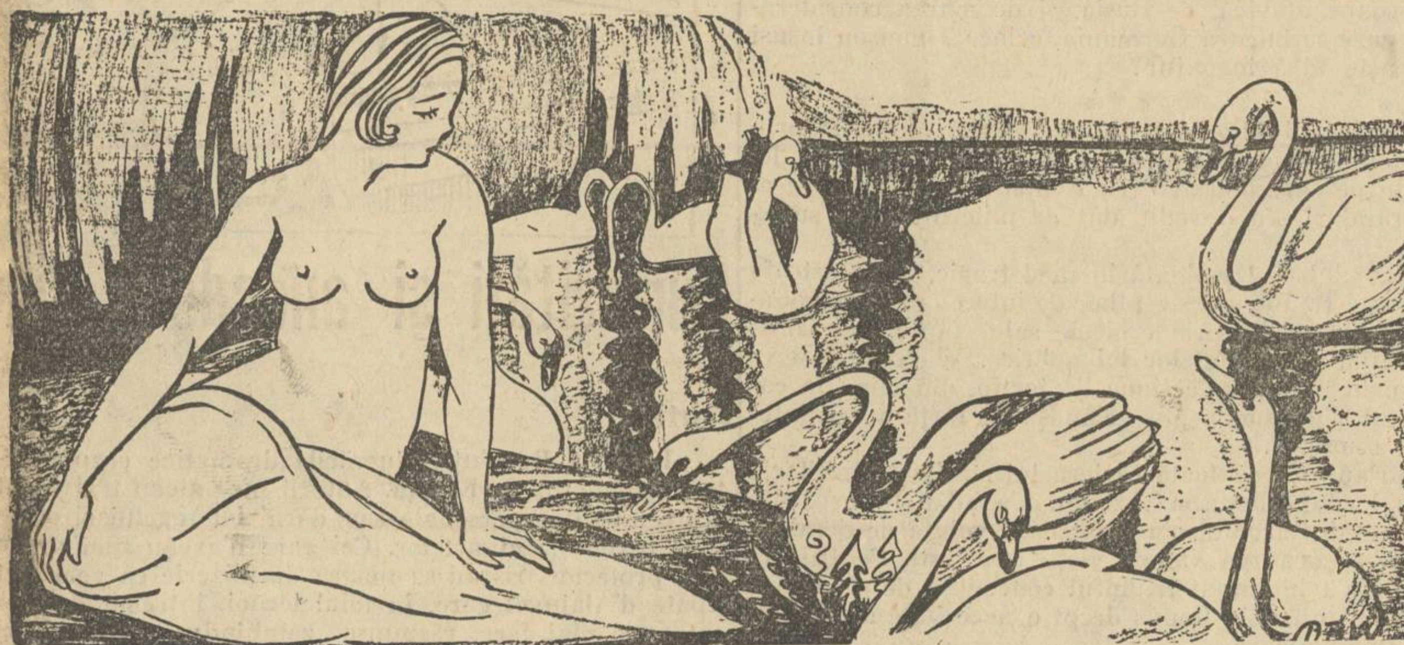
(*Arno Holz*)

Pe o corabie

Pe o corabie aurită cu flori,
Cu catarguri de abanos
Plutim în largul mării...

Inapoi
printre nuferi
se leagănă luna.
Mii de felinare de hârtie strălucesc pe fire de mătasă.
In cupe rotunde se rotește vinul.
Din inimile noastre
Chiuie un cântec nemuritor
Li-Tai-Pe.

In românește de ION SIN GIORGIU

Destinul lordului Thomson

Noua lucrare a d-nei Martha Bibescu

de *SCRUTATOR*

Telefonul sună:

— Aci Antoine Bibescu. Amice Scrutator, sunt numai pentru câteva zile în București și doresc să te văd. Vrei să iei ceaiul cu noi, la vara mea, la Mogoșoaia? Vom sta puțin de vorbă.

Am acceptat. Ar fi fost și imposibil să refuz. In primul loc, amfitrionii. Și apoi, în acea arșiță teribilă de Iulie, perspectiva unui parc adumbritor și a aerului liniștit de țară, părea un ideal. Doream puțin câmp, apă, verdeață. Doream, cum spun Germanii, „Hinaus im Grünen".

La ora 6 am trecut drumul prăfuit dela gara Mogoșoaia. Incă puțin și iată aleea cu arborii seculari. parcul minunat, castelul din bătrâni, cu arhitectura lui impunătoare și cu apele lui „stagnante".

O conversație delicioasă. Nu știu dacă și cât am vorbit. Nici Antoine Bibescu n'a vorbit prea mult. A vorbit, însă, princesa Martha Bibescu și a vorbit frumos.

E fiica lui Jean Lahovary. Ereditate aș spune: deb[illegible]pare la vorbă. Nu-mi amintesc dacă Martha Bibescu a vorbit mult. Știu, însă, că în tot ce spunea era o cugetare superioară și o dovadă de splendidă cultură.

Take Ionescu, într'un toast-polemică, la un banchet politic, pomenind de frații Alexandru, Jacques și Jean Lahovary, a repetat cuvintele oratorului antic: „fericit pântecele, care a purtat astfel de odrasle". La rândul meu voi spune: Martha Bibescu poartă cu strălucire marea ei moștenire de talent și cultură.

La plecare, un volum, cu o gentilă dedicație. Pe copertă: „*Princesse Bibesco. Le Destin de Lord Thomson of Cardington*".

A fost în Iulie. De abia acum, în reculegerea de aci, i-a venit rândul volumului.

Și acum, câteva note fugitive.

* * *

In vitrinele librăriilor, pomenitul volum poartă o bandeletă, cu inscripția: „*Le coeur au service de l'histoire*". Această caracterizare nu ni se pare justă. Uneori găsim, este adevărat, conflicte de conștiințe, clanuri de compătimire, sentimente adânc omenești. Cele mai dese-ori însă triumfă datoria, așa cum se și cuvine unui soldat britanic.

Cât despre lucrarea în sine, ea este incontestabil mai mult decât interesantă. Sunt două părți distincte, și totuși deaproape înrudite: destinul lordului Thomson, așa cum îl descrie princesa Bibescu; însemnările lordului Thomson, care poartă sugestivul și caracteristicul titlu de „Smaranda".

Canavaua, pe care se țese întreg cortegiul de aprecieri, mențiuni și note? Prietenia ideală dintre princesa romăncă și fostul atașat militar al Angliei la București, din timpul neutralității și al unei părți a războiului nostru național.

La începutul volumului, Martha Bibescu spune că a fost prevenită, din tinerețe, de către părinții ei. că nu există prietenie între bărbat și femeie. Substratul legăturilor, în asemenea condițiuni, este și trebuie să fie altul. Volumul tinde să dovedească contrarul. Și reușește, în parte. Scena descrisă de Martha Bibescu. când lordul Thomson pleacă, în seara cumplită de Noembrie, pentru a urma armatele române în retragere și când prietena lui rămâne în București, la datorie, în mijlocul răniților și bolnavilor săi; pe de altă parte, scena descrisă de Thomson, în acea seară teribilă dela Paris, când, a doua zi, Martha Bibescu urma să fie supusă unei grele operațiuni; scenele acestea vin să confirme, că poate exista și o prietenie ideală între o femee și un bărbat.

Or, tocmai de aceea nu înțeleg excesul de discrețiune și artificiul „Smaranda" și „Smarandaland", la care recurge lordul Thomson. Pe când Martha Bibescu știe că poate vorbi deschis despre soarta lordului Thomson — aux innocents... — acesta din urmă întrebuințează artificii și inventează nume, acolo unde este evident vorba de princesa Bibescu și România.

Și lordul Thomson face acest lucru, fără a lua toate măsurile unei discreții absolute. Astfel, vorbind de „Smarandaland" și raporturile ei cu Rusia, pomenește de marele concurs pe care armata acestei țări l-a dat Rușilor la Plevna. Credea realmente lordul Thomson că este atât de puțin cunoscut istoricul războiului ruso-româno-turc dela 1877 și rolul hotărîtor al armatei române, întru înfrângerea lui Osman-Pașa?

* * *

Destinul lordului Thomson! Ce bogată în evenimente și extraordinară este viața acestui om, născut în India, militar strălucit și care termină prin a fi ministrul aerului, în guvernul travaist al lui MacDonald?

Dacă n'ar fi decât atât și încă volumul ar fi interesant, cu atât mai mult cu cât și forma literară este impecabilă. Pentru noi, însă, lucrarea aceasta prezintă un interes și mai deosebit. Mai toate însemnările din „Smaranda", privesc epoca neutralității românești, acea epocă până acum neexaminată cu obiectivitate, ci, din contra, cu o pătimașă subiectivitate.

Insemnările lordului Thomson constituie documente. Ele ne lămuresc în multe privinți și deseori cu o desăvârșită obiectivitate, fiindcă lordul Thomson nu poate fi presupus a fi avut simpatii pentru nemți, el, care dorea înfrângerea lor totală.

Insemnările acestea interesează și prin partea lor politică, fiindcă dezvăluie motivele pentru care Ionel Brătianu a ezitat atât și de ce, chiar când a semnat convenția pentru intrarea României în război, primul-ministru român, nu s'a putut sustrage acelor aprehensiuni teribile, din nenorocire dovedite ulterior ca perfect justificate.

Dar însemnările interesează și prin elementul pur omenesc, conflictul de conștiință. Soldat, el a avut misiunea de a contribui la intrarea României în război. A reușit. Intr'o dimineață de Iulie, convenția a fost semnată, la Ionel Brătianu acasă. A reușit, dar nu fără un conflict de conștiință, care ia aci un caracter profund dramatic.

E Duminică seara. O lume imensă a inundat centrul Bucureștiului, în acea seară de zăduf teribil de Iulie. Lume veselă, dornică de petrecere, lume, care nu știe că soarta țării a fost stampilată; că foarte curând sute de mii de victime vor acoperi fronturile de luptă; că la toamnă țara va fi cotropită de dușmani.

Mulțimea românească nu le știe acestea toate. Thomson, însă, și colegul său, atașatul militar francez, le știu și au aprehensiunea netă a celor care vor surveni. O spune lămurit Thomson în ale sale însemnări și mai spune, văzând tabloul vesel al mulțimii voioase:

— „Am impresia că sunt un asasin".

Iar colegul francez, răspunde:

— „Și eu".

Căci Thomson știa multe și le notează. El știa că Rusia lui Nicolae Nicolaevici nu voia să intrăm în război, dar că, concomitent cu Apusul, — care nu cunoștea realitatea — acest lucru era dorit de Rusia lui Stürmer, pentru ca pierderea României să fie și mai sigură. El știa că armata română nu e pregătită pentru acest teribil război; că n'are muniții și că aceste munițiuni nu ne vor mai putea parveni, fiindcă nu mai era deschisă decât calea Rusiei și acolo era debandada administrativă, pe lângă dușmănia pentru România. El știa că Rusia este în ajunul revoluției, că deci intrarea noastră în acțiune însemna un dezastru sigur și imediat. Le știa toate acestea, dar era soldat. Guvernul britanic ținea negreșit ca România să intre în război. Aceasta era misiunea lui și misiunea trebuia îndeplinită. A reușit. Conflictul de conștiință? Este așternut în notele zilnice. Atât și nimic mai mult. Convenția a fost semnată. Lordul Thomson a iscălit cel dintâi, în numele Angliei. Așa a voit „bătrânul lui prieten" spune Thomson. Ionel Brătianu se temea de Rusia. N'avea încredere decât în Anglia și o voia drept garanție. Cât despre Franța, Ionel Brătianu o iubea. Atât, însă, și nimic mai mult.

Dar nu numai atât. Lordul Thomson mai știa și altele, mult mai grave, pe care le notează în carnetul lui. Intr'adevăr, el vorbește de un aventurier simpatic, pe care l-a găsit la Moscova. Acest aventurier avea într'o țară balcanică — e oare greu de ghicit care? — întreprinderi petrolifere. Venise la Moscova să stabilească legături temeinice, în vederea evenimentelor viitoare. Era doar clar, spune Thomson, că în caz dacă Rusia reușește în acest teribil război, vre-o două din țările balcanice vor deveni provincii rusești. Teribil!

Nu poate fi urmă de îndoială în prvința exactității și obiectivității însemnărilor lordului Thomson. Am spus dela început: „*Inima în serviciul istoriei*". Este o caracterizare greșită a lucrării Marthei Bibescu. Mai justă ni se pare: „*Conștiința înfrântă de datorie*". Lordul Thomson are, într'adevăr, și licăriri de conștiință. Mai presus de toate el este însă un soldat britanic. Pentru el era evident că România va trebui să suporte

(Continuare în pag. II-a)

grozăviile unei înfrângeri, deşi în cele din urmă aliaţii vor triumfa. Pentru el era clar că convenţia militară impusă de fapt României, însemna un asasinat în masă. Pentru el era clar că Rusia ne pregăteşte ştreangul. El recunoaşte ca perfect justificate aprehensiunile lui Ionel Brătianu, care nu avea încredere decât în garanţia Angliei. Cine ştie însă ce s'ar fi ales din această garanţie dacă Rusia reuşea? Nu s'a înşelat oare Brătianu atunci când a socotit că Bulgaria nu ne va ataca?

In lumina acestor însemnări, care trebue să fie oare judecata istoriei despre acei români, care, în teribila epocă de la 1914-1916, s'au lăsat conduşi de frica, aproape atavică, de Rusia, şi de marea consideraţie de care se bucura Germania, ceiace Thomson însuşi recunoaşte fără înconjur?

* * *

Dar lordul Thomson nu interesează numai prin senzaţionale fapte ale carierei sale militare şi prin legăturile pe care le-a avut cu România şi de care, în atâtea rânduri, s'a dovedit atât de puternic legat sufleteşte.

Viaţa lui — terminată în mod tragic, în catastrofa aero-navei R. 101 — este plină de interes prin personalitatea lui morală, prin eroicele sale fapte, în serviciul ideilor şi credinţelor lui politice. Viaţa lui interesează prin marea sa acţiune de jertfă, din clipa în care lordul Thomson a pus „cămaşa de forţă a credinţelor lui scumpe".

Intr'adevăr, cu toată cariera lui strălucită militară, pentru lordul Thomson războiul n'a adâncit însuşirile lui ostăşeşti. Războiul n'a creat la el voinţa de dominaţiune şi nesocotirea valorii vieţii omeneşti. Pentru el războiul n'a însemnat triumful concepţiei de stăpânire şi războiul nu i s'a impus drept o necesitate a rânduelilor între popoare.

Din contra. In cursul războiului lordul Thomson a ajuns la convingerea că războiul înseamnă înjosirea civilizaţiei, distrugerea umanismului, prăpădul general şi individual, material şi moral.

Odată ajuns la aceste convingeri, el a pus „cămaşa de forţă" a acestor convingeri şi credinţi. A renunţat la cariera lui strălucită, la tradiţia lui nobiliară şi rangul lui social. A renunţat la aceste toate, pentru a trăi şi lucra în concordanţă cu crezul lui. Politiceşte s'a înrolat în rândurile „travaismului" englez.

Câte privaţiuni şi suferinţi din acea clipă! Pentru ariviştii noştri politici, cât de instructive sunt însemnările lui Thomson, în privinţa condiţiilor în care a trebuit să facă, la început campania lui electorală.

Târziu de tot, o întâmplare îl pune în contact cu MacDonald, de care va fi apoi nedespărţit şi care îl va face ministru al aierului. Până atunci câte mizerii însă, pe care le îndura cu voie bună, un om ajuns la un grad atât de important militar!

Câtă coincidenţă bizară, în faptul că acest om, atât de înobilat prin ceeace credea şi jertfa pe care o aducea credinţelor lui, a venit în contact cu România, în epoca ei cea mai scăzută, în epoca în care a început să nu se mai creadă în nimic, iar arivismul politic să calce în picioare regule elementare ale eticei!

Mai exista la noi oare un om, care să creadă şi să facă jertfă pentru credinţele lui? In zarea îndepărtată parcă tot se mai zăreşte o figură. In câtă umbră este, însă, pusă.

A fost şi la noi — în epoca în care Thomson a venit la Bucureşti — cineva, care a crezut, care s'a sacrificat pentru norodul din care a purces şi pe care l-a iubit atât. Pentru credinţele lui, el n'a îmbrăcat „cămaşa de forţă a ideilor", ci „cămaşa morţii".

Pentru crezul lui a sacrificat totul. Ţara a izbăvit pe altă cale, de cât cea preconizată de el. Nu se poate, însă, tăgădui că în ţara în care nu se mai crede în nimic şi politica de arivism era şi este curentă, acel om a avut o credinţă şi că a sacrificat totul pentru această credinţă.

...Destinul tragic a voit ca omul „cămăşii de forţă a ideilor" — lordul Thomson — să dispară în teribila catastrofă aeriană, tocmai atunci când el triumfase şi se îndrepta spre India lui, ţara lui natală, visul lui.

Acelaş destin tragic, poate şi mai tragic, a voit ca celalt, omul „cămăşii morţii" de la noi — să-i mai spun numele? — să supravieţuiască dezastrului credinţelor lui şi să se vadă lovit de mediocritatea triumfătoare, profitoare de ceeace este, deşi n'a crezut niciodată în ceeace ar putea fi.

Iată una din multele sublinieri, care se impun minţii obiective, la cetirea volumului Marthei Bibescu.

SCRUTATOR

Karlsbad 12 August, 1932.

Celebrul roman senzaţonal „WALDEMAR"
— FAVORITUL FEMEILOR —
a apărut în volum, frumos ilustrat. 1300 pagini. - format mare cu o splendidă copertă în culori — 80 lei.
De vânzare la librării şi depozite de ziare.
In depozit la Editura „Adeverul" S. A.

Cărţi de succes!

FUNDATURA CIMITIRULUI No. 13

de *Tudor Teodorescu-Branişte*

...Mahalaua românească este redată sub îndoitul şi paradoxalul ei aspect tragic şi comic în acelaş timp. Tipurile ridicule — funcţionarul mediocru, studentul agitator, etc., se întâlnesc în aceiaş carte cu tipurile tragice — boierul ruinat, socialist, prigonit, etc.

Textul cuprinde 20 de gravuri de d. I. Anestin.

Editura „Adevĕrul" Lei 50.—

ŞTII SĂ-ŢI CREŞTI COPIII ?

de *Heinrich Lhotzky, trad. de A. Toma*

...Cu mâna pe conştiinţă, puteţi răspunde afirmativ la grava întrebare de mai sus ? — Ei bine, această minunată carte-sfătuitor a reputatului pedagog german Lhotzky vine să vă dea lumina şi priceperea necesară vouă părinţi şi educatori, în greaua artă de a forma fără a diforma tinerele odrasle, — în direcţia fizică, intelectuală şi morală.

Editura „Adevĕrul".

Curiozităţi şi anecdote din viaţa teatrală de altădată

Autorii

Inaintea Revoluţiei lucrările dramatice erau foarte prost plătite în Franţa. Autorii nu puteau trăi decât graţie averilor personale sau dărniciei regelui şi nobililor ocrotitori ai artelor. Cei care n'aveau nici avere nici protectori riscau să moară de mizerie ca acel biet Abate d'Alainval care, în toiul iernei, întrebat de un actor, ce mai face, răspunse zâmbind: — Cum vezi Domnule actor, sufăr, mi-e foame şi mi-e frig. Molière n'a încasat ca autor a 31 de lucrări, reprezentate în genere, cu succes, decât vreo 50 de mii de livre. Corneille era aşa de sărac încât vrând să-şi repare pantofii la un cârpaci ambulant trebui să aştepte cu un picior desculţ dregerea încălţămintelor, în lipsa altei perechi.

Regulamentele diferitelor teatre oferă de la o vreme autorilor tratamente foarte modice dar precise. Astfel Teatrul Francez obliga cu începere de la 1697 pe autori să prezinte piesa unui comitet, care primea sau respingea lucrarea prin vot, la care participau şi actorii.Onorariile autorilor depindeau de succesul operelor lor, dar dacă piesa nu dedea în două reprezentaţii consecutive o anume reţetă, autorul pierdea orice drepturi asupra ei. Cota fixată era cam de 550 livre vara şi 350 livre iarna, la care se adăoga cheltuelile de reprezentare. In aceste condiţiuni cu greu mai putea rămâne autorului ceva. In caz de realizare a acelui minim de reţetă, produsul era împărţit în 18 părţi din care numai 2 se cuveneau autorului pentru piesele în 5 acte. Cele în 3 acte obţineau numai o fracţiune din 18. Un nou regulament (1757) al aceluiaş teatru dă într'adevăr un număr de drepturi autorilor, dar sporeşte minimul de reţetă la 1200 de livre de reprezentaţie într'o serie de cel puţin 12 spectacole, ceeace, ţinând seamă de faptul că directorii trupei făceau conturi exagerate de cheltueli, duce la confiscarea pieselor în favoarea actorilor. Numai Teatrul Italian stabilea odată pentru totdeauna cheltuelile de montare la 350 livre, evitând discuţiunile. Alte teatre mai mici plăteau cu mult mai prost, oferind rar mai mult de 200 fr. piesa. Baunoir, autor fecund din sec. XVIII, vindea piesele sale cu 18 livre bucata, dar era obligat să nu prezinte mai mult de trei piese... pe săptămână.

Cel dintâi autor care a ridicat glasul cu putere împotriva lăcomiei actorilor a fost Beaumarchais, cu prilejul reprezentării *Bărbierului din Sevilla*. Abia după Revoluţie, în 1791, Adunarea Constituantă recunoaşte proprietatea literară şi desfiinţează regulamentele nedrepte ale teatrelor.

* * *

In schimb autorii se bucurau de atenţia societăţii înalte care îi cultiva şi-i invita în cenacle şi la organizări de reprezentaţii particulare. In prietenia nobilimii mari pentru oamenii de litere se mai ascundea totuş oarecare dispreţ. Se ştie că Voltaire a fost ciomăgit de slugile Ducelui de Rohan şi isgonit cu ruşine de Frederic al II-lea. Saurin, ducându-se la ducele d'Orléans să repete piesa Beverley, a fost trimis la masa servitorilor.

* * *

Obiceiul de a chema pe autor la rampă datează din vremea lui Voltaire. Pentru prima oară cu prilejul reprezentării tragediei *Mérope* (1743) parterul chemă pe autor. Tot Voltaire este inventatorul a ceeace în jargonul teatral se cheamă *claque*. Spre a-şi asigura succesul unei piese, împărţi vreo 400 de bilete la oameni de ai săi care pe dată ce flueräturile rivalilor se auziră începură să aplaude sgomotos. Acest procedeu s'a păstrat până în zilele noastre, fără prea multe foloase pentru autor.

Actorii

Printr'o revoltătoare măsură a Bisericii actorii francezi (nu şi cei de altă naţiune) erau excomunicaţi şi socotiţi ca exercitând o meserie infamă. Inmormântarea scandaloasă a Adrianei Lecouvreur a trezit în 1730 indignarea lui Voltaire. O sută de ani mai târziu clerul de la St.-Roch îndrăznea să refuze Mariei Raucourt înmormântarea religioasă. Publicul a spart de data aceasta uşile bisericii. Motivul acestei absurde măsuri pare a fi de ordin politic şi anume teama ca nu cumva copiii de familie să se lase ispitiţi de a îmbrăţişa cariera teatrală. Nu numai infamia profesiunii ar fi pus o stavilă dar şi dreptul părinţilor de a desmoşteni pe copiii excomunicaţi.

In schimb regele şi societatea înaltă îi protejau fără ca prin aceasta să schimbe situaţia lor civilă. Din această cauză actorii erau grozav de vanitoşi, invidioşi şi lacomi, defecte profesionale la care se adăoga nu rareori desfrâul (la actriţele de Operă) şi ignoranţa. Actorii nu ştiau să se retragă la vreme din teatru şi creau încă roluri incompatibile cu vârsta lor.

Baron, la peste 80 de ani, juca încă pe Rodrig din *Cid*. Intr'o seară îngenunchind înaintea Chimenei, nu mai fu în stare să se ridice şi fu luat pe sus de doi servitori. Când ajunse la cunoscutele versuri

Je suis jeune, il este vrai, mais aux âmes bien nées
La valeur n'attend pas le nombre des années.

(Sunt tânăr, e-adevărat, dar la sufletele nobile meritul nu aşteaptă numărul anilor)
toată sala isbucni, fireşte, în hohote de râs.

Chassé, celebru cântăreţ era glorios şi prin succesele sale amoroase. Două femei, o franceză şi o poloneză se bătură în duel pentru el şi una din ele fu grav rănită. Chassé simulă retragerea din teatru şi primia cu emfază acasă complimentele şi condoleanţele prietenilor. Când ducele de Richelieu îl invită din partea regelui să pună capăt comediei, actorul închipuit răspunse: — Spuneţi-i Maestăţii Sale, că nu e vina mea ci aceea a Providenţei, care m'a făcut omul cel mai simpatic din regat.

Actorii munceau de altfel cu râvnă să-şi perfecţioneze arta şi Lekain, de pildă, ajunsese la atâta sublim şi fascinaţie asupra publicului încât spaima produsă de declamaţia sa făcea pe spectatori să fugă din sală.

In timpul Regenţei dispreţul faţă de actori începu să se risipească şi nobilimea primi în saloanele ei pe artiştii mari. M-lle Clairon era prietenă bună cu D-na de Sauvigny şi aceasta fu văzută stând într'o zi, în trăsură pe genunchii artistei, având în faţă un ofiţer de poliţie, care venise să aresteze pe numita D-ră Clairon pentru nişte conflicte de culise.

Decor, Costume

Grija pe care regizorul modern o pune în „montarea" unei piese şi restabilirea culorii locale era înainte necunoscută. De cele mai multe ori un decor tipic reprezentând o piaţă publică sau peluza unui palat, servea în toate piesele. Scena era de altfel încurcată pe dreapta şi pe stânga de spectatorii din nobilime care împiedicau prin prezenţa şi conversaţia lor jocul actorilor. In privinţa nepăsării pentru iluzia scenică Piron ne povesteşte întâmplarea unui actor, căruia căzându-i în bucăţi pumnalul ruginit se sinucide... cu mâna. Abia pe vremea lui Corneille, actorii se convinseră de necesitatea de a pune decoruri deosebite în fiece piesă. Ei intrau de altfel pe scenă în costum de oraş şi numai în urmă adoptară costume convenţionale şi fantastice spre a figura Romani, Greci şi alte naţii. Baron şi Dufresnes adoptaseră un costum tragic din cele mai bizare, care se compunea dintr'un fel de cuirasă de catifea, dintr'un jupon bufant „tourné de la meilleure grâce du monde", pantaloni şi ciorapi „jarettés à la Française". Oedip sau Cezar apăreau cu perucă pătrată şi o pălărie în trei colţuri, împodobite cu pene, a căror înălţime punea în primejdie candelabrele.

Lekain este primul actor care încearcă să creeze iluzia vremei prin costume adecvate, dar hainele romane pe care le adoptă sunt şi ele, cu tot studiul, de domeniul fanteziei şi anume: o casacă de satin roz fără mâneci, o manta de mătase roşie cu marginile drapate, căptuşită cu satin tigrat şi un bonet ale cărui pene de struţ invoalte semănau cu o coamă de leu. Un arc ciudat în mână şi o tolbă de săgeţi pe spate, toate aurite, complectau bizara costumaţie.

M-lle Clairon adoptă pentru întâia oară cu prilejul tragediei lui Voltaire „L'orphelin de la Chine", costume şi decoruri „dans le gout chinois" iar un an mai târziu apărea îmbrăcată ca sultană în Bajazet. In actul al 5-lea din Didon, ieşi într'o seară despletită şi în cămaşă. D-na Favart îşi comandă pentru o piesă cu subiect oriental un costum autentic la Constantinopol.

Actorul care a dat lovitura de graţie vechei tradiţii este fără îndoială marele Talma.

In 1789, pe când juca micul rol al lui Proculus în tragedia Brutus, apăru „în toată severitatea costumului antic" cu picioarele şi braţele goale. Gestul produse rumoare. D-na Vestris, încă pe scenă, îl privi uluită şi apoi, mânioasă, îi murmură cu glas coborît:

— Talma, dar eşti cu braţele goale..
— Aşa le aveau şi romanii.
— Dar n'ai pantaloni!...
— Nici Romanii nu purtau.
— Porcule!

Gestul prinse, căci în 1791, un tânăr artist, Adrien, prezentându-se în Oedip la Teba îmbrăcat într'o tunică de lână, cu gâtul, braţele şi picioarele goale, deşi rolul său era numai de o replică, fu primit cu aplauze sgomotoase.

Iluminatul

In toate teatrele din Paris se întrebuinţau făclii. Teatrul Francez întrebuinţa 268 de bucăţi de fiece spectacol. Lumina era însă suspectă, fumegătoare şi flacăra ameninţa să incendieze localul cu toată agilitatea stingătorilor de mucuri. Deabia în secolul al XVIII se adoptă lumânările de ceară, nu fără rezistenţă din partea unor teatre. Iluminatul preocupa pe directorii Operei, în vederea unei iluzii cât mai feerice. In 1783, acest teatru era iluminat cu un fel de lampioane cu opt fitiluri, alimentate cu uleiu de picior de bou. Fumul acru şi fetid făcea însă procedeul foarte supărător. In 1784 Quinquet inventă lampa cu dublu curent de aer, cu recipient de untdelemn superior fitilului, fapt care uşură, până la introducerea gazului de iluminat (1822) această problemă capitală pentru teatru.

După *Max Aghion*, Le Théâtre à Paris au XVIII-e siècle)

Maxime despre iubire

Dacă omul se înşală mai mult sau mai puţin asupra femeii, e din pricină că soţii uită că nu vorbesc amândoi aceiaşi limbă, şi că vorbele n'au aceiaşi greutate şi semnificaţie — mai cu seamă în iubire. Fie din pudoare, din precauţie sau în mod cu totul artificial, femeia nu îşi exprimă niciodată gândul întreg. Dacă e sfinx, e din pricină că e o enigmă şi pentrucă e ambiguă chiar pentru sine însăşi. Ea n'are nevoe să fie perfidă, căci e plină de mister... Capabilă de cel mai profund devotament şi de orice trădare, „monstru neînţeles" cu dublă putere, ea e fericirea şi totodată groaza bărbatului.

Amiel

* * *

O femee frumoasă place ochiului; o femee bună place inimii: una este un giuvaer, cealaltă — o comoară.

Napoleon

* * *

Când un bărbat spune că a făcut o căsătorie bună, poţi afirma aproape cu siguranţă că nevastă-sa a făcut una proastă.

Sergy

* * *

Oamenii se studiază trei săptămâni, se iubesc trei luni, se ceartă trei ani, se tolerează treizeci de ani; şi copiii o iau dela început.

Taine

* * *

O căsnicie ideală ar fi aceia dintre o femee oarbă şi un soţ surd.

Montaigne

* * *

Acolo unde iubirea a fost o comedie, căsătoria devine o dramă.

Laroumiere

* * *

Ceeace e grav într'un menaj e faptul că unul dintre soţi iubeşte, iar cellalt, nu. Dacă însă nici unul, nici cellalt nu iubeşte, pot trăi foarte fericiţi.

A. Capus

* * *

Femeile să-şi întipărească bine în memorie acest lucru: Numai bărbaţii care le respectă, sunt vrednici de iubirea lor.

A. Dumas, fiul

* * *

Nu există obstacol în faţa iubirii adevărate.

Shelley

* * *

Şi iubirea fără speranţă e un fel de fericire.

Balzac

* * *

Iubirea nu cercetează niciodată registrul stării civile. Nimeni nu iubeşte o femee pentrucă are o anumită vârstă, pentrucă e frumoasă sau urâtă, proastă sau spirituală; ci fiecare iubeşte... pentrucă iubeşte.

Balzac

* * *

Pasiunea e toată umanitatea; fără ea, religia, istoria, romanul, arta, ar fi inutile.

Balzac

* * *

Sunt femei cărora nu le place să facă să sufere mai mulţi bărbaţi deodată şi care preferă să tortureze numai pe unul singur: acestea sunt femeile credincioase.

A. Capus

HELENE IOHANSON

Din poezia africană

Unui negru din Harlem

Eşti mândru şi cioplit dintr'o bucată.
Ai trupul încordat şi mers regesc.
De ură ţi-e privirea fulgerată
Şi sfidătoare buzele-ţi zâmbesc.

Din gloată numai pieptul tău răsare
Asemeni unui bronz turnat de veci;
Şi parcă intonezi cântări barbare
Şi semeni palmieri pe unde treci.

De ce nu laşi pe ceilalţi să muncească
Şi te trudeşti pe-arginţi fără de preţ?
De ce laşi vlaga să se irosească

Pe-un ciob svârlit în hohot de dispreţ?
Mi-eşti drag când râzi năvalnic ca talazul.
Prea mândru eşti să-ţi pleci umil grumazul!

In rom. de AD. BYCK

Al. Moscu **Autoportret**

La pălărier

In după amiaza acelei zile de sigur că diavolul plecase iar în lume după zâzanii, bune doar pentru complecta nefericire a genului uman. Numai aşa îmi pot explica de ce, mai înainte de a pleca de acasă, deşi nu-mi era în obiceiuri, mi-am supus unui examen serios pălăria. Şi de sigur că tot inamicul omului mi-a turburat vederile în aşa fel încât mi-am găsit de-a dreptul ruşinoasă pălăria până atunci socotită vrednică de cinstire şi cu demnitate purtată.

In diferite cercuri, pălăria mea stârnise chiar pasionate controverse, fără a se putea însă determina precis veacul căruia îi aparţinuse. Alţii, mai zgârcit dotaţi cu spirit ştinţific, se exprimau familiar. „Urmaşul lui Garibaldi" mă numea, bătându-mă protector pe umăr, un bătrân avocat din cartier, admirator fanatic şi tardiv al eroului italian de mult repauzat. „Iată omul cu ciuperca" era strigătul unanim al ştrengarilor din mahalalele prin care treceam şi „Ce-ţi mai face şandramaua ?" mă salutau jovial, amical, prietenii cu care m'a hărăzit Dumnezeu.

Intrai deci în magazinul cu vitrine de cristal şi capete de ceară purtând variate modele de pălării.

Patronul îmi surâse cordial şi cu un strigăt trezi pe un vânzător care, rezemat de un raft, cetea un roman în fascicole şi, pare-se era cufundat în suave reverii.

— Iulius ! serveşte pe domnul !

Vânzătorul îşi vârî repede şi destul de încruntat, fascicola în buzunar. Indată însă îşi reluă zâmbetul profesional şi frecându-şi mânile ca şi cum ar fi încheiat o strălucită afacere personală, mă întrebă cu glas mieros :

— Doriţi una de fetru, sau de pae ?

— Indiferent !

— Atunci una de fetru. E mai scumpă, dar o puteţi purta mai multă vreme şi pe orice timp. De altfel pălăria de fetru este semnul distinctiv al adevăratei nobleţe.

— Mă rog, numai că aş dori...

— Nu, nu-i nevoe — am ghicit. Doriţi o pălărie grisfer. Gris-argent nu se mai poartă. Vă voi servi numai de cât.

Vorbind, el îmi întoarse spatele, şi uitându-se pe sus, răşchira degetele ca şi cum ele ar fi fost expresiunea unui monolog dus cu sine însuşi. Apoi se hotărî. Trase un sertar şi urcându-se pe el luă de pe cea mai înaltă poliţă a raftului o cutie înaltă de pălării.

Punând-o pe tejghea îmi spuse cu satisfacţie.

— Astea sunt pentru dumneavoastră.

Deschise capacul şi fixându-mă din când în când, scoase, una câte una, o duzină de pălării. In sfârşit la una din ele îi dădu cu muchea palmei o uşoară lovitură şi fetrul îşi formă o cărare — o vale adâncă între două dealuri minuscule. Apoi, întinzându-mi-o, îmi spuse:

— Impecabilă! Incercaţi-o! Poftiţi în faţa oglinzii!

Apariţia pălăriei din cutie fusese dezastruoasă, dar fiindcă unul din vechile percepte pe care suntem învăţaţi să le socotim înţelepte glăsueşte: „nu judeca după prima impresie", am consimţit să pun pălăria în cap şi, docil, m'am dus în faţa oglinzii. Mergeam încet, pentru că aveam siguranţa intimă că o accelerare a ritmului ar fi fost egală cu o catastrofă: aş fi fost îngropat sub pălărie.

La oglindă m'am uitat nedumerit. Cine-i fiinţa îmbrăcată în hainele mele ?

— Vă servim ca pe un vechiu client! Deviza casei este: totdeauna în serviciul clienţilor.

Cine a rostit cuvintele astea nu-mi fu de loc greu să ştiu, fiindcă în acelaş timp văzui apărând alt cap în apele oglinzii: al vânzătorului care, rezemat în mâni de marginea tejghelei şi aplecat înainte, spre mine, îmi susura în urechi, melodios şi perfid ca un cântec de sirenă.

— Vă vine de minune! Par'că-i comandată special pentru dumneavoastră! Şi o culoare !... splendidă! Daţi-mi-o, vă rog, să v'o împachetez !

In aceeaş clipă însă buna-i părere despre pălărie trebui să se schimbe — e drept prea puţin. Făcând o mişcare necugetată, din oglindă dispărură, ca retezate, şi capul meu şi al vânzătorului şi un întuneric opac se lăsă brusc asupra ochilor mei.

— Vă este cam mare! Dar numai o idee ! să vă punem o fâşie de plută — sună imperturbabil glasul vânzătorului.

Puse o fâşie de plută, apoi încă una. La a treia, întinzându-mi pălăria în pumn, afirmă cu accentul celei mai inebranlabile convingeri.

— Acuma vă vine perfect ! E o capodoperă !

Neîncrezător am pus mâna uşor pe bor — şi vânzătorul se plecă repede spre a lua a patra fâşie de plută.

— Marfă de gata şi pace ! Nici o pălărie nu poţi s'o pui în cap fără s'o întinzi, sau să-i pui un adaos.

Dar şi această încercare sucombă. La a cincea plută avui prilejul să văd că cureaua nu mai putea să le acopere. Să umbli cu o astfel de pălărie era o problemă. Imi mărturisii temerea.

— Vă înşelaţi! Pluta se presează şi se sudează! Uitaţi-vă, nu-i nici o primejdie.

Pentru că priveam cu scepticism, vânzătorul, imprudent, suci pălăria şi pe o parte şi pe alta şi plutele căzură la pământ.

Desgustat, vexat, trânti pălăria în cutie şi punându-i capacul o aruncă în raft.

— La asta n'are ce să nu vă placă ! îmi spuse cu vădită dojană domnul Iulius, după ce, plimbându-se dealungul vitrinelor venise cu o nouă cutie de pălării. E tot ce poate fi mai modern, mai frumos şi mai durabil. Incercaţi-o numai! Ce spuneţi ? Minunată, nu ?

— Nu-i văd borurile !

Domnul Iulius se posomorî. Asta-i doar un mod de a te exprima, fiindcă doar o clipă, o cută îi brăzdă fruntea. Apoi rămase acelaş personagiu grav, inaccesibil cu toată politeţa-i profesională.

— Eu, dacă mi-aş lua o pălărie, aş alege-o pe asta. E tot ce poate fi mai elegant. E o pălărie pluşată, fără moarte. Ultima creaţiune a modei. Face două mii cu ochii închişi. La o mie cinci sute pierdem, dar o facem numai pentru dumneavoastră... să ne lăudaţi casa la prieteni...

Mă dusei din nou în faţa oglinzii. Pălăria rezistă tuturor încercărilor. Nu era nici mică, nici mare. In schimb avea borurile vaste ca în perioada romantică.... ş'apoi fetru pluşat pe călduri caniculare era puţin cam curios.

Domnul Iulius, însă se grăbi să bagatelizeze observaţiile mele.

— Vă apără de soare.

— Şi-mi ţine loc de umbrelă.

— Mă rog ! Dacă nu sunteţi mulţumiţi....

Şi scoase altă cutie.

De data aceasta pălăria îmi sta neinsemnată pe vârful capului ca aruncată de un vânt şugubăţ.

— Nu vă stă de loc rău ! se grăbi să mă asigure domnul Iulius. S'o purtaţi sănătos ! Vă rog, iniţialele dumneavoastră ! Băete, împacheteaz-o!

— Nu, nu — mă apărai cu disperare. Iacă nu !

— Mă rog, mă rog ! se înclină domnul Iulius binevoitor şi conciliant.

— Mi-se pare cam mică.

— Pură idee !

— Eu simt că mă strânge. Uite şi dunga !

— O aveţi dela vechea pălărie. In schimb se potriveşte şi cu cravata.

— Aş prefera altă pălărie !

— Nu-i nevoie! Trebue s'o întindem puţin ! atâta tot.

— Nu, aş vrea alta. Orice culoare, dar numai să se potrivească.

Figura domnului Iulius luă o expresie de atroce durere. Se uită la mine disperat, apoi lung ca şi cum ar fi aşteptat o revenire la alte sentimente. Mă măsură din cap până în picioare şi în sfârşit privirea se opri asupra pălăriei pe care mi-o luă din mână fără nici o formalitate.

— Bine ! Să vă dăm alta . Una care să vă întinerească.

— Nu simt nevoia !

— Aş ! Ce are a face? Nimeni nu-i prea tânăr !

Şi surâse inutil şi slugarnic.

— Culoarea aceasta e singura pe care o reclamă fizionomia dumneavoastră — declară domnul Iulius, făcând s'apară altă pălărie. Verdele este culoarea care vă avantajează cel mai mult.

Apoi, fără nici o vorbă, îşi puse pălăria în cap şi alergând în faţa oglinzii, începu să se admire exclamând şi făcând gesturi exagerat de disproporţionate faţă cu obiectul.

— Un gentleman! Un adevărat lord Englez ! E pălăria preferată a prinţului de Galles — sfârşi el pronunţând numele moştenitorului tronului Angliei cu un discutabil accent francez.

— Imi pare că pălăria o cumpăr eu ! îndrăznii să observ timid.

— Nu contest ! îmi ripostă neturburat domnul Iulius. Am vrut să vă dau ocazie să vă admiraţi. E o pălărie rară ! Poftiţi !

Nu mi se potrivea de fel.

— Extraordinar ce cap aveţi ! Nici o pălărie nu vi se potriveşte !

— Să-mi schimb capul mi-ar fi mai greu. Prefer să-mi cumpăr pălăria după el.

— Vai de mine ! Se poate ? M'aţi înţeles greşit ! Aveţi un cap interesant! Un cap de om de ştiinţă... de poet şi de actor... Vedeţi asta !

Schimbarăm pălăriile unele după altele — acelaş insucces. Domnul Iulius devenea din ce în ce mai încruntat; eu — din ce în ce mai nervos că răscolirea e fără folos.

— Asta par'că...

— De prisos! Cred că nu vi s'ar potrivi! îmi răspunse domnul Iulius, calm — dar tonul sceptic trăda că deacuma nu mai crede în minuni.

— Nici asta, nici asta — îşi răspundea singur mai înainte de a-mi fi dat pălăria pentru încercare.

— De unde poţi să ştii când nici n'am pus-o în cap?

Domnul Iulius zâmbi superior.

— Cred că mi-e permis să ştiu atâta lucru. Nu sunt de eri în branşa asta.

N'aveam nici un motiv să mă supăr — azi o recunosc. Fiecare este politicos pe cât îi este lui cu putinţă şi dacă-i prea puţin nu-i el vinovat. Atunci însă am interpretat răspunsul ca o jignire şi-i ripostai răstit.

— Şi eu ştiu tot atât de bine că mi s'ar potrivi.

— Da, dacă aţi fi decis să cumpăraţi, dar...

— Cum ai zis ?

Domnul Iulius îmi răspunse indirect cu un aer suferind — ca un om pe nedrept chinuit care ar vrea să înţelegi că răbdarea i-ai pus-o la o încercare prea mare, că purtarea ta este un abuz.

— Nici o pălărie nu v'a plăcut, deşi v'am oferit cele mai distinse modele.

— Chiar! ripostai sec.

Domnul Iulius mă privi cu demnitatea înaltă şi filozofică a omului înţelept insultat de un nebun.

— Aţi ales ceva ? mi se adresă patronul interogativ.

— Mă rog! Aveţi pălării de vânzare? întrebai furios.

— Toate pălăriile sunt de vânzare ! Iulius!

— Domnul nu vrea să cumpere ! răspunse cel interpelat arătând, cu un gest desnădăjduit, cutiile înşirate,

Patronul se întoarse spre mine mimând: — Atunci ?

— Ce mi s'a dat nu sunt pălării.

— Dar ce sunt ?

— Vechituri !

— Faceţi confuzie ! şi-mi indică ireverenţios pălăria pe care mă pregăteam să mi-o pun în cap cu aceeaş demnitate.

— Aşa-i când te înveţi cu o pălărie ! interveni, împăciuitor, un client. Nu-ţi mai place alta.

— Exact ! Dar vedeţi... suntem magazin serios... Furnizorii Curţii Regale... ţinem la prestigiul...

Se întrerupse, adresându-mi-se:

— Mă rog, ce nu v'a plăcut ? Sunt cele mai noui creaţiuni — pălării de o calitate excepţională...

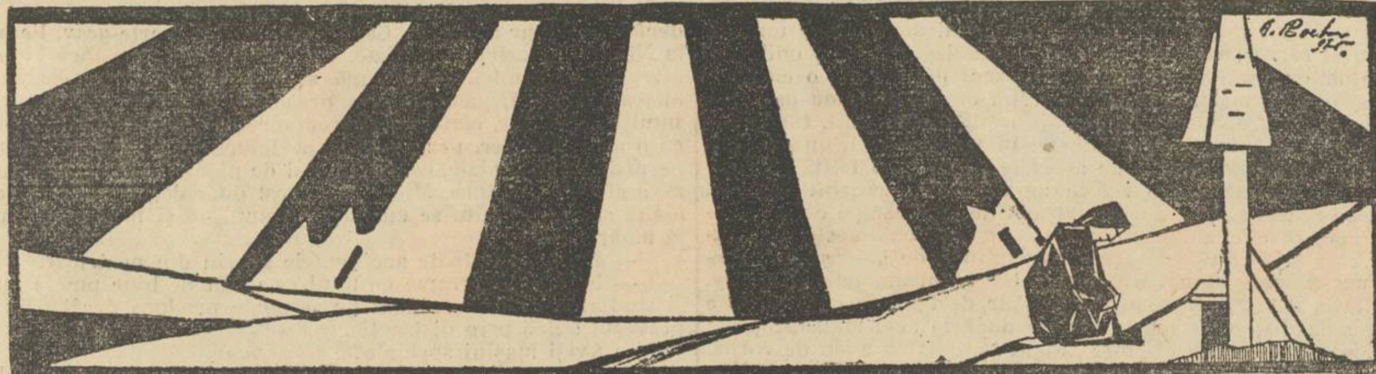
— Drept !

— Atunci ?

— Cuvântul este exact: excepţională. Numai că fiecare îl interpretăm în alt sens. Bună ziua!

Am salutat şi mă îndreptai spre uşă, profund nemângâiat că din pricina unei evidente diformităţi optice n'am putut aprecia eleganţa modelelor şi calitatea excepţională a pălăriilor oferite de domnul Iulius, inocentă victimă a răutăţii mele, căruia, în plus, în chip nepermis şi fără motiv, i-am turburat înalta seninătate profesională.

CONSTANTIN PELMUŞ

Broderii pe frontierele morţii

— 150 pe oră pe pistă perpendiculară. — Intre închipuire şi realitate. — Cu Doris Gray şi Barney Paige, şampionii lumii de viteză pe circuit vertical, dela Expoziţia Colonială în Montmartre

de I. IGIROŞIANU

Lui Ramon Gomez de la Serna

— Atenţiune !

Lucette — Lucette B., redactoare la *l'Intransigeant,* întâlnită întâmplător pe terasa „*Bagdad*"-ului — îmi apucase braţul:

— Ascultă...

Sub cerul de seară rece de toamnă, învolburat de nesfârşitele reverberaţii multicolore ale Expoziţiei Coloniale care îşi trăia ultimele zile de falşă strălucire, se făcuse par'că o bruscă şi ciudată linişte, în ciuda valurilor de stridente armonii împrăştiate generos de sute de difuzoare: împletire de refrenuri disparate, devenite şi ele, la fel de brusc, mult mai limpezi. Ceva încetase dintr'odată. Un huruit asurzitor ce părea svârlit în noapte de un invizibil batalion de motoare de avion lansate nebuneşte. Apoi, prin larma ce înconjura ca un halo barăcile şi corturile, sălbatec iluminate, răspândite sub ramurile anemice ale salcâmilor pădurii Vincennes, o voce, amplificată însutit de microfon, străbătuse clară şi precisă:

— Marea senzaţie a epocei: zidul australian. Doris Gray şi Barney Paige, şampionii lumii de viteză, 150 klm. pe oră pe pistă perpendiculară. Reprezentaţia reîncepe în zece minute.

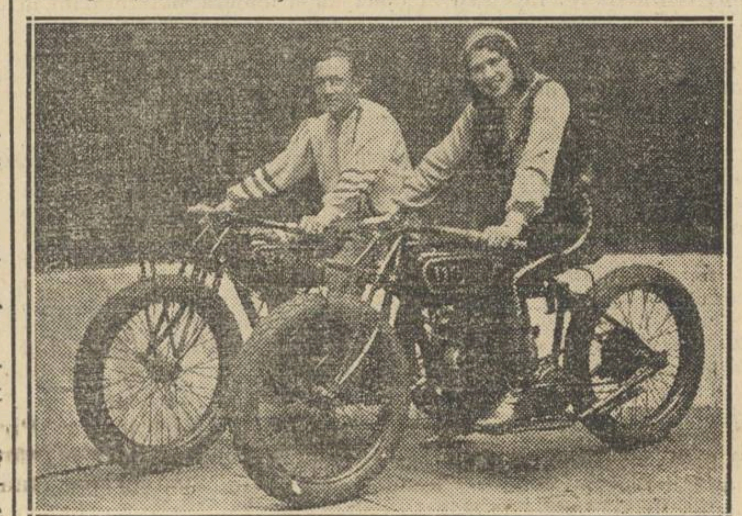
Şi, dintr'o dată, huruitul de motoare se deslănţuise iarăşi, cu îndoită frenezie.

Privirea Lucettei strălucise.

— Mergem?

— Mai poate fi îndoială?

Ca de fiecare dată, când golul unor ceasuri, rămase neorganizate, mă aducea la Vincennes, după câteva escale pe terasa celor mai puţin asurzitoare restaurante sau cafenele cu vagă spoială exotică, gonit de o secretă aversiune, de moment, faţă de tot ce este trucat, artificial şi în deosebi superficial, mă îndreptasem spre „*insula atracţiilor*" imboldit mai ales de înclinarea a-

Doris Gray şi Barney Paige

proape bolnăvicioasă pe care am avut-o întotdeauna pentru atmosfera circurilor, music-hall-urilor ambulante şi în general a tuturor umilelor spectacole de periferie, atmosferă în care se dospesc drame crunte, cu care literatura ne-a obicinuit şi blazat dar care, privite de aproape, nu sunt mai puţin sguduitoare.

Rămăsese deci un colţ al insulei neexplorat? Cu aceeaşi copilărească bucurie cu care colindam, de câte ori aveam prilejul, barăcile, ringspielurile şi toate celelalte „*senzaţii*" ale bâlciurilor călătoare din *Montmartre,* dela *Bastilia* sau *Place des Ternes,* bucurie împărtăşită în totul de simpatica şi „*gavroche*"-a colegă pe care serviciul de presă o ţintuia aproape în fiecare seară la Expoziţie, am pornit în căutarea „*Zidului Australian*". L-am aflat pe malul lacului, la extremitatea insulei, în faţa *teatrului de ape.* O rotondă de lemn — asemănătoare unui imens batal de petrol — înaltă de vre-o şeapte sau opt metri, cu un diametru de cel puţin tot atâţi metri, acoperită cu pânză gudronată. O galerie circulară tivea marginea superioară, galerie la care ajungeai printr'o scară îngustă şi dreaptă ce pornea de jos depe o largă estradă. La un capăt al estradei, ghereta casieriţei deja asaltată de o întreagă coadă de curioşi. Spre capul celălalt, pe două lungi bare de fier solid fixate şi prevăzute cu rulmenţi, cei doi şampioni ai lumii făceau acrobaţii pe motocicletele lansate la maximul de viteză dar totuşi imobile, datorită rulmenţilor care se învârteau în sens contrar. Ambii recordmani în costume vag ruseşti: cisme înalte şi clasicele cazace închise la umărul stâng.

Barney Paige, chiar figură slavă. Doris Gray, cap de păpuşe americană, dar având în figură ceva abrutizat, oarecum chiar puhav în ciuda extremei supleţi a trupului înalt şi cu alură elegantă în bluza rusească cu pantaloni bufanţi. Am urcat scara, grăbindu-ne dealungul galeriei să ocupăm cel mai bun dintre locurile rămase disponibile. Şi privirea curioasă s'a coborît în adâncul rotondei. Un interior de imens bazin. In mijloc, un stâlp şi o scară ce îl înfăşoară, din vârful căreia, într'o clipă, managerul are să invite publicul la cel mai desăvârşit calm. Jos, în jurul stâlpului, în repauz, un Ford — chassis obicinuit dar caroserie de curse — şi două motociclete Indian. Apoi o ladă cu scule, două pneuri de schimb şi un fotoliu de trestie pe braţul căruia atârnă un jurnal. De jur împrejur o pistă sensibil înclinată, largă de abia un metru. Apoi fără nici o tranziţie, deschizând un unghiu abia obtus, pista perpendiculară: pereţii rotondei, înalţi de cinci sau şase metri. Şi sus de tot, pe margine, la câţiva centimetri de bara de sprijin a braţelor spectatorilor, o dungă vopsită în roşu lată nici de o palmă.

Emoţia anticipată provocată de detaliile acestui decor care sugerează toată temeritatea spectacolului, se citea pe figura tuturor curioşilor care în câteva minute umpluseră, până la ultimul loc, galeria.

Iarăşi bruscă tăcere.

— Linişte premergătoare tuturor catastrofelor! a murmurat Lucette cu o ironie ce, în fond, am simţit că nu era decât o bravadă faţă de propria-i nelinişte.

— Nu fii piază rea! a mormăit, plin de indulgenţă însă, un simpatic şi bătrân marinar, cu autentic accent breton:

— Ce s'a întâmplat? a întrebat o altă voce.

Motocicletele depe estrada dela intrare tăcuseră. Şi printr'o trapă, practicată în pista înclinată, şi-au făcut intrarea — simplu, aşa cum ai intra dimineaţa la birou —şampionii şi managerul.

Trapa s'a închis. Peste oblonul ei, într'o clipă aveau să sfărâe roţile motocicletelor.

— Mince alors! a exclamat marinarul. In caz de accident nici nu au pe unde eşi.

— Nu fii piază rea! i-a replicat ca fulgerul Lucette.

Marinarul şi-a scos bereta admirativ:

— Ce pasăre rară care îşi plăteşte imediat datoriile.

— Atenţiune!

Vocea clară şi precisă a managerului a împietrit toate suflările.

Un număr senzaţional

După ce cupletul a fost debitat din capul scării unde managerul a rămas neclintit, — fiind acolo la adăpost de orice pericol — Barney Paige aprinde motorul uneia din motociclete şi îl încearcă prelung în timp ce — fără nici o afectare — Doris Gray, cu un genunchiu pe fotoliu, parcurge foile jurnalului. Când motocicleta este gata — fiindcă pentru ea era pregătită — îşi ascunde vâlvătaia părului sub o bonetă de piele, încalecă fără şovăire şi după două tururi pe pista înclinată, două tururi dintre care ultimul vertiginos, sboară ca o săgeată pe pista verticală, descriind direct, o rigidă diagonală spre dunga vopsită în roşu, pe care goneşte spre maximul de viteză. Câte tururi? Cinci, zece, două zeci? Imposibil să le numeri în încordarea care este atât de mare încât inconştient vrei ca fiecare tur să fie cel din urmă. Când bolidul asurzitor s'a repezit spre fragila balustradă, lanţul spectatorilor din acea parte s'a retras livid, convins că este deja vorba de un accident şi că maşina va sbura peste bord oprindu-se, în cel mai bun caz, în apele lacului. Totul pare, însă, repede normal. Departe de a fi halucinant crispată pe volan, Doris Gray surâde publicului, uneori întoarce capul. Şi totuşi roţile motocicletei şi aripile ghidonului sunt la două degete de bara de sprijin. Cât de puţin ai întinde mâna, le-ai atinge. Şi întrebarea se formulează brusc: dacă într'o zi un nebun ar face-o? Sau un bolnav de nervi ce ar fi urmărit zile întregi de obsesia gestului? Subiect interesant de tratat: cadrul, atmosfera... Mă aplec spre Lucette şi îi urlu în ureche încercând să domin huruitul motorului:

— Am găsit un subiect straşnic.

Lucette mă priveşte aiurită şi nu răspunde. Când motocicleta coboară şi se opreşte brusc, toată lumea răsuflă uşurată. Sgomotul, vârtejurile tot mai ameţitoare apoi vibraţia rotondei de lemn dansând într'o mişcare ritmică — ce urma presiunea imprimată, prin roţi, de motor, pereţilor şi întregului schelet — totul producea o crispare obositoare. A doua demonstraţie avea, în orice caz, să fie mai puţin frapantă, spiritul fiind deja obicinuit cu lucrul în sine.

— Eşti intoxicat de literatură mai grav decât aş fi putut crede! răspunde tardiv Lucette înălţând din umeri. Apoi după o tăcere:

— Ideea nu ar fi rea. O nuvelă... sau, mai ales, un film... femeea aceasta... o rivalitate..

Marinarul de alături care a tras cu urechea, scoate luleaua şi spune cu ton părintesc:

— Nu te obosi, fetiţo: am văzut asta la cinema la New Jersey. Mi se pare că chiar tipii ăştia au turnat...

De data aceasta două motoare rup convorbirile.

Şampionii pornesc la interval de câteva secunde, luându-se la întrecere. De două trei ori, Doris Gray, descriind opturi înspăimântătoare, tae drumul partenerului. Ajunşi la aceeaş viteză, descriind drumuri paralele, se prind de mâni, şi fac câteva tururi, cu ghidoanele libere, cumpănind direcţia prin echilibrul braţelor şi corpului. Apoi Barney Paige face acrobaţii în chipul acelor făcute de cazaci în galopul calului.

Iarăşi pauză. Câteva doamne şi chiar domni, părăsesc galeria, nerăbdători de a se găsi iarăşi pe pământ ferm. Managerul pipărează înfrigurarea cu un nou cuplet. Şi într'adevăr ultimul număr întrece orice aşteptare.

Barney Paige se urcă în Ford-ul cu care, într'o secundă, aleargă apoi, cu cele două roate exterioare pe dunga roşie. Doris Gray se aşterne pe urma lui cu motocicleta. Când este pe punctul de a-l ajunge, Fordul coboară la jumătate înălţime. Şi pe circonferinţa invizibilă pe care o descrie automobilul, Doris Gray, mărind încă viteza, începe să brodeze o spirală uluitoare, trecând ca fulgerul prin faţa automobilului care el însuşi descrie apoi două opturi gigantice, pornind dela baza rotondei până la dunga roşie. După care, cu aceeaşi linişte, şampionii ridică trapa, reiau acrobaţiile pe loc pe estradă, punând în relief, prin oprirea bruscă a motoarelor, vocea clară şi precisă a managerului:

— Atenţiune! Marea senzaţie a epocei... şampionii lumii... reprezentaţia reîncepe în zece minute...

. . . .

M'am despărţit de Lucette în pragul biroului presei din *Cité des Informations,* de unde avea să dicteze, prin telefon, ultimele note redacţiei din rue Réaumur. Şi simţind dintr'odată nevoia de a merge pe jos, am pornit, singur pe Avenue Daumesnil pustie, străbătută de rare tramvae şi de un vânt rece ce scutura frunzele platanilor. Liniştea cartierului acela mi se părea şi mai adâncă prin contrast cu huruitul obsedant ce îmi persista încă în urechi după cum în privire revenea mereu imaginea perechii a cărei viaţă mi-a trezit dintr'odată nesfârşită curiozitate. Ce nervi trebue să aibă oamenii aceştia care în zile de afluenţă au de dat cel puţin zece reprezentaţii? Cum trebue să fie intimitatea femeii acesteia cu privirea rătăcită şi figura puhăvită par'că de alcool? Din ce adâncuri de periferie din Chicago sau San-Francisco au pornit? Absurd şi copilăresc îmi stăruiau în minte reminiscenţe turburi din filme cu gangsteri, cu taverne gâlgâitoare de epave omeneşti. Un tren de *banlieue,* care se urnea din gara Reuilly în dosul căreia tocmai ajunsesem, m'a trezit cu flueratu-i nostalgic. Incepuse să plouă. Şi, nu fără ciudă pe închipuirea care o pornise rasna, am făcut semn ultimului 81 care se întorcea dela Porte Dorée.

Povestea şampionilor

Două săptămâni mai târziu la „*Balzar*" pe rue des Ecoles. Un *Balzar* proaspăt modernizat şi suficient de americanizat pentru a fi în acord cu extrem de americana familie pe care o aveam în faţa mea. Familie al cărei aspect, cel puţin neaşteptat, mă surprinsese în aceeaşi măsură în care mă şi decepţionase. Cu două zile înainte răsfoiam anuarul telefonului în căutarea unui nume care să-mi evoce o atmosferă eşind puţin din comun. Nu mă consolasem încă de îndârjirea cu care *Damia* refuzase orice destăinuire. Cu ce puteam umple golul? Ceva asemănător de dramatic, de „cinematografic" chiar. Atunci mi-au revenit în minte eroii *Zidului Australian* şi mai ales tot ce închipuirea brodase în jurul lor sub influenţa filmelor cu Bancroft şi Wallace Bery. Ii mai puteam găsi însă la Expoziţia Colonială care se închidea tocmai în ziua aceea? Fără întârziere am desprins receptorul să telefonez Lucettei la *Cité des Informations* să le ia urma. Dar Lucette plecase în zorii zilei cu avionul la Berlin pentru a asista la primirea d-lor Laval şi Briand. Aproape sigur că *Insula Atracţiilor* va fi pustie în acea supremă zi — pe deasupra înorată şi împânzită de o ceaţă londoneză — am pornit în grabă la Vincennes. *Zidul Australian* era încă acolo. Mai cercetat ca niciodată căci în ziua aceea — minune pe care am văzut-o cu ochi nedumeriţi — au fost 600.000 de intrări în Expoziţie. O mare imensă de capete forfotea sub arborii desfrunziţi, prin labirintul de pavilioane care de a doua zi aveau să înceapă să fie dărâmate. Cred că în ziua aceea s'a făcut în Paris cea mai mare vânzare de articole pentru luat fotografii.

Profitând de o pauză, m'am strecurat în rotondă unde Barnev Paige repara una dintre motociclete. Am încercat să-i explic ceeace vroiam. Avea o privire atât de aiurită încât o clipă am fost tentat să renunţ. M'a rugat însă să aştept un moment şi şi-a chemat partenera care vorbea mai bine franţuzeşte. Doris Gray a eşit somnoroasă dintr'un fel de rulotă, gata costumată pentru spectacol. De aproape, figura şi mai ales privirea mi s'au părut mai puţin abrutizate decât avusesem impresia în prima seară.

Mi-a explicat că le e imposibil să stăm de vorbă în ziua aceea, fiind ocupaţi. Nici a doua zi când au să doarmă până seara. A treia zi îmi vor sta însă la dispoziţie. Am luat întâlnire pentru după amiază. La plecare mi-a întins o mână a cărei senzaţie dezagreabilă nu am uitat-o multă vreme: o mână de o moliciune extremă, rece şi uşor asudată. Contact de o clipă care a contribuit să-mi întărească părerea stupidă că această femee trebue să fie monstruoasă, o „*vampă*" alcoolică, etc., etc.

Două zile mai târziu, când portarul mi-a telefonat că mă caută

(Continuare în pag. IV-a)

„niște străini", intrând în hall-ul hotelului am fost pe punctul de a nu-i recunoaște. O pereche de adolescenți. Ea, odihnită, surâzătoare și arătând cel mult douăzeci de ani, de o eleganță ireproșabilă — mai ales prin discreția ei — : mantou de petit-gris, feutre negru, sac și pantofi de reptilă, negri. El. timid dar totuși degajat, având aer de licean în vacanță, într'un complet gris-fer, cu cravată și pălărie asortate. Intre ei o fetiță de 6—7 ani: privire vioae într'o figură cu trăsături deosebit de fine. Cu ei, un al treilea personagiu tot atât de pitoresc pe cât de simpatic, care în cinematograf ar fi dat un savuros amestec de Sigfried Arno și Victor Mc Laglan. Servindu-le de guid și de interpret, acest personagiu care răspundea la pronumele de Jerry, exercita la Paris profesiunea de șofeur de taxi, în care calitate ne-a pus la dispoziție mașina să ne ducă la „cel mai apropiat" cafeu. M'am gândit că cel mai liniștit loc pentru a sta de vorbă, la ora aceea, nu putea fi decât „*Balzarul*". Și iată-ne instalați. Propun o serie de coktail-uri. Doris Gray râde și cere cafele cu lapte pentru ea și micuța Jeanne. Barney Paige preferă berea. Cât despre Jerry, după o scurtă ezitare, mărturisește că nu găsește rea ideea unui whisky and soda. Și atmosfera devine repede cordială, fără a putea preciza însă dacă ei i se datorește creșterea numărului sucupelor din fața lui Jerry sau dacă dimpotrivă ea se datorește acestei creșteri. In tot cazul, mai tot timpul vorbește Jerry și dă detalii pe care ceilalți le confirmă. Jerry este extrem de mândru de compatrioții săi care înainte de a fi recordmanii lumei de viteză pe pistă verticală, sunt cei mai ideali și mai îndrăgostiți soți — mai ales ea de el — deși căsătoriți de zece ani.

— Ce vârstă are fetița?

— 7 ani — răspunse Doris — Eu am 25 și el 34.

Da, da, aveam 15 ani când m'am măritat.

— De altfel căsătoria noastră a fost foarte originală, afirmă Barney Paige.

— Oh — corectează Doris Gray — împrejurările au fost originale. Căsătoria a fost la fel cu toate și foarte *respectabilă*.

Surâd: iată cuvântul prin excelență american.

— Lucrurile s'au petrecut astfel. Intr'o seară am plecat cu o prietenă mai în vârstă la cinema. Pe drum însă ne-am răsgândit și fiindcă era prea cald ne-am dus la Luna Park.

— Asta era la Chicago, fiindcă Doris Gray e din Chicago! explică Jerry.

— Jerry, te rog nu mă 'ntrerupe! se'ncruntă extrem de blonda șampioană. Prietena mea auzise că e un număr senzațional: *Zidul australian*. Eu îmi băteam joc de entuziasmul ei. La Luna-Park era o lume imensă. Abia am putut să ne facem loc pe galerie. Atunci l-am văzut pe Barney Paige. Era așa de curagios, de elegant și frumos...

— Doris, iar spui prostii.

— Dear, tu n'ai voe să vorbești. Nu e așa, domnule jurnalist, că numai eu am cuvântul? Mi-a fost numaidecât drag de el. Așa că poți să-ți închipui ce emoționată și fericită am fost când m'a remarcat în toată mulțimea aceea în care erau foarte multe femei frumoase. In timp ce sbura cu motocicleta pe dunga roșie, mi-a făcut cu ochiul, apoi temându-se că nu l-am văzut, mi-a trimes discret cu mâna o sărutare. După aceea m'a așteptat la eșire și am stat în pauză de vorbă. Apoi am luat un rendez-vous pentru a doua zi în oraș. După trei zile ne-am căsătorit dar din partea mea numai cu condiția să-i fiu parteneră.

— Ceeace nu s'a întâmplat numaidecât! întrerupe Jerry.

— In ultimul moment mi-a fost teamă — explică Barney. Țineam prea mult la ea ca să mă înduplec s'o las să riște moartea la fiecare minut. Abia după trei ani...

— Stai puțin — intervine Jerry. Trebue să explic, altfel domnul o să-și închipue că după trei ani n'ai mai ținut deloc la ea.

— O, și mai mult încă — râde Barney. — Dar știi: când își pune femeia ceva în cap...

— Și trebue să știi că nu sunt deloc comodă! complectează Doris ștrengărește.

— In cât timp ai învățat?

— In două săptămâni. Nu, nu e glumă. Perfect serios. Intr'o zi am învățat să umblu pe motocicletă...

— O paranteză! — intervine iarăși Jerry — Doris nici astăzi nu știe și nu poate merge pe bicicletă.

— Câteva zile m'am antrenat pe pista înclinată. Apoi brusc, fără măcar să-l previn pe Barney, m'am lansat pe cea verticală. Dar am avut o amețeală așa de teribilă încât nu știu cum am revenit jos. Barney care încremenise mi-a spus că s'a oprit motorul. Probabil că făcând o mișcare greșită am închis complect gazele. Viteza descrescând progresiv ca și forța centrifugă, am ajuns ușurel jos. Pe urmă m'am obicinuit.

— Debutul?

— Il voi spune numaidecât...

— Mai lasă-l și pe Barney să vorbească! o întrerupe sever Jerry. Tot timpul ai vorbit despre tine.

— Dar te asigur că mă interesează foarte mult debutul doamnei.

— O să-l afli numaidecât, domnule. Ai răbdare, Barney, ai cuvântul. Spune de unde ești, cum ai început, unde ai lucrat.

— Sunt din Boston.

— Massachusetts — precizează Jerry.

— Dela cincisprezece ani am intrat într'o uzină. In acelaș timp am început să practic sportul motocicletei atât de intens și cu succes încât în 1913 am câștigat marea cursă de patru zile dela Indianapolis. Acolo am remarcat că la virajii pista este atât de înclinată încât ajunge aproape verticală. Intâi am făcut exibiții pe o pistă înclinată la extrem și am bătut toate recordurile de viteză. După aceea am încercat, sistemul actual în 1914 la Chicago. Nu am putut însă lucra prea mult fiindcă a venit războiul pe care l-am făcut în Franța ca curier motociclist.

— In sectorul 317, cu mine! specifică Jerry.

— După război am rămas 8 luni în Anglia. Reîntors în America am găsit un partener. Pe Kertner Coney cu care am turnat și un film.

— Filmul de care vorbea marinarul! îmi spun în gând. Apoi tare: Cu ce impresii ai rămas dela debut?

— Cu nici una deosebită. Vezi, un spectator înțelege greu lucrul acesta. Te asigur însă că ori că mergi pe un plan orizontal ori pe unul vertical, senzația este aceeaș: doar de viteză. E chiar mai ușor fiindcă pe pistă verticală te susține în plus și forța centrifugă. Pe urmă este și chestie de obicinuință. Totul devine ceva mecanic. Atât de puțin există enervare sau emoție încât, întocmai ca un actor peste rampă, eu văd tot ce se petrece printre spectatori și mă distrez făcând ochiade spectatoarelor nostime.

— Minte ca un nerușinat! exclamă Doris.

— Totul este chestie de obicinuință.

— Până într'atât — intervine odată mai mult Jerry — încât Doris a rulat până în seara când... în sfârșit... până....

— Ei da — râde Doris — până în seara când am născut. Și două săptămâni după aceasta reluam lucrul. Doctorul s'a crucit și a spus că „sunt un cal". Insă a adăogat că altfel nici nu aș fi putut suporta nașterea fiind neverosimil de subțire. Motocicleta m'a desvoltat, făcându-mă să intru în categoria femeilor normale.

Debut și accidente

— Dar debutul?

— Hm! Melodramatic. Am debutat cu un accident. Ce vrei! Se făcuse prea multă reclamă, s'a bătut lumea la casă și se strivea pe galerie. M'a apucat un trac nebun, am amețit, motocicleta a luat-o rasna și eu am căzut în cap. Am stat leșinată patru ore. Barney s'a jurat că nu mă mai lasă să continui dar tot eu am fost mai tare.

— Aveți deci uneori accidente?

— O da! Chiar numeroase — spune Barney. Dar e curios cum, în ciuda gravității lor excepționale, am scăpat întotdeauna teferi.

— Ceeace e teribil este când i se întâmplă lui un accident, în mod necesar sub ochii mei. Vai, este groasnic atunci. Acum zece zile, când a avut ultima pățanie am leșinat.

— De data aceasta am scăpat chiar ca prin minune. Am avut amândoi noroc: Doris a întârziat cu câteva minute să mă urmeze. Altfel veneam unul peste altul. Eu eram în automobil. Uitându-mă să văd pentru ce nu vine Doris, sau poate făcând o ochiadă unei nostime pariziene, am lăsat roata să se apropie prea mult de marginea rotondei. Capătul osiei a atins bara de sprijin. A fost destul pentru ca automobilul care trecuse de 120 pe oră, să fie svârlit în partea cealaltă, apoi precipitat peste cap în fundul rotondei unde s'a făcut țăndări peste mine. Ei bine, nu am avut absolut nimic, bine înțeles ușoare leziuni și vânătăi.

— In afară de cel din seara debutului, eu nu am mai avut decât un singur accident. Care ar fi putut fi foarte grav. Pe plaje la Nisa. Din fericire pe plaje. Pe atunci nu aveam încă bara pe marginea rotondei. Abia după aceea am instalat-o. Făcând o mișcare greșită, am deschis prea mult gazele și motocicleta smulsă de motor, când mă îndreptam spre dunga roșie, a sburat ca o minge în aer, peste capul spectatorilor, căzând la 15 metri pe nisipul depe plaje, care fiind ud de ploaia torențială de peste zi, a atenuat lovitura. Mi-am fracturat doar degetul cel mic dela mâna stângă — uite se cunoaște semnul — și m'am rănit ușor la umăr.

— Remarc că toate accidentele survin din neatenție.

— Firește, de vreme ce totul este atât de bine pus la punct și studiat încât un accident nu se poate produce decât prin neprevăzut adică prin distracție.

— Aveți mașini speciale?

— Nu: motocicleta *Indian* de tip obicinuit. Fordul are chassis obicinuit. Motorul doar este puțin „pussat" ca să ajungă ușor la 150 km. pe oră.

— Sunteți de mult în Europa?

— Ceva mai bine de un an. Am fost la Londra, apoi la Nisa, la Cannes, Biarritz. In Italia la Milano, Turin, Venezia. La Paris, dela începutul Expoziției.

— Când vă reîntoarceți în America?

Imi răspund în cor trei voci dintr'odată:

— Niciodată.

Rămân puțin nedumerit. Dar Jerry mă bate pe braț și îmi arată duzina de sucupe din fața lui precum și bok-ul lui Barney.

— Poți avea așa ceva în Statele-Unite?

— Cum, numai pentru aceasta ?

— Și nu e destul? exclamă superior Jerry.

— Desigur — complectează placid Barney — fiindcă asta reprezintă libertate. Aici te duci la un restaurant, mănânci ce vrei — chiar în zile de post — bei ce vrei, trăești cum vrei, nu se ocupă nimeni de ceeace faci. America este o imensă pușcărie deghizată. Desigur ne vom reîntoarce din când în când să ne vedem părinții. Apoi Doris are o vilă frumoasă pe malul unuia din lacurile din Nord unde e agreabil să vii din când în când.

— Ce proecte aveți pentru viitor?

— In primul rând — spune Doris — ne vom ocupa de Jeanne.

— Va fi și ea o șampioană?

— Poate, dar nu în domeniul sportiv. De altfel nu arată nici un fel de considerație pentru isprăvile noastre. Abia am putut-o face să umble cu bicicleta. Peste două săptămâni o vom interna într'un pension model la Lausanne, unde ne vom duce să o vedem cât mai des.

— Nici nu vom mai lucra multă vreme. Cel mult 4 sau 5 ani, timpul necesar de a ne complecta averea din care să trăim larg și liniștiți restul vieței.

— Avere deja considerabilă — asigură Jerry. — Numai alaltăeri au făcut rețetă de cinci mii de franci. Stai să-ți dovedesc cu creionul în mână: 4 franci intrarea de persoană. Galeria cuprinde peste o sută de persoane și e mereu tixită. Or, au avut 35 de reprezentații.

— Asta face 14 mii de franci.

— Da, dar pune fiscul, pune impresarul și cheltuelile....

— Abandonăm nu din teama accidentelor, dar e prea obositor. Gândește-te: începem la două după amiază și terminăm la 12 noaptea. Până mâncăm, până ajungem acasă se face ora două. A doua zi de abia avem timp să ne facem toaleta, să dejunăm și reîncepem. Dovadă este că suntem de șease luni în Paris și nu am văzut din el decât Expoziția Colonială și porțiunea dintre Place Daumesnil unde locuim și Porte Dorée. De abia astăseară începem să vizităm Parisul. De aceea l-am luat pe Jerry cu noi.

— Și unde aveți intenția să vă stabiliți când vă veți retrage?

— Nici unde! răspunde calm Barney. Cum îți închipui că niște nomazi ca noi, care au cutreerat jumătate din lume, veșnic la dispoziția capriciilor lor, s'ar putea resemna să se stabilească într'un singur loc? Desigur vom avea un domiciliu fix, un cămin, un refugiu pentru vremuri neprevăzute, unde vom sta din când în când. Dar restul timpului vom călători. Nu însă cu trenurile de lux. Ci cu un automobil-ruletă amenajat cu tot comfortul și chiar luxul, cu care vom rătăci pe toate drumurile, făcând popas acolo unde ni se va părea mai frumos.

— Oh dear, ce frumoasă o să fie viața atunci! exclamă Doris, luându-i dintr'odată mâna și strângându-o cu putere. In privirea ei — pe care el i-o întoarce cu aceeaș căldură — este atâta dragoste, atâta încredere și mai ales seninătate, încât mă simt năpădit de un val de nestăpânită emoție. Din ce linii minunat de drepte, de pure este făcută existența oamenilor aceștia simpli, atât de departe de otrava oricărei literaturi și neliniști spirituale! Spectacolul unei astfel de armonii calme, depline, este mult prea reconfortant pentru a renunța atât de repede la el. Când Barney Paige mă întreabă dacă se poate mânca aci, fiind târziu și Doris voind s'o vadă pe Mistinguett la Casino de Paris, le propun să vină să cineze cu mine într'un colț cu specifică atmosferă est-europeană, după care vom merge împreună în templul lui Henry Varna. Propunerea este primită cu entuziasm. Ah, unde este Lucette pe care seara aceasta și în primul rând tovărășia aceasta, ar odihni-o și reconforta-o pentru o lună! Ne îmbarcăm în taxi-ul lui Jerry și întârziem peste ora spectacolului, la „*Djiguitte*", deliciosul restaurant din Montparnasse, ale cărui romanțe rusești cu acompaniament de balalaici și acordeoane, sub lumina voalată, impresionează profund pe Doris care un moment uită de Mistinguett.

— Aoh! Am pierdut-o pe Miss.

— Potolește-te! spune Jerry informat. Mistinguett nu trece înainte de ora 10. Incă o vutcă și mergem.

Nu însă înainte de a-l fi expediat să ducă acasă pe mica Jeanne și de a-l fi așteptat să se reîntoarcă. In care timp profit pentru a telefona Lucettei la *Intran*' în speranța că s'a întors. După ce întreb la Bourget când revine avionul dela Berlin, cer iarăși *Intran*'-ul lăsând o notă. Și într'adevăr la începutul penultimului tablou, Lucette intră în loja în care Doris și Barney erau mai fericiți decât doi copii într'o Duminică la Chatelet.

Dela Casinou am mers să dansăm la *Abbay de Télème* la a cărui ușe Jerry, socotindu-și vacanța terminată — probabil, în realitate, negăsindu-se suficient de corect — ne-a părăsit. Apoi am mers „*Chez Pizzella*" în rue St. Anne, unde Lucienne Boyer lansase de câteva zile faimoasele „*Parlez-moi d'amour*" și „*Attends*". La patru dim. mi-am adus aminte că nu mi-au dat nici o fotografie. Și astfel ajungem în rue Lamblardie, în simpaticul apartament de patru camere, cu atmosferă cald burgheză, pe care șampionii îl ocupau la un pas de Place Daumesnil. Am luat cafele, fotografii și, după un timp, rămas bun. Singur cu Lucette în noaptea de Noembrie, pe stradă. Ne așezăm pe marginea de piatră a fântânei monumentale din piața complect pustie. Leii de bronz coclit, asvârlu inutil șuvoaele de apă ce umplu de freamăt suprafața verzue a bazinului. Lucette își moae vârful degetelor înmănușate în unda cu reflexe de felinare și își umezește fruntea.

— Prea multă șampanie?

— Nu, prea multă răutate. Ca să-mi potolesc invidia, mi-am zis acum un moment: fericirea lor? Chiar mâne pot avea de înserat accidentul care i-a pus capăt.

Tăcere. Un carillon bate, undeva într'o cupolă de cinci ori.

—Nu avem țigări, Lucette.

— Am putea găsi la Gare de Lyon. Se deschide la ora 6. Dar la ce bun să mai trenăm pe străzi. Cred că cel mai nimerit este să urmăm fiecare sfatul lui Guérin: „ouvre ton lit désert comme un sépulcre et dors..."

— Dacă totuși o poți face.

— Eu, pentru o dată, da. Sunt copleșită și deja intrată într'un fel de amorțire în care se împletesc tot felul de imagini și, încadrat în sgomotul avionului, un adevărat coktail sonor: orchestra vieneză dela Adlon, tangourile dela *Abbay* și *Pizzella*, vocea lui Briand, Laval, Brüening, Mistinguett și Lucienne Boyer... E prea mult pentru o singură zi.

Un taxi gol venea vertiginos dinspre Bastilia. Frânele au scârțâit barbar.

—Noapte bună.

Pașii au tăiat la întâmplare, prin străzi întortochiate, drept spre Sena, urmându-și calea pe Quai de Bercy spre Pont d'Austerlitz. Când am ajuns acasă, mijeau zorile peste cedrii Grădinei de Plante.

I. IGIROȘIANU

FEODOR ȘALIAPIN

Dragoste... și icre negre

Dacă printre cele ce v'am povestit până acum, nimic nu s'a referit la dragoste, să nu credeți cumva că asta se datorește lipsei de subiect.

In anii mai plăcuți ai truditei mele tinerețe — vai! cât e de departe această tinerețe! — simpatiile și iubirile mele aveau ceva deosebit, dacă aș putea spune purtau amprenta unui lirism desăvârșit.

Studiam, de pildă, rolul țarului din opera „Boris Godunov". Astfel, în dragoste gesturile mele trebuiau să fie... absolut imperiale: mersul maestuos, un aer de protecțiune, cuvintele de dragoste păreau să coboare din înălțimea unui tron.

Fiica guvernatorului

Imi amintesc că odată m'am îndrăgostit de o domnișoară din Petersburg, care aparținea celei mai bune familii din marele oraș. Tatăl ei — un om cu vază în înaltele sfere militare — era nici mai mult nici mai puțin decât Guvernatorul din Tomsc, în Siberia.

Eu eram sărac, deși foarte bogat în speranțe. Numai gândul că vreau să mă însor cu nobila domnișoară, și ar fi iscat un scandal atât de mare, încât m'ar fi silit să fug în străinătate. Dar ce vreți? Eram tineri amândoi, ne iubeam, și se știe că dragostea nu cunoaște diferențele de clase.

Ne vedeam aproape în fiecare sară, când întunericul nopții, foarte binevoitor, ne era complice. Infinit de prevăzătoare, fata venea la portița grădinii ei, unde eu nerăbdător o așteptam. Și atunci, de după grilajul rece al porții, începea eternul duet.

Legătura noastră nevinovată dura cam de o lună, când tocmai atunci mi se încredință pentru prima oară, rolul lui Don Quijote din admirabila operă a lui Massenet.

Din clipa aceea, lucrurile începură să meargă nu tocmai bine. Hotărîrile cele mai dârze, mai semețe și războinice crescură în mintea mea, înflăcărată de rolul nou pe care-l interpretam, astfel că prudența trebui puțin câte puțin să cedeze îndrăznelilor mele cum nu se poate mai necugetate. Și într'o noapte, catastrofa se întâmplă.

M'am dus ca de obiceiu la locul de întâlnire, dar spre surprinderea mea, Dulcinea întârzia în chip ciudat să sosească. După aproape o oră, văzui însfârșit că-mi sosește iubita. Nu-mi dădu răgaz s'o întreb din ce pricină întârziase atâta: cu glasul înnăbușit de sughițuri, îmi povesti că tatăl ei s'a întors pe neașteptate de la Tomsc și că imediat ce-a sosit, unele inimi miloase au avut grijă să-l înștiințeze despre ce svonuri circulau asupra legăturilor noastre nocturne.

In urma acestui denunț, severul Guvernator își supusese fata, toată sara, unui interogator mai sever decât el.

Povestea asta, pe care sărmana fată mi-o spunea întorcând des și repede privirea înapoi, cu oarecare spaimă, a avut darul să trezească în mine o indignare excesivă. Uitai că cea mai elementară prudență ar fi trebuit să mă facă să vorbesc în șoaptă. Și desigur această distracție a mea, se datora faptului că în clipa aceia, Cervantes mi-a împrumutat toată elocvența și tot eroismul personajului său ilustru.

— Cum? începui eu să strig, în vreme ce fata, îngrozită, mă implora prin gesturi disperate să tac, — cum? se poate ca un ignobil bădăran să distrugă dintr'o suflare flacăra fericirii mele? Unde-s dușmanii mei, să-i înfrâng? Cu ce arme vor putea să se împotrivească iubirii mele? Ce mă interesează Siberia, deportarea, moartea?

In închisoare

Dar dacă întâmplarea a făcut ca, cel puțin atunci, să nu fiu lovit pe spinare de nagaică, groaznicul biciu destinat deportaților siberieni, asta nu înseamnă că pedepsirea expansiunilor mele amoroase de atunci, a fost mai puțin grozavă.

Pe neașteptate, desnădăjduita mea Dulcinee dispăru cu un strigăt de spaimă — și în acelaș timp, un glas cavernos mă apostrofă:

— Ce-i cu tine, tinere? Nu cumva te arde pământul Rusiei și-ai vrea poate să calci pentru câtăva vremă pământul Siberiei?

Aceste cuvinte m'au silit să-mi întorc privirile numai decât. In fața mea, urmat de doi ofițeri, teribilul și bărbosul Guvernator din Tomsc rânjia amenințător.

Trebue să mărturisesc cinstit că într'o clipă, spiritul bătăios al Cavalerului dela Mancha fugi din trupul meu. Și dacă aș fi putut să mai am vreo asemănare cu un personaj din Cervantes, cu siguranță că semănam mai degrabă cu Sancho Pansa. Rostii atunci câteva cuvinte de scuze, pe tonul cel mai umil pe care-l poate avea cineva. Dar cuvintele mele domolite, n'au servit la nimic.

Am fost silit, în noaptea aceia, să cuget îndelung, pe scândurile tari care voiau să-mi slujească de pat, într'o celulă de închisoare, la inoportunitatea artei lirice în viața de toate zilele, în vreme ce spectrul înfricoșător al Siberiei îmi turbura mintea.

A doua zi dimineață, prin intervenția directorului general al Teatrului Imperial, am fost pus în libertate.. și pare-se vindecat — cel puțin pentru câtăva vreme — de primejdiosul meu defect.

Și într'adevăr, chiar pentru totdeauna nu mă vindecă.

Xenia

La un banchet dat de una din familiile cele mai renumite din Moscova, la care am cântat câteva romanțe, am cunoscut o femee atât de ispititoare încât... nu vă mai obosesc cu descrierea farmecelor ei, fiindcă dealtfel nici nu mi-o mai amintesc prea bine: e deajuns să știți că numele ei era Xenia și că eu mă îndrăgostii de ea fulgerător, ca un nebun.

Până aici, nimic rău, nu-i așa? Numai că, dacă fiica Guvernatorului se găsia într'o clasă socială mult mai înaltă decât mine, Xenia plutia de-a dreptul în stratosferă. De-acolo, de sus, era foarte greu să mă bage în seamă pe mine, muritor de rând, care pe-atunci căutam să desleg dese ori problema unui singur fel de mâncare, suficient pentru o săptămână.

In afară de asta, Xenia era măritată. Și încă măritată cu un Mare Duce, ale cărui vine conțineau mai mulți litri de sânge imperial. Lucruri care ar fi descurajat pe oricine; nu pe mine, firește. Poate pentrucă sara trebuia să îmbrac hainele țarului Boris sau ale regelui Filip al Spaniei...

De acest banchet se leagă una dintre cele mai neplăcute amintiri ale vieții mele. Servitorii îmbrăcați cu o eleganță și o bogăție, pe care în taină le invidiam, serviau tartine unse cu unt și deosebit aduceau pe o mică tavă de aur, un fel de pastă neagră, granuloasă și sclipitoare, pe care eu n'o mai văzusem niciodată si pe care nu știam măcar cum s'o întrebuințez.

Marele duce e ironic

In clipa aceia, observând încurcătura mea, Marele Duce în persoană, soțul Xeniei și rivalul meu, se apropiă de mine și mă întrebă pe un ton oareccum batjocoritor:

— Nu vă place caviarul?

Ca să nu par mai prejos decât el, îi răspunsei cu îndrăzneală:

— Cum de nu! Nu intru niciodată în scenă până nu iau două sau trei felii cu caviar!

Marele Duce zâmbi ironic și ungând cu icre negre o nouă tartină, mi-o oferi spunându-mi:

— Nu prea e prudent să mănânci mult caviar, scumpe Șaliapin. — Imi dai voie?

Și-mi întoarse spatele.

După câteva minute, observai că un grup de invitați, între care Xenia mea și Marele Duce, se îndreptau spre mine și râdeau, foarte bine dispuși. Mă făcui roșu ca focul și din clipa aceia simții o ură nestinsă împotriva batjocoritorului meu rival.

Și mă hotărîi să mărturisesc Xeniei chiar în acea sară, după banchet, pasiunea pe care frumusețea ei strălucitoare o aprinsese în mine. Când toate luminile palatului se stinseră, în mână cu o balalaică, mă așezai subt fereastra frumoasei mele și începui să fac pe trubadurul.

Cum vedeți mania mea lirică, nici acum nu-mi dedea pace. Improvizai o serenadă care-mi păru mie însumi deadreptul uimitoare, dar de pe urma căreia, cel puțin în noaptea aceia, nu obținui niciun rezultat. Totuși, nu m'am descurajat. In noaptea următoare, repetai încercarea mea. In zadar și de data asta. Mai multe nopți dearândul desfășurai un vast repertoriu de serenade. Mereu însă, fără niciun rezultat.

Adică un rezultat tot obținui, dar de-un efect neașteptat și catastrofal.

Intr'una din acele nopți când îmi desfășuram, subt lună, virtuțile mele de muzicant cu tot sentimentul de care eram capabil, un cor asurzitor se auzi urlând în preajma mea. La dreapta, la stânga, din toate părțile, o droaie de câni își uniau cântul lor ciudat cu al meu, care era normal. Lătrături, urlete, strigăte!

Am fugit ca un hoț urmărit și multă vreme am simțit în urma mea, furia groaznică a acelei haite, la care se adăogau acum râsetele nebunești ale servitorimii palatului.

A doua zi, după o noapte de insomnie, în care am rumegat hotărîrile cele mai nihiliste împotriva autorului groaznicei batjocoriri, primii un pachet compact și o scrisoare.

Era trimisă de rivalul meu atât de urît și suna astfel:

„Iertați-mă: n'am putut să găsesc artiști lirici demni să acompanieze fermecătoarele dumneavoastră serenade... A trebuit să mă mulțumesc cu ceiace piața mi-a pus la îndemână... Până una-alta, îngăduiți-mi să vă ofer puține icre negre. Nu uitați să mâncați cât mai multe, înnainte de intrați în scenă"...

Primii pași

Piața Brătianu-Hala Traian

Din depărtare îl văd pe „2". Traversez strada, ajung pe trotuar și gâfâind mă urc pe platforma dinapoi a tramvaiului.

— „Taxa, vă rog!" mi se adresează taxatorul, un om înalt, cu mustăți mici și cu degete unsuroase.

— „Un bilet pân' la hala Traian".

— „Cinci lei".

Scot din buzunar piesa și iau în schimb un bilet verde, pe care-l îndes în buzunarul de sus al vestei. Apoi, încheindu-mă la haină, intru 'n vagon. Aici o bătrână îngâmfată, așezată în banca 'ntâia, sfidează pe rând trecătorii grăbiți de pe stradă. In spatele ei, un tânăr slăbuț, cu ochelari, citește „Gazeta Sporturilor", ronțăind în gură niște alune mici roșcate. Vis-à-vis o cucoană își ține oglinda gentei în față și-și freacă buzele cu un tub cu cremă roșie. In colț, un bătrân potolește o găină răsculată și o îndeasă în sacul, care-l ține sub bancă. Scot pălăria și m'așez în spatele tânărului sportiv.

Stațiile trec rând pe rând. Iată Banca Națională, Lipscanii, Smârdan, Halele-Centrale și însfârșit Călărașii.

Fiind ora prânzului, lumea obosită se urcă în tramwai, din ce în ce mai mult. Vagonul unde sunt eu, e atât de plin, încât e o zăpușeală enormă.

După puțin timp, un controlor roșcovan și cu ochelari ne cere biletul:

— „Biletele, vă rog?"

Când ajunge însă, pe platforma din fața a vagonului, un tânăr n'are biletul.

— „Taxator, dece n'are domnu' bilet?"

— „Păi... în atâta lume".

— „Nu, domnule controlor", intervine calm pasagerul, să vă spun eu, că lui pe semne i-e rușine... e din acelaș sat cu mine și de"...

— „Cum te chiamă, taxator?"

— „Hala Traian", sbiară taxatorul.

— „Ce-i obrăznicia asta, n'auzi, cum te chiamă?" se răsti enervat controlorul, roșu-aprins.

— „Marin Niculescu, domnule controlor, păi... am strigat stația... că așa-i obiceiul".

Tramvaiul se opri. Ași mai fi stat, măcar o stație să văd sfârșitul piesei, dar mi-e era teamă, că pe urmă să nu 'ncep eu o alta, căci biletul meu era bun până aici. Și... eu nu sunt din acelaș sat cu dumnealui.

ADRIAN ZAHAREANU

PENTRU BORȘ ȘI BAE
FLOARE DE TĂRÂȚE HERDAN

Prolog fantezist

— după Richepin —

Stimat auditoriu, nu ştiu ce să mă fac!
Credeam că piesa-i gata şi că i-am dat de hac!
Că ştim cu toţii rolul, că ştim să ne mişcăm,
Să iscodim când plânsul, — când râs să provocăm!
Şi 'ntre pereţi de pânză, în haine de mătasă,
Noi ne simţeam cu toţii, ştiţi: ca la noi acasă....
Ca vulturii în aer, ca floarea într'o vază,
Ca virgula 'ntre vorbe, ca punctul după-o frază,
Ca subiectul care se-acordă cu un verb, —
Eream la locul nostru... Erea frumos... Superb!...

* * *

Când, deodată, Doamne!... Când mai erea de-abea
O clipă pân' să 'ncepem, când tremura'n perdea
Luminile din rampă, şi când s'a stins lumina,
Când am simţit că saltă, în zeflemea, cortina, —
Ne-a prins pe toţi o frică... o groază... o nebunie...
Eream un roi de fluturi surprins de vijelie!
Cocheta îşi uitase primul cuvânt din rol,
Uitase amorezul că n'are niciun pol,
Uitase intrigantul că 'n viaţă-i cumsecade,
Uitase directorul că orice piesă cade,
Iară sufleurul care atunci intrase 'n cuşcă,
Ni s'a părut un câine... ce mârâie.. şi muşcă!
Şi am simţit de-odată, cu toţii, dezolarea
De-a înfrunta o sală ce-şi freamătă splendoarea...

* * *

Oh! Când întâia oară te 'nfăţişezi pe scenă,
Când sufletu-ţi vibrează, plăpând, ca o antenă
Ce se întinde 'n sală să simtă.. „atmosfera"!
Când gloria-ţi surâde, perfid, cu efemera
Răsplată-a unui ropot de-aplauze fugare,
Pricepi că arta-i mică, — doar publicul e mare!
Blestemi cu ciudă clipa când ţi-a venit în gând
Să spui în gura mare, — ce alţii-au spus în gând!
Să debitezi în public ce scrise autorul
Şi să te mişti — paiaţă — cum cere regisorul!
Blestemi! Şi-ai vrea mai bine să fii măturător,
Cal de tramwai, ministru... Orice, — dar nu actor!

* * *

Zadarnică-i revolta! Stă sala 'n aşteptare...
Şi trebue să 'ncepem... Emoţie... Rumoare...
Şi 'n clipa când cortina se 'nalţă, magistrală,
E-un trac... Şi-o zăpăceală... Şi-o febră generală!
Ne cade 'n cap plafonul, pereţii se îndoae,
O uşă nu se 'nchide... O alta se 'ncovoae...
Nu se aprinde lustrul... Nu sună soneria....
— Incepe să murmure, în sală, galeria —
Actriţele leşină... E beat recuziterul...
Ingenua şopteşte 'n culise cu pompierul,
Unui actor îi cade-o mustaţă! Celălalt
Se tot înalţă 'n vârfuri, — să pară mai înalt!
Un altul se priveşte 'n oglindă, face-un semn,
Işi scuipă 'n sân şi bate de nouă ori în lemn!
Acuma totu-i gata! Să 'nceapă comedia!
— Hei, unde mi-este barba?
— Bastonul?
— Pălăria?...

* * *

Deci, domnilor, iertare! Aşa se face artă!
Fiţi indulgenţi... Mi-e teamă să nu ne luaţi la ceartă...
Ni-e teamă 'n faţa tâmplei cu firele cărunte,
In faţa gurii mute şi a privirii crunte,
In faţa frunţii care se încreţeşte-uşor
Parcă ar vrea să zică: „— Hm, da... E binişor!"
E drept: ades salonul ce-l reprezintă teatru,
Nu-i chiar salon: El are doar trei pereţi, — nu patru!
Grădinile, pe scenă, nu toate au parfum...
Mai sunt şi piese care se joacă „la costum",
Mătasea şi dantela nu sunt de calitate:
Dar toate sunt frumoase privite de departe...
De-aceea fiţi cu toţii mai blânzi cu noi, mai buni.
Oh! Teatru este-adesea o casă de nebuni!
Dar ce sunt ei de vină când dat le-a fost să fie
S'adore doar parfumul din floarea de hârtie,
Şi-uitând realitatea, s'admire feeria?...
Trăiască toţi nebunii! Trăiască fantezia!

* * *

La naiba! Stingeţi sala! Fiţi gata, domnilor!
Ce foşnet se aude de pasăre în zbor?...
Oh! S'a mişcat perdeaua!... Se 'nchide un program...
Şi-a pus monoclul, domnul... Duduia-şi pune-un gram
De roşu, pe guriţă: Va râde mai frumos!
In fund s'aude zgomot! Vai, domnule, stai jos!
Jos, jos!... Tăcere! Ce e? Muriţi de nerăbdare?
Doriţi să ştiţi „cum vine" pe scenă-o sărutare?
Cum mor eroii piesei? Cum plâng — când e să plângă?
Ah! Trucuri, scumpe doamne!...

* * *

Ce? Au uitat să strângă
La uşe, contra-marca?! Cum?... Doi pe un bilet?...
Ce? Nu vor ca să intre?! Preferă, la bufet,
Să stea de vorbă?... Doamne! Nu s'a vândut nimic?...
Dar asta-i grozăvie! Dar e urît... Mojic!...
Oh! Doamne, Te pogoară 'ntre noi şi ne-ocroteşte!
Ai milă, îndurare!....

* * *

Ah! Plasator! Sfârşeşte!
Inchide-odată uşa! Incep, imediat...
A mai venit un... critic?! Bătrân, încovoiat?
Cu barbă mare, albă? Ce zice?... Dumnezeu?!...
Noi l'am poftit să vie?! O fi vr'un derbedeu,
Farsor... Nu? N'are smoking da-i om şi jumătate?..
Păi, dacă n'are smoking, cum o să intre, frate!
Dar, totuşi... Dacă ţine, morţiş, că-i Dumnezeu,
Zi-i să poftească mâine... Da, da: la... matineu!

N. MILCU

A 3-a excursie spre Istambul-Eyub Prinkipo-Scutari

va pleca la 17 Septembrie a. c. şi se va înapoia la 23 Septembrie, durând astfel o săptămână.

Din cauza prelungirii şederii la Istambul cu 2 zile pline, deoarece s'a constatat că la primele excursiuni timpul era insuficient pentru vizitarea tuturor frumuseţilor şi comorilor de artă din Istambul, preţul excursiunei complecte este de

2660 lei de persoană

Inscrierile au început şi continuă zilnic la administraţia revistei „Realitatea Ilustrată", str. Const. Mille No. 7—11.

Nu te da, măi Grigoraş!..

Trecuse zece ani dela războiul cel mare şi lumea încă nu-şi găsise liniştea, (după cum nu şi-a găsit-o nici până astăzi). Prefacerile şi perturbările de tot soiul, schimbaseră în totul caracterul oamenilor; până şi cel mai bun prieten pe care l-ai avut, nu mai era acelaş, se schimbase şi el. In goana după înavuţire sau după existenţă, prietenia sau chiar legăturile familiare, rămaseră pe ultimul plan.

Acei care nu s'au putut acomoda cu felul nou de viaţă, au rămas pe din afară şi au fost scoşi din rândurile celorlalţi, sortiţi să trăiască mai departe cu felul lor de a fi, cu gândurile şi cu amintirile trecutului.

Printre aceştia m'aşi număra şi eu. Rare au fost zilele de la război încoace, când aş putea să spun, că-mi găsisem liniştea sufletească. Singurul loc, unde puteam gusta tihna necesară, era la moşia (dacă se poate numi moşie, petecul de pământ rămas după expropriere), la moşia unui vechi prieten al meu, care ca şi mine fugea de lume, căutând să trăiască singur la ţară, cu gândurile şi cu cărţile lui.

In anul acela, cam pe la jumătatea lui Octombrie. primesc o scrisoare de la el, prin care mă roagă cu insistenţă să vin să petrec câteva zile cu dânsul, căci l-a pridídit urîtul. Se nimerise bine, căci şi pe mine mă pridídise urâtul dela oraş. A doua zi am şi fost la el.

Vremea până atuncea se menţinuse frumoasă. Ploile dese ce căzuseră la începutul toamnei, făcură ca iarba de pe câmp şi de pe şesuri să înverzească din nou, ca în timpul primăverii prin Mai.

In grădiniţa din faţa casei, florile se apucaseră să dea un rând de petale, mai frumoase şi mai maşcate ca cele din vară. In deosebi micşunelele de toamnă erau înflorite de toată frumuseţea, răspândind din plin unul din cele mai delicate parfumuri. Ici şi colo, câte o crenguţă de salcâm, care se vede că uitase să înflorească în primăvară, înflorise acum. Toate acestea, te făceau să-ţi alungi gândul dela iarna, care totuşi era foarte aproape.

Prietenul meu avea pe moşie, un iaz destul de mărişor cu mult peşte şi raci în el. Dar de când începuse apa a se răci, pe masa lui nu mai apăreau mâncările obişnuite de peşte şi de raci; aşa că acuma le duceam dorul.

— „Oamenii nu mai vor să se bage în apă", spuse el.

— Dă-mi tu mie pe Ivan şi volocul şi mare lucru să nu mâncăm noi mâne peşte, îi propun eu.

— Bucuros, replică el, ia pe cine vrai, numai tare mă tem să nu-ţi fie truda în zadar.

Aceasta se hotărîse în timpul mesei de sară.

Ivan, vizitiul lui, era un Rus de prin părţile siberiene rămas la noi de pe vremea războiului. Om ca de 35—40 ani, înalt şi voinic, cu o faţă senină şi veselă şi de treabă în felul lui, dacă nu i-ar fi plăcut mai mult decât trebuia, rachiul. El îmi istorisise mie, încă mai de mult, felul cum trăiau la dânşii. Ţinutul lor fiind plin de ape, ocupaţia de predilecţie a oamenilor era pescuitul. Aşa că Ivan era mare amator de peşte, cunoscând în acelaş timp şi meşteşugul de a-l prinde.

Cunoscând această slăbiciune a lui, după masă îl chem la mine.

— Măi Ivane! îi spun eu. Oare n'ar fi chip să prindem oleacă de peşte?, căci de când n'am mai mâncat, i-am uitat şi gustul. Volocul e bun?

— Bun, răspunde Ivan; apa e cam rece. Io bag na apa, continuă el, cât de rece ar fi dar ţavaraşi să ţie de celalt capăt al volocului nu găsim. Rumun e gingaş, nu intra na apă acum să-l tai.

— Lasă, Ivan, îi spun eu, dacă vom căuta bine, trebuie să găsim noi un viteaz ca tine, care să vreie să intre în apă. Tu mâne, aşa cam pe la 11 înainte de amiază, să pui caii la docar şi să iei şi volocul cu tine. să încercăm.

Dar care nu-mi fu mirarea, când m'am deşteptat a doua zi dimineaţa şi am eşit în cerdacul din faţă, să văd iarba şi florile din grădină acoperite cu veştmânt alb. Acoperemintele caselor din prejur erau albe şi ele de brumă, parcă ar fi fost ninse. Florile cu giulgiul morţii în cap, care de altfel le prindea de minune, păreau a fi gătite anume, pentru a fi frumoase chiar şi moarte. Deasemenea apa de afară, prinsese o pojghiţă diafană de ghiaţă.

— Seninul de astă noapte ne-a făcut pozna, spun eu lui Ivan, care era şi el pe acolo. Ei Ivane! mai prindem noi oare peşte astăzi? îl întreb eu.

— Io şti, coconaş? Se mai vedem cum o mai fi vremea până la amiază, spuse el.

In adevăr, că peste puţin timp, un soare splendid, a spulberat toată bruma groasă care era, de parcă nici n'ar fi fost şi făcu ca termometrul să se urce la 15 grade.

Pe la 11, după cum ne fusese vorba, Ivan trage docarul la scară.

— Succes bun! îmi urează ironic prietenul meu.

— Aşa? râzi de mine? îi spun eu, lasă că ai să mă rogi, să-ţi dau şi ţie un chitic dar ţi-i mai pune pofta în cui.

De la curte, ne-am dus mai întâi pe la pluguri, unde nădăjduiam să găsesc vre-unul din băeţanii de acolo, vre-un viteaz, care se consimtă a intra în apă, să ajute lui Ivan să tragă volocul; dar nimenea nici n'a vrut să audă, cu toată făgăduinţa unei plăţi bune. De aici ne-am îndreptat spre Stanţia unde oamenii desfăcau popuşoi şi care se afla chiar pe malul iazului, dar şi aicea acelaş rezultat.

— „Nu spus eu la mata, face Ivan, că Rumun gingaş; se teme de apă rece, se teme de frig, se teme de toate; nu faci treabă cu el. Nu-i ca Rus. Dacă coconaş, spus lui Ivan, Ivan mergi na apa? Ivan mergi na apa, Ivan mergi na foc? Ivan mergi na foc.

Eu turbam de ciudă, căci mă temeam că Ivan să aibă dreptate.

Cum stam aşa contrariat şi mă gândeam unde aşi mai putea găsi pe cineva, iată că văd pe coasta dealului de peste iaz, un cioban păscând un cârd de oi. Sar repede din docar şi apucând pe ezetură mă îndrept în spre dânsul. Se vede că bănuia el, că vreau să-l întreb ceva, căci sprijinit în băţ mă aştepta.

Când m'am apropiat mai bine, am văzut că am în faţa mea un flăcăuaş ca de 16—17 ani. Dunga mustăcioarei, deabea atuncea începuse să-i înfiereze buza. Potrivit de înalt şi foarte solid construit. Trăsăturile feţei lui, aveau ceva feciorelnic în ele. Ochii căprii cu priviri nevinovate ca de copil. Nasul, gura, bărbia, adorabil desemnate. Dinţii deşi şi albi ca laptele. Un gât de taurel şi un piept din care ar mai fi putut împrumuta jumătate şi altuia. Cămaşa de pe el, neagră, îmbibată de zer, întredeschisă la piept şi cu mânicele largi, lăsa să iasă în evidenţă albeaţa pielei. Cu o căciulă mare mocănească în cap, cu sumanul pe umeri şi cu cotul răzămat în băţ. părea zugrăvit.

— A cui îs oile, mă băiete? Il întreb eu, spre a intra în vorbă cu el.

— A boerului, îmi răspunde.

— Cum te chiamă?

— Glingore ca pe tata.

— A, zic eu, eşti al baciului dela stâna boerească?

— A lui, sărut mâna.

Din experienţă ştiam, că ciobanii în dorul de a mai varia hrana lor, care constă numai în fruptul dela oi, umblă nebuni după peşte şi după raci, cotrobăindu-i prin toate iazurile şi ghiolurile aflate în împărăţia lor. De aicea au căpătat şi meşteşugul de a-l prinde

— Măi Gligore, fac eu. Am auzit că tu eşti mare meşter la prins peşte şi raci. Stăpânul tău mi-a spus, că toţi racii pe care i-a mâncat astă vară, au fost prinşi de tine; e adevărat?

— Adevărat, Domnule, răspunse el.

— Oare astăzi pe soarele ista, n'ar fi chip de prins vre-oleacă? îl întreb eu.

— Cum de nu, răspunse el, numai sî hie cu ci şi cu cine.

— Uite am volocul în trăsură.

— Ghine, ghine, da d. Ivan să bagă în apă, că tare îi rece.

— Se bagă şi el, căci îi deprins cu apa rece, de pe acolo de pe unde ghiaţa stă pe apă câte şase luni.

— Atunci hai să mergem, spuse el, lăsând oile în seama unui frăţior al lui ca de vre-o şase ani care era cu dânsul. Mândru acum, cu viteazul în urma mea, m'am îndreptat spre docar.

Pe faţa lui Ivan, am văzut că nu-i părea tocmai aşa de bine că-i găsisem tovarăş.

— Iacă, d-le Ivan, îi spun eu, am găsit un pui de român care nu se teme de apă rece.

— Bine, bine (spuse Ivan), dar se vedem chit ste el na apa.

Grigore s'a dat în dosul unor tufe să se dezbrace, fiindu-i ruşine de mine. I-am spus să nu-i fie ruşine, că doar sunt doftor, eu am văzut mii ca el în pielea goală. Ba l'am convins să-şi lepede şi cămaşa ca s'o aibă uscată când va eşi, căci el vroia s'o ţie pe el şi în apă. Cum a fost gata, într'o clipă s'a azvârlit depe ezătură tocmai unde era apa mai adâncă, dând un chiot straşnic când s'a afundat, şi a prins apoi a înota voiniceşte la larg ca pe timpul verii. Ivan în acelaş timp se desbrăcase şi el, dar îşi păstrase cămaşa şi izmenele şi cu volocul pe umăr, înainta prin apă. dar cu mare frică şi fereală şi tot striga: „Ioi! că a draca de rece!" Când apa i-a trecut de brâu, rusul a vrut să iasă înapoi la mal.

— Bagă-te cu totul în apă, Ivane, îi strig eu, că-i mai cald.

— Vai, coconaş, no mai pot, eu am se more dacă mai stei în apă.

— Lasă, Ivan, nu mai mori tu. Parcă în Siberia ta apa era mai caldă?

Intre timp vine şi Grigore înotând în spre Ivan şi fără a sta pe gând se ridică în picioare şi apucându-l de mijloc se căznea să-l afunde în apă, spunându-i:

— Da ce, bădiţă Ivan, vrai să mă leşi singur? aşa ne-a fost vorba?

Rusu nu se da răpus, dar şi Glingore îşi încordase puterile, aşa că se încinsese o luptă deabinelea între ei. Oamenii şi femeile dela Stanţia de pe mal, priveau cu toţi la această luptă, când un glas de fetişcană răsună subţire argintiu:

— „Nu te da, măi Grigoraş!"

— Nu mă dau, fa... răspunse el. Şi în adevăr, cu o strânsătură mai puternică de mijloc, izbuteşte să-l moaie pe Rus şi să-l afunde în apă.

— Iacă aşa, bădică Ivan, îi spune el după ce i-a dat drumul, deacum n'are să-ţi mai hie frig.

Au desfăcut apoi volocul şi au dat o toană bună pe la mijlocul bălţii, după care s'au îndreptat în spre mal să deşerte peştele prins. Când s'au apropiat mai bine, am văzut că Rusul devenise vânăt pe faţă şi clănţănea straşnic din dinţi, pe când Glingore era roşu la faţă ca un rac şi râdea.

Cum au deşertat peştele, Ivan a şi sbughit'o de fugă spre focul care se vedea arzând în Stanţie ca să se încălzească. Femeile văzându-l că suferă atât de rău de frig, într'o clipă au aruncat peste el toate ţolincele lor. „Dacă ştiam eu care ţi-era gândul, bădică Ivan, nu te mai lăsam să eşi din apă", spuse Glingore. Apoi tot el adăugă, „apoi deacu mă duc să prind raci".

— Ba nu, Grigore, îi spun eu, deacu eşi şi tu afară şi hai de te încălzeşte la foc, căci mă tem să nu răceşti.

—„Apoi de asta m'am vârît eu în apă, şi fără a mai aştepta vre-un răspuns, s'a svârlit din nou în iaz şi mai la adânc s'a afundat de câteva ori, „ca să se încălzească", spunea el.

Apoi îndreptându-se spre ezetură, a început a cotrobăi cu mânele prin glod, găurile pe unde stăteau racii, scoţând şi svârlind pe mal de fiecare dată câte 3-4 raci de cei mari, în cât nici n'am prins de veste când a împlinit suta. „Destul, măi Diavole!" îi spun eu, hai eşi la mal!

Soarele era drept la amiază când a eşit Grigore pe mal. Apa cădea în bobi mari de pe trupul lui, căci pielea fiindu-i îmbibată de grăsime, nu prindea apă. Aşa că până s'a spălat de glod pe picioare, trupul lui era aproape uscat.

G. LECCA

Mihail Zoscenco

Drama cinematografică

Nu bârfesc teatrul. Totuşi cinematograful e mai bun. Prezintă mai multe avantagii decât teatrul. Nu e nevoe, de pildă, să te dezbraci şi astfel economiseşti paralele ce-ar trebui să le dai pentru garderobă. Deasemenea, nu e obligator să fi bărbierit: pe întuneric nu se distinge personalitatea. Un singur lucru nu-mi place la cinematograf: E cam greu de intrat în sală. Şi lesne poţi să mori înghesuit. Incolo, totul e admirabil. Poţi să priveşti în voe!

De ziua nevesti-mii, ne-am dus amândoi să vedem „drama cinematografică". Am cumpărat bilete şi aşteptăm. S'a adunat lume cam multicică şi toţi se 'nghesue la uşe. Deodată, iată că uşa se deschide şi „domnişoara" ne spune:

— „Hai, intraţi!"

In primul moment s'a produs o mică înghesuială, pentrucă fiecare doreşte să ocupe un loc mai bun. Toată lumea s'a aruncat spre uşe. Câtiva — tescuiţi între canaturile uşii — au astupat-o. Cei din spate împing de zor, iar cei din faţă nu pot intra.

Deodată, mă simt strivit ca o scrumbie şi dus spre dreapta.

... „Doamne sfinte, gândesc; — cum aş face să nu sfărâm uşa".

— „Cetăţeni, strig, — mai uşor, pentru Dumnezeu! Cu trupul omului, zic, se poate sparge uşa".

Dar, s'au pornit ca o avalanşe şi împing fără 'ncetare. Din spate, un militar se vâră 'n mine — lipsit de orice politeţă. Porcul îmi sfredeleşte spinarea. Ii trag un picior, ducă-se dracului!

— Cetăţene, zic, vă rog lăsaţi apucăturile astea mitocăneşti!

Deodată mă simt săltat şi pleaşc! cu mutra de uşă.

„Bravo, gândesc, — publicul a 'nceput să doboare uşile".

Acum aş fi vrut să mă dau îndărăt.

Incepui să-mi croesc drum cu scăfârlia. Nu pot însă să răsbesc.

— Cetăţeni, strig, — staţi binişor, ...aoleo! m'am agăţat de clanţa uşii...

(Ei — către mine:)

— Desprindeţi-vă, tovarăşe!... că şi ceilalţi vor să intre....

Cum să te desprinzi însă, dacă te trag în toate părţile şi nu e chip să-ţi mişti mâna.

— Dar staţi, strig, — împeliţaţilor! Aşteptaţi, să-mi desfac pantalonii. Daţi-i voe mai întâi, omului, să se desprindă din clanţă. Se rupe ştofa de tot!...

Parcă te ascultă? Imping...

— Dudue, zic, — întoarce-te măcar dumneata, pentru Dumnezeu. O să mă scoată, mă 'nţelegi, cu totul afară din pantaloni, cu toată opunerea mea!

Duduia însă, de-abia se ţine pe ea... E vânătă la faţă şi horcăe. Nu mai vede nimic!...

Deodată, ca prin minune, mă simt luat...

„Ori m'am desprins din clanţă, — gândesc, — ori m'am scos afară din pantaloni".

Insfârşit, s'a făcut o pârtie în gloată.

Am răsuflat mai liber. Privesc în jur. Imi pipăi pantalonii: îi am pe mine. Dar un crac e despicat în două de clanţa uşii, şi flutură în mers ca pânza pe vintreaua unei corăbii.

„Iată, gândesc, — cum îi desbracă pe spectatori!"

In aşa hal, mă dusei să-mi caut nevasta.

Inăuntru, bogdaproste, au stins lumina. A 'nceput să dea drumul filmului. Dar, ce film a fost, mi-e greu să spun. Eu, tot timpul îmi prindeam cu ace pantalonii.

Un ac, mulţumesc lui Dumnezeu, s'a găsit la nevastă-mea. Şi încă o doamnă binevoitoare, a scos din rufăria ei patru bolduri. Pe lângă asta, am mai găsit şi eu o funie pe jos. (Am căutat în pauză).

Am legat, am prins în ace şi bogdaproste, — când am terminat, s'a sfârşit şi drama.

Am plecat acasă.

Trad. de PEIOAN ROHAN

Din Rimele lui Petrarca

Poetul descrie starea în care se află din pricina Laurei. In primele opt versuri vrea să spună că nu-i sigur dacă e iubit sau nu. In celelalte spune că e redus la o stare cât se poate de rea.

LEOPARDI

Pierdută mi-este pacea: n'am arme să mă bat,
Şi sper şi ard şi-s ghiaţă şi mă cuprinde frica,
Şi'n ceruri sbor şi 'n ţărnă zac pururi nemişcat;
La piept strâng lumea 'ntreagă, şi n'am la piept nimica.

M'a prins într'o 'nchisoare făr' de zăvor la poartă·
Nici liber nu mă lasă, nici nu mă 'nchide 'n ea.
Iar Amor nici vieaţa nu-mi ia, nici nu mă iartă,
Nici viu nu mă doreşte, nici chinul nu mi-l ia.

N'am ochi şi văd prea bine, şi, fără limbă, zbier
Vreau moartea să m'ajungă şi-ajutorare cer;
Şi mă urăsc pe mine precât mi-e Ea de dragă.

Imi place că mă doare şi vesel sunt plângând;
De viaţă şi de moarte sunt desgustat pe rând..
Din vina ta, Madonă, mă chinui viaţa 'ntreagă!

L. SEBASTIAN

CITIŢI AZI:
LECTURA No. 394
FLOAREA LITERATURILOR STRAINE
A. WILBRANDT
Lupta EGOISMELOR
Lei 5. Scrierea complectă la chioşcari şi librari.

COZONACI FRUMOŞI
FĂINĂ DE AUR HERDAN

Mormântul lui Beethoven

Intelectualii care vizitează Viena aduc totdeauna omagiul lor respectuos memoriei celui mai mare compozitor al timpurilor, vizitând mormântul lui Beethoven de la cimitirul central al oraşului.

Beethoven era conştient de talentul său, de forţa sa muzicală şi presimţea că va rămânea celebru. El citea tot timpul viaţa oamenilor celebri a lui Plutarc şi se gândea la biograful care-l va descrie.

Primul biograf al lui Beethoven a fost Schindler, amic sincer şi care a trăit multă vreme lângă el. De atunci o serie de cărţi asupra lui Beethoven au apărut în diverse ţări; ele întreţin curiozitatea de a vizita, când eşti la Viena locuinţa de veci a titanului.

In orice parte a oraşului găseşti un tramvay, care duce direct sau prin corespondenţă până la cimitirul central, opera grandioasă a lui Carol Lueger, reputatul primar al Vienei, sub imperiul austriac. Intrând prin partea centrală, ajungi imediat la cartierul compozitorilor. El se află situat în aleea principală, care

Mormântul lui Beethoven

duce la capela cimitirului. Mormântul lui Beethoven este pe stânga şi foarte vizibil. La dreapta lui se află mormântul lui Schubert, care şi-a exprimat dorinţa să fie înmormântat lângă „Maestru", apoi mormântul simulat al lui Mozart, (corpul lui nu s'a găsit) şi mormântul lui Brahms, — pentru a cita pe cei mai cunoscuţi.

Mormântul lui Beethoven e extrem de simplu: o piatră piramidală cu un ornament quasi-egiptean şi cu un singur nume: *Beethoven.* Este totuşi de bun gust şi dacă ar fi fost prea mare sau prea încărcat, n'ar impresiona aşa de mult numele singur de *Beethoven.*

Se ştie că Beethoven a murit la 26 Martie 1827 şi că masca mortuară luată câteva ore după agonie arată durerile pe care le-a suportat în ultimele clipe. Ea se găseşte în Muzeul Municipal al Vienei şi nu seamănă deloc cu măştile obişnuite, pe care melomanii ori artiştii le cumpără pentru a le atârna în camerele sau atelierele lor. Tot în acest muzeu se află, într'o vitrină, anunţul ceremoniei funebre imprimat de prietenii lui.

Beethoven a fost fără noroc toată viaţa şi se spune că chiar după moarte, un gropar dela cimitirul din Währing ar fi primit dela un străin oferta de a-i vinde capul pentru o sumă importantă.

Când Beethoven era aproape de sfârşitul vieţii, Grillparzer, contemporan şi scriitor de vază, a compus un discurs funebru, care se termină astfel: *acel pe care-l plângem era nu numai un mare artist ci şi un om în adevăratul sens al cuvântului.*

Toţi cei ce cunosc aceste amănunte, precum şi toţi cei ce au simţit profunzimea unei simfonii sau au gustat un trio, sau o sonată de Beethoven, când vor avea înaintea ochilor mormântul marelui maestru, vor încerca desigur, un moment unic de pioasă emoţie.

I. PAL.

„Aş vrea să ştiu"

I. VINŢU-CRAIOVA

In ce constă mesmerismul?

Mesmerismul este denumirea dată doctrinei şi procedeurilor terapeutice ale medicului german Frederic Mesmer (1734—1815), autorul teoriei „magnetismului animal". Această doctrină a cunoscut în vremea ei o faimă neînchipuită.

Mesmer îşi imagina sfera cerească, pământul şi toate fiinţele vieţuitoare, cufundate într'un imens ocean fluid, Prin intermediul acestui fluid corpurile exercitau unele asupra altora, o influenţă permanentă, o acţiune analoagă cu proprietăţile magnetului, pe care Mesmer o numia *magnetism animal.*

Concentrarea unei porţiuni din fluidul universal sub forma unui flux dirijat, care urma să fie comunicat unei persoane, fie prin contact direct, fie la o anumită distanţă, prin degetul unui operator, iată în ce consta operaţia de magnetizare, după Mesmer. Operaţie care avea darul să tămăduiască cele mai diferite şi mai delicate boli fizice şi psihice. Corpul omenesc, considerat ca o bară magnetizată, având poli magnetici, era tratat ca atare. Un procedeu impresionant de „punere în scenă", cu un vas miraculos, în care era afundat corpul bolnavului, complectau, prin decorul straniu impresia de extraordinar a acestui procedeu terapeutic.

Taxat de unii savanţi drept un vulgar şarlatan, Mesmer a reuşit totuş să creeze o şcoală în medicină, din care au derivat cu timpul metodele psichoterapeutice moderne (hipnotismul, sugestiunea, psichanaliza etc.).

ST. ILIESCU-PLOEŞTI

Care e mecanismul fiziologic al sughiţului, căscatului şi strănutului

Sughiţul, în cazurile cele mai frecvente, e datorit unui spasm al glotei şi provine, în urma înghiţirii pripite de alimente grele, sau băuturi alcoolice, alteori prin exces de tutun sau prin trecerea bruscă dintr'un loc încălzit într'unul cu o temperatură mult mai scăzută.

In afară de acest sughiţ banal, există şi sughiţuri patologice cum ar fi de ex. cel provocat de un cancer grav, o infecţiune a tubului digestiv, calcule renale. maladiile băşicei şi ficatului. Insfârşit avem şi sughiţul continuu al alcoolismului, sughiţul bolnavului în agonie, şi acel al persoanelor isterice.

Căscatul este în fond o inspiraţie lentă şi profundă, urmată de o expirare prelungă, totul însoţit de un sgomot uşor. El se produce deobicei sub influenţa oboselei, din plictiseală, sau chiar prin simpla contagiune a unei persoane apropiate, care cască.

Digestiile greoaie, dispepsiile de origine nervoasă, foamea produc deasemenea căscatul.

Strănutul este un soi de „tuse prin nas". El constă într'o mişcare convulsivă a diafragmei, aerul fiind gonit astfel în mod brusc şi sgomotos prin gură şi nas. Cauza poate fi o acumulare de praf şi vapori iritanţi pe mucoasa nazală. Guturaiul şi răcelile de tot felul sunt însoţite în general de această manifestare.

IL EGO-BRAŞOV

a) Ce cărţi pot consulta în limba română relativ la doctrina socialistă?

Citiţi broşurile de popularizare *„Ce vor socialiştii"* de Dobrogeanu-Gherea şi *„Capitalul"*, adaptare de Carlo Caffiero, după Karl Marx, ambele în editura „Casa poporului".

RECOMANDAM...

...cinefililor din întreaga ţară revista „Cinema", singura publicaţie de specialitate, care apare în condiţiuni excelente la 1 şi 15 ale fiecărei luni.

Revista „Cinema" publică articole de doctrină, reportaje, anchete, întâmplări, cronici obiective şi numeroase clişee.

Cereţi la orice chioşc ultimul număr din această minunată revistă şi apreciaţi-o.

Doris Gray

(Vezi articolul „Broderii pe frontierele morţii")

Cronica Şahului

Wolfgang Pauly

La 15 August, maestrul *W. Pauly* a împlinit 56 de ani. Incă un prilej spre a ne exprima întreaga noastră admiraţie pentru prodigioasa d-sale activitate. Omagiul pe care i-l aducem este desigur neînsemnat şi mai ales nu spune tot ce am dori să spunem. Sunt unii oameni, pentru cari cuvintele nu ajung, în faţa cărora rămâi mut, în contemplare, cum rămâi şi atunci când, într'un peisaj feeric, vezi cum soarele răsare încet, încet, pentru ca apoi sus, dominator şi superb, să ne dea lumina şi viaţa!

Şahistul Pauly se confundă cu *omul* Pauly! Este o aşa de strânsă legătură între om şi şahis,t încât a vorbi de unul, fără a remarca pe celălalt, ar fi un nonsens. Cu fruntea neobişnuit de mare, cu ochii sclipitori de inteligenţă şi bunătate, maestrul Pauly este un filozof care a pus în slujba şahului, inepuizabilele sale resurse de energie şi talent.

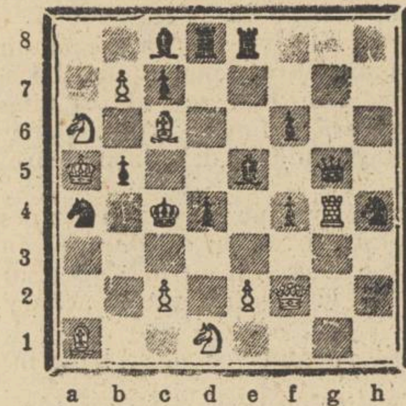
Maestrul Pauly a ajuns sus, pe postamentul celebrităţii: este unul dintre cei mai mari problemişti ai lumii. Nu avem ce-i ura. Doar atât: să poată continua cu acelaş succes, mulţi ani încă, activitatea d-sale în domeniul atât de vast al poeziei şahului.

PROBLEMA No. 482

de **V. Oniţiu, Sibiu.**

(inedită)

— Dedicată D-lui W. Pauly —

10 + 13 = 23

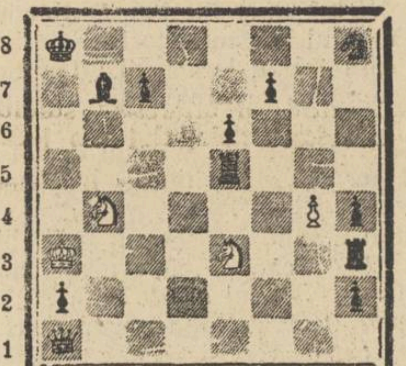
Mat în 2 mutări.

PROBLEMA No. 483

de **S. Herland, Bucureşti.**

(inedită)

— Dedicată D-lui W. Pauly —

4 + 13 = 17

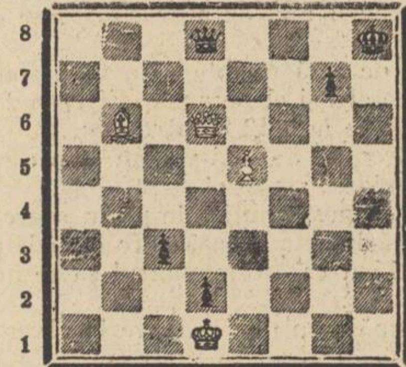
a) Mat ajutor în 3 mutări.
b) Acelaş, rege negru la e8.
c) Acelaş, rege negru la g8.
a) *Hilfsmatt in 3 Zügen.*
b) *Dasselbe, schw. K. auf e8.*
c) *Dasselbe, schw. K. auf g8.*

PROBLEMA No. 484

de **A. Nagy, Bucureşti.**

(inedită)

— Dedicată cu neţărmurită admiraţie marelui W. Pauly —

4 + 5 = 9

Mat invers în 3 mutări cu mişcări egal de lungi.

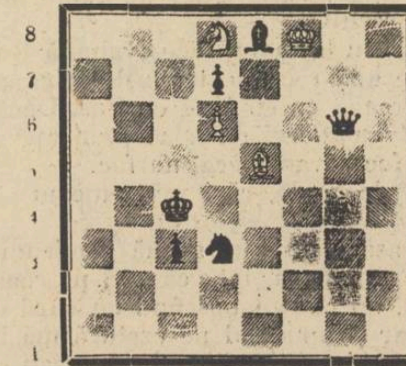
Gleichlangzüger
Selbstmatt in 3 zügen.

PROBLEMA No. 485

de **S. Thau, Bucureşti.**

(inedită)

— Maestrului Pauly, ca omagiu, dedic această problemă —

4 + 6 = 10.

Mat ajutor în 4 mutări.
Hilfsmatt in 4 Zügen.

P. I. NEGREANU.
THAU.

Umor universal

— Ascultă, nevastă, nu-mi găsesc tabacherea. N'ai idee unde am pus-o?
— Nu, nu-mi aduc aminte.
— Sunteţi, groaznice, voi femeile. Nu sunteţi niciodată în stare să vă aduceţi aminte de cel mai mic lucru.

* * *

— Va-să-zică, d-ta mi-ai scăpat copilul dela înnec,? — i se adresă mama, salvatorului.
— Da, eu. Treceam tocmai pe acolo, şi când am văzut nenorocirea, am sărit în apă.
— Aşa... şi unde i-ai lăsat pălăria?...

* * *

— Când eram logodiţi îmi spuneai „îngeraşule". Acum nu-mi mai spui nimic.
— De aici poţi vedea cât ştiu să mă stăpânesc.

* * *

— Noua bucătăreasă găteşte foarte bine, zise soţul în timpul prânzului.
— I-am ajutat eu, — replică nevasta.
— Cu toate astea, mâncarea e gustoasă!

* * *

— Iertaţi-mă, d-le comisar; eri v'am făcut o plângere..
— A!, în legătură cu un portmoneu furat?
— Da, d-le comisar; portmoneul l-am găsit însă acasă.
— Vii prea târziu, dragul meu, hoţul a fost prins!

* * *

Profesorul, referindu-se la tema de religie din ora precedentă:
— Krüger, ia spune-mi cum s'a desfăşurat lupta cu Filistenii?
— 1:0, domnule profesor.

* * *

Profesorul:
— Fritz, în ce parte a corpului se află inima?
— In partea dinăuntru.

* * *

D-na Tănăsescu e pe cale să iasă în oraş şi-i dă cameristei ultimele instrucţiuni:
— Bagă de seamă, Greta! Dacă telefonează soţul meu, sunt la croitoreasă. Dacă telefonează d. Grossman, sunt bolnavă în pat. Domnului Ionescu spune-i că sunt la dentist. Iar d-nei Dornescu — să mă cheme la telefon la d-na Zorileanu: — mă găseşte sigur acolo.

* * *

— Aşa dar, dragă domnişoară, — se adresează regisorul — unei artiste începătoare, — vei interpreta, de probă, rolul unei fete nevinovate. Ai oarecare experienţă în această direcţie?

Un caz uşor de rezolvat

Tânăra ghicitoare adresându-se unei cliente:
— Citesc în mâna d-tale că vrei să te măriţi!
— Foarte adevărat, — răspunse fata.
— D-ta eşti logodită cu un bărbat care se numeşte Leo Burg, — continuă prezicătoarea.
— Asta-i extraordinar!, — se miră clienta. Cum poţi ghici numele cuiva după liniile unei mâni?
— Linii?, — replică ghicitoarea, — cine a pomenit de linii? D-ta porţi inelul pe care i l-am înapoiat puşlamalei acum trei săptămâni.

Un testament colegial

Un spărgător către tovarăşul său:
— In afară de asta îţi las moştenire un colier de diamante.
— Un colier? Unde e?
— Pe Bulevardul Victoriei 16, primul etaj, în cutia de sus a şifonierului, când intri pe fereastră, imediat la dreapta..

Un eveniment literar! *A apărut*

GEORG FINK

MI-E FOAME

ROMAN

Traducere de A. TOMA

UN STRIGAT AL ZILEI

Romanul foamei de pâine!
Romanul foamei de dreptate!
Romanul foamei de frumos!
Romanul foamei de dragoste!
Romanul foamei de viaţă!

Ajuns celebru în câteva zile. S'a tradus în mai toate limbile europene.

300 pagini lei 80. Cereţi la librari, depozitari sau la editura „Adevĕrul" S. A.

Turistul, Glob- trotterul, amatorul de plăceri rare, prietenul artelor sau al ştiinţelor, sportsman-ul, vor găsi cu toţii la

BUDAPESTA şi VIENA

o sursă nesecată de frumuseţe. „REALITATEA ILUSTRATA" oferă o călătorie de o săptămână în ambele metropole, în condiţiuni extrem de avantagioase.

Plecarea cu tren special (vagoane de turism cl. III-a) la 3 Septembrie, dis de dimineaţă, înapoierea în Bucureşti la 9 Sept. a. c.

2 zile de şedere, la Budapesta şi 3 zile la Viena

Număr de călători scrict limitat

Preţul este *2920* lei de persoană în care se cuprinde: călătoria cu trenul dus şi întors, toate mesele în timpul şederii la Budapesta şi Viena, paşaport colectiv, vize, formalităţi, autocare, bacşişuri, etc.

Cereţi imediat prospectul detailat şi înscrieţi-vă la administraţia revistei „Realitatea Ilustrată", str. C. Mille 7—11 (palatul Adevĕrul).

Cărţi şi Reviste

GIUSEPPE MAROTTA: *Tutte a me!*
— romanzo —
Casa editrice Ceschina-Milano

E atât de greu să găseşti, în acest veac sbuciumat, o carte amuzantă, o carte care să-ţi excite râsul, fără nicio altă pretenţie!

Dacă n'ar avea de partea ei decât acest unic avantaj, şi cartea d-lui Giuseppe Marotta ar fi îndeajuns de ispititoare.

Intr'adevăr, *Tutte a me!* ştie să producă râsul. Autorul îi spune „roman", dar nu-i nevoie să-l credem — titulatura asta este şi ea o profesiune de humorism. Nu e un roman, e o înşiruire de povestiri, istorioare, aventuri. Cartea n'are o linie bine trasată, ceiace este o bună ideie de-a evita pierderea ei din vedere. Totuşi, povestea este veselă, foarte veselă chiar, plină de surprize, divagări, bufone observaţiuni neprevăzute.

Tutte a me! descrie tribulaţiile unui tânăr — se înţelege acum dece „ toate sunt ale mele" — care vine la Milano cu modesta, dar hotărîta ideie de-a ajunge o celebritate. Şi asta, cât se poate mai repede, se 'nţelege, căci epoca noastră nu-i epoca aşteptărilor îndelungi.

Programul e limpede: „Ideia mea era să cuceresc Milano cu un pachet de manuscrise şi treizeci de lire capital: Adalberto, tovarăşul aventurii mele, a fost de părere că treizeci de lire sunt prea multe. După părerea lui, numai pachetul de manuscrise ne-ar fi făcut stăpânii oraşului în două sau trei zile".

Şi începe goana spre celebritate şi avere, dar obstacolele sunt grele de învins. Tentativele sunt respinse, manuscrisele mai mult decât tentativele, eroii sunt siliţi să mănânce la birturi economice unde numele de macaroane sunt o frumoasă imagine retorică (este aici un asalt nocturn la bucătărie care-i plin de-un comic disperat şi înfometat); apoi trebue să facă prieteneşti vizite Muntelui de Pietate; fac prima cunoştinţă cu suprema dificultate de-a înnoda cravata, cu intrarea în redacţia unei gazete şi uşurinţa de-a ieşi cum au intrat, etc. Apoi, toate aventurile prin care trece „geniul neînţeles", implacabil hotărît să-şi facă drum.

Nu sunt noui aceste aventuri? Poate. Dar istorisite de d. Giuseppe Marotta, care n'are prejudecata de-a lua lucrurile în serios, nici chiar pe sine, aventurile din *Tutte a me* apar reîmprospătate şi foarte noui. Aminteşte poate autorul nostru pe Murger cu a lui *Vie de Bohème*, şi se 'nrudeşte poate cu maniera câtorva humorişti anglo-saxoni, dar toate aceste se pierd într'un comic de esenţă italiană, care-şi urmează cursul în mod firesc, aprinzând focuri de artificii la fiecare întâmplare din carte.

Prin fibrele acestui roman străbate sângele proaspăt al tinereţii, al unei tinereţi bine dispuse, şi o fantezie degajată care dă naştere la scene bufe, atât de bufe că par a fi profund serioase. Şi trebue să fii foarte atent, şi trebue să ştii să descoperi subt zâmbetul şi ironia d-lui Marotta, un adevăr viu şi o sumă de observaţii, care dau o neaşteptată turnură povestirii.

Astfel, humorismul scriitorului italian e cel adevărat şi bun. Pe lângă tendinţa de-a voi să producă râsul, conţine un fond uman şi etern.

TIZIANA MELLI: *Luci e riflessi sulle Dolomiti*
Editore Cappelli, Bologna

Tiziana Melli apare pentru prima oară în vitrinele italiene. Şi dacă, în genere, este interesant debutul unei femei în literatură, cu atât mai interesant este acest debut, care nu se face printr'un roman dulceag, sentimental, unul din acele romane feminine pline de oftaturi şi speranţe dulci.

Intr'adevăr Tiziana Melli a scris pentru debutul ei o carte despre munţi. Şi o carte deosebită de atâtea alte lucrări care se ocupă cu munţii. Tiziana Melli nu încearcă să înveţe pe cititor cum trebue să se caţere pe stânci, ci dimpotrivă, învaţă — şi încă fără să aibă aerul că dă lecţii — numai dragostea pentru munţi, o dragoste potolită şi pasionată totodată.

Când vine vara, Tiziana Melli îşi ia sacul de munte şi pleacă în excursiune, iar iarna ia schiurile ca să lunece cu ele în văile înzăpezite. Urmăreşte peisajul, îşi observă tovarăşii de drum, descoperă cu prietenească condescendenţă caracterul, obiceiurile şi slăbiciunile lor, e atentă la propriile ei senzaţii — la senzaţiile unei făpturi muritoare în faţa aspectelor munţilor formidabili — şi toate le descoperă cu gust şi pătrundere. E emoţionată de poveştile simple ale unui unchiaş alpin, se învioreazä la auzul legendelor populare din munţi care-au parfumul răşinei şi al poeziei.

„Luminile şi reflexele pe Dolomiţi" sunt atât de clare, pitoreşti, calme şi de triste, încât nu se poate să nu te laşi cucerită de ele. Curiozitatea autoarei e abilă a descoperi cu un bun gust precis, cele mai ascunse cute de stânci care fac tainica panoramă a Dolomiţilor, iar cititorul urmează cu plăcere paşii acestei călăuze amicale, care nu mai oboseşte niciodată, ceiace-i o frumoasă virtute, şi care mai ales nu oboseşte pe cititor, ceiace este şi mai frumos, întrucât e atât de rar.

Vremea e prielnică? Tiziana Melli ştie să se îmbete de limpezimea altitudinilor, pe care o evocă prin mijloace artistice desăvârşite. Plouă? Şi ploaia pe munte are reflexe şi culori particulare, toate familiare autoarei noastre.

Astfel, cartea e plină de surprize: mai întâiu prima carte — şi fericită — a unei tinere scriitoare, apoi subiectul şi maniera originală a tratării, amândouă clare şi ataşante. Pe deasupra, prefaţa alpinistului Angelo Manaresi, care cunoaşte Dolomiţii şi care laudă, în cartea Tizianei Melli, „viziunea văilor şi munţilor, a oraşului şi satului de munte, a soarelui şi cerului, a zăpezilor şi gerului, care sunt redate, senine şi în lumină pe paginile acestei cărţi".

Buletinul Comisiunii monumentelor Istorice

Ultima fascicolă a Buletinului Comisiunii Monumentelor Istorice aduce un interesant studiu al d-lui G. Balş despre biserica Prislopului din ţinutul Haţegului.

Construită pe la sfârşitul secolului al XIV-lea de către călugărul sârb Nicodim (care a construit şi Vodiţa şi Tismana), biserica Prislopului a fost reconstruită mai întâi în secolul al XVI-lea, apoi remaniată şi restaurată în mai multe rânduri.

Examinând planul acestei biserici în comparaţie cu cel al Vodiţei, d. Balş arată că biserica actuală e încă în mare parte cea din epoca întemeerii.

Biserica Prislopului aparţine bisericilor de tipul sârbesc al Moravei, care cuprinde la noi încă trei locaşuri sfinte: Vodiţa, Tismana şi Cozia.

Inrâurirea acestui grup, spune d. Balş, a mers mai departe şi, prin intermediul lui, influenţa sârbească a avut un adânc răsunet asupra arhitecturii noastre.

D. N. Iorga, care aduce totdeauna contribuţii preţioase, face în această fascicolă o comunicare despre vechea Biserică din Bătrâni şi o menţiune în legătură cu frumosul pridvor al bisericii Colţea, pe al cărui fronton s'a găsit o inscripţie ce fixează data înfăptuirii lui la 1770.

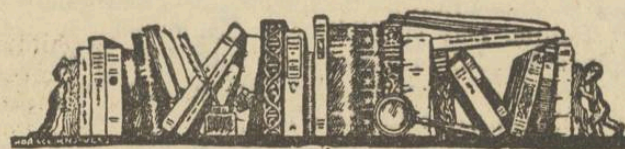
D. Iorga aminteşte deasemeni de o lucrare din 1868 a unui oarecare Theochar Alexi, Braşoveanul, care a publicat o culegere de versuri germane, dedicată lui Carol I. Volumul era ilustrat cu o vedere a bisericii episcopale din Argeş înainte de reparaţie şi o notiţă despre modelul în lemn — aflător astăzi la Muzeul de Artă bisericească — datorit sculptorului Carol Stork, care-l făcuse din ordinul principelui pentru Expoziţia din Paris.

La sfârşitul acestui volum se publica traducerea unui poem închinat bisericii, de Romul Scriban, care descrie clădirea, până la porumbeii care sunau odată la vânt sub streaşină. Neagoe e înfăţişat rătăcind în jurul clădirii cu durerea că i se dărâmă ctitoria din cauza „indolenţei Românilor".

D. Virgil Drăghiceanu prezintă o serie de monumente, biserici şi cule boereşti, studiate în cursul unor călătorii de cercetări în Oltenia şi Muntenia.

Intre altele, d. Drăghiceanu a dat de urmele cetăţii romane Jidova, la zece chilometri de Câmpulung-Muscel. Cetatea are formă dreptunghiulară; zidurile sunt făcute din bolovani luaţi din Râul Târgului, pe malurile căruia se află cetatea, care păzeşte tot gâtul ce se deschide printre dealuri, pentru a da drumul văii şi căii ce duce spre Câmpulung. Pe fiecare laturе cetatea are câte o poartă flancată de câte două turnuri patrate. In interiorul dreptunghiului se ridică *reduitul*, *burgul* sau încăperea în care se adăposteau soldaţii. Grosimea zidurilor, care sunt prevăzute cu şanţuri exterioare, e de 17 paşi.

Se crede că cetatea e romană, după monedele romane ce s'au găsit aci. — *h.*

Esenţa teatrului

Teatrul este înainte de orice acţiune, joc de scenă, intrări, eşiri, decoruri, gesturi, într'un cuvânt spectacol?

Sau din contra dialogul, cuvintele, drama propriu zisă îi constituesc esenţa veritabilă?

Nici o chestiune n'a fost mai viu desbătută ca aceasta în cursul ultimilor ani, atât în Rusia cât şi în Germania şi în Italia.

Singurele răspunsuri posibile au fost formulate, cu mii de nuanţe, care de altfel n'au făcut decât să complice problema.

Luigi Pirandello nu de mult — cine ar fi crezut?— s'a pronunţat pentru ultima soluţie (în Revista L'Argaute). Contra tezei pirandeliene s'a ridicat cu toată indignarea Anton Giulio Bragaglia în „Italia Letteraria".

Celebrul autor dramatic şi nu mai puţin celebrul regisor s'au angajat deci într'o luptă egală pe un teren, care aparţine de drept amândurora.

Luigi Pirandello invocă suprema demnitate a cuvântului. Bragaglia îşi aminteşte de tradiţia de la „Commedia dell'arte" şi observă cu mult spirit, că însăşi piesele lui Pirandello nu sunt contrarii tezei „teatrului teatral".

Cine va împăca această ceartă (foarte prietenească de altfel?) Probabil cinematograful, care tinde să-şi apropie din ce în ce mai mult mijloacele teatrului, tot ceiace e cu adevărat „teatral", fără a ajunge totuşi să egaleze valorile umane, poetice, pur artistice ale dramei.

E foarte posibil ca teatrul viitorului să fie nevoit a lua o poziţie în care să nu-i mai fie teamă de-o concurenţă a filmului.

Sfârşitul va fi de sigur că se va face „teatru teatral" la Hollywood.

Un lucru e sigur, anume că teatrul schakespearian nu va fi posibil de realizat în asemenea condiţiuni.

Maxime asupra plictiselii

Charles Richet publică în „Revue des deux Mondes" (15 Iulie) câteva reflexii sub titlul „Les deux visages de l'ennui"

Să luăm la întâmplare câteva fraze din paginile lui Richet. Profunzimea de gândire şi claritatea sintaxei le dă înfăţişare de adevărate maxime:

„Nu trebuie să dispreţuim prea mult plictiseala, căci pentru combaterea ei a creiat omul artele şi a inventat jocurile.

— O pierdere de timp esenţială, iremediabilă, acea care consumă ce e mai bun în noi, care ne intoxică existenţa, care face din umila noastră planetă o vale nu de lacrimi ci de căscat, este întâlnirea şi convorbirea cu oamenii plicticoşi.

— Care sunt plicticoşii? In primul rând cei care vorbesc numai de ei.

— Pentru o inteligenţă superioară, nu există plictiseală, căci o inteligenţă mare găseşte totdeauna, prin sine însăşi, mijloacele s'o îndepărteze.

— Faceţi bine oamenilor dacă vă stă în putere. Dar băgaţi de seamă ca generozitatea voastră să nu progreseze într'atât, în cât să dea naştere plictiselii — fără profit atât pentru voi cât şi pentru interlocutorul vostru.

— Când nu ai fericirea de a te putea interesa de lucrurile exterioare, mai ai un singur leac contra plictiselii, acela de a te studia pe tine însuţi şi de a-ţi desvolta viaţa interioară. Vei găsi întotdeauna termeni noui.

Vitrina editurilor străine

Colţul Librăriei „Hasefer"

Librăria de artă „Hasefer" din strada Eugen Carada 7 (Karagheorghevici) recomandă următoarele cărţi interesante pe care le trimite şi în provincie contra remiterii anticipate a unui acont prin mandat poştal (restul ramburs), socotind francul francez la cursul zilei 6—6.60 lei.

DIN LITERATURA FRANCEZA

Mauriac: Noeud de vipères, roman d'une famille. — Denise van Moppès Mercredi, rien qu'un jour, roman. — Morand: Air Indien, voyages. — Maurois: Cercle de famile. Un nou roman al lui Claude Aveline: La double mort de Frédéric Belot. — Din ciclul lui Jules Romains: Les hommes de bonnes volonté au apărut primele două volume: Le 6 Octobre şi Le crime de Quinette. — Daniel Halévy, Pays parisiens. — Max Jacob: Bourgeois de France et d'ailleurs. — Brantôme: Alphonse XIII coeur de l'Espagne, le destin d'un grand roi, cu numeroase ilustraţiuni. — Julien Benda: Esquisse d'une histoire des Français dans leur volonté d'être une nation. — Jean de Bourgoing: Le fils de Napoleon, o carte de care critica spune: „Le plus beau monument consacré à la mémoire de l'Aiglon. — Maurice Croiset: La civilisation de la Grèce Antique, l'evocation d'une des plus grandes civilisations qu' ait produites l'humanité.

Cronica literară

Poeme

Dacă acum câţiva ani cineva ar fi îndrăznit să publice poezii de felul acelora pe care le dă publicităţii d. M. D. Ioanid *(Poteci în lăuntrul meu)* el ar fi trecut de nu neobservat, în orice caz dispreţuit cu adjectivul perimat. Se credea atunci că *puritatea*, lipsa documentului psihologic, ascunderea procesului gândirii şi vocabularul complet inedit sunt condiţii hotărîtoare ale adevăratei poezii. Experienţa a atenuat astăzi această judecată, deoarece s'a văzut că în dosul sfinxului nouei poezii pândea adesea banalitatea şi vântul gol şi că impresia de inefabil şi de pur nu e un produs dependent de construcţia tehnică a poemului ci de factorul fără măsură al rezonanţei sufleteşti. D-nii Pillat, Demostene Botez, Perpessicius au continuat să facă poezie clasică şi abia atunci s'a observat că d. Arghezi însuşi, luat ca flamură de atâţi modernişti, nu aducea alte inovaţii afară de talent şi lărgirea vocabularului românesc.

Ştiu foarte bine că aceia care, fie dintr'o antipatie congenitală faţă de quintesenţele alambicurilor moderniste fie dintr'o inferioritate tehnică, nu izbuteau să confecţioneze o ghicitoare insolubilă şi stranie, renunţau desamăgiţi să solicite publicitatea sau se refugiau în sânul criticilor clasici, ca d. M. Dragomirescu pentru care obscuritatea se confunda întotdeauna cu elucubraţia.

Prin compromiterea poeziei pure îmi explic în parte apariţia atâtor versuri scrise acum 14-15 ani şi care poartă pecetea vremii. De sigur că unele sunt numai ultime încercări ale autorilor de a impune publicului exsistenţa lor ştearsă, altele sunt însă rezultatul unei regăsite conştiinţe de sine, afirmate la timp oportun.

In această din urmă categorie intră şi versurile d-lui M. D. Ioanid, cărora le-am făcut o aşa de lungă introducere tocmai spre a arăta că preţuirea lor nu mai are nevoe de consideraţii istorice ci numai de aplicarea nemijlocită a sentimentului estetic.

Cele mai vechi poezii (Preludii) tratează un romantism vaporos care, fără invenţie verbală, nu poate avea consimţirea noastră

Aş vrea să fiu un cavaler buclat
Şi blond, iar tu o castelană brună
Şi 'n spre castelul tău muiat în lună
Să 'nalţ o serenadă şi-un oftat.

Şi când împătimirea mea nebună
Te-ar scoate 'n parc şi te-ar târî 'n păcat.
Aş vrea ca ceru-aprins şi azurat
Să-ţi prindă 'n păr o stranie cunună.

Mult mai consistente sunt fireşte poeziile de maturitate care, după cum indică şi traducerile din autori francezi, înclină către atmosfera aeriană a simbolismului francez clasicizat în maniera lui Henry de Régnier, influenţate poate şi de spiritul general al poeziei craiovene, reprezentate prin d-na Elena Farago.

Sub aceste auspicii d. Ioanid scrie astfel:

Răsar în brazda 'nchipuirii *trandafirii*
Şi nuferi peste undele tăcerii;
Pe ramuri îşi anină flori din soare merii
Şi 'n fund de zări — ca nori de-argint — trec amintiri

concretizând simbolic abstracţiile, sau

Pe luciul zâmbetului tău a fost de-ajuns
Bătaia unei umbre mici de gând,
Ca să adun din văgăuni, pe rând,
Fărâmi de stele ce prin ierburi s'au ascuns
. . . .
Nu mă 'ntreba de-mi este trupul rupt de spini....
De ce să sfarâmi raza dintr'o stea
In strop de lacrimă ca 'ntr'o mărgea?
Ci doar pe luciul zâmbetului s'o anini,

figurând în câteva accidente fictive (adun din văgăuni fărâmi de stele, mi-este trupul rupt de spini) datele istoriei proprii sufleteşti şi ale unui idealism pretutindeni verificat. Să se observe cum poetul duce în cele mai mici detalii procedeul simbolistic ce poate deveni primejdios şi convenţional. *Luciul zâmbetului* sugerează o apă în care bate umbra unui *gând*, prin *ierburile* vieţii s'au ascuns *stelele* idealului, închipuirea e *brazdă* şi poezia *trandafir*, *tăcerea* e lac, amintirile sunt nori. E cheia viselor veche cât Roman de la rose.

Şi cu toate acestea e graţioasă pentrucă poetul nu abuzează de ea. Dacă n'ar fi o anume sărăcie a verbului şi elementaritate plastică, cum de pildă reducerea unui aspect complex la o imagină unică şi preţioasă

De-acuma, primăvară bună, iar arunci
Pe câmpuri şi în suflet peruzele

multe din versurile d-lui Ioanid ar primi toate laudele noastre ca acelea de mai jos, remarcabile prin graţia, limpiditatea elenică şi sentimentul de superioară fericire sufletească.

Liniştea 'n odăi miroasă
Ca 'ntr 'un paraclis uitat,
Pasul meu a deşteptat
Umbre 'n catifeaua roasă:
Jocul iederei la geam...
Ori sunt suflete din neam,
Care stau de strajă 'n casă.

* * *

E soare mult
Pe-a lacului oglindă,
Cuprinsă 'n rama bronzului din soare,
Prind jocuri de rubine să se-aprindă...
Trec aripi de chemări izbăvitoare...

Din vecinicie pasărea albastră
A 'nfiorat văzduhul alb... Răsare
Pe lespedea balconului o floare...

* * *

In parcul cu sculptate dălii,
Cu-albastre-alei înrourate,
Se sting pe trepte marmorate
Reflexe roze de vitralii
— Mătăsuri moi, decolorate —

Curmăm cu părere de rău citatele, dar nu ne îndoim că cititorul de poeme va remarca în poezia d-lui Ioanid acea impresie de alb, de marin şi doric.

Am citit cu mirare în volumul de poezii al d-lui Maximilian Costin (Poezii, Tg.-Mureş, 1932) următoarea graţioasă compunere;

Eu, am venit de mult pe lume
Iar tu, venit-ai mai târziu
Şi 'n veci nemulţumit cu viaţa
Te căutam, fără să ştiu.

Târziu de tot, ne întâlnirăm
Purtaţi de-aceiaş soartă-amară
Şi pricepui, ce trist e toamna
Să te gândeşti, la primăvară.

De-atuncea, două glasuri triste
Răsună jalnic în pustiu:
— De ce-ai plecat, aşa de vreme?
— De ce-ai venit, aşa târziu?

şi mi-am adus aminte că am citit-o în revista *Sburătorul* din 1919, dacă nu mă 'nşel. Era îndată după războiu şi înainte de apariţia numeroasei cete de poeţi ce avea să vină şi această poezie mi-a plăcut atunci cu atât mai mult cu cât aspiram să scriu şi eu atari compoziţii.

Recitind astăzi poeziile d-lui — pe atunci Mircea Freamăt — trebue să recunoaştem că factura lor e foarte învechită nu atât în spirit cât absenţa oricărui efort de coeficent personal. Dar aceste poezii contimporane cu Eminescu dovedesc o virtuozitate ritmică şi frazeologică aşa de remarcabilă, încât dacă uiţi vremea când au fost compuse, te simţi furat de unda lor curgătoare:

Eram o umbră numai, în calea ta, o umbră
Un nor pustiu, în treacăt, pe cerul de azur,
O undă turburată, plutind fără murmur
Pe luciul unei ape, curgând spre zarea sumbră.

Când mi-apăreai, tăcută, purtând ca floarea nopţei
Sclipiri de-argint, ascunse pe gingaşe petale
Imi luminai în taină, întunecata cale
Erai, eternul zâmbet, în ne'nţelesul sorţei.

Incet, pierit-a totul, sub sbuciumul vieţei
S'au stins şi nor şi undă, în freamătul durerei.
A nopţei albă floare, din umbrele tăcerei
A fost un vis ce trece, cu zorii dimineţei.

Este de regretat că un poet cu o cultură aşa de serioasă ca d. Maximilian Costin, înzestrat cu sensibilitate şi fără îndoială talent, nu se strădueşte să-şi găsească mijloace de expresie originale, mărginindu-se să-şi consume inspiraţia în modurile perimate ce-i ies în cale.

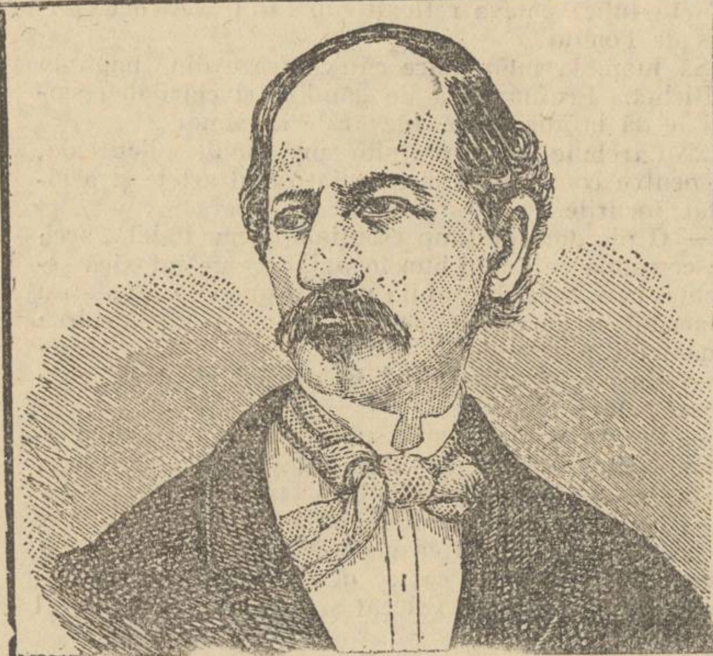
G. CALINESCU

INSEMNĂRI

60 de ani dela moartea lui Bolintineanu

In satul Bolintinul din Vale, din apropierea capitalei, admiratori locali au comemorat în ziua de 21 August c., printr'un parastas, 60 de ani dela moartea lui D. Bolintineanu. Se vede că preocupările zilnice nu fură cu totul memoria pentru evenimentele paşnice ale culturii, deoarece în acel sat o fântână înseamnă locul casei părinteşti a poetului şi notabilităţile comunei iau parte cu pietate la sărbătorirea fostului poet al *Bătăliilor Românilor*.

Desconsiderarea în care a căzut Bolintineanu în ultima vreme este cu totul nedreaptă şi se datoreşte şcolii, care graţie teoriei genialităţii a d-lui M. Dragomirescu, l-a scos din manuale. Insuficienţa studiilor de istorie literară şi indiferenţa criticii faţă de poezia veche consolidează uitarea, transformând-o în oroare.

Dim. Bolintineanu

Departe de noi de a socoti pe Bolintineanu un poet mare, aşa cum contimporanii l-au crezut. In evoluţia poeziei româneşti însă el este nu numai cu nimic inferior lui Alecsandri, bunăoară, încă respectat, dar valoros atât prin înrâurirea enormă pe care a avut-o asupra tehnicei versului românesc, cât şi pentru utilitatea pe care un poet român ar mai putea-o încă scoate din studiul versificării sale. Dacă d. I. Pillat a putut folosi pe V. Alecsandri, ridicându-l la înălţimi de mare artă, nu trebue să pară ridicolă afirmaţia reactualizării posibile a lui Bolintineanu.

Mecanismul naiv al compunerilor istorice:

Impăratul Anghel şade în palat
De mai marii ţărei mândru 'nconjurat

sau

Generalii pasă sub un cort creştin
Unde 'n cursul nopţei lung consiliu ţin

este caracteristic vremii şi nu e tot Bolintineanu. Din ele chiar se poate remarca extraordinara lichiditate a versificaţiei sale, de loc improvizată, ci efect al unor atenţii artistice. Pentru strania armonie a versurilor şi voluptatea verbală, poetul român e comparabil cu italianul Prati.

Eminescu a imitat versul lui nu numai în compunerile tinereşti — cum se crede de obiceiu — dar şi în lucrări mai târziu ca să nu mai vorbim de înrâuriri evidente a unor teme ca acelea din poemul dacic *Traianida.*

Sunt în Bolintineanu suavităţi verbale şi fineţi tehnice (bazate în special pe onomatopee) de o valoare indiscutabilă pentru cultura verbului pur. Iată două strofe admirabile:

Bubue văile, calul s'avântură
Fuge ca cugetul inimii 'n dor;
Sboară ca austrul, sau ca eretele
Către o pasere singură 'n nor.

Danţue arborii, umbrele,stelele,
Una cu muntele văile sunt;
Murgul meu sforăe, leapădă spumele,
N'ating picioarele lui pre pământ.

Iată şi altele ce ar părea de Eminescu, tânăr

Când în frunzi auzi cuvinte
Şi de spaimă stai pe loc;
Când pe dealuri trece-un foc;
Când pe negrele morminte
Morţii cântă, urlă, joc.

Candela fumegătoare
Pare 'n casă 'ncetişor
Ascultaţi?... un pas uşor!
Luna plină, lucitoare,
Se ascunde într'un nor.

Cea mai bună comemorare a lui Bolintineanu ar fi o antologie bine întocmită de fragmente lirice încă viabile, cu scopul de a reabilita un poet ignorat şi ridiculizat în chip excesiv. — *Ad. lit.*

Bibliotecile

Intr'un articol intitulat: „Importanţa cărţii şi a bibliotecilor", d. Al. Tzigara-Samurcaş publică în „Natura" date interesante asupra Fundaţiei Carol, unde — în 35 ani de funcţionare — două milioane de cititori au consultat peste 2 milioane 847 opere literare şi ştiinţifice.

Din acest articol cităm următorul fragment:

„Intemeierea de biblioteci rurale e imperios necesară, căci altfel absolvenţii învăţământului primar se desobişnuesc de cetit, după cum fiecare din noi are trista ocazie să constate. N'ar trebui să existe local de şcoală primară fără o sală de cetire şi o bibliotecă potrivită cerinţelor şi năzuinţelor sătenilor. Din nefericire, de cele mai multe ori, dulapurile, întitulate cu pomposul nume de Bibliotecă nu cuprind tocmai cărţile care ar trebui să stimuleze pofta de cetire. Rare şi deaceea demne de semnalat, sunt excepţiile din unele sate a unor centre de lectură cu şezători, pe care cei în drept ar face bine să le semnaleze şi să le recompenseze spre a servi de imbold şi altora. O ameliorare este de aşteptat dela aşa zisele biblioteci ambulante ce începuse să organizeze Oficiul Educaţiei Poporului. ale cărui rezultate ar trebui mai larg popularizate.

Pentru a arăta cât de înapoiaţi suntem în privinţa propăşirii cărţii e destul să arătăm că toate cele 6 biblioteci publice, din întreaga Ţară Românească, nu însumează decât ceva peste un milion de cărţi, pe când Biblioteca Naţională din Paris are *singură* patru milioane şi jumătate de cărţi, fără a socoti că pe lângă ea mai sunt o mulţime de alte biblioteci, fiecare din ele având mai mult decât totalul cărţilor din România întregită.

O altă dovadă a lipsei de interes pentru biblioteci. este constatarea că însăşi Capitala României nu are încă o bibliotecă Naţională. Fosta bibliotecă Centrală, înjghebată odată cu Universitatea, lâncezând din cauza lipsei de fonduri şi de local a fost trecută în 1901 la Academia Română, care posedă astăzi cea mai bogată şi, din punct de vedere al istoriei şi culturei româneşti, cea mai interesantă colecţie de cărţi, manuscrise şi stampe. Dar şi Biblioteca Academiei suferă neavând încă localul ei propriu şi subsidiile necesare pentru a face faţă numeroaselor cerinţe ce-i incumbă primului nostru institut cultural".

Cinematograful în relief

Se încearcă de câtiva ani, mai cu seamă în America, să se dea imaginilor filmate profunzimea, a treia dimensiune.

Pentru fotografie, problema a fost de mult rezolvată prin stereoscop. Principiul ar putea fi uşor aplicat la luarea vederilor cinematografice. Dificultatea consistă numai în proectarea pe ecran.

Greutatea aceasta e acum învinsă, în parte cel puţin, prin invenţiunea unui inginer american Herbert E. Ives dela „Bell Telephone Laboratories" care şi-a expus de curând invenţia la Academia naţională de ştiinţe din Washington.

Ives a imaginat un ecran, constituit din plăci de celuloid juxtapuse. Plăcile sunt rectangulare. Inălţimea lor e egală cu înălţimea ecranului, iar lăţimea e ceva mai mică decât un centimetru.

Fiecare placă e curbă, iar gradul de încovoere e special calculat pentruca în timpul proecţiunei fiecare din cei doi ochi ai spectatorului să primească o imagine uşor diferenţiată (acesta e principiul stereoscopului).

Imaginile sunt proectate din dosul ecranului. Vederile sunt luate cu ajutorul unei oglinzi mari concave: obiectul de fotografiat trebue aşezat în focarul oglinzii.

Procedeurile încurcate şi complicate fac însă imposibilă exploatarea comercială a nouei invenţiuni, pentru prezent. Din punct de vedere ştiinţific însă, rezultatele sunt pe deplin satisfăcătoare. Iluzia de adâncime obţinută, nu lasă nimic de dorit.

Astfel, în câţiva ani fără îndoială, va fi realizat definitiv cinematograful în relief.

Un singur lucru, perfecţionarea aceasta care tinde să apropie cât mai mult filmul de realitate, nu-i va reduce în acelaş timp şi elementele convenţionale şi deci posibilităţile artistice?

Teatrul sovietic

Günther Stein, corespondentul ziarului „Berliner Tageblatt" la Moscova, a schiţat — într'o serie de articole — starea actuală a teatrului sovietic.

Descrierea o face în culori cu totul deosebite de cele pe care le-am întrebuinţa noi, vorbind de teatrul Europei occidentale.

Aici, criza loveşte în plin teatrul.

In Rusia teatrul scapă ca prin minune dintr'o criză cu mult mai gravă.

Prosperitatea-i excepţională se explică în două feluri: publicul recrutat din toate păturile sociale, nu e obosit de teatru, ci din contra merge la spectacol în fiecare seară pentru a găsi acolo uitarea mizeriilor de peste zi. Guvernul şi partidul comunist pe de altă parte nu se dezinteresează de acest mijloc puternic de propagandă, ci se ocupă din ce în ce mai mult.

Aproape în toate oraşele de provincie se fondează teatre noi, iar la ţară spectacolele sunt date de trupele ambulante din ce în ce mai numeroase.

Rusia n'a dus niciodată lipsă de actori talentaţi şi de regisori cu mii de resurse.

Dificultatea cea mare — singura chiar — e repertoriul.

Sunt prea puţine piese comuniste distractive şi capabile de a impresiona şi prea puţine piese care să poată mulţumi pe un comunist ortodox.

„La Pau" de Alfinoguenov e considerată ca suspectă; iar Hamlet — cu toată truda — n'a putut fi transformat în piesă revoluţionară.

Totuşi, piesele clasice constituesc încă jumătate din repertoriu la Moscova şi Leningrad. Orice reprezentaţie, de felul acesta însă, fie că piesa e de Gogol sau Shakespeare, e precedată de o conferinţă, care o explică din punct de vedere marxist. Acelaş procedeu se întrebuinţează pentru operă, concerte sau audiţie de T. F. F.

Fiecare director de teatru e secondat de un consilier, membru al partidului, care înfăţişează, „conştiinţa proletariană" însăşi. Majoritatea teatrelor sunt puse sub patronajul unei mari întreprinderi industriale. Astfel, teatrul Vaktangov din Moscova depinde de marele trust al cauciucului, care-l subvenţionează la nevoie făcându-i în acelaş timp şi cuvenitul control.

Adeseori sunt date reprezentaţii speciale pentru lucrătorii cutărei uzine sau pentru funcţionarii cutărui biurou.

Sistemul acesta întăreşte spiritul corporativ şi face mai uşor controlul exercitat de partid. In Rusia, chiar în domeniul plăcerii, nu e îndepărtat utilul.

Teatrul de asemenea nu scapă de sub vigilenta dictatură proletară.

In Germania se tipăresc zilnic 66 de cărţi

E criză de cărţi ? Au scăzut preţurile ? Lumea nu se mai interesează de cărţi noui ? Pretutindeni se discută aceste chestiuni. Totuşi, dacă cercetezi „Bibliografa naţională germană" apărută de curând, constaţi că în Germania tipăriturile nu stau tocmai prost.

In lumea poeţilor şi cugetătorilor s'a înregistrat totdeauna o producţie abundentă; dar în vremurile grele de acum, te aşteptai să apară, cu mare greutate, cel mult operele într'adevăr importante şi strict necesare.

Dar nu e cazul. Optimismul editorilor germani e demn de admiraţie. In medie, fiecare zi dă la iveală şaizeci şi şase de volume noi, — adică cu vre-o zece la sută mai puţin decât în anul 1931.

Această scădere e datorită faptului că în lunile de vară, contrar obiceiului, nu s'au editat, în medie, mai multe cărţi decât astă toamnă şi iarnă.

Din fericire, întâetatea o deţin tot cărţile literare. Ar fi totuş eronat să crezi că numărul lor e extraordinar de mare; totalul lor atinge aproximativ paisprezece la sută din tipărituri. In rândul al doilea, deşi la oarecare distanţă, vin cărţile religioase şi teologice, — cu nouă la sută. Urmează apoi cărţile didactice şi ştiinţifice.

Preţul mediu a fost calculat la 6,16 mărci. Cele mai scumpe sunt cărţile de artă, medicină, matematici şi ştiinţe naturale. Că s'au pus în vânzare şi cărţi standardizate, la preţul de 2,85 mărci, e de mică importanţă. Cartea germană a rămas încă un lux.

Cartea vorbitoare

Printre miile de invenţiuni datorite technicei moderne, una pare destul de ingenioasă. Este vorba de „cartea vorbitoare". De aci înainte ne vom putea dispensa de a mai ţine cartea în mână, nu ne vom mai osteni răsfoind filă cu filă, şi nu ne vom mai obosi ochii citind.

Fixând într'un aparat special un film, pe care e înregistrat un roman sau o duzină de nuvele, vom putea sta comod pe un divan sau în pat, ascultând — ca la radio — povestea întreagă, declamată poate chiar de autor sau de vre-un artist cu renume.

Desigur că se vor găsi romantici iremediabili care cu greu vor renunţa la volumul împodobit cu gravuri şi legat în piele. Mai puţini încă vor fi poate acei care să renunţe la desfătarea interioară, aproape mistică, pe care ţi-o dă cufundarea în buchia neagră a cărţii.

Şi totuşi, viitorul pare să fie al mecanicei.

A apărut

PLASTICA ANULUI 1931

de H. BLAZIAN

un volum de 140 pagini, tipărit pe hârtie chromo, cu 125 clişee în text şi în afară de text, şi cuprinzând un studiu introductiv în limba franceză asupra evoluţiei artei româneşti moderne şi o prezentare critică a tuturor manifestărilor artistice din cursul anului 1931.

Executată în atelierele Soc. „Adevĕrul", lucrarea d-lui H. Blazian este, atât din punct de vedere tehnic cât şi sub raportul utilităţii artistice, singura în felul acesta la noi.

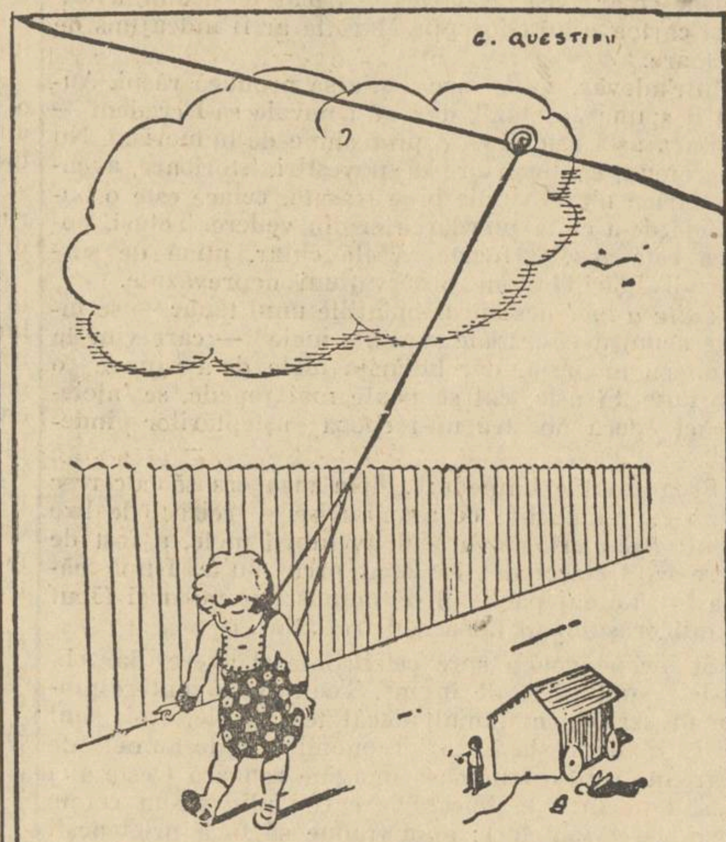
PENTRU CINE ARE NEVOE DE CURA DE KARLSBAD

„Indicaţiile şi contra indicaţiile Curei de Karlsbad"

de Doctorul GR. GRAUR
medic balnear de Karlsbad

Un volum de 72 de pagini 40 lei

Copil modern

— Băiatul watmanului face primii paşi.

Căsnicie

— Şi mai ai curajul să mă priveşti în faţă?
— Ce vrei? Se obişnueşte omul cu orice!...

La anticar

— Ar trebui să-i cumpăraţi băiatului o enciclopedie.
— A! nu, domnule, poate merge şi pe jos!...

INDISCUTABIL PÂINEA HERDAN E CEA MAI BUNĂ

TIP. „ADEVERUL" S. A., STR.CONST. MILLE (SĂRINDAR) No. 7—11